

**Toelichting
bij het eerste
Belgisch rapport
betreffende het verdrag
van de Verenigde Naties
inzake**

**de rechten
van het kind**

Ministerie van Justitie

INLEIDING

De Belgische regering heeft overeenkomstig artikel 44 §1 van het Verdrag op 12 juli 1994 zijn eerste rapport ingediend over de door België genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten. Dit rapport werd opgesteld in nauwe samenwerking met de Gemeenschappen en de Gewesten. De mondelinge toelichting van dit rapport voor het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties gebeurde op 31 mei en op 1 juni 1995. Over het algemeen heeft het Comité voor de Rechten van het Kind zich positief uitgelaten over het rapport dat de regering voorlegde en heeft het blijkbaar de zin voor dialoog, de openheid en de zelfkritiek bij het onderzoek van de toestand van de rechten van het kind in België bijzonder op prijs gesteld.

Bij de toelichting van het rapport heeft het Comité meerdere aspecten van onze wetgeving wat grondiger aan bod laten komen. Sommige daarvan tot voldoening van de leden van het Comité. Zo heeft het Comité ondermeer zijn voldoening uitgedrukt over het feit dat het Verdrag directe werking heeft in onze interne rechtsorde en dat de bepalingen van het verdrag, in geval van tegenstrijdigheid, primeert op de nationale wetgeving. Het heeft zich ook positief uitgelaten over onze nieuwe wetgeving inzake kinderprostitutie (wet van 27 maart 1995 tot invoeging in het Strafwetboek van een artikel 380 quinquies en tot opheffing van het artikel 380 quater, tweede lid, van hetzelfde Wetboek; wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie; wet van 13 april 1995 betreffende seksueel misbruik ten aanzien van minderjarigen). Het Comité is ook aangenaam verrast geweest door het feit dat de economische teruggang er de overheid niet toe heeft aangezet de budgettaire middelen voor sociale hulp aan de minstbedeelden, met inbegrip van de kinderen, terug te schroeven.

Behalve deze enkele positieve aspecten, heeft het Comité ook een aantal bekommernissen meegedeeld. Zo heeft het Comité namelijk de Belgische regering sterk aanbevolen er zorg voor te dragen dat in ons land, zoals in de artikelen 42 en 44 § 6 van het Verdrag is bepaald, op passende en doeltreffende wijze de beginselen en de bepalingen van het Verdrag bekend worden gemaakt zowel aan volwassenen als aan kinderen en het rapport beschikbaar te stellen.

Deze bundel wil tegemoetkomen aan deze aanbevelingen van het Comité en op die manier voldoen aan onze verplichtingen die we in het Verdrag zijn aangegaan. Deze bundel bevat vier delen:

I. Het eerste Belgische rapport

II. De drie notulen van de zitting van het Comité met betrekking tot het Belgische rapport

III. De slotbeschouwingen van het Comité

IV. De tekst van het Verdrag en de reserves die door België bij het Verdrag werden neergelegd.

Deze bundel is beschikbaar op het Ministerie van Justitie, Dienst Rechten van de Mens, Waterloolaan 115 te 1000 Brussel.

I.

EERSTE BELGISCH RAPPORT BETREFFENDE HET VERDRAG VAN DE VERENIGDE NATIES INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	Paragrafen 1	Pagina 9
-----------------	-----------------	-------------

Eerste deel

Regels van algemene toepassing

I. Maatregelen genomen om de Belgische wetgeving en het Belgische beleid aan te passen aan de bepalingen van het Verdrag	3 - 20	
A. Op federaal niveau.....	3 - 9	11
B. Op communautair niveau.....	10 - 12	12
II. Reeds bestaande mechanismen en mechanismen die op nationaal of lokaal vlak zullen worden gecreëerd om de activiteiten ten gunste van het kind te coördineren en toezicht te houden op de tenuitvoerlegging van het Verdrag	21 - 23	14
A. Op federaal niveau.....	21	14
B. Op communautair niveau.....	22 - 33	14
III. Maatregelen die reeds zijn getroffen of nog moeten worden getroffen teneinde de beginselen en bepalingen van het Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken zowel aan volwassenen als kinderen	34 - 39	17
A. Bij de Franse Gemeenschap	36 - 37	18
B. Bij de Vlaamse Gemeenschap	38 - 39	18
IV. Maatregelen die reeds zijn getroffen of nog moeten worden getroffen teneinde er voor te zorgen dat het door België opgestelde verslag onder de gehele bevolking wordt verspreid	40	18

Tweede deel

Definitie van het Kind

Definitie.....	41	21
Burgerlijke meerderjarigheid.....	42	21
Minimum leeftijd voor de uitoefening van bepaalde rechten en plichten.....	43 - 72	21

Derde deel

Algemene beginselen

I.	Non-discriminatie (artikel 2).....	73 - 83	29
	A. Op federaal niveau.....	73 - 82	29
	B. Op communautair niveau	83	31
II.	Het belang van het kind (artikel 3)	84 - 94	32
	A. Op federaal niveau.....	84 - 88	32
	B. Op communautair niveau	90 - 94	33
III.	Het recht op leven, op overleven en op ontwikkeling (artikel 6).....	95 - 100	34
	A. Op federaal niveau.....	95 - 96	34
	B. Op communautair niveau	97 - 100	34
IV.	Eerbiediging van de mening van het kind (artikel 12)	101 - 120	36
	A. Op federaal niveau.....	101 - 113	36
	B. Op communautair niveau.....	114 - 120	39

Vierde deel

Vrijheden en burgerlijke rechten

I.	Naam en nationaliteit (artikel 7).....	121 - 127	41
II.	Behoud van de identiteit (artikel 8)	128	43
III.	Vrijheid van meningsuiting (artikel 13)	129 - 131	43
IV.	Toegang tot informatie (artikel 17)	132 - 138	44
	A. Op federaal niveau.....	132	44
	B. Op communautair niveau.....	133 - 138	44
V.	Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (artikel 14).....	139 - 143	45
VI.	Vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering. (artikel 15)	144 - 149	46
	A. Op federaal niveau.....	144 - 147	46
	B. Op communautair niveau.....	148 - 149	47
VII.	Bescherming van de persoonlijke levenssfeer (artikel 16)	150 - 153	47

A. Op federaal niveau.....	150 - 151	47
B. Op communautair niveau.....	152 - 153	48
VIII. Het recht om niet onderworpen te worden aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing (artikel 37a)	154 - 159	48

Vijfde deel

Gezinsmilieu en vervangende bescherming

I. Ouderlijke leiding (artikel 5).....	160 - 165	51
A. Op federaal niveau.....	160 - 161	51
B. Op communautair niveau.....	162 - 165	51
II. Verantwoordelijkheid van de ouders (artikel 18 §§ 1 en 2)	166 - 189	52
A. Op federaal niveau.....	166 - 174	52
B. Op communautair niveau.....	175 - 189	54
III. Scheiding van de ouders (artikel 9)	190 - 210	56
A. Beslissing genomen door een gerechtelijke instantie	191 - 204	56
B. Beslissing genomen door een administratieve instantie	205 - 210	59
IV. Familiehereniging (artikel 10)	211 - 216	61
V. Verhaal van uitkeringen tot onderhoud van het kind (artikel 27 § 4)	217 - 225	62
VI. Kinderen die het verblijf in het gezin waartoe zij behoren, moeten missen (artikel 20)	226 - 243	63
A. Op federaal niveau.....	226 - 231	63
B. Op communautair niveau.....	232 - 243	64
VII. Adoptie (Artikel 21)	244 - 260	67
A. Op federaal niveau.....	244 - 251	67
B. Op communautair niveau.....	252 - 260	69
VIII. Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren van kinderen (artikel 11)	261 - 267	71
IX. Lichamelijk of geestelijk geweld (artikel 19). Lichamelijk en geestelijk herstel en herintegratie in de maatschappij (artikel 39)	268 - 286	72

	A. Op federaal niveau.....	287	72
	B. Op communautair niveau.....	288 - 292	74
X.	Periodieke evaluatie van de plaatsing (artikel 25)	287 - 292	76
	A. Op federaal niveau.....	287	76
	B. Op communautair niveau.....	288 - 292	76

Zesde deel

Gezondheid en Welzijn

I.	Overleven en ontwikkeling (artikel 6 § 2)	293 - 296	79
	A. Op federaal niveau.....	293 - 295	79
	B. Op communautair niveau.....	296	79
II.	Gehandicapte kinderen (artikel 23)	297 - 306	80
	A. Op federaal niveau.....	297	80
	B. Op communautair of regionaal niveau.....	298 - 306	80
III.	Gezondheid en medische voorzieningen (artikel 24)	307 - 319	82
	A. In de Franse Gemeenschap	307 - 313	82
	B. In de Vlaamse Gemeenschap	314 - 318	84
	C. In de Duitstalige Gemeenschap	319	85
IV.	Sociale zekerheid en diensten en instellingen voor kinderzorg (artikel 26 - artikel 18 § 3) ...	320 - 337	85
	A. Sociale zekerheid	320 - 328	85
	B. Diensten en instellingen voor de bewaring van kinderen	329 - 337	87
V.	Levensstandaard (artikel 27 § 1 tot 3).....	338 - 375	89
	A. Recht van eenieder op maatschappelijke dienstverlening	341 - 350	90
	B. Bestaansminimum	351 - 375	92

Zevende deel

Opvoeding, vrije tijd, culturele activiteiten

I.	Opvoeding, daaronder begrepen opleiding en beroepskeuze (artikel 28)	376 - 384	99
II.	Doelstellingen en beroepskeuze (artikel 28) ...	385 - 400	100
	A. In de Franse Gemeenschap	385 - 389	100
	B. In de Duitstalige Gemeenschap	390	101

	C. In de Vlaamse Gemeenschap	390	101
III.	Vrije tijd, recreatieve en culturele bezigheden (artikel 31)	401 - 405	103
	A. In de Franse Gemeenschap	401	103
	B. In de Duitse Gemeenschap	402	103
	C. In de Vlaamse Gemeenschap	403 - 405	104

Achtste deel

I.	Kinderen in een noodsituatie	406 - 412	105
	A. Kinderen met vluchtelingenstatus (artikel 22)	406 - 410	105
	B. Kinderen die het slachtoffer zijn van gewapende conflicten (artikel 38) met omschrijving van alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij (artikel 39)	411 - 412	106
II.	Kinderen die zich in een conflict met de wet bevinden	413 - 450	106
	A. Rechtsbedeling aan minderjarigen (artikel 40)	413 - 443	106
	B. Behandeling van kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, met inbegrip van kinderen onderworpen aan enige vorm van detentie, gevangenneming en plaatsing in een inrichting	444 - 448	113
	C. Straffen uitgesproken ten aanzien van minderjarigen, inzonderheid het verbod hen te onderwerpen aan de doodstraf of aan een levenslange gevangenisstraf (artikel 37a) ...	449	114
	D. Lichamelijk en geestelijk herstel en herintegratie in de maatschappij (artikel 39)	450	114
III.	Kinderexploitatie, hun lichamelijk en geestelijk herstel en hun herintegratie in de maatschappij	451 - 479	114
	A. Economische exploitatie, inzonderheid kinderarbeid (artikel 32)	451 - 455	114
	B. Gebruik van verdovende middelen (artikel 33)	456 - 463	115
	C. Seksuele exploitatie en seksueel misbruik (artikel 34)	464 - 473	117

D. Andere vormen van exploitatie (artikel 36).	474 - 475	119
E. Handel in, verkoop en ontvoering van kinderen (artikel 35)	476 - 479	119
IV. Kinderen behorend tot een minderheid of tot een oorspronkelijke bevolkingsgroep (artikel 30)	480 - 482	120

INLEIDING

1. De Belgische Regering stelt overeenkomstig artikel 44, paragraaf 1 a) van het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind, haar eerste rapport voor betreffende de toepassing van voornoemd Verdrag. Het rapport heeft betrekking op de maatregelen die België heeft genomen om de in dit Verdrag erkende rechten te doen gelden, en die derhalve een weerspiegeling zijn van de vooruitgang geboekt op het stuk van het genot van die rechten. In het rapport worden met betrekking tot alle artikelen van het Verdrag gegevens verstrekt betreffende de Belgische wetgeving ter zake alsook inzake de wijzigingen vastgesteld bij de toepassing van de verschillende in het Verdrag omschreven rechten.

2. Dit Verdrag van de Verenigde Naties dd. 20 november 1989 is in België op 15 januari 1992 in werking getreden nadat de akten tot bekrachtiging ervan op 16 december 1991 bij de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties zijn neergelegd. Het Verdrag is goedgekeurd bij de decreten van de Vlaamse Gemeenschap (15 mei 1991), van de Duitstalige Gemeenschap (25 juni 1991) en van de Franse Gemeenschap (3 juli 1991), alsook bij de wet van 25 november 1991, zulks om het toepasbaar te maken op materies die tot de bevoegdheid van voornoemde Gemeenschappen behoren.

Eerste deel

REGELS VAN ALGEMENE TOEPASSING

I. Maatregelen genomen om de Belgische wetgeving en het Belgische beleid aan te passen aan de bepalingen van het Verdrag

A. Op federaal niveau

Na de inwerkingtreding van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in België kan in de wetgeving en in de rechtspraak een ontwikkeling worden vastgesteld, die ertoe strekt de vereisten van het Verdrag in acht te nemen; enerzijds wat betreft artikel 12, anderzijds wat betreft de wetgeving op de kinderarbeid.

1. Eerbiediging van artikel 12 van het Verdrag

4. Onze huidige wetgeving bepaalt dat het kind slechts in uitzonderlijke gevallen kan worden gehoord (zie infra). Momenteel worden evenwel wetswijzigingen bestudeerd teneinde ieder kind in de gelegenheid te stellen te worden gehoord. Ook de rechtspraak evolueert in die zin. De laatste jaren hebben verschillende hoven en rechtbanken artikel 12 van het Verdrag van de Verenigde Naties toegepast (onder meer hof van beroep te Gent, 13 april 1992 en 1 februari 1993 - jeugdrechtbank te Luik, 7 maart 1994 - hof van beroep te Luik, 24 juni 1992 - burgerlijke rechtbank te Luik, 22 november 1991 - Hof van Cassatie, 11 maart 1994). De rechters en magistraten van deze rechtbanken hebben in echtscheidingsprocedures een gunstig gevolg gegeven aan het verzoek om kinderen te horen, op voorwaarde dat deze laatsten in staat zijn hun eigen mening te vormen.

5. Een arrest van het hof van beroep te Bergen van 20 april 1993 erkende niet alleen dat artikel 12 van het Verdrag rechtstreekse gevolgen heeft voor de interne Belgische rechtsorde en bijgevolg dat het minderjarig kind een reëel subjectief recht heeft te worden gehoord, maar bekrachtigde tevens de mogelijkheid voor de minderjarige om dit recht uit te oefenen door middel van een vrijwillige tussenkomst in de rechtszaak die hem aanbelangt. In de rechtspraak bestaat een tendens ten gunste van het horen van het kind, die onmiskenbaar ook door de politieke autoriteiten wordt gevolgd. Verscheidene voorstellen van wet betreffende de echtscheidingsprocedures worden thans in het Parlement behandeld. In dit verband wordt overwogen artikel 12 in het Belgisch gerechtelijk wetboek op te nemen en regels uit te werken die van toepassing zijn op alle procedures betreffende kinderen en niet alleen op procedures inzake echtscheidingen. Deze regels zouden aan het kind de mogelijkheid bieden een verzoek tot de rechter te richten, die ambtshalve kan beslissen het kind te horen of zulks kan weigeren.

6. Hoewel algemeen aanvaard is dat het kind moet worden kunnen gehoord, wordt nog gediscussieerd over de leeftijd waarop zulks kan geschieden. Het Belgische recht kan ofwel het concept van artikel 12 van het Verdrag overnemen, te weten dat het kind kan worden gehoord wanneer het voldoende onderscheidingsvermogen bezit en waardoor de rechtbanken en hoven over een grotere bewegingsvrijheid beschikken, ofwel die leeftijd vastleggen op twaalf jaar.

7. Deze laatste oplossing is in overeenstemming met de recente wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de wet op de jeugdbescherming. Deze wet, die in september 1994 in werking is getreden, stelt dat de jeugdrechtbank verplicht is de jongere te horen vanaf 12 jaar, zelfs indien hij geen partij in de zaak is, wanneer zijn belangen rechtstreeks betrokken zijn in geschillen tussen personen die belast zijn met het

ouderlijk gezag op hem. Evenzo moet de jeugdrechter de jongere die ten minste twaalf jaar oud is, persoonlijk horen vooraleer ten aanzien van die jongere enige voorlopige maatregel kan worden getroffen.

2. Wetgeving op de kinderarbeid

8. Artikel 7.8 van de wet van 5 augustus 1992 betreffende de kinderarbeid heeft in dit verband artikel 12 van het Verdrag overgenomen. Voornoemd artikel 7.8 bepaalt immers het volgende : *"In de individuele afwijking bepaalt de bevoegde ambtenaar bijkomende bijzondere voorwaarden voor het uitvoeren van de werkzaamheden bedoeld bij artikel 7.2. Deze bijkomende voorwaarden hebben onder meer betrekking op : 2.7 : de vaststelling van het feit of het kind al dan niet instemt met het uitvoeren van de werkzaamheid waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn leeftijd en rijpheid"*.

9. Ook de artikelen 32 en 36 van het Verdrag zijn in artikel 7.1.2 van bovenvermelde wet van 5 augustus 1992 overgenomen : *"Het is in ieder geval verboden kinderen enige werkzaamheid te doen of laten uitvoeren die een nadelige invloed kan hebben op de ontwikkeling van het kind op pedagogisch, intellectueel of sociaal vlak, zijn fysieke, psychische of morele integriteit in gevaar brengt of die schadelijk is voor enig aspect van zijn welzijn"*.

B. Op communautair niveau

1. In de Franse Gemeenschap.

10. De Franse Gemeenschap heeft twee projecten opgestart die rechtstreeks gegrond zijn op de filosofie van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind : de publikatie van een nieuw decreet inzake hulpverlening aan de jeugd en de uitwerking van een Handvest van de vroege kinderjaren, dat de richtlijnen moet bepalen van een coherent beleid van de vroege kinderjaren op middellange en lange termijn.

A. Decreet inzake hulpverlening aan de jeugd.

11. Het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd legt er onder meer de nadruk op dat het kind in zijn familiaal milieu moet blijven. Dit decreet is op grond van de adviezen van geraadpleegde universitaires uitgewerkt in het kader van een overleg tussen de drie betrokken milieus (sociaal, juridisch en politiek). De toepassing van dit decreet zou ertoe moeten leiden dat de verzoeken om hulpverlening tot de juiste diensten worden gericht en dat de stappen genomen in hun belang, worden gecoördineerd, een taak toevertrouwd aan de adviseur bij de jeugdbescherming. Het kind en de jongere worden impliciet als rechtspersonen erkend, aangezien het decreet hen in ruimere mate aan de rechtspleging laat deelnemen en hun fundamentele rechten in acht doet nemen. Het gegeven dat deze problematiek uit de gerechtelijke sfeer wordt gehaald, vormt een belangrijke vooruitgang : het onderstreept immers de wil van de Franse Gemeenschap om de sociale problemen van jongeren door de sociale instellingen te laten opvangen en niet door de gerechtelijke autoriteiten.

12. Het optreden van de rechterlijke macht is beperkt tot de gevallen waarin ten aanzien van het kind, van zijn familie of verwanten dwangmaatregelen moeten worden getroffen, waarin de fysieke of psychische integriteit van het kind ernstig bedreigd wordt of waarin een van de personen belast met de ouderlijke macht of met de bewaaring van het kind de hulp van de adviseur weigert of nalaat die hulp ten uitvoer te leggen.

In deze specifieke gevallen blijft de rechterlijke macht de beste waarborg voor de inachtneming van de rechten van de verdediging.

13. Het nieuwe systeem van hulpverlening aan de jeugd verleent voorrang aan de preventie en aan de middelen die in het werk worden gesteld om de marginalisering van de jongeren te voorkomen, waarbij de nadruk erop wordt gelegd dat de jongere in zijn familiaal milieu moet blijven. Deze preventie moet in zeer uiteenlopende domeinen geschieden : sociale hulpverlening, hulpverlening aan gezinnen, onderwijs, opvoeding, gezondheid, vrijetijdsbesteding, sport en cultuur.

B. Handvest van de vroege kinderjaren

14. Het Handvest van de vroege kinderjaren is een intentieverklaring, die moet worden beschouwd als een tussenstap in de uitwerking van een Pact van de vroege kinderjaren. Dit Handvest dat betrekking heeft op kinderen van 0 tot 12 jaar, schenkt bijzondere aandacht aan minderjarigen tot 7 jaar. In het Handvest van de vroege kinderjaren, dat tevens in rechten van de ouders voorziet, worden de volgende rechten vastgelegd:

- het recht van het kind op een levensstandaard toereikend voor zijn lichamelijke, intellectuele, affectieve en maatschappelijke ontwikkeling (artikel 1);
- het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid (artikel 3);
- het recht van het kind de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid (artikel 4);
- het recht van het kind op onderwijs (artikel 5);
- het recht van het kind op de eerbiediging van zijn natuurlijk ritme (artikel 6);
- het recht van het kind om bij zijn geboorte en tijdens zijn verblijf in de kraamkliniek kwaliteitsverzorging te genieten (artikel 7);
- het recht van het kind op een volwaardig en behoorlijk leven (artikel 8);
- het recht van het kind op gratis medische begeleiding (artikel 9);
- het recht van het kind op hulpverlening en op gespecialiseerde opvang wanneer zijn gezondheid of veiligheid gevaar lopen (artikel 10);
- het recht van het kind op kinderbijslag (artikel 11);
- het recht van het kind op rust en ontspanning (artikel 12);
- het recht van het kind op permanente opvangcentra (artikel 13).

2. In de Vlaamse Gemeenschap

15. In de Vlaamse Gemeenschap regelen de artikelen 3 tot 21 van de op 4 april 1990 gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand de hulpverlening die op vrijwillige basis kan worden verleend aan minderjarigen in problematische opvoedingssituaties. Problematische opvoedingssituaties zijn situaties waarin de fysische integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten of door de omstandigheden waarin zij leven.

16. Deze hulpverlening wordt meestal verstrekt in het familiaal milieu van de minderjarige. Indien zulks in het belang van de minderjarige is, kan hij evenwel in een instelling worden geplaatst. De hulpverlening wordt georganiseerd door twee administratieve organen, te weten het comité voor bijzondere jeugdzorg, opgericht per bestuurlijk arrondissement, en de bemiddelingscommissie voor bijzondere jeugdbijstand, opgericht per gerechtelijk arrondissement.

17. Iedereen, dus ook een minderjarige, kan een problematische opvoedingssituatie ter kennis brengen van het comité voor bijzondere jeugdzorg. Dat comité kan slechts hulp verlenen met de instemming van de ouders van de minderjarige of van

degenen die hem onder hun bewaring hebben. Ingeval de hulpverlening de persoonlijke vrijheid van de minderjarige raakt, moet deze bovendien zijn instemming betuigen, indien hij de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, of moet hij worden gehoord, indien hij jonger is dan veertien jaar.

18. Indien het comité bij gebreke van de nodige toestemming daartoe geen hulpverlening kan organiseren, kan de minderjarige of iedere vertrouwenspersoon die in rechte of in feite zijn belangen behartigt, bij de bemiddelingscommissie voor bijzondere jeugdbijstand een bemiddelingsverzoek indienen. De bemiddelingscommissie moet tussen alle betrokken partijen bemiddelen teneinde de hulpverlening op vrijwillige basis te organiseren. De minderjarige kan zich ter zitting van de bemiddelingscommissie laten bijstaan, of indien de commissie zulks toestaat, zich door een vertrouwenspersoon van zijn keuze laten vertegenwoordigen. Indien de minderjarige daartoe zelf niet in staat is, kan de bemiddelingscommissie hem ambtshalve een vertrouwenspersoon toewijzen.

19. De hulp wordt verleend op grond van een hulpverleningsprogramma en uitgevoerd volgens een handelings- en begeleidingsplan dat in overleg met alle betrokken partijen, inzonderheid met de minderjarige, wordt opgesteld bij de aanvang van de hulpverlening en tijdens de tenuitvoerlegging ervan wordt geëvalueerd.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

20. De Duitstalige Gemeenschap is voornemens in het kader van dit Verdrag geen bijzondere handelingen te verrichten, maar wel handelingen die aansluiten bij de doelstellingen van het Verdrag. Zij heeft niettemin tot het jaar 2000 doelstellingen vastgesteld. Een ontwerp van decreet inzake hulpverlening aan de jeugd is thans in voorbereiding en wordt in de loop van 1994 bij de Raad van de Gemeenschap ingediend. Het ontwerp dat erop is gericht deze materie uit de gerechtelijke sfeer te halen, strekt tevens ertoe de jongere en zijn familieleden aan de besluitvorming te laten deelnemen.

II. Reeds bestaande mechanismen en mechanismen die op nationaal of lokaal vlak zullen worden gecreëerd om de activiteiten ten gunste van het kind te coördineren en toezicht te houden op de tenuitvoerlegging van het Verdrag

A. Op federaal niveau

21. Er wordt een groep deskundigen samengesteld die niet alleen toezicht moet houden op de toepassing en de tenuitvoerlegging in België van het Verdrag inzake de rechten van het kind, maar die ook de verschillende initiatieven moet coördineren die inzake de rechten van het kind op federaal, communautair, regionaal en lokaal vlak worden genomen.

B. Op communautair niveau

22. Twee paracommunautaire instellingen en een ministeriële dienst houden zich in het algemeen bezig met het kind, zulks reeds voor zijn geboorte, alsook met de bescherming van de familiekring. Het gaat om *l'Office de la Naissance et de l'Enfance* van de Franse Gemeenschap, om Kind en Gezin van de Vlaamse Gemeenschap en om de *Dienst für Kind und Familie* (DKF) van de Duitstalige Gemeenschap die in tegenstelling tot de andere twee deel uitmaakt van het Ministerie van het Gezin, van Volksgezondheid en van Sociale Voorzorg. Er moet evenwel worden onderstreept dat deze diensten, waaraan in het verslag vaak wordt gerefereerd en die een elementaire

hulp verstrekken, zich alleen met kinderen tot 6 jaar bezighouden, zulks met uitzondering van bepaalde meer specifieke zaken zoals adoptie of kindermishandeling. Tenslotte moet worden gewezen op het belangeloze karakter van deze diensten.

1. Franse Gemeenschap

23. *L'Office de la Naissance et de l'Enfance* (ONE) is bij decreet van de Executieve van de Franse Gemeenschap opgericht op 30 maart 1983. De ONE is niet alleen actief op medisch en hygiënisch gebied, wat tot uiting komt in de bescherming van de zwangere vrouw, van de moeder en van het kind in het gezin (tot de leeftijd van 6 jaar), maar streeft ook voortdurend naar het psychische en sociale evenwicht van de beschermde personen. De ONE die rechtstreeks afhangt van het Ministerie van Volksgezondheid en Sociale Voorzorg van de Franse Gemeenschap houdt zich derhalve ook bezig met mishandelde kinderen.

24. De Franse Gemeenschap heeft bij een besluit van de Franse Gemeenschapsregering dd. 10 juli 1991 een algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind en hulpverlening aan de jeugd aangewezen, waardoor het Verdrag is geconcretiseerd en de erkenning ervan is verlengd. De taak van deze afgevaardigde bestaat erin :

- 1) de privé-personen, zowel natuurlijke personen als rechtspersonen, en de publiekrechtelijke rechtspersonen voor te lichten omtrent de rechten van de jongeren;
- 2) toezicht uit te oefenen op de correcte toepassing van de wetten, decreten, ordonnances en reglementeringen die betrekking hebben op de jongeren en, in voorkomend geval, de procureur des Konings voor te lichten;
- 3) aan de regering van de Franse Gemeenschap voorstellen voor te leggen die erop zijn gericht de geldende regelgeving aan te passen teneinde de rechten van de jongeren op een meer volledige en doeltreffende wijze te beschermen, en met betrekking tot deze materies de nodige aanbevelingen te doen;
- 4) inlichtingen, klachten en verzoeken om bemiddeling betreffende de schending van de rechten van de jongeren te ontvangen. In het licht van voorstellen betreffende activiteiten ter navolging van de Wereldtop voor het kind is een volledig netwerk voor de coördinatie van de hulpverlening aan de jeugd op touw gezet.

25. De algemeen afgevaardigde kan in het kader van zijn taak :

- 1) aanvragen tot interpellatie en onderzoek richten tot de overheden van de Staat, van de Franse Gemeenschap, van het Gewest, van de gemeenten, alsook tot iedere instelling die daaronder ressorteert;
- 2) binnen de perken vastgesteld door de Grondwet, gedurende de normale diensturen vrije toegang hebben tot alle gebouwen van de openbare diensten van de Franse Gemeenschap, alsook tot die van particuliere diensten welke een subsidie van die Gemeenschap ontvangen;
- 3) vanwege de leiding en het personeel van die diensten stukken en inlichtingen ontvangen die hij nodig acht, met uitzondering van die welke door het medisch geheim zijn beschermd en die waarvan zij kennis hebben genomen in hun hoedanigheid van noodzakelijk vertrouwenspersoon.

De algemeen afgevaardigde, die door de Gemeenschap is benoemd en tewerkgesteld, komt de belangrijke taak toe bruggen te slaan naar de andere beslissingsniveaus van de Staat inzake materies die niet tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen behoren.

2. Vlaamse Gemeenschap

26. Kind en Gezin is een Vlaamse openbare instelling opgericht bij decreet van 29 mei 1984. Deze instelling heeft tot taak de toekomstperspectieven, het welzijn en de gezondheid van het kind (tot de leeftijd van 6 jaar) te behartigen en de ouders of degenen die, hoewel zij geen ouder zijn, in rechte of in feite de taak van ouder vervullen, te helpen bij de zorg voor het kind. In dit opzicht wordt zowel aandacht besteed aan de lichamelijke gezondheid van het kind als aan zijn mentale en sociale toestand. Algemeen beschouwd ligt de nadruk op de verbetering van de levensstandaard van het kind. Deze taak heeft inzonderheid betrekking op kinderen jonger dan drie jaar. Indien nodig kan Kind en Gezin evenwel maatregelen treffen voor oudere kinderen (decreet van 29 mei 1984 houdende oprichting van deze instelling).

27. Bepaalde artikelen van het Verdrag inzake de rechten van het kind houden rechtstreeks verband met aangelegenheden waarvoor Kind en Gezin bevoegd is. Zulks is onder meer het geval voor artikel 24 dat betrekking heeft op het recht van het kind op de best mogelijke gezondheidszorg, alsmede voor de artikelen betreffende de bescherming van het kind tegen geweld, misbruik en mishandeling, en die in verband met de rechten van het gehandicapte kind en de rechten van het kind inzake adoptie. Dit Verdrag dient overigens als leidraad voor alle initiatieven van Kind en Gezin. De Raad van Bestuur heeft deze werkwijze onlangs bekrachtigd.

28. Kind en Gezin heeft ter navolging van het Verdrag een aantal projecten opgestart.

a. Oprichting van ombudsdiensten

29. Sedert november 1992 is in elke provinciale dienst van Kind en Gezin een ombudsman aangewezen. De ambtenaren belast met deze taak beschouwen het Verdrag als het vademecum van hun dagelijkse activiteiten. Zij gaan in de praktijk na of kinderen worden behandeld overeenkomstig de rechten die hen op grond van de artikelen van het Verdrag zijn verleend. De ombudsman moet vooreerst de klachten behandelen. Bovendien zorgt hij ervoor dat de aangeboden diensten voor een zo ruim mogelijk publiek toegankelijk zijn. Te dien einde maakt de dienst van de ombudsman, telkens om tussenkomst wordt verzocht, een lijst op met de mogelijke interventies van Kind en Gezin of van andere instellingen die in dezelfde sectoren werkzaam zijn. In moeilijke gevallen kunnen raadplegings-, bemiddelings- of coördinatiemaatregelen tot positieve resultaten leiden. Indien desondanks blijkt dat de rechten van een kind jonger dan 3 jaar nog steeds niet in acht worden genomen, moet de dienst van de ombudsman het probleem precies omschrijven (tekortkoming van de bestaande hulpverleningsdiensten, gebrek aan een dienst voor specifieke hulpverlening, negatieve gevolgen van de betrokken regelgeving, enz.).

30. Door zijn optreden in concrete situaties zorgt Kind en Gezin voor de sociale openbaarmaking van deze problematiek en maakt het verslagen en statistieken op waardoor de situatie in zijn geheel kan worden beoordeeld. Op grond van deze studies kunnen dan weer aangepaste voorstellen van wet worden uitgewerkt. Door hun dagelijkse contacten met jonge ouders en met personen die zich bezighouden met het welzijn van jonge kinderen, kunnen de diensten van de ombudsman zich rekenschap geven van de sterke en zwakke punten van de bestaande diensten voor hulpverlening. Dankzij bijkomend onderzoek kan de situatie van jonge kinderen nog beter worden ingeschat. De diensten van de ombudsman kunnen aan de hand van die twee maatregelen in beginsel nagaan in welke mate het Verdrag reeds wordt toegepast en kunnen een lijst opstellen van de maatregelen die reeds zijn genomen teneinde de toegang tot de rechten die het onderwerp ervan zijn, te vergemakkelijken. Deze diensten van de ombudsman stellen een jaarverslag op voor de Raad van Bestuur van Kind en Gezin waarin de knelpunten worden vermeld, mogelijke oplossingen worden voorgesteld en eventueel suggesties worden gedaan.

b. Aansporen van de Vlaamse overheid om op te treden ten gunste van de rechten van het kind

31. In het memorandum van Kind en Gezin (december 1991) voor het nieuwe regeerakkoord wordt gesteld dat het Verdrag inzake de rechten van het kind de aanleiding moet zijn van nieuwe initiatieven ten gunste van het kind. De aanwijzing van een ombudsman ten behoeve van het kind is in dit verband ongetwijfeld een waardevol instrument.

3. Duitstalige Gemeenschap

32. De bevoegdheden en het fonds van de nationale ONE zijn bij decreet van 9 mei 1988 overgedragen aan de Duitstalige Gemeenschap. De DKF verricht niet alleen klassieke activiteiten zoals medisch-sociale raadplegingen voor zwangere vrouwen en kinderen tot 7 jaar, maar heeft zich tevens tot doel gesteld het aantal huisbezoeken door verpleegsters, die bij voorkeur een bijkomend diploma sociale verpleging bezitten, aanzienlijk te verhogen. Deze dienst bevordert bovendien de seksuele voorlichting buiten de school. De DKF wordt door de gezinnen in grote mate aanvaard en is daarom de eerste en vaak belangrijkste gesprekspartner van de ouders.

Door dit nauwe contact met de bevolking ontdekt de DKF ook problemen die verder reiken dan de gezondheid of opvoeding van het kind en die te maken hebben met meer specifieke situaties, zoals de slechte verstandhouding tussen de echtgenoten, financiële en sociale problemen, drugsverslaving, mishandeling, enz.

33. De DKF poogt in dergelijke probleemsituaties zijn activiteiten te coördineren met die van andere instanties, zoals het comité voor jeugdbescherming, de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn O.C.M.W.'s en de gerechtelijke instellingen. Dankzij deze nauwe samenwerking kunnen problemen in verband met de opvoeding, met mishandeling of met drugsverslaving op efficiënte wijze worden opgespoord en behandeld. Een ander voorbeeld van deze geslaagde samenwerking is de oprichting van een adoptiedienst die gemeenschappelijk wordt beheerd door de DKF, door het centrum voor geestelijke gezondheidszorg en door de dienst gezinsopvang.

III. Maatregelen die reeds zijn getroffen of nog moeten worden getroffen teneinde de beginselen en bepalingen van het Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen (artikel 42 van het Verdrag)

34. Reeds in 1989 hebben de Office de la naissance et de l'enfance (ONE), Kind en Gezin, UNICEF en andere niet-gouvernementele organisaties in België uitgebreide promotie- en bewustmakingscampagnes gevoerd. In de scholen en jeugdbewegingen zijn brochures verspreid waarin aan kinderen de hoofdbeginselen van het Verdrag worden verduidelijkt teneinde de beginselen en de bepalingen van het Verdrag op passende en doeltreffende wijzen algemeen bekend te maken (artikel 12 van het Verdrag). Bovendien hebben colloquia georganiseerd door Franstalige en Nederlandstalige universiteiten aanleiding gegeven tot debatten omtrent de belangrijke juridische, psychologische en sociologische problemen die de toepassing van het Verdrag in België meebrengt.

35. Naar aanleiding van de eerste verjaardag (16 december 1992) van de bekrachtiging door België van het internationale Verdrag inzake de rechten van het kind, is op initiatief van een niet-gouvernementele organisatie een conferentie gehouden, geleid door een psychiater en een magistraat, die erop was gericht een balans op te maken van bepaalde specifieke aspecten van de evolutie van de Belgische wetgeving en praktijk na de bekrachtiging van het Verdrag. Het Ministerie van Sociale Voorzorg heeft op zijn beurt brochures gepubliceerd en verspreid met betrekking tot de rechten van de jongeren en de sociale zekerheid.

A. In de Franse Gemeenschap

36. Bij de Franse Gemeenschap heeft de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind het initiatief genomen een brochure uit te geven : "*Jeunes ! Tout ce que vous avez toujours voulu savoir sur vos droits sans jamais oser le demander*" dat is gewijd aan het internationale Verdrag inzake de rechten van het kind, aan de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind en voor de hulpverlening aan de jeugd en aan de adviseur voor de hulpverlening aan de jeugd. Deze brochure is eind 1991 vooreerst verspreid in de diensten die actief waren in de hulpverlening aan de jeugd. De brochure is in september 1992 heruitgegeven en verspreid in de scholen. Zij handelt over verschillende voorzieningen, onder meer het Handvest van de vroege kindertijd, de rol van de gerechtelijke autoriteiten en bepaalde elementen van de onderwijswetgeving. Affiches die erop zijn gericht de jongeren voor te lichten over de taken van de algemeen afgevaardigde, zijn eveneens verspreid in alle sectoren die zich bezighouden met het kind. Tevens moet worden gewezen op het initiatief van bepaalde academische kringen die voortaan in het bijzonder lessen geven betreffende de rechten van het kind.

37. Bovendien hebben niet-gouvernementele organisaties zoals "*Défense des Enfants-International*" en andere organisaties zoals "*Mouvement Défense-Droits de l'Enfant*" en "*Ligue des Droits de l'Enfant*" zich als hoofddoel gesteld ervoor te waken dat België de verbintenissen voortvloeiend uit de bekrachtiging van het Verdrag nakomt. Zij kunnen in dit kader alle inlichtingen ontvangen waaruit blijkt dat de Belgische wetgeving of de praktijk van de overheid het Verdrag op ontoereikende wijze toepast en kunnen de interpellaties verrichten die nodig zijn teneinde het Verdrag te eerbiedigen.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

38. Bij de Vlaamse Gemeenschap vestigt de Gids voor het Gezin, uitgegeven naar aanleiding van het Internationale jaar van het Gezin, de aandacht op het Verdrag. In verband met de activiteiten ter bevordering van de gezinsopvoeding biedt het koninklijk besluit van 11 maart 1974 houdende regeling van toekenning van toelagen voor activiteiten die de gezinsopvoeding bevorderen, de ontplooiing van het gezinsleven in de hand werken en de vorming verschaffen aan verantwoordelijken voor gezinsopleiding de mogelijkheid om tijdens deze activiteiten in te gaan op de rechten van het kind.

39. Naar luid van artikel 3 van het decreet van 24 juli 1991 betreffende het algemeen welzijnswerk bestaat dat werk erin dienst- en hulpverlenende activiteiten te verrichten die gericht zijn op het voorkomen, verminderen, signaleren en oplossen van problematische factoren die de welzijnskansen van personen, gezinnen of groepen bedreigen of verminderen. De uitvoeringsbesluiten van dit decreet zijn nog niet goedgekeurd zodat thans gebruik wordt gemaakt van de bestaande regelgeving, zulks onder meer inzake de opvangcentra voor jongeren. Het gaat in dit verband om het besluit van de Vlaamse regering houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van de jongerenadviescentra. Deze centra verspreiden regelmatig informatie-gidsen en brochures in verband met kinderen, jongeren en hun rechten.

Ook de Federatie van de Jongeren Informatie- en Adviescentra geeft regelmatig een informatiegids uit. De editie van 1994 draagt de naam "Jongerengids 94, om te weten waar je staat" en is gratis verkrijgbaar. Het beleid inzake hulpverlening aan minderbedeelden steunt ook de organisatie "Vierde Wereld" die zich onder meer bezighoudt met de rechten van het kind.

IV. Maatregelen die reeds zijn getroffen of nog moeten worden getroffen teneinde ervoor te zorgen dat het door België opgestelde verslag onder de gehele bevolking wordt verspreid

40. Aangezien het door België opgestelde verslag het resultaat is van de samenwerking tussen de verschillende nationale en communautaire instellingen die ter zake

bevoegd zijn, moeten deze instanties, ieder op hun gebied, al het mogelijke doen om aan het verslag een zo ruim mogelijke verspreiding te geven. Dankzij deze samenwerking zal het verslag kunnen worden verspreid in de scholen, universiteiten, niet-gouvernementele organisaties, enz. Daartoe moet het verslag vooreerst in de twee andere landstalen, het Nederlands en het Duits, worden vertaald.

Tweede deel

DEFINITIE VAN HET KIND

Definitie

41. De definitie van het kind in het Belgisch burgerlijk recht beantwoordt aan de definitie van artikel 1 van het Verdrag, al wordt in het Belgische recht de voorkeur gegeven aan de term "minderjarige" in plaats van "kind" : "De minderjarige is de persoon van het mannelijke of vrouwelijke geslacht die de volle leeftijd van achttien jaren nog niet bereikt heeft" (artikel 388 van het Burgerlijk Wetboek).

Burgerlijke meerderjarigheid

42. Bij de wet van 19 januari 1990, die op 1 mei 1990 in werking is getreden, is de burgerlijke meerderjarigheid van 21 jaar op 18 jaar gebracht (*Belgisch Staatsblad* van 30 januari 1990). Het belangrijkste argument ten gunste van de verlaging van de meerderjarigheid is de aanpassing van de juridische normen aan de nieuwe sociale werkelijkheid, te weten aan de grotere onafhankelijkheid en aan de reële emancipatie van de jongeren die ongeveer achttien jaar oud zijn. Deze leeftijd blijkt een overgangsheeftijd te zijn aangezien hij ongeveer overeenkomt met het einde van de middelbare studies en het begin van hogere studies of het beroepsleven. Jongeren die de leeftijd van 18 jaar hadden bereikt, beschikten evenwel reeds vóór de wet van 1990 over een groot aantal rechten, zoals het recht een arbeidsovereenkomst te sluiten en het recht bij bepaalde verkiezingen zijn stem uit te brengen. De jongere was ook op strafrechtelijk gebied aansprakelijk.

Minimumleeftijd voor de uitoefening van bepaalde rechten en plichten

43. Hoewel in de Belgische wetgeving voor de uitoefening van bepaalde rechten en plichten in bepaalde situaties een wettelijke minimumleeftijd wordt vastgesteld, wordt daarin voor de volgende gevallen niet in een regeling voorzien :

1. Raadpleging van een advocaat zonder toestemming van de ouders

A. Op federaal niveau

44. Geen enkele bepaling van het Belgische recht stelt een minimumleeftijd vast vanaf welke een kind een advocaat kan raadplegen.

In verband met de organisatie van het recht moet worden onderstreept dat op initiatief van bepaalde balies bij de jeugdrechtbanken continuïtendiensten op vrijwillige basis worden georganiseerd teneinde de jongeren die met het gerecht in aanraking komen, raad te geven.

B. Op communautair niveau

45. Bij de Franse Gemeenschap stellen diensten van "Droit des Jeunes" juridische adviseurs ter beschikking van de minderjarigen en ondersteunen op die wijze bepaalde rechtshandelingen die erop zijn gericht jongeren te helpen in procedures voor de jeugdrechtbank, bij vorderingen tegen Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn, bij vorderingen in verband met de onderwijswetten, enz.

46. Bij de Vlaamse Gemeenschap bieden verschillende centra aan jongeren de mogelijkheid gemakkelijker een beroep te doen op juridische adviseurs. Het gaat in dit verband om :

i. Jongerenadviescentra : artikel 3, 3°, b, van het besluit van de Vlaamse regering dd. 12 december 1990 houdende de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van de jongerenadviescentra stelt als erkenningsvoorwaarde dat deze centra op bestendige wijze ten aanzien van personen, gezinnen of groepen jonger dan 25 jaar, die in een sociale noodsituatie verkeren of daartoe een bijzonder risico lopen, samen met de betrokkenen hun hulpvraag of sociale noodsituatie duidelijker moeten formuleren, moeten zoeken naar de meest waardevolle oplossingen en hen moeten helpen deze te realiseren door het verstrekken van informatie en advies van sociale, materiële, psychologische, juridische en medische aard. Alle erkende centra vervullen deze functie aangezien het een erkenningsvoorwaarde betreft.

Het Jongerenadviescentrum te Brugge heeft in het kader van zijn activiteiten een rechtswinkel voor kinderen opgericht. De federatie van jongerenadviescentra heeft door tussenkomst van het Overleg Kinder- en Jongerentelefoon een infolijn opgericht. Hiervoor ontvingen zij in 1993 een niet-gereguleerde subsidie van 300.000 BEF.

ii. Centra voor Levens- en Gezinsvragen : artikel 4, 1°, d, van het besluit van de Vlaamse regering van 11 september 1985 tot regeling van de erkenning en subsidiëring van de centra voor levens- en gezinsvragen stelt als erkenningsvoorwaarde voor die centra dat zij inlichtingen en in voorkomend geval advies moeten verstrekken inzake de grondbegrippen van het personen- en familierecht. Beide besluiten zullen op termijn worden samengebracht in een besluit tot uitvoering van voornoemd decreet van 24 juli 1991 betreffende het algemeen welzijnswerk.

iii. Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) : overeenkomstig het besluit van de Vlaamse regering van 6 februari 1991 tot vaststelling van de objectieve normen voor de verdeling van het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn worden in het kader van de projecten voor kansarmen toelagen gegeven aan OCMW's die een dienst voor rechtshulp hebben opgericht.

47. Artikel 16 van de op 4 april 1990 gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand stelt dat wanneer bij de bemiddelingscommissie voor bijzondere jeugdbijstand een bemiddelingsverzoek betreffende een problematische opvoedingssituatie is ingediend met het oog op het bereiken van een akkoord omtrent (vrijwillig aanvaarde) hulpverlening, de minderjarige zich ter zitting van die commissie kan laten bijstaan of, indien de commissie zulks toestaat, zich kan laten vertegenwoordigen door een vertrouwenspersoon van zijn keuze. Indien de minderjarige daartoe zelf niet in staat is, kan de bemiddelingscommissie de minderjarige ambtshalve een vertrouwenspersoon toewijzen. Deze vertrouwenspersoon kan eventueel een advocaat zijn.

48. Bij de Duitstalige Gemeenschap verstrekt een informatiedienst voor jongeren (Introtreff), die door de Gemeenschap wordt gesubsidieerd, kosteloos juridisch advies aan kinderen en jongeren. De sociale dienst van het comité voor de jeugdbescherming (in het ontwerp van decreet "Service d'Aide à la Jeunesse" genoemd) staat ter beschikking voor verzoeken betreffende hulp aan en bescherming van de jeugd, zulks ongeacht de leeftijd van de verzoeker.

2. Raadpleging van een geneesheer zonder toestemming van de ouders.

49. De jongere heeft het recht om, in overleg met zijn ouders, "zijn" geneesheer en "zijn" medische behandeling te kiezen. Indien de ouders van een minderjarige zich verzetten tegen een medisch ingrijpen, kan de geneesheer geen rekening houden met de mening van de ouders indien de minderjarige over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt. Er is derhalve geen wettelijke minimumleeftijd vastgesteld, maar de mate van "onderscheidingsvermogen" van het kind bepaalt de vorm van de door de geneesheer verstrekte zorgen.

3. Vrijstelling van de leerplicht.

50. De wet van 29 juni 1983 stelt dat de voltijdse leerplicht ingaat op 6 jaar en duurt tot 15 jaar. Vanaf 16 jaar en tot de dag waarop hij 18 jaar wordt, moet de jon-

gere in elk geval onderwijs met een beperkt leerprogramma volgen. De jongere heeft de keuze tussen voltijds onderwijs en onderwijs met een beperkt leerprogramma.

4. Deeltijdse arbeid.

51. Vanaf 15 jaar kan de jongere die onderwijs met een beperkt leerprogramma volgt, een arbeidscontract voor normale deeltijdse arbeid sluiten. In dit geval is hij normaal onderworpen aan alle vormen van de sociale zekerheid, met uitzondering van de pensioensregeling, waarvoor hij dan ook geen bijdrage moet storten.

Bovendien kan de leerling-werknemer deeltijds worden tewerkgesteld in het kader van een stagecontract op voorwaarde dat hij ingeschreven is als deeltijds werkzoekende.

5. Voltijdse arbeid.

52. Artikel 7.1.1. van de arbeidswet van 16 maart 1971 stelt dat het verboden is minderjarigen die nog schoolplichtig zijn, arbeid te doen verrichten of hen werk te doen uitvoeren buiten het kader van hun opvoeding of vorming. De jeugdige werknemer kan derhalve pas vanaf 18 jaar een voltijds arbeidscontract sluiten.

6. Arbeid die een zeker risico inhoudt.

53. Jeugdige werknemers die nog geen 18 jaar oud zijn, mogen geen ondergrondse arbeid verrichten in mijnen, groeven en graverijen (artikel 8 van de wet van 16 maart 1971). Artikel 9 van de wet bepaalt dat werknemers die nog geen 18 jaar zijn, geen arbeid mogen verrichten die hun krachten te boven gaat, hun gezondheid bedreigt of hun zedelijkheid in gevaar brengt.

7. Toestemming in seksuele betrekkingen.

De wet stelt dat een minderjarige die nog geen 16 jaar is, niet over voldoende "onderscheidingsvermogen" beschikt om seksuele betrekkingen te hebben. Volgens de wet kan die minderjarige dan ook nooit toestemmen in een seksuele relatie, zelfs indien bewezen wordt dat de minderjarige toestemde of zijn houding uitdagend was. In beginsel zijn seksuele betrekkingen "met toestemming" toegestaan vanaf 16 jaar op voorwaarde dat ze niet in strijd zijn met de openbare zeden.

8. Toestemming in het huwelijk.

55. De huwelijksbevoegdheid, te weten de leeftijd vereist om een huwelijk te kunnen aangaan, is gewijzigd bij de wet van 19 januari 1990. Het nieuwe artikel 144 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de minimumleeftijd om te huwen zowel voor jongens als voor meisjes wordt vastgesteld op 18 jaar. (Voor de hervorming kon een man niet voor 18 jaar en een vrouw niet voor 15 jaar huwen. Indien de jongere op huwbare leeftijd geen 21 jaar oud was, kon hij alleen huwen met de toestemming van zijn ouders). De leeftijd waarop de jongere bekwaam wordt, stemt voortaan overeen met die waarop hij over huwelijksbevoegdheid beschikt : aangezien de jongere op 18 jaar meerderjarig is, kan hij op die leeftijd huwen zonder toestemming van zijn ouders.

De jeugdrechtbank kan evenwel "om ernstige redenen" op vroegere leeftijd toestemming verlenen om te huwen.

9. Vrijwillige toetreding tot het leger.

56. Voor militairen die geen kandidaat voor een bepaalde graad zijn, stellen de artikelen 6 en 7 van het koninklijk besluit betreffende de werving en de vorming van de kandidaat-vrijwilligers, ter uitvoering van de wet van 21 december 1990 houdende statuut van de kandidaat-militairen van het actief kader, dat de kandidaat moet voldaan hebben aan de schoolplicht. De kandidaat-beroepsvrijwilliger moet ofwel houder zijn van een diploma of getuigschrift dat het slagen bekrachtigt van de drie eerste jaren van het secundair onderwijs of van een gelijkwaardig niveau, ofwel een getuigschrift kunnen voorleggen waaruit blijkt dat hij op het einde van het lopende

schooljaar aan deze voorwaarden kan voldoen. Voor de officieren vereisen de statutaire bepalingen een minimumleeftijd van 17 jaar, die de kandidaat moet bereiken tijdens het jaar waarin hij toegelaten wordt tot de opleiding. Kandidaat-onderofficieren kunnen een opleiding volgen vooraleer zij 16 jaar oud zijn. In dat geval worden zij tot de leeftijd van 16 jaar als burgerlijke leerlingen beschouwd. Dan kunnen zij een militaire opleiding volgen die wordt geïntegreerd in de cyclus van volledig secundair onderwijs.

10. Oproep voor militaire dienst.

57. Tot in december 1992 in vreedetijd bestond er in België een dienstplicht. Krachtens artikel 4 van de dienstplichtwetten, gecoördineerd op 30 april 1962, werden alle Belgen, vanaf het jaar waarin zij zestien jaar oud werden, ingeschreven op de lijsten van de lichteing genaamd naar het jaar waarin zij de leeftijd van 19 jaar bereikten. In de gevallen omschreven in artikel 10 van dezelfde wet kon uitstel worden bekomen. Vervroegde dienstneming was eveneens mogelijk : in dat geval werd de ingeschrevene tot de dienst toegelaten met de klasse genoemd naar het jaar waarin hij de leeftijd van 18 jaar bereikte, voor zover hij geschikt bevonden werd. De wet van 31 december 1992, die het toepassingsgebied beperkt van de vroegere wetgeving tot de dienstplichtigen van de lichteing 1993 en de daaraan voorafgaande lichteingen, schorst thans de dienstplicht.

58. In oorlogstijd onder voorbehoud van de beperkingen ingevoerd bij de wet van 31 december 1992, bepaalt artikel 2, § 4, van de op 30 april 1962 gecoördineerde dienstplichtwetten dat "de dienstplichtigen deel uitmaken van de werfreserve vanaf 1 januari van het jaar waarin zij 17 jaar oud worden, totdat zij in het leger worden opgenomen of hun militaire dienstplicht geëindigd is. Deze reserve kan slechts in geval van oorlog of wanneer het grondgebied bedreigd wordt tot de dienst opgeroepen worden."

11. Vrije verklaring voor rechtbanken.

59. Artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat een minderjarige beneden de volle leeftijd van 15 jaar niet onder ede kan worden gehoord. Zijn verklaringen kunnen alleen als inlichtingen gelden. Artikel 961 stelt dat het getuigenis dat uitgaat van een persoon die onbekwaam is om in rechte te getuigen, nietig is. Bovendien kan een kind niet worden gehoord in zaken waarin zijn bloedverwanten in opgaande lijn tegengestelde belangen hebben. Uit deze bepalingen volgt dat de rechter van het gemene recht in de huidige stand van zaken het kind van twee ouders die in conflict zijn omtrent de uitoefening van de ouderlijke macht, niet als getuige kan horen in het kader van een onderzoek. Het kind van één van de partijen in een rechtszaak, bijvoorbeeld het kind uit een vorig huwelijk of zelfs het kind van de nieuwe partner van één van de ouders, kan hij daarentegen wel als getuige horen, zulks evenwel slechts met inachtneming van de procedureregels die toepasselijk zijn op het onderzoek en, inzonderheid de regel die bepaalt dat de getuigen gehoord worden in het bijzijn van de partijen en derhalve, van hun advocaten (artikel 933 van het Gerechtelijk Wetboek).

60. De wetgever heeft willen voorkomen dat in strafzaken personen worden gehoord van wie de geloofwaardigheid als ontoereikend wordt beschouwd.

Hij heeft aan het horen van een getuige dan ook een voorwaarde betreffende de leeftijd verbonden : de getuige moet 15 jaar oud zijn. Artikel 79 van het Wetboek van Strafvordering stelt evenwel dat kinderen van het mannelijke of vrouwelijke geslacht beneden de leeftijd van 15 jaar mogen worden gehoord bij wijze van eenvoudige verklaring en zonder eedaflegging.

12. Strafrechtelijke aansprakelijkheid.

61. Personen die op het tijdstip dat zij een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, jonger zijn dan 18 jaar, vallen niet onder de toepassing van de strafwetten maar op federaal vlak wel onder toepassing van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming.

Deze wet is gewijzigd en aangevuld door decreten van de Gemeenschappen, die nu bevoegd zijn voor de jeugdbescherming.

62. In verband met de minderjarige misdadiger blijft de federale overheid bevoegd om eventuele maatregelen te bepalen, terwijl de toepassing van die maatregelen tot de taak van de Gemeenschappen behoort. Minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, worden vervolgd voor de jeugdrechtbanken, die in plaats van straffen uit te spreken beschermingsmaatregelen kunnen treffen. De wet oordeelt derhalve dat een minderjarige voor een bepaald misdrijf niet aansprakelijk kan worden gesteld, zelfs al zijn alle bestanddelen ervan aanwezig. Minderjarigen ouder dan zestien jaar die de bepalingen van de wetten en verordeningen betreffende het wegverkeer overtreden hebben, worden evenwel vervolgd voor de gerechten bevoegd op grond van het gemene recht (art. 36bis van de wet van 8 april 1965). Indien uit de debatten voor deze rechtbanken echter blijkt dat een maatregel van bewaring, behoeding en opvoeding in dit verband geschikter is, kunnen de rechtbanken de zaak bij een met redenen omklede beslissing uit handen geven en naar het openbaar ministerie verwijzen met het oog op vervolging voor de jeugdrechtbank.

63. Krachtens artikel 38 van de wet van 8 april 1965 kan een minderjarige die naar de jeugdrechtbank is verwezen, als een volwassene worden berecht, indien hij op het tijdstip van het feit ouder dan zestien jaar was en de jeugdrechtbank een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt acht. In dat geval kan de jeugdrechtbank de zaak bij een met redenen omklede beslissing uit handen geven en verwijzen naar het openbaar ministerie met het oog op vervolging voor de bevoegde rechtbank. Zulks kan naar luid van de wet slechts in uitzonderlijke gevallen geschieden. Een minderjarige van minder dan 16 jaar kan nooit vervolgd worden voor een rechtbank bevoegd op grond van het gemene recht.

13. Vrijheidsberoving - gevangenisstraf.

64. De wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis is niet van toepassing op minderjarigen. Artikel 53 van de wet van 8 april 1965 voorziet in de mogelijkheid voor de jeugdrechter en uitzonderlijk voor de onderzoeksrechter een minderjarige voorlopig, maar niet voor langer dan 15 dagen, in een huis van arrest te bewaren. De Vlaamse en Franse Gemeenschappen hebben die maatregel opgeheven voor minderjarigen die geen delinquenten zijn.

65. In de praktijk wordt een minderjarige delinquent die ervan wordt verdacht een ernstig delict te hebben gepleegd, zoals een diefstal met verzwarende omstandigheden of een gewelddaad tegen personen of goederen, door de politie voor de Procureur des Konings gebracht : de bevoegde magistraat onderhoudt zich persoonlijk met betrokkene en er wordt een grondig onderzoek uitgevoerd. De minderjarige kan gedurende ten hoogste 24 uur op het politiekantoor worden vastgehouden. In ernstige gevallen vraagt het parket aan de jeugdrechter om de nodige voorlopige maatregelen te treffen met het oog op een invrijheidstelling onder toezicht of een plaatsing en in uitzonderlijke gevallen maakt het de zaak aanhangig bij de onderzoeksrechter. Deze beslissingen zijn afhankelijk van bepaalde elementen eigen aan de feiten, aan de persoonlijkheid van de delinquent en aan zijn milieu.

66. Artikel 53 van de wet van 8 april 1965 stelt uitdrukkelijk dat de voorlopige bewaring in een huis van arrest alleen kan worden aangewend "indien het feitelijk onmogelijk is een particulier of een instelling te vinden die de minderjarige onmiddellijk kan opnemen".

Zolang de infrastructuur van de openbare instellingen voor observatie en opvoeding onder toezicht, inzonderheid die met een gesloten regime, in grote delen van het land ontoereikend blijft, moet het huidige artikel 53 van de wet van 8 april 1965 worden gehandhaafd. De toepassing van dit artikel moet evenwel gepaard gaan met voldoende gerechtelijke waarborgen voor de minderjarige. In de huidige stand van zaken

eerbiedigt artikel 53, gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994, de internationale verplichtingen, die zijn geformuleerd in het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (arrest BOUAMAR). Dit onderwerp komt ter sprake bij de behandeling van artikel 37 van het Verdrag. Bij toepassing van artikel 60 van dezelfde wet kan de jeugdrechter te allen tijde en voor het verstrijken van de termijn van 15 dagen, ambtshalve of op vordering van het openbaar ministerie, de oorspronkelijke beslissing intrekken of wijzigen (door bijvoorbeeld de beslissing om te zetten in een plaatsing in een gespecialiseerde open of gesloten instelling).

67. Artikel 18 van het decreet dd. 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd van de Franse Gemeenschap stelt dat de opvang in een gesloten milieu alleen kan worden toevertrouwd aan een openbare instelling van de Gemeenschap en zulks alleen kan geschieden ten aanzien van jongeren die worden vervolgd en geplaatst ter uitvoering van een rechterlijke beslissing die een dergelijke plaatsing uitdrukkelijk voorschrijft.

68. Artikel 23 (bepaling die nog niet in werking is getreden) van de op 4 april 1990 gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand van de Vlaamse Gemeenschap stelt dat de minderjarige in een problematische opvoedingssituatie slechts in een geschikte gesloten gemeenschapsinstelling kan worden geplaatst wanneer aan de volgende drie voorwaarden is voldaan :

a) hij moet de leeftijd van 14 jaar bereikt hebben; b) hij moet zich herhaaldelijk onttrokken hebben aan zijn plaatsing in een pleeggezin of in een geschikte open instelling; c) de maatregel moet noodzakelijk zijn voor het behoud van de integriteit van de persoon van de minderjarige. De maatregel kan ten hoogste 3 maanden duren en kan ten hoogste eenmaal met dezelfde maximumtermijn worden verlengd.

14. Gebruik van alcohol of van andere produkten waarvan het gebruik onderworpen is aan regels.

69. Sedert 1 januari 1991 bestaat er een koninklijk besluit op grond waarvan roken in gesloten ruimtes wordt verboden (te weten "plaats gewoonlijk door wanden afgesloten van de omgeving en voorzien van een zoldering") die toegankelijk zijn voor het publiek en die deel uitmaken van inrichtingen of gebouwen waar aan het publiek diensten worden verstrekt, zieken worden verzorgd, jongeren worden gehuisvest, enz. Er wordt in straffen voorzien voor volwassenen die het rookverbod in deze ruimtes niet eerbiedigen. De jeugdrechtbank is bevoegd om ten aanzien van jongeren beneden de 18 jaar die deze regelgeving overtreden, de beschermingsmaatregelen te treffen die zij nodig acht.

70. Ingeval het alcoholverbruik het leven van een minderjarige in gevaar brengt, kan de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig worden gemaakt door de procureur des Konings of in voorkomend geval door middel van een klacht ingediend door de ouders of door de persoon die de minderjarige onder zijn bewaring heeft. De jeugdrechtbank kan de minderjarige berispen en hem onder het toezicht van de bevoegde sociale dienst plaatsen of ten aanzien van hem een van de beschermingsmaatregelen treffen die zijn bepaald in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming.

71. In verband met de bestraffing van andere drugs (verdovende middelen, slaapmiddelen, ...) kan het volgende worden gesteld :

a) indien de procureur des Konings verneemt dat een minderjarige drugs vervaardigt, verkrijgt, in zijn bezit heeft, verkoopt of in groep drugs gebruikt, maakt hij de zaak aanhangig bij de jeugdrechtbank die ten aanzien van die jongere bewaringsmaatregelen kan treffen.

b) indien een jongere tussen 16 en 18 jaar herhaaldelijk misdrijven pleegt ten gevolge van drugsgebruik, kan de jeugdrechtbank de zaak uit handen geven en ze verwijzen naar de procureur des Konings met het oog op een correctionele vervolging.

zulks nadat zij een sociaal onderzoek en een medisch-psychologisch onderzoek heeft laten verrichten.

72. Naast deze voorbeelden voorziet het Belgische recht in een wettelijke minimumleeftijd voor de uitoefening van andere rechten en plichten, die hierna in het verslag worden behandeld (adoptie, vaststelling van afstamming, voogdij, erkenning van een kind, recht op sociale hulpverlening en recht op een bestaansminimum, enz.).

Derde deel

ALGEMENE BEGINSELEN

I. Non-discriminatie - Artikel 2

A. Op federaal niveau

73. Nadat het Europees Hof van de Rechten van de Mens België op 13 juni 1979 in de zaak MARCKX heeft veroordeeld (discriminatie tussen natuurlijk kind en wettelijk kind met betrekking tot de eerbiediging van het privé-leven en van het gezinsleven) en gelet op bepaalde discriminaties in aangelegenheden inzake erfopvolging (zie zaak VERMEIRE, arrest dd. 9 november 1991 van het Europees Hof van de Rechten van de Mens) moest de Belgische wetgeving inzake afstamming worden aangepast teneinde ze in overeenstemming te brengen met de vereisten van het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens. De wet van 31 maart 1987, die de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek grondig wijzigt, huldigt het algemeen beginsel dat alle kinderen, ongeacht of zij geboren zijn uit gehuwde ouders of niet, gelijk zijn. De nieuwe bepalingen die onder meer gegrond zijn op artikel 10 van de Grondwet waarin is bepaald dat alle Belgen gelijk zijn voor de wet, beogen vooral de afschaffing van enige vorm van hiërarchie en discriminatie tussen de verschillende soorten van afstamming. Deze keuze komt tot uiting in de vorm van de wet (iedere verwijzing naar de termen "wettig", "natuurlijk", "uit overspel geboren", "uit bloedschande geboren" wordt opgeheven), alsook in de inhoud ervan, door de invoering van regels die aan de volgende drie eisen voldoen :

a) de vaststelling en betwisting van de afstamming nagenoeg zonder enig voorbehoud toestaan. Er bestaat alleen nog een beperking betreffende kinderen geboren uit wat vroeger "bloedschande" werd genoemd;

b) de volledige gelijkheid van rechten en plichten waarborgen voor alle kinderen, ongeacht of zij geboren zijn uit gehuwde ouders of niet;

c) een noodzakelijk evenwicht tot stand brengen tussen de bescherming van de familiekring ontstaan uit een huwelijk en de rechten van de kinderen van wie vroeger werd gesteld dat zij "uit overspel" zijn geboren.

73. De hoofdbeginselen van de wet van 31 maart 1987 kunnen als volgt worden samengevat :

a) Voor elk kind wordt de afstamming langs moederszijde vastgesteld door de gewone vermelding van de naam van de moeder in de akte van geboorte, zulks bij toepassing van het adagium "mater semper certa est".

b) In verband met de afstamming langs vaderszijde wordt de veronderstelling dat de echtgenoot de vermoedelijke vader is, zo ruim mogelijk gevolgd. Aan kinderen op wie die veronderstelling niet kan worden toegepast, biedt de wet ten volle de mogelijkheid door hun vader te worden erkend, en voorziet zij in een onderzoek tot vaststelling van het vaderschap door alle mogelijke bewijsmiddelen. In dit geval moet worden gewezen op een nieuwe bepaling opgenomen in artikel 331octies naar luid waarvan rechtbanken in het kader van een afstammingsonderzoek, zelfs ambtshalve, een bloedonderzoek of enig ander onderzoek volgens beproefde wetenschappelijke methoden kunnen gelasten.

c) Ongeacht de wijze waarop de afstamming wordt vastgesteld, is de waarde van het erfdeel van kinderen voortaan identiek.

d) De wet is er tenslotte op gericht de rechten van de kinderen van wie vroeger werd gesteld dat zij "uit overspel" zijn geboren te verzoenen met de belangen van het gezin ontstaan uit het huwelijk. Te dien einde is voorzien in een aantal regels ten

gunste van de echtgenoot en van de kinderen die zijn voortgekomen uit het huwelijk. Deze regels ontnemen het kind geboren buiten het huwelijk evenwel niet het recht zijn afstamming vast te stellen of ervoor te zorgen dat hem met betrekking tot de omvang van zijn erfdeel dezelfde voordelen worden toegekend. Om aan dit vereiste te beantwoorden, is in de wet bijvoorbeeld vastgesteld dat het "uit overspel geboren" kind slechts in de echtelijke woonplaats mag worden opgevoed met toestemming van de natuurlijke vader (artikel 334bis van het Burgerlijk Wetboek).

76. Uit incest geboren kinderen kunnen in de huidige stand van onze wetgeving nog steeds niet over een dubbele afstamming beschikken. Wanneer de afstamming langs vaderszijde als eerste is vastgesteld, kan de afstamming langs moederszijde slechts worden vastgesteld indien bij deze laatste vaststelling blijkt dat "tussen haar en de vader een huwelijksbeletsel bestaat waarvan de Koning geen ontheffing kan verlenen" (artikel 313, §2, van het Burgerlijk Wetboek inzake de afstamming langs moederszijde; artikel 314, §2, van het Burgerlijk Wetboek inzake de vordering tot onderzoek van het moederschap). Hetzelfde geldt voor de vaststelling van de afstamming langs vaderszijde, indien eerst de afstamming langs moederszijde is vastgesteld (de artikelen 321 en 325 van het Burgerlijk Wetboek inzake de erkenning en de vordering tot onderzoek van het vaderschap). Deze discriminatie is evenwel begrijpelijk, wanneer niet alleen rekening wordt gehouden met juridische beschouwingen maar ook met morele en sociologische. Zodra de afstamming is vastgesteld, ongeacht de wijze waarop zulks is geschied, hebben alle kinderen en hun afstammelingen dezelfde rechten en plichten ten aanzien van hun vader en moeder, alsook jegens de ouders en aanverwanten van deze laatsten, en omgekeerd.

77. De specifieke situatie van een kind dat geboren is uit een buitenechtelijke relatie heeft de wetgever ertoe gebracht om met betrekking tot de uitoefening van bepaalde rechten te voorzien in een aantal modaliteiten, die erop zijn gericht de morele en vermogensrechtelijke belangen van de uit het huwelijk ontstane familiekring in acht te nemen zonder dat de gelijkheid van de rechten van alle kinderen in het gedrang komt. Het kan bijvoorbeeld in het belang van het kind zijn, zijn levensonderhoud te vragen terwijl de vaststelling van de afstamming niet wenselijk of onmogelijk is (zulks is het geval voor uit overspel en uit bloedschande geboren kinderen). Het kind kan in dat geval een vordering tot uitkering voor levensonderhoud instellen zonder verklaring inzake afstamming. Het recht van het kind (de artikelen 336 tot 341 van het Burgerlijk Wetboek : schuldvordering tot levensonderhoud) ten aanzien van degene die gedurende het wettelijk tijdvak van de verwekking met zijn moeder gemeenschap heeft gehad is derhalve identiek aan dat omschreven in artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek (gemeenrechtelijke verplichting tot levensonderhoud).

78. In verband met de vermogensrechtelijke gevolgen van de afstamming regelt het nieuwe artikel 723 van het Burgerlijk Wetboek de orde in de erfopvolging tussen de erfgenamen door de discriminatie op te heffen die vroeger bestond ten aanzien van de zogenaamde "natuurlijke" kinderen. Alle kinderen hebben dezelfde erfrechten, ongeacht of zij al dan niet uit het huwelijk geboren zijn en ongeacht of het gaat om erfopvolging in nederdalende lijn (artikel 745, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek) of om erfopvolging in de zijlijn (artikel 752 van het Burgerlijk Wetboek). Naar luid van artikel 837 van het Burgerlijk Wetboek kunnen de overlevende echtgenoot en de kinderen die uit het huwelijk geboren zijn, het kind verwekt in een buitenechtelijke relatie van de verdeling in natura uitsluiten, voor zover het de tegenwaarde ontvangt van zijn deel, die zonodig door een deskundige wordt geraamd. Deze bepaling is erop gericht de echtgenoot en de kinderen geboren uit het huwelijk te beschermen tegen een erfgenaam die niet in de echtelijke woonplaats heeft geleefd en die bijvoorbeeld zou kunnen eisen dat het vermogen of een deel ervan dat de familie wenst te behouden, wordt verkocht. Van deze mogelijkheid om kinderen geboren uit een buitenechtelijke relatie van de verdeling in natura uit te sluiten, kan geen gebruik worden gemaakt wanneer deze kinderen in de gemeenschappelijke woning zijn opgevoed of wanneer het

huwelijk door overlijden of echtscheiding is ontbonden voor het openvallen van de nalatenschap.

79. In verband met het recht op verzorging en op sociale uitkeringen, voorziet de wet voor het kind in een verschillend stelsel van uitkeringen van de sociale zekerheid naar gelang van het beroep van de ouders en naargelang er een, twee, drie of meer kinderen zijn. Zo verschillen de uitkeringen van sociale zekerheid die op 1 juli 1993 in België van kracht waren naar gelang van het geval : gewone kinderbijslag bedraagt 2.550 BEF per maand voor het eerste kind van bezoldigde ouders (4.718 BEF per maand voor het tweede kind en 7.044 BEF per maand voor het derde en ieder volgend kind), 743 BEF per maand voor het eerste kind van zelfstandige ouders, 5.343 BEF per maand voor het eerste kind van invalide werknemers (5.523 BEF per maand voor het tweede kind en 7.185 BEF per maand vóór het derde en ieder volgend kind), en 9.796 BEF per maand voor weeskinderen.

80. In verband met het verlenen van voorschotten op en het invorderen van onderhoudsgelden door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (wet van 8 mei 1989 ingevoegd in de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn), moet erop worden gewezen dat niet alle kinderen recht hebben op die voorschotten. De wet van 8 juli 1989 was immers niet van toepassing op kinderen die overeenkomstig artikel 336 van het Burgerlijk Wetboek een hoedanigheid hebben verkregen op grond waarvan zij recht hebben op voorschotten op de onderhoudsgelden. Er bestond dus een vorm van discriminatie tussen de verschillende categorieën van kinderen.

81. In een tweede fase heeft de wet van 29 december 1990 houdende sociale bepalingen (Belgisch Staatsblad van 9 januari 1991) het recht om een voorschot te verkrijgen op de onderhoudsgelden uitgebreid tot kinderen die met het oog op de toekenning van een uitkering voor levensonderhoud, opvoeding en passende opleiding, een vordering zonder verklaring van afstamming langs vaderszijde heeft ingesteld tegen degene die gedurende het wettelijk tijdvak van de verwekking met zijn moeder gemeenschap heeft gehad (artikel 336 van het Burgerlijk Wetboek). Gelet op deze uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet kan worden gesteld dat de wets- en verordeningbepalingen inzake voorschotten op onderhoudsgelden niet meer kunnen leiden tot discriminatie tussen kinderen.

82. Bij dezelfde wet van 29 december 1990 zijn de voorwaarden betreffende het recht op voorschotten op onderhoudsgelden eveneens versoepeld met betrekking tot de schuldenaar van de onderhoudsgelden. Voorschotten op onderhoudsgeld kunnen bij het OCMW verkregen worden zelfs al woont de schuldenaar niet in België. Zijn adres moet niet eens meer gekend zijn. Het is duidelijk dat kinderen uit eenoudergezinnen waarvan de schuldenaar van het onderhoudsgeld niet meer kan worden teruggevonden, dat geld onmogelijk kunnen verkrijgen en dat derhalve in dit geval voorschotten op de onderhoudsgelden het meest noodzakelijk zijn. Er wordt met betrekking tot het recht op voorschotten op de onderhoudsgelden dan ook geen onderscheid meer gemaakt op grond van het gegeven of de verblijfplaats van de schuldenaar al dan niet is gekend.

B. Op communautair niveau

83. Algemeen beschouwd waarborgen de *Office de la naissance et de l'enfant* (ONE), Kind en Gezin en *Dienst für Kind und Familie*, instellingen waarvan de taak erin bestaat te waken over het welzijn van het kind, gratis zorgen en bescherming voor het kind, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging van het kind of zijn ouders of van zijn wettelijke vertegenwoordigers, hun nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, hun welstand, handicap, geboorte of enige andere omstandigheid.

II. Het belang van het kind - Artikel 3

A. Op federaal niveau

84. De rechten en de integriteit van het kind bekleden een centrale plaats in de Belgische wetgeving en politiek. De ouders zijn als eersten verantwoordelijk voor het onderhoud en de opvoeding van het kind. De ouders (of de andere personen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind) moeten evenwel het leven en de persoonlijke integriteit van het kind eerbiedigen.

85. Het kind moet worden beschermd tegen slechte behandelingen, zelfs wanneer die door de ouders gegeven worden. De wet betreffende de jeugdbescherming huldigt het beginsel van het hoger belang van het kind wanneer het "in gevaar" verkeert en voorziet in een reeks maatregelen die aangepast zijn aan de situatie van de minderjarige en die erop zijn gericht deze te verhelpen. De bescherming van de minderjarige die in gevaar verkeert behoort nu echter tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen, die teneinde deze bescherming te waarborgen, reeds de nodige maatregelen hebben getroffen (Franse en Vlaamse Gemeenschappen) of op het punt staan die te treffen (Duitstalige Gemeenschap en Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

86. Een misdrijf door een jongere gepleegd wijst erop dat deze jongere zich niet helemaal in de maatschappij heeft kunnen integreren.

Dit misdrijf rechtvaardigt alleen een tussenkomst die erop is gericht die integratie te herstellen of stop te zetten. Aangezien voorrang moet worden verleend aan het belang van het kind, moet op het stuk van de jeugdbescherming de sociale reactie dan ook een opvoedkundig doel hebben.

87. Dit beginsel wordt eveneens uitdrukkelijk vermeld in bepaalde teksten, zoals bijvoorbeeld in artikel 319 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de erkenning van het vaderschap. Deze bepaling, die uitvoeriger wordt behandeld in het kader van het commentaar betreffende artikel 7 van het Verdrag, stelt dat de erkenning eventueel kan worden vastgesteld na een gerechtelijke procedure waarbij de rechter over een belangrijke beoordelingsbevoegdheid beschikt om te bepalen of het in het belang van het kind is al dan niet te worden erkend door de man die beweert zijn vader te zijn. De beoordeling van de rechtbank zal betrekking hebben op de wenselijkheid van de erkenning en op het belang van het kind. De rechtbank zal haar toestemming weigeren indien de aanvrager onwaardig is, indien zij hem als vader ongewenst beschouwd en indien het voor het kind wenselijk is dat deze man geen ouderlijke macht krijgt (de artikelen 343 tot 370 van het Burgerlijk Wetboek).

88. Indien een kind in het kader van de organieke wet dd. 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, door een dergelijk centrum wordt geholpen, moet vanzelfsprekend het hoger belang van het kind worden nagestreefd. Zulks vloeit onrechtstreeks voort uit de artikelen die het recht op maatschappelijke hulp regelen, alsook de wijze waarop de aan de O.C.M.W.'s toevertrouwde taken ten uitvoer moeten worden gelegd. Artikel 1 van de organieke wet, dat het recht op maatschappelijke dienstverlening bekrachtigt en tot doel heeft een ieder in de mogelijkheid te stellen een menswaardig bestaan te leiden, moet dan ook in die zin worden opgevat dat het begrip "behoefte van ieder individu" van strikt persoonlijke aard is (in dit geval van het kind).

89. Bij de individualisering van de hulpverlening :

"Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn vervult zijn opdracht volgens de meest aangepaste methoden van het maatschappelijk werk en met eerbiediging van de ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging van de betrokkenen" (artikel 59 van de organieke wet).

"De tussenkomst van het centrum is, zo nodig, voorafgegaan door een sociaal onderzoek dat besluit met een nauwkeurige diagnose nopens het bestaan en de

omvang van de behoefte aan dienstverlening en de meest passende middelen voorstelt om daarin te voorzien" (artikel 60, §1, van de organieke wet).

"Het verstrekt materiële hulp in de meest passende vorm" (ibid. § 3).

"Het verzekert, met eerbiediging van de vrije keuze van de betrokkene, de psychosociale, morele of opvoedende begeleiding die de geholpen persoon nodig heeft om geleidelijk zelf zijn moeilijkheden te boven te komen. Het houdt rekening met de reeds verstrekte begeleiding en met de mogelijkheid tot voortzetting ervan door het andere centrum of door de dienst waarin de betrokkene zijn vertrouwen reeds heeft uitgedrukt" (ibid. § 4).

"Indien het O.C.M.W. niet in staat is om zelf de hulpverlening te verstrekken, kan het een beroep doen op de medewerking van personen, van inrichtingen of diensten, die, opgericht hetzij door openbare besturen, hetzij op privé-initiatief, in staat zijn de middelen aan te wenden tot verwezenlijking van de verschillende oplossingen die zich opdringen, met eerbiediging van de vrije keuze van de betrokkene" (artikel 61, eerste lid, van de organieke wet).

Die artikelen verwijzen naar een "werkmethode" van de maatschappelijk werker die moet bijdragen tot de verstrekking van de meest geschikte hulp, zulks "in het belang van de geholpen persoon", waarmee in dit verband impliciet het kind wordt bedoeld.

B. Op communautair niveau

1. In de Franse Gemeenschap

90. De beginselen van het decreet van 4 maart 1991 van de *Franse Gemeenschap*, dat onder meer ertoe strekt de jongeren in gevaar of in een probleemsituatie te helpen, zijn gegrond op de nauwgezette eerbiediging van de rechten van de jongeren. Zulks betekent dat de maatschappelijk werker, wanneer hij wordt geconfronteerd met een samenloop van verschillende rechten, voorrang moet verlenen aan de belangen van het kind, zonder evenwel afbreuk te doen aan de rechten van de personen die de ouderlijke macht uitoefenen.

91. Artikel 3 van voornoemd decreet bekrachtigt het recht op gespecialiseerde hulpverlening voor alle jongeren in probleemsituaties en voor alle kinderen van wie de gezondheid of de veiligheid gevaar loopt, of van wie de opvoedingsomstandigheden worden geschaad door zijn gedrag, door dat van zijn familie of dat van zijn vrienden. Deze gespecialiseerde hulpverlening heeft tot doel de betrokken jongeren toegang te verlenen tot een levenswijze die in overeenstemming is met de menselijke waardigheid. Het belang van de jongere is dan ook de belangrijkste doelstelling van de gespecialiseerde hulpverlening. Artikel 4, eerste en tweede lid, van voornoemd decreet bepaalt in dit verband dat de personen die aan de jongere de hulp verlenen die hem toekomt, ertoe zijn gehouden de erkende rechten van de jongere, alsook zijn godsdienstige, wijsgerige en politieke overtuiging te eerbiedigen en diens belangen zo goed mogelijk te behartigen.

92. In verband met artikel 3, punt 3, van het Verdrag, moet erop worden gewezen dat Titel VIII van het decreet van 4 maart 1991 de voorwaarden vaststelt waaraan de diensten en personen die zich krachtens dit decreet bereid verklaren gewoonlijk huisvesting of hulp te verlenen aan jongeren, moeten voldoen om door de Franse Gemeenschap te worden erkend. De erkenningsvoorwaarden voor deze personen en diensten worden ook geregeld door een besluit uitgevaardigd vóór de inwerkingtreding van dit decreet : het besluit van 7 december 1987 betreffende de erkenning en de toekenning van toelagen aan de personen en diensten belast met begeleidingsmaatregelen voor de jeugdbescherming. Dit besluit, dat thans met het oog op de toepassing van het decreet wordt herzien, bepaalt de normen waaraan deze diensten en personen moeten voldoen om te worden erkend. Deze normen hebben betrekking op de materies omschreven in artikel 3 van het Verdrag, te weten de veiligheid, de gezond-

heid, het aantal personeelsleden van deze diensten en hun geschiktheid. Het toezicht op de inachtneming van deze normen geschiedt overeenkomstig de Titels VIII en IX van het decreet (inzonderheid artikel 52).

2. In de Vlaamse Gemeenschap

93. In de Vlaamse Gemeenschap vormt het belang van het kind eveneens de grondslag van de vrijwillige hulpverlening zoals die wordt geregeld bij de op 4 april 1990 gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand. Artikel 4 van voornoemde decreten bepaalt immers dat het comité voor bijzondere jeugdzorg in problematische opvoedingssituaties daadwerkelijke bijstand en hulp moet organiseren ten behoeve van de minderjarigen en van degenen die over hen het ouderlijk gezag uitoefenen of hen in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, zulks in het belang van de minderjarige. Krachtens artikel 23, §2, van voornoemde decreten (nog niet in werking getreden) moeten ook de maatregelen die de jeugdrechtbank neemt ten aanzien van minderjarigen in problematische opvoedingssituaties, die in een pleeggezin of in een instelling zijn geplaatst, een gezinsgerichte werking mogelijk maken, inzonderheid door de afstand tussen de plaats van tenuitvoerlegging van de maatregel en de woonplaats van de minderjarige te beperken, tenzij kan worden aangetoond dat zulks strijdig is met het belang van de minderjarige.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

94. De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming blijft voor de Duitstalige Gemeenschap nog steeds volledig van toepassing. De instellingen en personen die minderjarigen huisvesten zijn onderworpen aan het besluit van de regering van 14 juni 1985, gewijzigd bij het besluit van 16 december 1991. Een ontwerp van decreet tot hervorming van de wet van 8 april 1965 wordt thans evenwel uitgewerkt en wordt in de loop van 1994 bij de Raad van de Gemeenschap ingediend. Het recht op georganiseerde bijzondere hulpverlening dat in het kader van dit decreet gewaarborgd wordt, is erop gericht aan de jongere een levenswijze te bieden die in overeenstemming is met de menselijke waardigheid en zijn ontwikkeling in de best mogelijke omstandigheden bevordert. Het ontwerp van decreet bepaalt dat de hulp verleend aan de personen die de jongere opvoeden, moet worden verleend met inachtneming voor de fundamentele belangen van de jongere.

III. Het recht op leven, op overleven en op ontwikkeling - artikel 6

A. Op federaal niveau

95. Overeenkomstig de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek verkrijgt het kind rechtspersoonlijkheid, te weten wettelijk bestaan, op de dag van zijn geboorte, voor zover het levend en levensvatbaar geboren wordt, zelfs indien het abnormaal is. Het burgerlijk recht gaat zelfs verder. Het erkent dat het kind reeds voor zijn geboorte bestaat voor de wet, al heeft het nog geen leeftijd en naam, aangezien de artikelen 725 en 908 van het Burgerlijk Wetboek stellen dat het kind vanaf zijn verwekking kan erven of schenkingen kan krijgen voor zover het levend en levensvatbaar geboren wordt.

96. Abortus is toegestaan in bepaalde noodsituaties die expliciet zijn omschreven in de wet van 3 april 1990. Bepaalde handelingen die zijn verricht bij een vrijwillige zwangerschapsonderbreking kunnen worden terugbetaald door de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

B. Op communautair niveau

1. In Duitstalige Gemeenschap

97. Wat de Duitstalige Gemeenschap betreft, is het decreet van 8 mei 1988 inzake de oprichting van een fonds voor het kind, gewijzigd bij de decreten van 7 mei 1990

en 21 januari 1991, aangevuld door te voorzien in de oprichting van een fonds voor de bescherming van het ongeboren of nog niet geboren kind, met de bedoeling een zwangerschap die om financiële redenen ongewenst is, te vergemakkelijken door bijzondere financiële bijstand en psycho-sociale begeleiding. De "klanten" worden vooral geworven bij gynaecologen die, in samenspraak met de toekomstige moeder, de DKF in kennis stellen van haar financiële en sociale noodsituatie. De *Dienst für Kind und Familie* organiseert bovendien in samenwerking met kinderartsen, huisartsen en gynaecologen huisbezoeken, prenatale raadplegingen en raadplegingen voor zuigelingen. Het nieuwe boekje van de moeder, dat is uitgewerkt in samenwerking met de gynaecologen die hun beroep uitoefenen in de Duitstalige Gemeenschap, wordt aan iedere zwangere vrouw uitgereikt. De organisatie van lessen ter voorbereiding van de bevalling in samenwerking met het ziekenhuispersoneel van de streek, het boekje van het kind dat door de kinderartsen of DKF aan alle kinderen wordt uitgereikt, de samenwerking met de schoolgeneeskunde inzake de bevordering van tandhygiëne zijn pertinente voorbeelden van de plaatselijke activiteiten van de DKF en van zijn streven tot coördinatie en overleg.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

98. Bij de Vlaamse Gemeenschap begint de begeleiding door Kind en Gezin reeds voor de geboorte. Aangezien een regelmatige prenatale controle aanbevelenswaardig is, kunnen de toekomstige ouders een beroep doen op de behandelende geneesheer of een kosteloze raadpleging bekomen in een prenataal adviescentrum van Kind en Gezin. Tijdens het bezoek aan de arts ondergaat de moeder een gynaecologisch onderzoek. De preventieve medische begeleiding van Kind en Gezin geschiedt aan de hand van huisbezoeken bij zwangere vrouwen of tijdens informatiesessies voor toekomstige ouders. Deze sessies hebben betrekking op de sanitaire omstandigheden, de levenswijze, de hygiëne en de voeding als factoren die een grote invloed uitoefenen op het goede verloop van de zwangerschap en de bevalling, op de ontwikkeling van het kind dat geboren zal worden, op de omstandigheden van de geboorte, alsook op de gezondheid tijdens de eerste levensjaren. Krachtens artikel 4, § 1, van het decreet tot oprichting van Kind en Gezin, bestaat de opdracht van dit organisme eveneens erin perinatale sterfte en prematuriteit te voorkomen en de volledige ontwikkeling van het kind te waarborgen. Na de bevalling in de kraamkliniek krijgt de grote meerderheid van de vrouwen een bezoek van een medisch-sociaal assistent, die zo een eerste contact legt met het oog op een verdere begeleiding thuis en in het adviescentrum.

3. In de Franse Gemeenschap

99. De ONE speelt in de Franse Gemeenschap een gelijkaardige rol. De prenatale raadplegingen hebben als doel toezicht te houden op het goede verloop van de zwangerschap, de toekomstige moeder zowel lichamelijk als geestelijk voor te bereiden op een probleemloze bevalling en uiteindelijk, indien nodig, het echtpaar in zijn rol als ouder bij te staan. De prenatale raadplegingen worden uitgevoerd door een gynaecoloog of vroedvrouw, daarin bijgestaan door één of verschillende medisch-sociaal assistenten. De opmerkingen gemaakt in het kader van het prenatale toezicht worden aan de hand van het "Boekje van de Moeder" doorgegeven aan de geneesheer die de bevalling uitvoert.

100. Sedert enige jaren wordt, te samen met dergelijke raadplegingen, een nieuwe formule prenatale begeleiding uitgewerkt. Het gaat om de "Perinatale Centra", die op grond van een project dat door de ONE is goedgekeurd, in de kraamklinieken instaan voor de psychologische en medische begeleiding van de zwangere vrouw tot haar bevalling. De medisch-sociale assistent die deelneemt aan de raadpleging, kan de toekomstige moeder eveneens thuis bezoeken, wanneer deze laatste daarom verzoekt of indien een probleem haar belet zich te verplaatsen. Bij dergelijke bezoeken legt de medisch-sociaal assistent haar in detail de door de geneesheer voorgeschreven maat-

regelen uit, zoals bijvoorbeeld het te volgen dieet, de nog te ondergane onderzoeken of de eventuele noodzaak aan volledige rust. De medisch-sociaal assistent is eveneens de bevoorrechte bemiddelaar om ten behoeve van de toekomstige moeder de meer ingewikkelde punten van de sociale wetgeving ten gunste van de zwangere vrouw toe te lichten (premies, kinderbijslag, zwangerschapsverlof, enz.) en probeert uiteraard ook haar andere vragen te beantwoorden. Er moet eveneens aan worden herinnerd dat de medisch-sociaal assistent zich eveneens in de kraamklinieken begeeft teneinde er de pas bevallen moeders te ontmoeten en hen informatie te verstrekken omtrent de diensten die de ONE hen kan verschaffen.

IV. Eerbiediging van de mening van het kind - artikel 12

A. Op federaal niveau

101. Artikel 19 van de Grondwet waarborgt aan alle burgers, kinderen inbegrepen, de vrije meningsuiting op alle gebieden. Overeenkomstig dit beginsel bieden een aantal wetsbepalingen, die voor het merendeel zijn gewijzigd bij de wetten van 1987 inzake afstamming en adoptie, aan het kind de mogelijkheid te worden gehoord, hetzij om zijn mening te kennen te geven, hetzij om zijn toestemming te geven, zelfs om een juridische handeling te stellen of een rechtsvordering in te stellen :

a) wanneer de minderjarige zelf ouder is (al dan niet gehuwd), heeft hij het recht de geboorte van zijn kind aan te geven (artikel 56, § 2, van het Burgerlijk Wetboek), het recht zijn kind te erkennen voor zover hij over het nodige onderscheidingsvermogen beschikt (artikel 328 van het Burgerlijk Wetboek), het recht een vordering in te stellen inzake onderzoek van het vaderschap of moederschap (artikel 322 en volgende van het Burgerlijk Wetboek), het recht, voor de minderjarige moeder, een vordering tot uitkering voor levensonderhoud in te stellen zonder verklaring van afstamming (artikel 336 en volgende van het Burgerlijk Wetboek), het recht aan de andere ouder diens bijdrage te vorderen in de kosten voor het levensonderhoud en de opvoeding van het kind (artikel 203bis en 203ter van het Burgerlijk Wetboek), het recht om de prerogatieven te genieten van de ouderlijke macht, het recht om toe te stemmen in de adoptie van zijn kind (artikel 348 van het Burgerlijk Wetboek), het recht om een bestaansminimum te vorderen.

b) wanneer de minderjarige gehuwd is (en in dit geval ontvoegd), heeft hij het recht zich te verzetten tegen het huwelijk van zijn echtgenoot (artikel 172 van het Burgerlijk Wetboek), het recht om de nietigverklaring van zijn huwelijk te vorderen (artikel 180 en volgende van het Burgerlijk Wetboek), het recht om het vaderschap te betwisten (artikel 318 en 332 van het Burgerlijk Wetboek), alle rechten bedoeld in het primaire huwelijksstelsel van de echtgenoten (alsook de toepassing ervan) (artikel 214 en volgende van het Burgerlijk Wetboek), het recht om echtscheiding te vorderen (artikel 229 en volgende van het Burgerlijk Wetboek), het recht om toe te stemmen in de adoptie van zijn niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot, het recht om een bestaansminimum te vorderen overeenkomstig de voet geldend voor echtgenoten.

c) Vanaf de leeftijd van vijftien jaar heeft de minderjarige het recht in zijn eigen adoptie toe te stemmen, alsook in de erkenning van vaderschap bedoeld in artikel 319, §2, van het Burgerlijk Wetboek. Indien hij op dezelfde leeftijd geen ouders meer heeft, kan hij de vrederechter verzoeken de familieraad bijeen te roepen om over zijn ontvoegding te beraadslagen.

102. Er moet op worden gewezen dat met uitzondering van voornoemde bepalingen, in de huidige stand van het Belgische recht geen andere wetsbepalingen bestaan die erin voorzien dat het kind in bepaalde gerechtelijke en administratieve procedures kan worden gehoord, hoewel die procedures het kind aanbelangen. Deze procedures worden onderzocht in de hierna volgende paragrafen.

1. Regeling van de voogdij

103. In de huidige stand van de Belgische wetgeving (artikel 402 en volgende van het Burgerlijk Wetboek) heeft de minderjarige in dit verband geen enkel recht op tussenkomst. Hij wordt derhalve niet gehoord met betrekking tot de keuze van de voogd en evenmin naar aanleiding van beraadslagingen van de familieraad. Gelet op de vereisten van het Verdrag wordt thans onderzocht of deze regeling kan worden gewijzigd. Op grond van de voorgenomen hervorming zullen de minderjarigen vanaf de leeftijd van twaalf jaar door de rechter worden opgeroepen teneinde te worden gehoord in procedures die verband houden met hun persoon en vanaf de leeftijd van vijftien jaar in procedures die hun goederen aanbelangen.

2. Wet betreffende jeugdbescherming

104. Deze wet bevat eveneens een aantal lacunes betreffende het recht op tussenkomst van de minderjarige.

Zo wordt de minderjarige, krachtens artikel 56, eerste lid van deze wet, niet beschouwd als deelnemer aan de debatten in zaken betreffende maatregelen ten aanzien van zijn ouders. Daaruit volgt dat in deze procedures de bijstand van de minderjarige door een advocaat noch vereist, noch voorzien is en dat het kind, aangezien het geen partij is in de zaak, geen recht van beroep heeft.

105. Op grond van een recente hervorming van de wet van 8 april 1965 is artikel 56, eerste lid ervan gewijzigd, waarbij is bepaald dat de jeugdrechtbank verplicht is de minderjarige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, te horen in burgerlijke zaken, alsook in zaken die erop zijn gericht maatregelen te treffen ten aanzien van zijn ouders. Het betreft hier immers procedures waarin hij weliswaar geen partij is, maar waarbij hij niettemin rechtstreeks betrokken is.

Bovendien voorziet een andere bepaling van de hervorming dat de jongere die de leeftijd van twaalf jaar bereikt heeft, door de jeugdrechter persoonlijk moet worden gehoord vooraleer enige voorlopige maatregel wordt getroffen.

3. Dringende voorlopige maatregelen (artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek)

106. De vrederechter die beslist over het hoederecht en het bezoekrecht van de kinderen, hoort hen nooit, beschikt over geen enkele sociale dienst en ontvangt nooit het advies van het Openbaar Ministerie.

Bovendien staat het hem vrij ultra petita, te weten discretionair, te beslissen. De huidige deviatie die in verband met artikel 223 kan worden vastgesteld, wijst erop dat deze maatregelen helemaal niet dringend en voorlopig zijn, maar vaak van lange duur.

4. Echtscheiding of scheiding van de ouders

107. Een kort onderzoek van het interne recht brengt ook hier de tekortkomingen in de Belgische wetgeving tot uiting.

108. In geval van echtscheiding of scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming is het verhoor en het toezicht door de rechter, evenals de tussenkomst van het Openbaar Ministerie absoluut onmogelijk, met uitzondering van het gegeven dat op grond van artikel 36, 2° van het Gerechtelijk Wetboek een beroep kan worden gedaan op de jeugdrechtbank indien de minderjarige gevaar loopt. Bij een echtscheidingsprocedure of een procedure van scheiding van tafel en bed wordt het lot van het kind discretionair geregeld op grond van de overeenkomsten die vooraf door de ouders zijn uitgewerkt, waarbij noch de rechter, noch het Openbaar Ministerie, de inhoud van de overeenkomsten kunnen nagaan en ook niet kunnen vragen dat zij worden gewijzigd wanneer zij klaarblijkelijk strijdig zijn, niet alleen met het belang, maar ook met de rechten van het kind.

Het kind wordt nooit gehoord noch vertegenwoordigd door een onpartijdige derde, aangezien het Openbaar Ministerie uitgesloten is. De toekenning van het hoederecht en het bezoekrecht wordt dan ook op generlei wijze gecontroleerd door het Openbaar

Ministerie of door de rechter. Deze laatste kan de overeenkomst die de ouders hebben gesloten, alleen bekrachtigen, maar niet wijzigen, en nog minder de mening van het kind vragen, wat hij wel kan in andere echtscheidingsprocedures.

109. Om deze enigszins aanstootgevende toestand te verhelpen, wordt in het gerechtelijk arrondissement Brussel sedert jaren een "pretoriaanse praktijk" toegepast. Deze praktijk is erop gericht de instemming van de partijen te bekomen betreffende bepaalde wijzigingen of aanpassingen van hun overeenkomst wanneer deze afbreuk blijken te doen aan de fundamentele rechten van het kind. Het Openbaar Ministerie verzoekt de partijen samen na te denken over de werkelijke belangen van hun kinderen en, indien zij van oordeel zijn hun overeenkomst te moeten aanpassen of verbeteren, aan de verzoenende rechter de nieuwe versie ervan te overhandigen en tegelijkertijd een kopie aan het parket te bezorgen. Zo kwam een rechtspraak tot stand die in de loop van het geding de wijziging aanvaardt van alle punten in de overeenkomst die strijdig zijn met de fundamentele belangen van het kind. Het lot van de kinderen moet derhalve worden onttrokken aan enige vorm van contractueel formalisme, wat uiteraard geenszins belet dat de ouders ernaar moeten streven een overeenkomst uit te werken die zoveel mogelijk overeenstemt met de belangen van hun kinderen. De overeenkomsten worden aan de rechter voorgelegd en de kinderen moeten in verband daarmee worden gehoord of op zijn minst onpartijdig worden vertegenwoordigd.

110. b. Bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten bestaat er een kleine mogelijkheid om het kind te horen in het kader van een maatschappelijk of psychologisch onderzoek. De rechter kan evenwel de persoonlijke verschijning van het kind niet gelasten, aangezien het geen partij is in het proces en kan het ook niet horen in het kader van een onderzoek. In deze context kan de rechter in kort geding, op grond van de artikelen 872 en 1280 van het Gerechtelijk Wetboek, inlichtingen inwinnen bij het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie kan ook zelf het initiatief nemen om, door tussenkomst van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming, alle dienstige inlichtingen betreffende de zedelijke en materiële toestand van het kind in te winnen, alsook om een sociaal onderzoek uit te voeren. De rechter kan ook een medisch-psychologisch deskundigenonderzoek gelasten. Kan hij evenwel zelf het kind horen ?

111. Hoewel bepaalde magistraten van de burgerlijke rechtbank zulks thans beginnen te doen, blijft het antwoord op deze vraag in de huidige stand van zaken hoogst twijfelachtig. De rechter kan immers de persoonlijke verschijning van het kind niet gelasten teneinde het persoonlijk te ondervragen (artikel 992 van het Gerechtelijk Wetboek), aangezien het kind geen partij is in het proces waarvan het nochtans de belangrijkste inzet is. De rechter zou evenmin zijn getuigenis kunnen horen aangezien kinderen beneden 15 jaar niet onder ede kunnen worden gehoord en alleen verklaringen kunnen afleggen die de waarde hebben van gewone inlichtingen, en aangezien kinderen ook niet kunnen worden gehoord in zaken waarin hun bloedverwanten in opgaande lijn tegengestelde belangen hebben (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek).

112. Tevens blijkt dat alleen de jeugdrechter, zowel in zaken betreffende jeugdbescherming als in civiele zaken die bij hem aanhangig zijn gemaakt, "te allen tijde de minderjarige, de ouders, voogden of degenen die hem onder hun bewaring hebben, kan oproepen" (artikel 51 van de wet van 8 april 1965) en bijgevolg het kind zelf kan horen. Die bevoegdheid wordt hem in civiele zaken overigens ten eerste betwist, aangezien de Balie van oordeel is dat het kind in een dergelijk geval moet worden gehoord in het bijzijn van de partijen en de advocaten teneinde het beginsel te huldigen dat de zaak op tegenspraak moet worden behandeld.

113. Ongeacht of het gaat om een echtscheiding, om een scheiding op grond van bepaalde feiten of door onderlinge toestemming, moet worden gesteld dat de mening van het kind met betrekking tot de uitoefening van het ouderlijk gezag van het groot-

ste belang is, aangezien het gaat om een beslissing die zijn leven ingrijpend kan veranderen. De hoofddoelstelling van het Verdrag, te weten het streven naar het hoger belang van het kind, mag bij de naleving van artikel 12 niet uit het oog worden verloren. Hoewel de mening van het kind moet worden geëerbiedigd en ernaar moet worden geluisterd, moet zij niet noodzakelijkerwijs worden gevolgd. Enige toekomstige wetgeving moet met die twee elementen rekening houden.

B. Op communautair niveau

114. De Gemeenschappen streven ernaar om in zaken waarvoor ze bevoegd zijn, hun wetgeving aan de vereisten van het Verdrag aan te passen.

1. In de Duitstalige gemeenschap

114. Het ontwerp van decreet betreffende hulpverlening aan de jeugd van de Duitstalige Gemeenschap bepaalt dat met betrekking tot de maatregelen getroffen door de Dienst voor Hulpverlening aan de Jeugd iedere persoon die bij de maatregel betrokken is, moet worden gehoord, behalve indien zulks gelet op de dringende noodzakelijkheid of wegens redenen in verband met leeftijd of gezondheid onmogelijk is.

2. In de Franse Gemeenschap

116. Artikel 6 van het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd van de Franse Gemeenschap bepaalt dat de administratieve autoriteiten ingesteld bij dit decreet geen enkele aanvaarde of opgelegde maatregel of beslissing inzake individuele hulpverlening kunnen nemen zonder de personen die deze hulpverlening wensen te genieten, onder wie ook de jongere, vooraf op te roepen en te horen. De enige uitzondering op deze verplichting betreft personen die niet kunnen worden gehoord wegens hun leeftijd, hun gezondheidstoestand, de dringende noodzakelijkheid van de aangelegenheid of omdat zij nalaten te verschijnen. Deze uitzonderingen moeten echter zo restrictief mogelijk worden geïnterpreteerd, inzonderheid met betrekking tot de leeftijd en de gezondheidstoestand. Zo kan het horen van een jong kind niet uitgesloten worden onder het voorwendsel dat het de leeftijd van onderscheidingsvermogen nog niet heeft bereikt. Zodra het kan spreken, is een jong kind in staat zijn angsten en verlangens uit te spreken. Ook kan de gezondheidstoestand het horen van het kind niet in de weg staan. Daarom is bepaald dat personen die wegens hun gezondheidstoestand niet kunnen worden gehoord, daarmee een persoon van hun keuze kunnen belasten. Hetzelfde artikel 6 stelt dat de jongere ook moet kunnen deelnemen aan de beslissingen die op hem van toepassing zijn en aan de uitvoering ervan, zelfs wanneer de hulpverlening is opgelegd door de jeugdrechtbank. Bovendien stelt artikel 7 van hetzelfde decreet dat het schriftelijke akkoord van de jongere die de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, vereist is wanneer de individuele hulpverlening die hij geniet wordt verleend door de adviseur van de hulpverlening aan de jeugd, zonder enige dwang vanwege de jeugdrechtbank.

3. In de Vlaamse Gemeenschap

117. Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, kan de hulpverlening die de persoonlijke vrijheid van de minderjarige raakt, in het kader van de sociale jeugdbijstand, geregeld bij de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, slechts worden verleend na instemming van de minderjarige wanneer hij de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, of na te zijn gehoord wanneer hij jonger is dan veertien jaar.

118. Ingeval de zaak van de minderjarige wordt behandeld door de bemiddelingscommissie, wordt hij ter zitting opgeroepen. Hij kan zich door een vertrouwenspersoon laten bijstaan of, wanneer de commissie daarmee instemt, zich laten vertegenwoordigen. De bemiddelingscommissie wijst ambtshalve een vertrouwenspersoon aan, indien de minderjarige zelf niet in staat is zulks te doen.

119. De kinderen en de jongeren moeten zo nauw mogelijk worden betrokken bij de voorbereiding en de uitvoering van het gemeentelijk beleid inzake activiteiten voor de jeugd. De Vlaamse Gemeenschap verstrekt subsidies aan de gemeenten om een dergelijk beleid te voeren op voorwaarde dat de kinderen en de jongeren deelnemen aan de uitwerking van een driejarig beleidsprogramma.

120. In 1992 bestond in ongeveer 60% van de gemeenten een jeugdraad. De jeugdraad kan advies uitbrengen over alle gemeentelijke beslissingen die de jeugd aanbelangen. De inwerkingtreding van de decreten betreffende de inspraak van de jeugd en inzake het lokaal beleid op het stuk van activiteiten voor de jeugd, heeft de oprichting van jeugdraden nog bevorderd. De Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap heeft als opdracht, op eigen initiatief, op verzoek van de Vlaamse regering, of van de Vlaamse Raad, advies uit te brengen over alle aangelegenheden die de jeugd aanbelangen.

Vierde deel

VRIJHEDEN EN BURGERLIJKE RECHTEN

I. Naam en nationaliteit - Artikel 7

121. Het kind heeft vanaf zijn geboorte recht op een statuut. Na zijn geboorte moet het kind worden ingeschreven. Hij heeft recht op een naam en een nationaliteit. De inschrijving van zijn geboorte betekent de wettelijke en officiële erkenning van zijn bestaan. Door een nationaliteit te verwerven, gaat het kind tot een nationale gemeenschap behoren en verkrijgt hij de hoedanigheid van staatsburger. Door het kind een naam en een voornaam te geven, krijgt het kind een eigen identiteit en wordt het bovendien lid van een familie overeenkomstig de regels van de verkrijging van de naam op grond van de afstamming (artikel 335 van het Burgerlijk Wetboek), behalve het geval waarbij aan een vondeling of aan een kind geboren uit onbekende ouders een willekeurige naam wordt gegeven.

122. In België moet de geboorte binnen vijftien dagen na de geboorte worden aangegeven (artikel 55 van het Burgerlijk Wetboek), zulks op straffe van sancties. De akte van geboorte moet verplicht de naam bevatten van de vrouw die het kind ter wereld heeft gebracht, zulks eveneens op straffe van sancties (artikel 57 van het Burgerlijk Wetboek) (in tegenstelling tot Frankrijk en Luxemburg waar de anonimiteit van de moeder in de akte van geboorte is toegestaan). Hierdoor komt de moederlijke afstamming automatisch vast te staan en, indien zij is gehuwd, ook de afstamming ten aanzien van haar echtgenoot (artikel 315 van het Burgerlijk Wetboek).

123. Hoewel het Burgerlijk Wetboek voordien ter zake nooit iets heeft vermeld, bepaalt het nieuwe artikel 335 de naam die het kind dat binnen of buiten het huwelijk is geboren, zal dragen, en wel op grond van drie beginselen :

a) **Voorrang van de toekenning van de naam van de vader ingeval de afstammelingen tegelijkertijd komen vast te staan (artikel 335, § 1)** : indien de afstammelingen langs vaderszijde en langs moederszijde tegelijkertijd komen vast te staan, draagt het kind de naam van zijn vader.

b) **Onveranderlijkheid van de naam behoudens de uitdrukkelijke wil van de ouders (artikel 335, §§ 2 en 3)** : het kind wiens afstamming alleen langs moederszijde vaststaat, draagt de naam van zijn moeder en de latere erkenning door de vader geeft geen aanleiding tot de verandering van de naam van het kind. Beide ouders of een van hen indien de andere is overleden, kunnen evenwel in een door de ambtenaar van de burgerlijke stand opgemaakte akte verklaren dat het kind de naam van zijn vader zal dragen. Die verklaring moet worden gedaan binnen een jaar te rekenen vanaf de dag waarop de personen die de verklaring doen, de vaststelling van de afstamming hebben vernomen en vóór de meerderjarigheid of de ontvoogding van het kind. Van de verklaring wordt melding gemaakt op de kant van de akte van geboorte en van de andere akten betreffende het kind.

c) **Bescherming van de morele belangen van het echtelijke gezin (artikel 335, §§ 2 en 3)** : een kind van een vader die op het ogenblik dat het kind is verwekt met een andere vrouw dan de moeder is gehuwd, draagt de naam van de moeder, die in de meeste gevallen de persoon is met wie het kind samenleeft. Indien de vader en de moeder, of een van beiden, gebruik wensen te maken van de mogelijkheid om te verklaren dat het kind dat in dergelijke omstandigheden is geboren en van wie eerst de afstamming langs moederszijde is vastgesteld, de naam van de vader draagt, kunnen zij zulks niet doen zonder toestemming van de echtgenote met wie de vader is gehuwd op het ogenblik dat de afstamming komt vast te staan. Indien het tweede lid van paragraaf 3 de morele belangen van het oorspronkelijke gezin wenst te bescher-

men, moet voornoemd lid evenwel worden aangepast of gewijzigd bij de volgende hervorming van de wetgeving betreffende de afstamming. Het Arbitragehof, waaraan in dat verband een prejudiciële vraag is gesteld, heeft immers geoordeeld dat artikel 335, § 3, tweede lid, de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet (thans de artikelen 10 en 11 van de Grondwet) schendt, aangezien dit artikel een onderscheid maakt tussen in overspel verwekte kinderen a patre en de andere kinderen omdat het artikel de verklaring van de ouders voor naamswijziging onderwerpt aan de instemming van de echtgenote met wie de vader op het ogenblik van de vaststelling van de afstamming was gehuwd.

124. In verband met het recht van het kind zijn beide ouders te kennen, staat het Belgische recht sedert de wet van 31 maart 1987 de vaststelling van de dubbele afstamming toe aan alle kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren, met uitzondering evenwel van de kinderen geboren uit ouders tussen wie een absoluut huwelijksbeletsel bestaat (de artikelen 161, 162, 363 en 370 van het Burgerlijk Wetboek). Deze kinderen, voordien "uit incest geboren" kinderen genoemd, kunnen slechts één enkele afstamming hebben. In de meeste gevallen is dat de afstamming langs moederszijde aangezien voornoemde afstamming automatisch komt vast te staan door de vermelding van de naam van de moeder in de akte van geboorte. Dit verbod is gerechtvaardigd door het gegeven dat het kind er belang bij heeft wanneer een afstammingsband ten aanzien van te naaste bloedverwanten (vader-dochter, moeder-zoon, broer-zus, enz.) welke het kind schade op sociaal en psychologisch vlak kan toebrengen, niet officieel wordt bekendgemaakt. De wet van 31 maart 1987 die onder voorbehoud van wat voorafgaat, evenwel de gelijkheid tussen alle kinderen beoogt, heeft hier nogmaals een nieuwe ongelijkheid tussen de vader en de moeder gecreëerd, wat onrechtstreeks gevolgen meebrengt voor het kind.

125. De moeder heeft een sleutelpositie bij de vaststelling of de betwisting van de afstamming van het kind. Zij kan immers niet alleen spelen met het vermoedelijke vaderschap binnen het huwelijk en dat betwisten zonder dit vaderschap noodzakelijkerwijs te vervangen door een ander (artikel 332 van het Burgerlijk Wetboek), maar kan eveneens en vooral weigeren met het vaderschap in te stemmen (artikel 319 van het Burgerlijk Wetboek) of verzet doen tegen de vordering tot vaststelling van het vaderschap van de man met wie zij het kind heeft verwekt (artikel 322 van het Burgerlijk Wetboek). In dergelijk geval komt het aan de burgerlijke rechtbank toe om na te gaan of de man wel degelijk de biologische vader van het kind is maar eveneens of de vaststelling van het vaderschap overeenstemt met het belang van het kind (artikel 319 van het Burgerlijk Wetboek). De rechtbank bezit derhalve een bovenmatige macht om te beslissen of de vader, maar nooit de moeder, de nodige kwaliteiten vertoont om een goede vader te zijn, en indien zulks niet het geval is, om hem en derhalve ook aan het kind, de vaststelling van de afstamming langs vaderszijde te weigeren. Terzelfdertijd kan de moeder instemmen met de erkenning van een man die niet de vader is, maar met wie zij zich na de breuk met haar eerste man in de echt heeft verbonden, waarbij deze erkenning niet kan worden betwist wanneer het kind het "bezit van staat" geniet in het nieuwe gezin.

126. In antwoord op de haar gestelde prejudiciële vraag of artikel 319 van het Burgerlijk Wetboek al dan niet conform is met de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet (thans de artikelen 10 en 11 van de Grondwet), die het grondbeginsel huldigen dat alle Belgen gelijk zijn voor de wet, heeft het Arbitragehof in het arrest van 21 december 1990 gesteld dat artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, strijdig is met de Grondwet aangezien met betrekking tot de erkenning door de vader of de moeder van kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren, voorziet in een andere regeling gegrond op het geslacht. De rechtbanken moeten sedert voornoemd arrest artikel 319, § 3, van het Burgerlijk Wetboek, niet langer toepassen aangezien het de ontvankelijkheid van de erkenning van een niet ontvoogd minderjarig kind door de man van wie het vaderschap niet wordt betwist, onderwerpt aan de voorafgaande toestemming van de moeder. Hiervoor moet een oplossing worden gevonden waarin het hoogste belang van het kind

dan ook primeert, maar waarbij eveneens rekening moet worden gehouden met de rechten van de vader op eerbiediging van zijn gezinsleven (artikel 8, eerste lid, van het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens) en met de gelijke behandeling met de moeder (artikel 14 van het Europese Verdrag van de Rechten van de Mens).

127. In verband met de nationaliteit heeft het nieuwe Wetboek van de Belgische Nationaliteit van 1984 gepoogd het aantal staatlozen zoveel mogelijk te beperken door te bepalen dat Belg is "het kind geboren in België en dat, op gelijk welk ogenblik voor de leeftijd van achttien jaar (of voor de ontvoogding voor die leeftijd) staatloos zou zijn, indien het die nationaliteit niet bezat" (artikel 10, eerste lid).

II. Behoud van identiteit - Artikel 8

128. De Belgische bepalingen op het stuk van de adoptie zijn conform met het bepaalde in artikel 8 van het Verdrag dat voorziet in het behoud van de identiteit van het kind (nationaliteit, naam en familiebetrekkingen). De naam van het geadopteerde kind zal in de meeste gevallen zeker nog worden gewijzigd en vastgesteld bij toepassing van artikel 358 van het Burgerlijk Wetboek (gewone adoptie) en van artikel 370, § 3, van het Burgerlijk Wetboek (volle adoptie). Er moet eveneens worden opgemerkt dat hoewel een geadopteerd kind bij gewone adoptie bepaalde banden behoudt met zijn oorspronkelijke familie op het stuk van het levensonderhoud (artikel 364, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek) en van de nalatenschap (artikel 365 van het Burgerlijk Wetboek), een kind dat ten volle is geadopteerd geen enkele band behoudt, behalve natuurlijk in geval van huwelijksbeletsel (artikel 370, § 1, van het Burgerlijk Wetboek). Artikel 8, § 1, van het Verdrag betreft het recht van het kind op behoud van zijn identiteit zoals wettelijk erkend. Inzake adoptie wordt de identiteit van het kind evenwel overeenkomstig de wet gewijzigd. Het kind wordt dus niet op onrechtmatige wijze van bestanddelen van zijn identiteit beroofd (artikel 8, tweede lid). De Belgische wetgever heeft de hoger vermelde bepalingen in het belang van het kind overgenomen.

III. Vrijheid van meningsuiting - Artikel 13

129. De grondwettelijke fundamentele vrijheden en rechten gelden voor alle burgers, zowel voor kinderen als voor volwassenen. Iedere burger heeft het recht op vrijheid van meningsuiting ten aanzien van de Regering en van de maatschappij, te weten de vrijheid gegevens uit te wisselen en denkbeelden, meningen en gevoelens te uiten, hetzij mondeling, hetzij in geschreven vorm, hetzij in beelden. Artikel 19 van de Grondwet waarborgt "de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd". Een jongere beneden de achttien kan bijgevolg in het openbaar spreken, deelnemen aan manifestaties, weigeren de filosofische of godsdienstige overtuigingen van zijn familie aan te hangen, schrijven wat hem goed lijkt.

130. De vrijheden die door artikel 19 van de Grondwet worden gewaarborgd, zijn nochtans niet onverenigbaar met de aan de Staat toekomende macht om smaad en andere handelingen die hij met de openbare orde strijdig acht, te verbieden en te bestraffen. De vrijheid van meningsuiting in geschreven vorm wordt inzonderheid door artikel 25 van de Grondwet geregeld waarin is bepaald dat de drukpers vrij is, alsook door het decreet op de pers van 20 juli 1831 naar luid waarvan het persmisdrijf gekenmerkt wordt door het misbruik van de vrije meningsuiting. Er is sprake van persmisdrijf wanneer de meningsuiting via de geschreven pers een strafbaar karakter vertoont (laster, beledigingen, enz.).

131. Artikel 24 van de grondwet waarborgt aan een ieder het recht op onderwijs met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De school is feitelijk een van de eerste plaatsen waar gedachten worden uitgewisseld en waar het kind zijn meningen kan uiten en ontwikkelen.

IV. Toegang tot informatie - Artikel 17

A. Op federaal niveau

132. Jongeren beneden de zestien jaar zal in de bioscoop de toegang worden geweigerd tot bepaalde films waarvan wordt verondersteld dat zij een bedreiging inhouden voor de minderjarige in die zin dat deze films geweldscènes bevatten die schadelijke gevolgen hebben of scènes waarvan de inhoud een ontierend gevolg kunnen hebben of die aan de morele opvoeding van de jeugd ernstige schade kunnen toebrengen. In verband met andere films wordt minderjarigen beneden de achttien jaar de toegang tot bioscoopzalen geweigerd teneinde te voorkomen dat de film wegens schennis van de goede zeden door de Procureur des Konings wordt verboden.

B. Op communautair niveau

1. In de Franse Gemeenschap

133. In de Franse Gemeenschap bepaalt artikel 24quater van het decreet van 17 juli 1987 over de audiovisuele sector, gewijzigd door het decreet van 19 juli 1991 dat de "Radio-Télévision belge de la Communauté française" (RTBF) en de radio-omroepinstellingen die onder de Franse Gemeenschap ressorteren

a) geen programma's mogen uitzenden die de menselijke waardigheid aantasten of die aanzetten tot haat om redenen in verband met ras, geslacht, godsdienst of nationaliteit;

b) geen programma's mogen uitzenden die de lichamelijke, mentale of morele ontplooiing van minderjarigen ernstig zouden kunnen aantasten, inzonderheid programma's waarin pornografische scènes en scènes metodeloos geweld vertoond worden. Deze laatste bepaling is ook van toepassing op andere programma's of programmadelen, inzonderheid de trailers, die de lichamelijke, mentale of morele ontplooiing van minderjarigen kunnen aantasten, behalve indien de keuze van het uur voor het uitzenden van het programma waarborgt dat de minderjarigen die zich in de uitzendingszone bevinden naar die uitzendingen normaal niet kijken of luisteren.

134. Bovendien zijn de externe instellingen die hun programma's in de Franse Gemeenschap verdelen, verplicht de televisiekijkers te waarschuwen, volgens de regels die nader te bepalen zijn in een overeenkomst met de Franse Gemeenschapsregering, wanneer zij uitzendingen programmeren die de gevoeligheid, inzonderheid die van kinderen en van adolescenten zouden kunnen krenken (artikel 4, 4°, van het besluit van de Executieve dd. 22 december 1988 tot vaststelling van de voorwaarden voor de verlening, de opschorting en de intrekking van de vergunning voor de distributie van de programma's van de externe televisie-instellingen overeenkomstig artikel 22, § 2, van het decreet van 17 juli 1987 over de audiovisuele sector).

135. In verband met hulpverlening aan de jeugd is bij de inwerkingtreding van het decreet dd. 4 maart 1991 via verschillende brochures en folders een brede waaier van informatie aan het publiek verstrekt. Deze documenten, die nog steeds worden verspreid, nadat bepaalde ervan zijn bijgewerkt, betreffen het decreet zelf, de adoptie, de rechten van het kind, de diensten, enz. Deze en eventueel ook andere inlichtingen liggen in de lokalen van de diensten voor hulpverlening aan de jeugd ter beschikking van het publiek, inzonderheid van de jeugd.

136. Voornoemd decreet van 4 maart 1991 heeft overigens eveneens een arrondissementsraad voor hulpverlening aan de jeugd opgericht in de hoofdplaats van ieder gerechtelijk arrondissement. De arrondissementsraden hebben als taak de samenwerking op het stuk van de algemene preventie te bevorderen en een behoeftenprogramma voor het arrondissement uit te werken in verband met de diensten noodzakelijk voor de toepassing van het decreet. Het komt aan voornoemde raden toe om de rechten bedoeld in artikel 17 van het internationale Verdrag van de Rechten van het

Kind, te bevorderen. De openbare centra voor de jeugd (O.C.J.) die reeds initiatieven hebben getroffen op het stuk van informatieverstrekking onder meer in verband met AIDS, geweldproblemen, enz., bezaten vroeger die bevoegdheid.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

137. In de Vlaamse Gemeenschap besteedt het kabeldecreet, dat de Vlaamse Raad op 20 april 1994 heeft goedgekeurd, de nodige aandacht aan de bescherming van minderjarigen. Meer bepaald mogen de omroeporganisaties en televisiemaatschappijen geen programma's uitzenden die de lichamelijke, geestelijke of zedelijke ontwikkeling van minderjarigen ernstig zouden kunnen aantasten, inzonderheid programma's met pornografische scènes ofodeloos geweld. Deze bepaling geldt ook voor programma's waarop het voorgaande niet van toepassing is, maar die toch schade kunnen toebrengen aan de lichamelijke, geestelijke of zedelijke ontwikkeling van minderjarigen, tenzij door de keuze van het tijdstip van uitzending of door technische maatregelen gewaarborgd wordt dat minderjarigen in het zendgebied de uitzendingen normaliter niet kunnen zien of beluisteren.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

138. In de Duitstalige Gemeenschap publiceert het comité voor jeugdbescherming in de kranten brochures en artikels bestemd voor kinderen en stelt hen goed uitgewerkte documentatie ter beschikking. Bovendien publiceert het comité in de lokale pers regelmatig artikels over de media en geeft elke week raadgevingen omtrent televisieprogramma's die geschikt zijn voor kinderen. Verschillende informatieve en pedagogische initiatieven op het stuk van de media worden door de Gemeenschap gesubsidieerd.

V. Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst - Artikel 14

139. De bepalingen inzake de rechten van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst verwijzen naar de rechten die in België aan elke burger worden gewaarborgd door de artikelen 19 en 20 van de Grondwet. Artikel 19 waarborgt de vrijheid van eredienst, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten. Artikel 20 bepaalt dat "niemand kan worden gedwongen op enigerlei wijze deel te nemen aan handelingen en aan plechtigheden van een eredienst of de rustdagen ervan te onderhouden". De scholen ingericht door openbare en pluralistische besturen bieden overigens, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een der erkende godsdiensten en in de niet-confessionele zedenleer (artikel 24 van de grondwet). De uitoefening van het ouderlijke gezag houdt de bevoegdheid in om de aard van het leven van de kinderen te bepalen. Deze bevoegdheid in de opvoeding staat de ouders toe de eredienst te bepalen waarmee het kind zal worden grootgebracht. Zij kunnen het onderwijstype kiezen dat hun kind zal volgen en de beslissing nemen om hun kind al dan niet een religieuze opvoeding te geven. Zulks betekent nochtans niet dat de ouders "hun" overtuigingen aan "hun" kind kunnen opleggen : opvoeden is niet gelijk aan verplichten. De ouders kunnen hun kind volgens hun overtuigingen opvoeden zonder het evenwel te indoctrineren. De eventuele moeilijkheid bestaat erin het recht op de filosofische en godsdienstige keuzes van het kind te verenigen met het ouderlijke gezag. In de ogen van de wetgever wordt de familie ertoe opgeroepen een belangrijke rol te spelen. Het evenwicht tussen rechten en plichten in de gezinskern is van levensbelang teneinde de stabiliteit te verzekeren die noodzakelijk is voor de harmonische ontwikkeling van de jongere. Wat kan de directeur van de school evenwel doen aan wie het kind verklaart dat hij de katholieke godsdienstlessen wenst te volgen terwijl zijn ouders van hem verlangen dat hij zedenleer volgt ? Tegenwoordig wordt in bepaalde afzonderlijke beslissingen een zekere mate van bereidwilligheid vastgesteld om aan de minderjarige toe te staan dat hij zelf optreedt wanneer zijn verzoek een persoonlijk recht inhoudt en zijn leeftijd doet veronderstellen dat hij over voldoende onderscheidingsvermogen beschikt.

141. De vrijheid van gedachte, mening en godsdienst wordt eveneens gewaarborgd door artikel 76 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming die de gerechtelijke en administratieve overheden, alsmede de natuurlijke personen of rechtspersonen, de verenigingen, instellingen of inrichtingen die hun medewerking moeten verlenen bij de maatregelen die ter uitvoering van deze wet zijn genomen, ertoe verplicht "... de godsdienstige en wijsgerige overtuiging en de taal van de gezinnen waartoe de minderjarigen behoren te eerbiedigen". Deze bepaling is het onderwerp geweest van administratieve circulaires waarin aan de autoriteiten gemachtigd om een plaatsing te gelasten, de aanbeveling wordt gegeven om vooraleer enige beslissing wordt getroffen, aan de ouders duidelijke en precieze vragen te stellen teneinde te weten te komen of zij wensen dat hun kind een bepaalde godsdienst beoefent of niet-confessioneel onderwijs krijgt. Het spreekt vanzelf dat in geval van uiteenlopende antwoorden of in geval van verzet bij de minderjarige zelf, het belang en de wensen van de jongere doorslaggevend zijn voor de te nemen beslissing.

142. In de Franse Gemeenschap moet deze federale bepaling overigens worden aangevuld en herzien op grond van artikel 4, tweede lid, van het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, waarin is bepaald dat de natuurlijke personen en de rechtspersonen, de groep overheidsinstellingen en de diensten die hun medewerking verlenen aan de toepassing van dit decreet, ertoe gehouden zijn de godsdienstige, wijsgerige en politieke overtuiging van de jongere te eerbiedigen.

143. In de Vlaamse gemeenschap bepaalt artikel 44 van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 dat elke persoon, die, in welke hoedanigheid ook, zijn medewerking verleent aan de toepassing van die decreten en aan de bijzondere jeugdbijstand in het algemeen, de godsdienstige, de ideologische en de wijsgerige overtuiging van de gezinnen waartoe de minderjarigen behoren, moet eerbiedigen. Aangezien voornoemd artikel voor verschillende interpretaties vatbaar was, is het op een andere wijze gesteld in artikel 17 van het besluit van de Vlaamse regering van 22 mei 1991 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidienormen van de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand. Dit artikel bepaalt dat de instellingen waarin minderjarigen worden opgenomen, schikkingen moeten treffen om bij toepassing van artikel 44 van de gecoördineerde decreten, de jongeren de gelegenheid te geven hun morele vorming te verdiepen en hun eventuele godsdienst te beoefenen volgens de voorschriften en de verplichtingen ervan.

VI. Vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering - Artikel 15

A. Op federaal niveau

144. Naar luid van artikel 26 van de Grondwet hebben de Belgen het recht vreedzaam en ongewapend te vergaderen, mits zij zich gedragen naar de wetten, die het uitoefenen van dit recht kunnen regelen zonder het echter aan een voorafgaand verlot te onderwerpen. Bijeenkomsten in de open lucht zijn ten volle aan de politiewetten onderworpen en kunnen zowel door een regelgeving als in een voorafgaande toestemming worden geregeld. Privé-vergaderingen in een privé-ruimte zijn beschermd door artikel 15 van de Grondwet dat de onschendbaarheid van de woning waarborgt, met uitzondering van de mogelijkheid tot huiszoeking in de gevallen die de wet bepaalt en in de vormen die zij voorschrijft.

145. In artikel 27 van de Grondwet wordt de vrijheid van vereniging voor de Belgen bekrachtigd. Deze vrijheid is ook van toepassing op vreemdelingen op grond van artikel 20, § 3, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Voornoemde wet bepaalt dat de vreemdeling niet kan worden verweten dat hij overeenkomstig de wet gebruik heeft gemaakt van de vrijheid van meningsuiting of van deze van vreedzame vergadering of van vereniging.

146. Er moet nochtans worden opgemerkt dat een bepaalde verenigingsvorm a priori is verboden : elke vereniging met het oogmerk om een aanslag te plegen op personen of op eigendommen is een misdaad of een wanbedrijf, bestaande door het enkel feit van het inrichten der bende, voor zover evenwel dat de leden deel ervan uitmaken via ondubbelzinnige banden en een groep vormen die in staat is effectief op te treden (de artikelen 322 tot 326 van het Strafwetboek).

147. De bepalingen van artikel 27 van de Grondwet zijn inzonderheid geconcretiseerd in de wet van 24 mei 1921 waarin de vrijheid van vereniging wordt gewaarborgd en straffen worden bepaald ten aanzien van een ieder die afbreuk doet aan de vrijheid van vereniging. Artikel 3 heeft betrekking op de algemene inbreuken tegen de vrijheid van vereniging : een ieder die, om een bepaalde persoon te dwingen deel uit te maken van een vereniging of daarvan niet deel uit te maken, zich tegenover hem schuldig maakt aan gewelddaden of bedreigingen, ofwel hem doet vrezen dat hij zijn betrekking zal verliezen of dat zijn persoon, zijn gezin of zijn vermogen schade kunnen lijden, kan worden bestraft.

B. Op communautair en lokaal niveau

148. In België groeperen de jeugdbewegingen bijzonder veel minderjarigen van 6 tot 18 jaar. Deze volgens leeftijd en geslacht ingedeelde groepen, die een ontmoetingsplaats zijn voor kinderen en adolescenten, brengen hen teamgeest, zin voor solidariteit, avontuur en verantwoordelijkheid bij. De Gemeenschappen en bepaalde gemeentelijke administraties kunnen jeugdhuizen subsidiëren.

Wanneer jongeren besluiten zich te verenigen om een culturele of sportieve activiteit te organiseren, kunnen zij bovendien overheidssubsidies genieten.

149. Artikel 15 kan in België problemen opleveren wat de sportwereld betreft. De transfers van sportbeoefenende kinderen van de ene club naar de andere worden in vele gevallen immers uitgevoerd in ruil voor een vergoeding of een geldsom, wat sommigen als kinderhandel beschouwen. De club van oorsprong, die van mening is dat het kind dankzij haar investeringen vooruitgang heeft geboekt, vraagt dikwijls een te hoge vergoeding voor het vertrek van een speler naar een andere club. De aankopende club die vaak betere prestaties levert op sportief vlak, werft een jonge speler aan voor zijn talent en is bereid een hoge prijs te betalen om te verhinderen dat het kind naar een rivaliserende club vertrekt. Bij een transfer wordt de mening van het kind dat van club wenst te veranderen niet altijd gerespecteerd, inzonderheid wanneer de club van oorsprong een schadevergoeding eist. Deze toestand is een schending van het recht van het kind op vrijheid van vereniging (artikel 15 van het Verdrag). Burgerlijke rechtbanken hebben in België conflicten beslecht tussen kinderen en federaties. Zij hebben clubs veroordeeld die de toelating voor een transfer naar een andere door de jongere gekozen club weigerden of ze onderwierpen aan overdreven voorwaarden. Deze gerechtelijke beslissingen waren gegrond op het recht op vrijheid van vereniging zoals gewaarborgd door het Verdrag. De wet erkent dus de volledige vrijheid van het kind om te kiezen voor de club van zijn keuze, zulks ongeacht de financiële aanspraken van de betrokken clubs.

VII. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer - Artikel 16

A. Op federaal niveau

150. De artikelen 15 en 29 van de Grondwet en de artikelen 439 en 460 van het Strafwetboek, die de overtreding van deze grondwetsartikelen strafbaar stellen, hebben betrekking op de beginselen van de onschendbaarheid van de woning en het briefgeheim. De wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens neemt de beginselen over van de Overeenkomst 108 van de Raad van Europa die België heeft ondertekend, verduidelijkt

ze en breidt ze uit. Deze wet die op alle burgers van toepassing is, beschermt ook de jongeren wanneer zij in conflict zijn met hun ouders of als derden in een conflict zijn verwikkeld. Voorzover dit beginsel het geheim en de vrijheid van briefwisseling betreft, geldt het voor iedereen : niemand heeft het recht briefwisseling te lezen of te onderscheppen die niet aan hem of haar is gericht. Nochtans zijn sommige ouders en sommige rechters van oordeel dat het ouderlijke gezag, dat het recht op opvoeding en toezicht inhoudt, een rechtvaardiging vormt voor "censuur" van de briefwisseling van een minderjarige. Sommige ouders beroepen zich op het recht op opvoeding om de briefwisseling en de persoonlijke relaties van hun kind te controleren. Zij moeten daartoe evenwel veroorloofde middelen gebruiken. Overigens mag en moet de ouderlijke macht soms wijken voor dit recht wanneer het kind in staat is zelfstandig te oordelen.

151. Er moet worden onderstreept dat de inmenging van de overheid in het leven van minderjarigen en hun gezin overeenkomstig de bepalingen van de wet van 8 april 1965 telkens gerechtvaardigd wordt door overwegingen die verband houden hetzij met de openbare veiligheid, hetzij met de verdediging van de openbare orde of de preventie van strafbare feiten.

B. Op communautair niveau

152. In de Franse, Vlaamse en Duitstalige Gemeenschappen zijn de medisch-sociale werkers van de jeugdorganisaties door de directe contacten die zij met de gezinnen onderhouden en het vertrouwen dat deze gezinnen hen schenken zeer goed op de hoogte van de gezinssituatie : op het financiële, medische, maatschappelijke, emotionele vlak, en dergelijke meer. Derhalve moeten zij in dit verband het beroepsgeheim naleven. Aangezien het kind de voornaamste bekommernis van deze instellingen is, houden de medisch-sociale werkers zich strikt aan de zwijgplicht tenzij het kind ernstig fysiek of moreel gevaar loopt.

153. Ook in de gegevensbanken is een veiligheidssysteem ingebouwd. Gevoelige aangelegenheden worden niet geregistreerd in de computer (deze gegevens kunnen nochtans worden medegedeeld aan andere betrokken hulpdiensten). De administratieve en medische gegevens zijn wel opgenomen in de gegevensbanken. Nochtans is voor de verwerking en mededeling van medische gegevens de toestemming van de ouders vereist.

Gelet op de jeugdige leeftijd van de betrokkenen wordt voor alle gebruik van gegevens uit een bepaald domein en in elk geval vooraf de toestemming van de ouders gevraagd. In verband met jeugdbescherming en hulpverlening of bijstand aan de jeugd leggen zowel de federale wet (wet van 8 april 1965) als de decreten van de Franse en Vlaamse Gemeenschappen het beroepsgeheim op aan de personen die betrokken zijn bij de toepassing ervan.

VIII. Het recht om niet onderworpen te worden aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing - Artikel 37 a)

154. Het eerste hoofdstuk van titel VIII van Boek II van het Strafwetboek bestraft over het algemeen op een strenge wijze enige vorm van moord of doodslag. Hoewel de doodstraf nog steeds in het Strafwetboek is opgenomen (de artikelen 8 tot 11) en ook al wordt ze thans nog steeds uitgesproken door de rechtbanken, is er sedert 1918 geen enkele wegens misdaden van gemeen recht ter dood veroordeelde meer terechtgesteld. Op grond van ministeriële richtlijnen moeten de gerechtelijke instanties in geval van veroordeling tot de doodstraf immers van ambtswege een genadeverzoek in dienen. De doodstraf wordt vervolgens traditiegetrouw door het verlenen van genade omgezet in levenslange opsluiting.

155. Naar luid van artikel 1 van de wet van 31 mei 1888 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling kunnen de tot levenslange straf veroordeelden voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld wanneer de duur van de reeds door hen ondergane gevangenisstraf tien jaar te boven gaat. Deze termijn wordt bij wettelijke recidive op 14 jaar gebracht.

156. Op 28 augustus 1983 heeft België Protocol nr. 6 ondertekend van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens betreffende de afschaffing van de doodstraf. Voornoemd protocol huldigt het beginsel van de afschaffing van de doodstraf en kent elke persoon het subjectieve recht toe om niet te worden veroordeeld tot de doodstraf noch te worden terechtgesteld. Het protocol kan echter pas worden geratificeerd wanneer de doodstraf in het Belgische recht is afgeschaft. De terdoodveroordeling kan betrekking hebben op een minderjarige aangezien bij toepassing van artikel 38 van de wet betreffende de jeugdbescherming een minderjarige die op het tijdstip dat hij een misdrijf begaat, ouder dan volle zestien jaar is naar het Hof van Assisen kan worden verwezen waar een terdoodveroordeling kan worden uitgesproken. De terdoodveroordeling of de veroordeling tot levenslange opsluiting van een minderjarige die ouder is dan volle zestien jaar is nochtans slechts een theoretische mogelijkheid.

158. Het is eveneens van belang hieraan toe te voegen dat het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing in België op 1 november 1991 in werking is getreden. Op grond van dit Verdrag is een Comité opgericht dat het recht heeft elke plaats te bezoeken waar zich personen bevinden die door een openbare instantie van hun vrijheid zijn beroofd. Voornoemd Comité kan derhalve zowel gevangenissen bezoeken waar jongeren zijn opgesloten die minder dan 18 jaar oud zijn als inrichtingen die voorbehouden zijn aan minderjarigen.

159. In de Vlaamse Gemeenschap bepaalt het besluit van de Vlaamse Regering van 22 mei 1991 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidienormen van de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand dat elke sanctie die genomen wordt ten aanzien van een minderjarige aan de persoonlijkheid van deze laatste moet worden aangepast en dat geen enkele lichaamsstraf of onthouding van maaltijden kan worden opgelegd.

Vijfde deel

GEZINSMILIEU EN VERVANGENDE BESCHERMING

I. Ouderlijke leiding - Artikel 5

A. Op federaal niveau

160. Artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek omschrijft de rol van de ouders ten aanzien van hun kinderen : zij zijn aan hun kinderen levensonderhoud, opvoeding en een passende opleiding verschuldigd. Het gezin is de basisinstelling van de maatschappij en het moet zorgen voor een volledige ontwikkeling van het kind. De ouders zijn rechtstreeks verantwoordelijk voor de opleiding, het levensonderhoud en de socialisatie van het kind.

161. De verhoudingen ouders-kind is thans minder gegrond op het laten gelden van gezag dan op een dialoog waarin de kinderen een structuur krijgen en zich socialiseren. Ook al is het kind op affectief en materieel vlak afhankelijk, toch kan niet worden ontkend dat het een persoonlijkheid heeft. Wanneer het kind in staat is zelfstandig te oordelen, kan het ouderlijk gezag derhalve voor deze rechten wijken.

B. Op communautair niveau

162. Zoals reeds nader is bepaald, hebben de Franse, Vlaamse en Duitstalige Gemeenschappen instellingen opgericht die de ouders kosteloos ondersteunen en bij hun opvoedkundige en verzorgende taken begeleiden, en zulks door middel van adviezen en door verspreiding van informatie betreffende opvoeding, gezondheid, hygiëne en de ontwikkeling van het kind.

163. In de Vlaamse Gemeenschap bestaan er in het kader van de bijzondere jeugdbijstand specifieke thuisbegeleidingsdiensten. Deze hebben als voornaamste of uitsluitende activiteit, de ambulante begeleiding van minderjarigen in het gezin waartoe ze behoren. Zij staan inzonderheid in voor de pedagogische, sociale, materiële en praktische begeleiding van de betrokkenen in hun thuissituatie, ten einde het functioneren van het gezin te optimaliseren zodat alle gezinsleden de beste ontwikkelingskansen in hun milieu krijgen.

De begeleiding vindt in beginsel plaats ten huize van het gezin (de artikelen 14 en 27 van het besluit van de Vlaamse regering van 22 mei 1991 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidienormen van de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand).

164. De instelling "Kind en Gezin" heeft hierbij bijzondere aandacht voor specifieke behoeften of groepen. Zo houden interculturele bemiddelaars zich bezig met migrantengezinnen (in samenwerking met het "Vlaams Centrum Integratie Migrantten") terwijl specialisten vertrouwd met de problematiek van kansarmen werken met kansarme gezinnen (Horizonproject, met steun van het Europees Sociaal Fonds). Het gaat in dit verband respectievelijk om geïmmigreerde vrouwen en vrouwen uit kansarme milieus die samen met de sociaal verpleegkundigen het meest geschikt zijn om het gezin op optimale wijze te ondersteunen.

165. Het koninklijk besluit van 11 maart 1974 houdende regeling van toekenning van toelagen voor activiteiten die de gezinsopvoeding bevorderen, de ontplooiing van het gezinsleven in de hand werken en de vorming verschaffen aan verantwoordelijken voor gezinsopvoeding biedt aan erkende verenigingen de mogelijkheid om door middel van pedagogische cursussen ouders in hun opvoedende taak bij te staan.

II. Verantwoordelijkheid van de ouders - Artikel 18. §§ 1 en 2

A. Op federaal niveau

166. De dubbele gemeenschappelijke verplichting van de ouders om volgens hun mogelijkheden en hun middelen te zorgen voor de opvoeding en het levensonderhoud van het kind ligt ten grondslag aan artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek. Voornoemde plicht van openbare orde, waarvan de ouders bij overeenkomst niet kunnen afwijken, gaat gepaard met rechtsmiddelen in geval van opzettelijke niet-naleving. De ouders hebben de plicht te zorgen voor de voeding, het levensonderhoud en de opvoeding van de jongere en hem een passende opleiding te verstrekken, zulks zelfs na de meerderjarigheid.

a) Indien de ouders samenleven, wordt het ouderlijk gezag door één van de ouders uitgeoefend. Iedere ouder neemt op behoorlijke wijze alleen de beslissingen. Hier gaat het dus om een "concurrerende" uitoefening van het gezag. Indien de andere ouder niet met de genomen beslissing instemt, moet hij of zij schriftelijk aan de jeugdrechter vragen een beslissing te nemen in het belang van het kind (artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek).

b) Wanneer de ouders niet samenleven, wordt het gezag uitgeoefend door de ouder die de materiële hoede over het kind heeft (te weten degene bij wie de jongere verblijft en leeft) waarbij de andere ouder de mogelijkheid heeft om zich tot de jeugdrechterbank te wenden, zulks alleen in het belang van het kind (artikel 374 van het Burgerlijk Wetboek).

c) Indien de vader of de moeder overlijdt, is het ambtshalve de langstlevende der ouders die de voogdij over het minderjarige en niet ontvoogde kind uitoefent (zelfs indien de langstlevende der ouders slechts een bezoekrecht uitoefende). Hoewel hij voor de handelingen in verband met de goederen van het kind door de familieraad wordt gecontroleerd, moet de voogd van rechtswege geen raad vragen of verantwoording afleggen aan de familieraad voor de beslissingen betreffende de persoon van de minderjarige.

d) Indien beide ouders overlijden, kan degene die als laatste overlijdt per testament of voor de vrederechter een voogd kiezen. Indien hij of zij zulks niet heeft gedaan, wordt de bloedverwant in opgaande lijn (grootouders) van rechtswege voogd. Indien er verscheidene bloedverwanten in opgaande lijn van dezelfde graad zijn (of ook indien er geen bloedverwanten in opgaande lijn meer zijn), beslist de familieraad (de artikelen 402 en 405 van het Burgerlijk Wetboek).

167. Het O.C.M.W. heeft als bijzondere taak de voogdij waar te nemen over minderjarigen over wie niemand het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft (artikel 63 en volgende van de organieke wet). Deze bepaling is slechts op weinig kinderen van toepassing, inzonderheid op degenen die door geen enkel juridisch statuut worden beschermd (residuaire gemeenrechtelijke voogdijregeling). In de praktijk gaat het voornamelijk om natuurlijke kinderen, vondelingen of weeskinderen. De raad voor maatschappelijk welzijn van het bevoegde O.C.M.W. vervult de taak die het Burgerlijk Wetboek opdraagt aan de familieraad en wijst onder zijn leden een persoon aan die de taak van voogd zal vervullen (artikel 65 van de organieke wet). De ontvanger van het O.C.M.W. is belast met het beheer van de goederen van het pleegkind.

168. Buiten de gevallen waarin het O.C.M.W. de voogdij uitoefent over minderjarigen, kan een minderjarige eveneens door zijn ouders of door een openbare instantie onder de bewaring van het centrum worden geplaatst. Het centrum plaatst het kind dan in een gezin of in een gepaste instelling en neemt in voorkomend geval de kosten voor zijn rekening. Het centrum neemt in dit geval slechts het toezicht, de zorg voor het levensonderhoud en de opvoeding waar van de minderjarige, zonder uitoefening van de rechten van het ouderlijk gezag.

169. Wanneer iemand een minderjarige adopteert die geen kind is van zijn echtgenoot, wordt de adoptant voogd en oefent het ouderlijk gezag uit, onder toezicht van een familieraad (artikel 361, § 1, van het Burgerlijk Wetboek).

170. Indien een van de ouders het kind erkent, oefent deze ouder alleen het ouderlijk gezag uit, maar staat deze ouder voor het beheer van de goederen onder toezicht van de familieraad (artikelen 395 en 457 van het Burgerlijk Wetboek).

171. Hieraan moet worden toegevoegd dat onafhankelijk van de persoon aan wie het kind wordt toevertrouwd de ouders ieder het recht behouden om toe te zien op het onderhoud en de opvoeding van hun kinderen en verplicht zijn daartoe bij te dragen naar evenredigheid van hun middelen (artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek).

172. Op federaal niveau is de Minister voor Maatschappelijke Voorzorg bevoegd inzake kinderbijslag, wellicht het belangrijkste onderdeel van de financiële tegemoetkomingen voor gezinnen met kinderen ten laste. Teneinde de ouders (en de wettelijke vertegenwoordigers) in staat te stellen hun verantwoordelijkheid op te nemen, wordt in het kader van de hen toegekende hulp rekening gehouden met het al of niet aanwezig zijn van kinderen. Het genoten voordeel wordt dus onrechtstreeks (gedeeltelijk) toegekend ten gunste van de kinderen. De aanwezigheid van een minderjarig kind ligt ten grondslag aan de toekenning van een bestaansminimum, zulks niettegenstaande het gegeven dat betrokkene niet voldoet aan de leeftijdsvoorwaarde (meerderjarigheid), of maakt het mogelijk dat het bestaansminimum tegen een voordeliger tarief wordt toegekend. Het recht op het bestaansminimum wordt eveneens toegekend aan ongehuwden (minderjarigen) met een of meer kinderen (artikel 1, derde lid, van de wet van 7 augustus 1974). Het recht op het bestaansminimum is op grond van de door de wet aan de Koning verleende bevoegdheid uitgebreid tot zwangere minderjarigen (artikel 1 van het koninklijk besluit van 20 december 1988). Betrokkene moet daartoe het O.C.M.W. een medisch attest voorleggen dat de zwangerschap bevestigt en de vermoedelijke datum van bevalling vermeldt. Een bijzondere categorie van rechthebbenden op het bestaansminimum is bij de wet van 7 november 1987 ingevoerd, te weten de categorie van de "alleenstaanden met kinderen ten laste". (Voordien werd slechts een onderscheid gemaakt tussen echtgenoten die onder hetzelfde dak leven, alleenstaanden en samenwonenden).

173. Deze categorie wordt thans wettelijk omschreven als de persoon die enkel samenwoont ofwel met een niet gehuwd minderjarig kind dat te zijnen laste is, ofwel met verscheidene kinderen van wie ten minste een niet gehuwd minderjarig kind te zijnen laste is (deze categorie is geherdefinieerd wegens de verlaging van de meerderjarigheid tot 18 jaar die tot gevolg had dat de ouder het verhoogd tarief verloor zodra een kind van het gezin meerderjarig werd). Deze categorie heeft dus inzonderheid - maar niet uitsluitend - betrekking op een moeder die alleen leeft met kinderen onder wie er een minderjarige te haren laste is, en zulks ongeacht haar burgerlijke stand. Er wordt haar een bedrag toegekend dat hoger is dan het tarief voor alleenstaanden en op grond van een vijfjarenplan is het bedrag van het bestaansminimum voor deze categorie op 1 januari 1992 opgetrokken tot het hoogste bedrag, te weten dat vastgesteld voor echtgenoten die onder hetzelfde dak wonen. De wet houdt geen rekening met het aantal kinderen die de aanvrager ten laste heeft, aangezien zij eventueel recht kunnen geven op de gewaarborgde kinderbijslag of aangezien de moeder voor hen reeds kinderbijslag krijgt.

174. Tenslotte moet worden opgemerkt dat bijvoorbeeld ook een ongehuwd samenwonende moeder deel uitmaakt van de vierde categorie (samenwonenden). De invoering van de eerste en de vierde categorie stelt gehuwde koppels die onder hetzelfde dak wonen op gelijke voet met koppels die ongehuwd samenwonen aangezien in het laatste geval elk van beide partners de helft van het basisbedrag kan verkrijgen dat toegekend wordt aan echtgenoten.

B. Op communautair niveau

1. Preventieve activiteiten van de parastatale instellingen.

175. Naast deze financiële hulpverlening waarborgen de parastatale instellingen van de Gemeenschappen de begeleiding. Deze raadplegingen zijn erop gericht de ouders te helpen bij hun inspanningen om hun kind een zo harmonisch mogelijk groei- en ontwikkelingsproces te waarborgen. Er wordt gewerkt op drie vlakken die elkaar in ruime mate aanvullen :

a) Op medisch vlak

176. Het gaat hier om een nauwgezet en regelmatig toezicht op de gezondheidstoestand van het kind. Dit toezicht wordt uitgeoefend door een geneesheer, pediatr of huisdokter, wiens taak preventief en niet curatief is. Een ziek kind wordt derhalve onmiddellijk doorverwezen naar de behandelende geneesheer.

De geraadpleegde geneesheer voert een grondig klinisch onderzoek uit, verricht vaccinaties, volgt de evolutie van de lengte, het gewicht en de schedeldoormeter, stelt voedingsregimes op, enz. Bovendien volgt hij de psychische en motorische ontwikkeling van het kind en heeft hij belangstelling voor de affectieve en maatschappelijke relaties die bestaan tussen het kind, zijn ouders en de buitenwereld.

b) Op maatschappelijk vlak

177. Het werk in dit verband is vergelijkbaar met dat verricht in het kader van de prenatale consultatie : afhankelijk van de behoeften werken de medisch-sociale werkers samen met het gezin om eventuele maatschappelijke problemen op te lossen.

c) Op educatief vlak

178. Tijdens de raadplegingen wordt informatie uitgewisseld en overgedragen met betrekking tot de best mogelijke wijze om zorg te dragen voor een kind. Ook hier betreft het dus een bevoorrechte plaats om op het stuk van de gezondheid opvoedkundige activiteiten te verrichten.

179. Zoals kan worden vastgesteld, vormen de raadplegingen voor kinderen een uitzonderlijk instrument in ons land, waar de preventieve en maatschappelijke geneeskunde overigens niet erg ontwikkeld is, en zulks des te meer aangezien de hierboven omschreven diensten uiteraard kosteloos worden verstrekt.

180. De instelling Kind en Gezin organiseert huisbezoeken binnen het kader van de preventieve kindergeneeskunde. Deze dienst werkt hoofdzakelijk in landelijke dunbevolkte gebieden. Een medisch-maatschappelijk werker voert regelmatig huisbezoeken uit bij jonge kinderen. Hij onderzoekt nauwgezet hun gezondheidstoestand, en geeft de moeder alle raad die hij noodzakelijk acht.

De ouders worden overigens ertoe aangezet dergelijke bezoeken aan te vullen met periodieke raadplegingen of met een bezoek aan de medische bus.

2. Diensten aangeboden bij crisistoestanden in het gezin.

181. Naast deze preventieve activiteiten van de parastatale instellingen hebben de Gemeenschappen eveneens diensten opgericht die bij crisistoestanden in het gezin zorg dragen voor de minderjarigen. Deze opvangmilieus vormen een alternatief voor het gezinsmilieu. Met andere woorden : ze zijn bestemd voor ouders die om een of andere reden tijdelijk niet kunnen instaan voor de bewaring van hun eigen kinderen en derhalve verkiezen ze toe te vertrouwen aan vertrouwenswaardige personen van buiten het gezinsmilieu. Deze keuze is nochtans niet altijd ingegeven door uiterste noodzaak. Het is immers gebleken dat deel uitmaken van een kleine gemeenschap in plaats van een tête-à-tête situatie met de ouders voor bepaalde kinderen een uiterst positieve invloed kan hebben op hun intellectuele en motorische ontwikkeling, en op een gunstige wijze hun socialisatie kan versnellen.

In geval van een crisis in het gezin beschikken de ouders over verschillende mogelijkheden :

a) Kinderdagverblijven en opvangcentra

182. Dergelijke instellingen zorgen voor de opvang van het kind gedurende een periode die kan variëren van enkele dagen tot verscheidene maanden. Deze tijdelijke plaatsing moet aan het gezin van het kind de mogelijkheid bieden een voorbijgaande crisis op te lossen.

In dit verband wordt het bezoek van de ouders aangemoedigd om het kind niet te zeer van zijn gezinsmilieu te vervreemden. In het kader van deze bezoeken wordt er met het gezin op psychologisch en maatschappelijk vlak gewerkt teneinde het kind zo spoedig mogelijk in zijn gewone leefomgeving reïntegreren.

Indien dit faalt, wordt er een stabiele oplossing gezocht.

b) Centra voor integrale gezinszorg

183. Deze centra hebben als doel huisvesting maar ook hulp en begeleiding te bieden aan toekomstige moeders en moeders van kinderen van minder dan 8 jaar die tijdelijk niet in staat zijn zelf hun psychologische en maatschappelijke problemen op te lossen.

De bedoeling is dus hen tijdelijk te ondersteunen en hen zo goed mogelijk te reïntegreren in het actieve leven zodra zij opnieuw in staat zijn voor zichzelf te zorgen.

c) Het medisch-pedagogisch instituut

184. Het medisch-pedagogisch instituut heeft als opdracht kinderen op te vangen die uit zeer kansarme milieus komen en die aan karakteriële of instrumentele stoornissen lijden. De oorzaak voor dergelijke stoornissen moet over het algemeen worden gezocht in een gebrekkig functionerend of zelfs traumatiserend gezinsmilieu. Het is de bedoeling dat het kind onder toezicht van bekwame opvoeders alle medische en psychologische zorgen die gelet op zijn toestand noodzakelijk zijn. Er is ook voorzien in ontmoetingen met het gezin. De hulp waarin voorzien is voor mishandelde kinderen wordt behandeld bij de bespreking van artikel 19 van het Verdrag.

3. Gespecialiseerde hulp

185. Wanneer een dergelijke gezinscrisis de kinderen in gevaar brengt, kan beroep worden gedaan op meer gespecialiseerde hulp.

186. In de Franse gemeenschap zijn op grond van het decreet van 4 maart 1991 adviseurs bij de hulpverlening aan de jeugd ingesteld die als opdracht hebben gespecialiseerde hulp te verlenen aan jongeren in moeilijkheden, aan personen die ernstige moeilijkheden ondervinden bij de uitoefening van hun ouderlijke verplichtingen evenals aan kinderen van wie de gezondheid of veiligheid gevaar loopt of van wie de opvoedingsomstandigheden dreigen te verslechteren wegens hun gedrag, het gedrag van het gezin of de leefgenoten.

187. De opdracht van de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd is vooral coördinerend en bemiddelend. Het is zijn taak de aanvragers te verwijzen naar alle gepaste natuurlijke personen of diensten, al of niet erkend in het kader van het decreet, waaronder het bevoegde Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn of een pluridisciplinaire ploeg gespecialiseerd in de opsporing en behandeling van kinderen die het slachtoffer zijn van mishandeling, ontberingen of ernstige nalatigheid, en betrokkene bij te staan bij de ondernomen stappen om de gevraagde hulp te bekomen. Indien geen enkele dienst of natuurlijke persoon gepaste hulp kan bieden, kan de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd uitzonderlijk en voorlopig zelf verantwoordelijkheid opnemen voor de situatie en aan de natuurlijke personen en diensten die medewerken aan de toepassing van het decreet de opdracht toevertrouwen gepaste hulp te bieden zolang dat nodig is.

188. Deze hulp kan onder andere bestaan in begeleiding van de jongere en zijn gezin door een hiervoor erkende dienst. Meestal zal een centrum voor opvoedkundige voorlichting, een dienst die erkend is in het kader van de hulpverlening aan de jeugd voor de opvoedkundige voorlichting van de jongeren, met deze begeleidingsopdracht worden belast.

b. In de Vlaamse Gemeenschap

189. Bij toepassing van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand, nemen de comités voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtbanken kennis van problematische opvoedingssituaties en pogen ze daaraan te verhelpen. De minderjarige, in voorkomend geval het gezin waartoe hij of zij behoort, kan hulp krijgen van de sociale dienst of van een andere erkende instantie.

III. Scheiding van de ouders - Artikel 9

190. Het gezin vormt voor het kind de plaats bij uitstek waar het tot ontplooiing komt en een opvoeding krijgt. De staat kan derhalve slechts optreden ingeval het natuurlijk milieu in gebreke blijft. De Belgische wetgeving heeft zodoende het recht van het kind bekrachtigd om relaties te onderhouden met zijn twee ouders, tenzij de bevoegde gerechtelijke of administratieve instantie in het belang van het kind anders bepaalt.

A. Beslissing genomen door een gerechtelijke instantie

1. Scheiding of feitelijke scheiding van de ouders.

191. In het kader van de scheiding of feitelijke scheiding van de ouders, wordt de toekenning van de bewaring over het kind aan een van de ouders of aan beiden gezamenlijk bepaald hetzij op grond van overeenstemming tussen de ouders, hetzij bij gerechtelijke beslissing. Zodra het belang van het kind zulks vereist, kunnen de definitieve beslissingen betreffende de bewaring over het kind door de jeugdrechter worden herzien, op verzoek van een ieder die bekleed is met het ouderlijk gezag, in het kader van een burgerlijke procedure, of op vordering van het Openbaar Ministerie, in het kader van een procedure inzake jeugdbescherming.

192. Bij conflicten tussen een vader en een moeder die beiden de bewaring opeisen, houden de rechtbanken rekening met de volgende criteria die cumulatief in aanmerking worden genomen :

a) in beginsel wordt de bewaring toegekend aan de ouder die het best in staat is om te zorgen voor het kind, tenzij hij een leven leidt dat onverenigbaar is met zijn opvoedkundige taak. In overeenstemming met artikel 6 van de Verklaring van de rechten van het kind wordt de bewaring over een erg jong kind in het algemeen toegekend aan de moeder.

b) in dit soort conflicten wordt er een bijzondere plaats ingeruimd voor het belang van het kind. Dit criterium, dat bepalend is voor de toekenning van de bewaring, wordt sedert tal van jaren in de rechtspraak aangewend en beantwoordt aan de vereisten van artikel 3 van hogergenoemd Verdrag. Overeenkomstig de bepalingen van artikel 12 van dit Verdrag wordt in dit verband meer en meer rekening gehouden met de mening van het kind zodra het kind in staat is een zelfstandig oordeel te vormen.

c) zo zou de bewaring kunnen worden geweigerd aan een van de ouders, zelfs als deze in staat is voor het kind te zorgen, indien deze ouder uiting heeft gegeven aan zijn voornemen om zich met het kind in het buitenland te vestigen en die situatie nadelige gevolgen meebrengt voor het bezoeksrecht van de andere ouder. De formule van de wisselende bewaring die in vele gevallen gunstig blijkt te zijn voor de ontplooiing van het kind in een conflictsituatie wordt thans gunstig onthaald door de advocaten die in deze zaken pleiten. De rechtspraak is over dit onderwerp nochtans verdeeld en de recht-

banken die deze formule verwerpen, merken op dat ook al kan de materiële bewaring worden gedeeld, zulks niet geldt voor de juridische bewaring van het kind.

193. Wanneer de bewaring van het kind uitsluitend toevertrouwd is aan een van de ouders, behoudt de andere een recht op persoonlijke relatie met zijn kind. Dit recht houdt onder meer de uitoefening van het bezoekrecht in, waarvan de modaliteiten bepaald worden op grond van de omstandigheden van het geval, alsook het recht om toezicht uit te oefenen op de opvoeding die door de ouder die het recht op bewaring uitoefent, wordt verstrekt. De uitoefening van zowel het recht op bewaring als het recht op persoonlijke relaties wordt onderworpen aan een gerechtelijke controle wanneer de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het kind door de evolutie van de toestand in het gedrang komt.

194. In situaties waarin de vader of de moeder uit wrok tegenover de schoonfamilie de relaties van de schoonfamilie met het kind trachten te beperken, kennen de rechtbanken aan de grootouders het recht toe persoonlijke relaties te onderhouden met het kind, wat, voorzover dit in het belang van het kind is, neerkomt op een bezoekrecht.

195. Met het oog op de begeleiding op het vlak van de uitoefening van het bezoekrecht in situaties waarin dit recht moeilijk ligt, gepaard gaat met conflicten of zelfs gedurende verscheidene jaren wordt onderbroken, subsidieert de Franse Gemeenschap van de rechterlijke macht onafhankelijke "Espace-rencontre"-instellingen die echter nog in een experimenteel stadium verkeren. De ratio legis van deze instellingen berust op het recht van het kind om beide ouders te kunnen ontmoeten, ongeacht de conflicten die tussen deze laatste bestaan.

2. Ontzetting van het ouderlijk gezag

196. De artikelen 29 tot 35 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming voorzien in een beschermende regeling voor minderjarigen. Deze maatregelen, die kunnen worden genomen ten aanzien van ouders welke hun kinderen slecht behandelen of hen slechte levensomstandigheden bieden, kunnen gaan tot volledige ontzetting van het ouderlijk gezag.

197. De ontzetting van het ouderlijk gezag is een systeem dat opgevat is als een bescherming van het kind. Het gaat om een beschermende maatregel ten aanzien van het kind. Van het ouderlijk gezag ten aanzien van alle kinderen, of van één of meer onder hen, kan geheel of ten dele worden ontzet :

a) de vader of de moeder die is veroordeeld tot een criminele of correctionele straf wegens enig feit gepleegd op personen of met behulp van een van zijn kinderen of afstammelingen;

b) de vader of de moeder die, door slechte behandeling, misbruik van gezag, kennelijk slecht gedrag of ernstige nalatigheid, de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar brengt;

c) hetzelfde geldt voor de vader of de moeder die huwt met een persoon die van het ouderlijk gezag is ontzet.

198. De ontzetting wordt op vordering van het openbaar ministerie uitgesproken door de jeugdrechtbank. Volledige ontzetting heeft betrekking op alle rechten die uit het ouderlijk gezag voortvloeien. Voor degene die erdoor wordt getroffen, betekent ze ten aanzien van het betrokken kind en van diens afstammelingen :

a) uitsluiting van het recht van bewaring en opvoeding;

b) onbekwaamheid om ze te vertegenwoordigen, tot hun handelingen toestemming te verlenen en hun goederen te beheren;

c) uitsluiting van het recht van genot bedoeld in artikel 384 van het Burgerlijk

Wetboek (artikel 384 van het Burgerlijk Wetboek : "De ouders hebben het genot van de goederen van hun kinderen totdat deze de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt of tot aan de ontvoogding");.

d) uitsluiting van het recht om levensonderhoud te vorderen;

e) uitsluiting van het recht om hun nalatenschap geheel of ten dele te verkrijgen overeenkomstig artikel 746 van het Burgerlijk Wetboek (artikel 746 van het Burgerlijk Wetboek : "Wanneer de overledene geen nakomelingen heeft achtergelaten en ook geen broeder of zuster, of afstammelingen van dezen, wordt de nalatenschap in twee helften verdeeld tussen de bloedverwanten in de vaderlijke opgaande lijn en de bloedverwanten in de moederlijke opgaande lijn. De naaste in graad van de opgaande lijn bekomt, met uitsluiting van alle anderen, de aan zijn lijn toekomende helft. Bloedverwanten van de opgaande lijn, in gelijke graad, erven bij hoofden").

Volledige ontzetting brengt bovendien algemene onbekwaamheid mede om voogd, pleegvoogd, toeziende voogd, lid van een familieraad, curator of speciaal raadsman van de moeder-voogdes te zijn. Gedeeltelijke ontzetting heeft betrekking op de rechten die de rechtbank bepaalt.

199. Wanneer de jeugdrechtbank de volledige of gedeeltelijke ontzetting van het ouderlijk gezag uitspreekt, wijst zij ofwel de persoon aan die onder haar toezicht de in artikel 33, 1° en 2° vermelde rechten zal uitoefenen, te weten de rechten waarvan de ouders of één van hen zijn ontzet, en die de daarmee gepaard gaande verplichtingen op zich zal nemen, ofwel vertrouwt zij de minderjarige toe aan de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd van de Franse Gemeenschap of aan de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken, die een persoon aanwijst welke deze rechten zal uitoefenen nadat zijn aanwijzing op vordering van het openbaar ministerie door voornoemde rechtbank is gehomologeerd.

200. Indien slechts één van de ouders van het ouderlijk gezag is ontzet, wijst de jeugdrechtbank, wanneer zulks niet in strijd is met het belang van het kind, de niet ontzette ouder aan om hem te vervangen. Deze oplossing wordt slechts in laatste instantie gebruikt, want het voornaamste doel van de gerechtelijke instanties erin bestaat een oplossing te vinden voor deze problemen in het kader van het gezin.

De tijdelijke plaatsing van het kind in een opvanggezin of in een instelling kan eveneens worden overwogen.

201. Dezelfde wet van 8 april 1965 biedt in artikel 37 aan de jeugdrechtbank de rechtstreekse mogelijkheid ten aanzien van minderjarigen die in gevaar zijn of ten aanzien van delinquente minderjarigen beschermende maatregelen te nemen, waaronder de uitbesteding bij een betrouwbaar persoon of de plaatsing in een geschikte inrichting onder toezicht van de bevoegde sociale dienst, met het oog op hun huisvesting, behandeling, opvoeding, onderricht of beroepsopleiding. Deze plaatsing heeft tot gevolg dat de kinderen worden gescheiden van hun ouders, aan wie de bewaring in feite wordt ontnomen zonder dat dit als zodanig gevolgen heeft voor de bewaring in rechte. Aangezien de bescherming van kinderen in gevaar thans tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen behoort, moet de verwijdering van deze kinderen uit hun gezinsmilieu geregeld worden door decreten van de Gemeenschappen. Zulks is reeds het geval in de Vlaamse en Franse Gemeenschap. In verband met de Franse Gemeenschap wordt dit soort verwijdering behandeld in het hiernavolgende punt b.

202. De beslissing om delinquente minderjarigen te verwijderen uit het gezinsmilieu wordt overeenkomstig de wet van 8 april 1965 steeds beslist door de jeugdrechtbank. Het is deze rechtbank die beslist over de plaats waar de minderjarige wordt ondergebracht en die zorgt voor de verdere begeleiding van het dossier, inzonderheid inzake toestemming voor verlof, het verlaten van de instelling, bezoek, enz. De maatregel wordt daarentegen voltrokken op kosten en onder toezicht van de Gemeenschap die bevoegd is op grond van de taal waarin het gerechtelijk dossier is aangelegd (in beginsel die van het gezin van de minderjarige).

203. In de Franse Gemeenschap voorziet het decreet van 4 maart 1991 in een aantal waarborgen inzake de naleving van de rechten van geplaatste minderjarigen, ongeacht of deze plaatsing voortvloeit uit een gerechtelijke beslissing bij toepassing van de wet van 8 april 1965 of uit een administratieve beslissing bij toepassing van het decreet van 4 maart 1991.

Deze rechten worden besproken in punt b. Wat echter geplaatste minderjarige delinquenten in het bijzonder betreft, moet nu al worden opgemerkt dat het decreet hen zoals alle andere geplaatste jongeren het recht toekent in contact te treden met iedere persoon van hun keuze, tenzij de bevoegde rechter een andersluidende, met redenen omklede beslissing neemt en dat zij zodra zij opgenomen worden in de residentiële dienst of in de groep overheidsinstellingen op de hoogte worden gebracht van hun recht om in contact te komen met hun advocaat.

204. Paragraaf 4 van artikel 9 van het Verdrag bepaalt dat indien de scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een staatsinstantie, zoals de hechtenis, op verzoek van de ouders of het kind de nodige inlichtingen moeten worden verstrekt betreffende de plaats waar het lid van het gezin zich bevindt, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. In België wordt aan dergelijke verzoeken tegemoetgekomen door middel van circulaires van de procureurs-generaal, ten minste wat de gerechtelijke hechtenis betreft.

B. Beslissing genomen door een administratieve instantie

1. In de Duitstalige Gemeenschap

205. Bij de Duitstalige Gemeenschap bepaalt het ontwerp van decreet voor jeugdbijstand dat het behoud van de jongere in zijn gewoon gezinsmilieu het doel van elke maatregel moet zijn, behalve vanzelfsprekend in het geval dat dit in strijd zou zijn met het belang van het kind. De persoon of de instelling die een kind huisvesting verleent, moet de contacten met de oorspronkelijke familie bewaren en aanmoedigen, behalve indien deze contacten schadelijk zijn voor de ontplooiing van het kind.

2. In de Franse Gemeenschap

206. In de Franse Gemeenschap bepaalt artikel 9 van het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd dat de beslissingen genomen door de administratieve instanties die door het decreet zijn ingesteld er in hoofdzaak toe strekken de ontplooiing van de jongere in zijn familiaal leefmilieu te bevorderen. Indien het belang van de jongere evenwel vereist dat hij uit dit milieu moet worden verwijderd, moet de hulp die aan de jongere wordt verleend hem in ieder geval levens- en ontwikkelingsmogelijkheden bieden die aangepast zijn aan zijn behoeften en zijn leeftijd. Behalve indien zulks strijdig is met het belang van de jongere, moet de dienst of de natuurlijke persoon die hem huisvesting verleent ervoor zorgen dat de contacten met zijn leefgenoten worden behouden of althans aangemoedigd.

207. De adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd kan beslissen de jongere uit het familiaal leefmilieu te verwijderen nadat hij zich ervan heeft vergewist dat geen enkele andere oplossing - inzonderheid de opvang door een zogenaamde "eerste linie"-dienst - mogelijk is. In de geest van het decreet is deze verwijdering uitzonderlijk en tijdelijk. Ze is onderworpen aan de voorwaarde sine qua non dat de jongere met deze beslissing instemt indien hij ouder dan veertien jaar is, en dat de personen die het kind feitelijk onder hun bewaring hebben hiermee instemmen indien de minderjarige jonger dan veertien jaar is. Bovendien is in alle gevallen de instemming vereist van de personen die de voogdij over de jongere uitoefenen. Ook de directeur van de hulpverlening aan de jeugd kan beslissen de jongere uit zijn familiaal milieu te verwijderen op grond van een principiële beslissing genomen door de jeugdrechtbank. Het gaat om situaties waarin de lichamelijke of psychische integriteit van een kind ernstig bedreigd is, of één van de personen die de ouderlijke macht uitoefent of die het kind in rechte of in feite

onder hun bewaring heeft, de hulp van de adviseur weigert of die hulp niet benut. In deze gevallen, waarin het nodig is de refractaire personen te dwingen de hulpverlening te aanvaarden die op grond van het decreet ten behoeve van jongeren in gevaar is ingesteld, kan de jeugdrechtbank een hulpverlenende maatregel opleggen. Zij kan inzonderheid in uitzonderlijke omstandigheden beslissen dat aan het kind een tijdelijke huisvesting buiten zijn familiaal leefmilieu wordt verleend met het oog op zijn behandeling, zijn opvoeding, het onderwijs dat hij moet volgen of zijn beroepsopleiding. De rechtbank kan ook aan het kind dat meer dan zestien jaar oud is de mogelijkheid bieden om zelfstandig of onder toezicht te verblijven, en zich te laten inschrijven in het bevolkingsregister van die verblijfplaats. De toepassing van deze principiële beslissingen genomen door de jeugdrechtbank bij toepassing van het decreet van 4 maart 1991 behoort tot de bevoegdheid van de directeur van de hulpverlening aan de jeugd die beslist over de plaats waar de jongere zal wonen en die de uitvoeringsmodaliteiten van deze beslissing regelt.

Hoewel de directeur van de hulpverlening aan de jeugd optreedt in het kader van een dwangmaatregel, is hij verplicht de betrokkenen voorafgaandelijk aan enige beslissing te horen en de jongere te betrekken bij de uitvoering ervan. Zowel tegen de beslissingen van de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd als tegen die van de directeur van de hulpverlening aan de jeugd kan voor de jeugdrechtbank beroep worden aangetekend.

208. Het decreet bepaalt bovendien dat een geplaatste jongere naast de rechten die zijn toegekend aan alle jongeren waaraan hulpverlening wordt geboden, bijzondere rechten geniet zoals het recht met iedere persoon van zijn keuze in contact te treden, daaronder begrepen zijn advocaat, geregeld bezocht te worden door de adviseur of de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd of zijn afgevaardigde (twee maal per jaar indien hij ouder is dan drie jaar, vier keer per jaar onder die leeftijd), zakgeld te ontvangen, niet te worden overgeplaatst van een plaatsingsinstelling naar een andere zonder daarop te zijn voorbereid, enz. Net als bij elke beslissing tot hulpverlening wordt tot verwijdering uit het familiaal milieu beslist voor maximum een jaar, eventueel hernieuwbaar indien de omstandigheden op grond waarvan de oorspronkelijke beslissing genomen is nog steeds voorhanden zijn en mits naleving van de procedure die voor deze beslissing is gevolgd.

3. In de Vlaamse Gemeenschap

209. Voor de Vlaamse Gemeenschap wordt verwezen naar de maatregelen die de O.C.M.W.'s overeenkomstig artikel 57, 63 en 64 van de organieke wet betreffende het O.C.M.W. kunnen nemen, en die in deel V verder worden toegelicht.

210. Artikel 4, 1° van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 bepaalt dat het comité voor bijzondere jeugdzorg tot taak heeft in de problematische opvoedingssituaties waarvan het in kennis wordt gesteld, daadwerkelijke bijstand en hulp te organiseren ten behoeve van de minderjarigen en van degenen die over hen het ouderlijk gezag uitoefenen of hen onder hun bewaring hebben. Die hulpverlening kan erin bestaan dat de minderjarige aan zijn ouderlijk milieu wordt onttrokken en in een instelling wordt geplaatst. Voor een plaatsing in een instelling is niet alleen de toestemming vereist van de personen die over de minderjarige het ouderlijk gezag uitoefenen of hem onder hun bewaring hebben, maar ook de toestemming van de minderjarige zelf indien hij de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt. Minderjarigen jonger dan veertien jaar moeten worden gehoord.

Behalve indien het uitsluitend belang van de minderjarige het anders vereist, moet hij worden geplaatst in een instelling die zo dicht mogelijk bij de ouderlijke woning gelegen is, ten einde tijdens de duur van de hulpverlening gezinsgericht te kunnen werken. De hulpverlening die door het comité voor bijzondere jeugdzorg wordt georganiseerd en de jeugdbeschermingsmaatregelen die door de jeugdrechtbank worden bevolen, moeten ten uitvoer worden gelegd volgens een plan uitgewerkt in

samenspraak met de instelling en alle betrokkenen, onder wie de minderjarige, (artikel 42 van voornoemde decreten). Voornoemd plan bevat onder meer afspraken inzake bezoeken.

IV. Familiehereniging - Artikel 10

211. De artikelen 9 en 10 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, gewijzigd bij de wet van 28 juni 1984 en bij de wet van 6 augustus 1993 zijn van toepassing op de familiehereniging. Naar luid van artikel 10, eerste lid, 4°, van voornoemde wet, is het aan de echtgenoot en de kinderen van een vreemdeling die in België verblijft of er gevestigd is, toegestaan langer dan drie maanden op het grondgebied te verblijven.

212. Wat de kinderen betreft, moet aan vier voorwaarden zijn voldaan :

- a) een juridisch vastgestelde afstammingsrelatie;
- b) minder dan 18 jaar oud zijn;
- c) ten laste van de ouders zijn;
- d) bij de ouders wonen.

213. Er bestaan twee uitzonderingen op dit automatisch verblijfsrecht (zie artikel 10, tweede en derde lid) :

a) indien een gezinslid zich bij een vreemdeling voegt, kunnen de andere gezinsleden zich slechts bij deze vreemdeling voegen tijdens het jaar waarin de eerste familiehereniging heeft plaatsgevonden en in het daaropvolgende jaar;

b) indien een vreemdeling zelf familiehereniging heeft genoten, kunnen zijn echtgenoot en zijn kinderen dit recht niet meer invoeren.

Er moet worden opgemerkt dat het automatische recht op familiehereniging ten aanzien van gezinsleden van een student is opgeheven.

214. Indien het kind artikel 10, eerste lid, 4°, niet kan invoeren, wordt naar alle waarschijnlijkheid artikel 9 van voornoemde wet toegepast. Naar luid van dit artikel kan het kind bij de Minister van Binnenlandse Zaken of diens gemachtigde een verblijfsvergunning aanvragen. Ouders die zich bij hun kind willen voegen, beschikken niet over een automatisch recht op familiehereniging maar zij kunnen op grond van het voornoemde artikel 9 een verblijfsvergunning aanvragen.

215. Artikel 10, § 2, van voornoemd Verdrag heeft tot doel ervoor te zorgen dat het kind met zijn ouders rechtstreekse en persoonlijke contacten kan onderhouden indien ze niet in hetzelfde land verblijven. In dit geval is artikel 2 van de wet van 15 december 1980 van toepassing. Deze tekst biedt aan de vreemdeling die houder is van de vereiste documenten de mogelijkheid België binnen te komen en er voor een korte tijdspanne te verblijven.

216. In verband met de beperkingen van het recht om het land te verlaten, moet de aandacht worden gevestigd op het bestaan van gerechtelijke beslissingen die, hoewel ze aan de vader (of de moeder) een bezoekrecht toekennen, het kind verbieden het Belgische grondgebied te verlaten. Deze maatregel - van een erg twijfelachtige doeltreffendheid - wordt door bepaalde rechters genomen om te voorkomen dat het kind op onwettige wijze naar het buitenland wordt gebracht. Een dergelijke beperking lijkt ons niet strijdig te zijn met artikel 10 van het Verdrag, aangezien ze ingegeven is door overwegingen die verband houden met de openbare orde die in dit geval wordt opgevat vanuit het oogpunt dat het kind er belang bij heeft relaties te onderhouden met de ouder aan wie de bewaring is toevertrouwd, wat in fine in overeenstemming is met artikel 10.

V. Verhaal van uitkeringen tot onderhoud van het kind - Artikel 27, § 4

217. Om het probleem van eventuele slechte wil van de onderhoudsplichtige te ondervangen, bepaalt artikel 1412 van het Gerechtelijk Wetboek dat de verschuldigde uitkering tot onderhoud kan worden verhaald op alle goederen van de onderhoudsplichtige, zelfs die welke normaal niet vatbaar zijn voor beslag. Zelfs indien voor de uitkeringen tot onderhoud beslag kan worden gelegd op het bestaansminimum, geldt zulks niet voor de maatschappelijke hulpverlening als zodanig.

218. De organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn is grondig gewijzigd op het stuk van de taken van deze maatschappelijke instelling.

Zo is krachtens de wet van 8 mei 1989 het recht op een bijzondere vorm van financiële voorschotten ingevoerd ten gunste van kinderen van wie de ouder of de persoon tegen wie het kind met succes een onderhoudsvordering tegen de verwekker heeft ingesteld de verplichting tot betaling van de uitkering niet of onregelmatig nakomt.

219. Niet-nakoming van de onderhoudsverplichtingen is onverenigbaar met de beginselen van een rechtsstaat en is een aanfluiting van de beginselen van billijkheid en solidariteit wanneer zulks tot gevolg heeft dat kinderen in een staat van behoefte terechtkomen. Dat is inzonderheid het geval wanneer het kind (onderhoudsgerechtigde) en de moeder (of de vader) bij wie het kind woont over een gering inkomen beschikken en om in hun elementaire behoeften te voorzien in hoofdzaak afhankelijk zijn van de uitbetaling van de uitkering tot onderhoud.

220. Tijdens de verschillende studies die aan de toepassing van de wet zijn voorafgegaan, is gebleken dat het uiteenvallen van de gezinnen, het aantal niet betaalde onderhoudsvorderingen en het niet uitvoeren van gerechtelijke beslissingen belangrijke factoren zijn die leiden tot armoede en maatschappelijke uitsluiting. De regering heeft geoordeeld dat de O.C.M.W.'s het best aan de moeilijkheden van de onderhoudsgerechtigden kunnen tegemoetkomen.

221. Krachtens de wet van 8 mei 1989 zijn in de organieke wet dan ook de artikelen 68 bis tot 68 quater ingevoegd. Deze wet, die op 1 september 1989 in werking is getreden, past in het kader van een beleid dat erop is gericht de armoede te bestrijden. Het doel ervan is een oplossing te vinden voor het probleem van de niet betaalde onderhoudsuitkeringen, zulks uitsluitend wanneer de begunstigde een kind is (minderjarige of meerderjarige die nog kinderbijslag geniet), wiens bestaansmiddelen of wiens bestaansmiddelen gecumuleerd met die van de moeder of de vader die niet de onderhoudsplichtige is, de 360.000 frank niet te boven gaan. Dit maximumbedrag betreffende de jaarlijkse bestaansmiddelen (ingevoerd bij de wet van 29 december 1990 ten einde het toepassingsgebied van deze wet uit te breiden) is gekoppeld aan de spilindex van de consumptieprijzen en wordt ieder jaar op 1 januari vastgesteld. Op 1 januari 1994 bedraagt het 397.476 frank. De onderhoudsgerechtigde met geringe inkomsten moet zich derhalve niet tot het gerecht wenden om de uitkering tot onderhoud van zijn kind(eren) in te vorderen. Sedert de wet van 29 december 1990 houdende sociale bepalingen kan het O.C.M.W. voortaan ambtshalve tussenbeide komen met het oog op de toekenning van voorschotten op uitkeringen.

222. Er wordt bijgevolg aan de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn een dubbele taak toevertrouwd : de toekenning van voorschotten op de uitkeringen tot onderhoud (maximumvoorschot van 4.000 frank per maand) en de invordering van deze uitkeringen. Het centrum beschikt daartoe over verschillende rechtsmiddelen (subrogerende vordering, uitoefening van de rechten en burgerlijke vorderingen van de onderhoudsgerechtigde, overdracht van de sommen) en het heeft ook de mogelijkheid afstand te doen van zijn recht tot invordering door ten vroegste een maand na ingebrekestelling van de onderhoudsplichtige aan de Administratie van de B.T.W., de Registratie en de Domeinen van het Ministerie van Financiën te vragen over te gaan tot

invordering bij dwangbevel, overeenkomstig artikel 3 van de domaniale wet van 22 december 1949. Het recht tot terugvordering door het Centrum wordt opgeschort zolang de onderhoudsplichtige het bestaansminimum geniet (of bestaansmiddelen waarvan het bedrag kleiner of gelijk is aan het bestaansminimum) en de invordering kan niet tot gevolg hebben dat de onderhoudsplichtige slechts zou beschikken over bestaansmiddelen die lager liggen dan het bedrag van het bestaansminimum waarop hij aanspraak kan maken.

223. De wetgever heeft zich in artikel 68 bis, §2, 2° van de organieke wet ertoe beperkt het recht op een uitkering tot onderhoud toe te kennen aan de kinderen van wie de vader (of de moeder) zich onttrokken heeft aan de betaling van een uitkering tot onderhoud die hem of haar ten laste is gelegd, hetzij bij een (voorlopige of definitieve) uitvoerbare rechterlijke beslissing, hetzij bij de overeenkomst bedoeld in artikel 1288, 3° van het Gerechtelijk Wetboek, na overschrijving van de echtscheiding of scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming. Het eerste geval heeft over het algemeen betrekking op het vonnis dat een echtscheiding of de scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten uitspreekt, maar eveneens het vonnis dat de onderhoudsplichtige veroordeelt tot betaling van een uitkering tot onderhoud op grond van de in het Burgerlijk Wetboek omschreven onderhoudsverplichting tussen ouders en kinderen. In dit laatste geval blijkt dat, hoewel voor de toepassing van de wet geen huwelijk vereist is tussen de ouders, de afstamming van vaderszijde (of moederszijde) nochtans moet zijn vastgesteld.

224. In verband met de gerechtigden van de wet van 8 mei 1989 moet worden opgemerkt dat een specifiek subjectief recht wordt toegekend aan een ieder die aan de gestelde voorwaarden voldoet. Zij kunnen ten aanzien van het O.C.M.W. aanspraak maken op termijnvoorschotten van niet betaalde uitkeringen tot onderhoud, evenals op hulpverlening van het centrum bij de invordering van het saldo van de verschuldigde termijnbetalingen. Er moet worden onderstreept dat deze wet in hoofdzaak er op is gericht opnieuw regelmatige betaling te waarborgen van de uitkering tot onderhoud verschuldigd aan de kinderen wanneer de onderhoudsplichtige zich gedurende een bepaalde tijdspanne (door de wet bepaald) heeft onttrokken aan de hem ten laste gelegde verplichting tot betalen. Slechts wanneer de onderhoudsplichtige het bewijs levert dat het doel is bereikt, te weten wanneer hij opnieuw zijn verplichtingen gedurende vier opeenvolgende termijnen is nagekomen, houden de interventie maatregelen op gevolgen te hebben.

225. Op internationaal vlak heeft België het Verdrag van New York van 20 juni 1956 inzake het verhaal in het buitenland van uitkeringen tot onderhoud geratificeerd, alsook het Verdrag van 's Gravenhage dd. 24 oktober 1956 nopens de wet welke op onderhoudsverplichtingen jegens kinderen toepasselijk is en het Verdrag van 's Gravenhage dd. 15 april 1958 nopens de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen ter zake van onderhoudsverplichtingen jegens kinderen. Er zijn ook bilaterale overeenkomsten gesloten met Oostenrijk, Roemenië en ex-Joegoslavië.

VI. Kinderen die het verblijf in het gezin waartoe zij behoren, moeten missen - Artikel 20

A. Op federaal niveau

226. In dit artikel zoals in de artikelen 7, § 1, 8, § 1, 9, § 1 en 3, 18, § 2 en 27, §§ 2 en 3 komt een leitmotiv terug, te weten het recht van het kind om in zijn gezin op te groeien en de plicht van de staten die partij zijn bij het Verdrag het gezin bij te staan bij de opvoeding of, indien het nodig is het kind uit zijn ouderlijk milieu te halen, te verzekeren dat het kind persoonlijke contacten behoudt met zijn ouders, behalve ingeval dit absoluut niet aangewezen is, en in elk geval te voorzien in een andere vorm van gezinsleven.

227. In het Belgische recht poogt de wet van 20 mei 1987 betreffende de verlaten van minderjarigen (artikelen 370 en volgende van het Burgerlijk Wetboek) een oplossing te vinden voor de situatie van kinderen die door hun ouders moreel en fysiek verlaten zijn na een vrijwillige of gerechtelijke plaatsing bij een derde of in een instelling. Deze wet die de mogelijkheid biedt te verklaren dat het "verlaten" kind in aanmerking komt voor adoptie is nochtans onderhevig aan fundamentele kritiek :

a) probleem in verband met het horen van het kind : indien het jonger is dan 15 jaar, bestaat er geen verplichting tot het horen van het kind;

b) het probleem betreffende het recht op verdediging van de ouders : soms kan moeilijk worden uitgemaakt of de ouders al of niet uit vrije wil niet hebben omgezien naar het kind. Het gebeurt inderdaad dat ouders voor wie het materieel onmogelijk is hun kind regelmatig te bezoeken geleidelijk het spoor van hun kind verliezen, en zulks misschien tot hun grote spijt.

c) probleem in verband met de uitsluiting van de grootouders : op het ogenblik dat in onze maatschappij de rol van de grootouders tijdens de kinderjaren alsmaar belangrijker wordt en meer en meer wordt erkend (zie de rechtspraak inzake bezoekrecht) wordt in deze wetgeving met hen totaal geen rekening gehouden.

228. Om aan de bepalingen van dit Verdrag te voldoen, hebben de Gemeenschappen zich ingespannen om gezinnen met materiële of morele moeilijkheden te helpen bij hun opvoedingstaak ten einde plaatsing te voorkomen en vervolgens aan het van één van de ouders of van beide ouders gescheiden kind het recht te verzekeren om op regelmatige wijze persoonlijke relaties en rechtstreeks contact met hen te onderhouden, behalve wanneer zulks strijdig is met de belangen van het kind.

229. Er moet overigens worden vastgesteld dat adoptie niet de enige mogelijkheid is om het probleem van verwaarloosde kinderen tot een oplossing te brengen. Niet alle kinderen kunnen worden geadopteerd, zij het wegens hun leeftijd, hun verleden, een handicap, hun etnische afkomst of nog hun gehechtheid aan het oorspronkelijk gezin. Hoe moet dan de situatie worden geregeld van kinderen die, ofwel vrijwillig, ofwel gerechtelijk of administratief geplaatst zijn in een pleeggezin of in een instelling ?

230. Geen enkele van de in het Belgische recht bestaande oplossingen (opgedragen voogdij, pleegvoogdij, administratieve voogdij, vervangende voogdij, noch zelfs de recente formule van "opvang in de familie" omschreven in artikel 370ter van het Burgerlijk Wetboek (wet van 20 mei 1987) ten voordele van een familielid tot in de vierde graad in geval de ouders niet hebben omgezien naar het kind dat bij een derde of in een instelling is geplaatst, als alternatief voor de verklaring van verlaten) voldoet aan de vereisten van artikel 20 van het Verdrag over de Rechten van het Kind dat de Verdragsluitende Partijen oplegt te voorzien in een andere vorm van zorg voor het kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen.

231. In België is derhalve een juridische regeling voor plaatsing in een gezin bijna onbestaande. Het gaat hier werkelijk om een juridische leemte, een soort anomalie in het familierecht die steeds meer onderhevig is aan kritiek wegens de onzekerheid, wegens de verwarring omtrent de rolverdeling en vooral wegens de onveiligheid waarin alle partners in deze driehoeksverhouding met het kind zich bevinden, te beginnen met het kind zelf. De Belgische wetgever ziet zich derhalve verplicht te voorzien in een plaatsingsregeling die, hoewel zij aan het kind de mogelijkheid biedt tijdelijk in een opvanggezin te worden opgevangen, toch voorrang geeft aan zijn betrekkingen met en zijn terugkeer naar het oorspronkelijke gezin. De Aanbeveling nr. R(87) 6 betreffende de pleeggezinnen die op 20 maart 1987 door het Comité van Ministers van de Raad van Europa is goedgekeurd, bevat in dit verband eveneens zeer nuttige elementen.

B. Op communautair niveau

232. De Gemeenschappen, die de bevoegdheid in deze materie delen met de federale Staat, hebben eveneens maatregelen genomen ten voordele van kinderen die het verblijf in het gezin waartoe ze behoren, moeten missen.

1. In de Franse Gemeenschap

233. In de Franse Gemeenschap regelt het decreet van 4 maart 1991 de hulpverlening aan kinderen die in hun eigen belang tijdelijk het verblijf in het gezin waartoe ze behoren, moeten missen. Zoals uiteengezet bij de bespreking van artikel 9 van het Verdrag, kunnen in voorkomend geval, zowel de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd, op vrijwillige basis, als de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd, op grond van dwangmaatregelen genomen door de rechtbank, uitzonderlijk een maatregel tot verwijdering van een jongere uit zijn gezinsmilieu nemen. Op grond van deze beslissing kan aan de jongere huisvesting worden verleend bij een particulier of bij een door de Franse Gemeenschap erkende dienst. Zoals reeds is opgemerkt, moet de plaatsing de jongere levens- en ontwikkelingsmogelijkheden bieden die aangepast zijn aan zijn behoeften en aan zijn leeftijd en behalve indien dit strijdig is met het belang van de jongere moet de natuurlijke persoon of de dienst die hem huisvesting verleent ervoor zorgen dat de contacten met zijn leefgenoten worden behouden of althans aangemoedigd.

234. De Franse Gemeenschap erkent Diensten voor familiale plaatsing om de opvanggezinnen te selecteren die het meest geschikt zijn en die gezinnen te begeleiden.

Deze diensten worden inzonderheid ermee belast ervoor te zorgen dat deze gezinnen de voorwaarden naleven die hen bij decreet zijn opgelegd, onder meer wat betreft de contacten met het gezin van de hen toevertrouwde jongere, voorzover zulks niet strijdig is met het belang van de jongere.

In de geest van het decreet treedt het opvanggezin niet in de plaats van het oorspronkelijk gezin. Zoals elke plaatsing is de plaatsing in een opvanggezin in beginsel immers tijdelijk en de terugkeer naar het gezin van oorsprong moet in de mate van het mogelijke en onder de best mogelijke voorwaarden worden voorbereid.

235. Er zijn nochtans gevallen waarin niettegenstaande de inspanningen om het gezin van oorsprong te helpen bij het terugwinnen van zijn rechten de plaatsing in een opvanggezin of in een instelling moet worden gehandhaafd. Er bestaan ook gevallen waarin het gezin van oorsprong alle belangstelling heeft verloren en het kind bij de particulier of in de instelling waar het is geplaatst, achterlaat. Om dit soort situaties van verlaten kinderen te voorkomen, leggen de artikelen 40 tot 42 elke dienst die op verzoek van het gezin of van de adviseur voor hulpverlening aan de jeugd, of ingevolge een beslissing van de jeugdrechtbank gewoonlijk onderdak biedt aan kinderen, de verplichting op om ten behoeve van de administratie voor hulpverlening aan de jeugd een verslag betreffende de plaatsing van ieder kind op te stellen. Wanneer het verslag een toestand omschrijft waarin sprake is van verlating, wordt de bevoegde adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd daarmee belast en moet hij de oorzaken daarvan opsporen en pogen het probleem op te lossen. Indien zijn optreden de toestand van het verlaten kind niet verandert, kan hij met het oog op de adoptie van het kind een vordering tot verlatenverklaring voor de jeugdrechtbank indienen.

236. De concrete toepassing van de bepalingen van dit decreet, waarvoor belangrijke investeringen in tijd en personeel nodig zijn, wordt thans voorbereid door een onderzoek betreffende de "relaties tussen de geplaatste kinderen en hun gezin" dat gezamenlijk wordt gevoerd door de administratie voor hulpverlening aan de jeugd en het centrum "Droit et sécurité d'existence" van de rechtsfaculteit van de Facultés Notre-Dame de la Paix te Namen.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

237. Wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, oefent naar luid van artikel 57, § 3, van de organieke wet betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, voornoemd centrum de voogdij uit over of verzekert althans de bewaring, het onderhoud en de opvoeding van de minderjarige kinderen die door de wet, de ouders of de overheidsinstellingen aan het centrum zijn toevertrouwd. Artikel 69 bepaalt immers dat

iedere minderjarige over wie niemand het ouderlijk gezag, de voogdij of de materiële bewaring heeft, wordt toevertrouwd aan het O.C.M.W. van de gemeente waar hij zich bevindt. Overeenkomstig artikel 64 van dezelfde wet kan de jeugdrechtbank of het comité voor de jeugdbescherming aan het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn de kinderen toevertrouwen over wie het centrum reeds de materiële bewaring heeft en van wie de ouders geheel of gedeeltelijk uit het ouderlijk gezag zijn ontzet.

238. Overeenkomstig het besluit van de Vlaamse regering van 6 februari 1991 tot vaststelling van de objectieve normen voor de verdeling van het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn is er voorzien in toelagen voor de plaatsing van kinderen in kindertehuizen (1,5 % van het fonds) en in pleeggezinnen en/of gezinstehuizen (1,5 % van het fonds). Door tussenkomst van dit fonds kunnen in het kader van projecten voor kansarmen toelagen worden verleend aan de O.C.M.W.'s die bijdragen in de vakantiekosten van kinderen van wie de ouders onvermogen zijn.

239. Bij toepassing van de artikelen 4 en 9 van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, en het besluit van de Vlaamse regering van 17 juli 1991 houdende organisatie en werkwijze van de comités voor bijzondere jeugdzorg, kan het comité voor bijzondere jeugdzorg een minderjarige in een problematische opvoedingssituatie in een pleeggezin of een instelling plaatsen. Daartoe is zowel de toestemming van de ouders vereist als die van de minderjarige indien hij de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt. Indien hij geen veertien jaar oud is, moet hij in elk geval vooraf worden gehoord. Op grond van artikel 37 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming kan de jeugdrechtbank een minderjarige die zich in een problematische opvoedingssituatie bevindt of een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd, in een pleeggezin of een geschikte instelling plaatsen met het oog op zijn huisvesting, behandeling, opvoeding, onderricht of beroepsopleiding.

240. De instellingen waarin het comité voor bijzondere jeugdzorg of de jeugdrechtbank minderjarigen plaatst, moeten erkend zijn door de Vlaamse Gemeenschap overeenkomstig het Besluit van de Vlaamse regering dd. 22 mei 1991 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidienormen van de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand. De erkende instellingen moeten voldoen aan verscheidene voorwaarden inzake personeel, materiële infrastructuur, werking en organisatie. Er wordt regelmatig gecontroleerd of de inrichtingen in overeenstemming zijn met de erkenningscriteria. Indien een instelling deze criteria niet naleeft, kan de erkenning worden ingetrokken. De Vlaamse Gemeenschap subsidieert overigens die erkende inrichtingen.

240. De plaatsing in een pleeggezin wordt over het algemeen eveneens begeleid door een instelling die door de Vlaamse Gemeenschap wordt erkend en gesubsidieerd. Deze instelling selecteert gezinnen die zowel op lichamelijk als op zedelijk vlak "gezond" zijn. Zij moet vóór elke plaatsing een grondige studie maken van het gezin waar de jongere zal worden opgenomen.

242. De sociale dienst van het comité voor bijzondere jeugdbijstand dat de plaatsing heeft georganiseerd of van de jeugdrechtbank die de plaatsing heeft bevolen, oefent op de tenuitvoerlegging van deze plaatsing toezicht uit. De sociale dienst waakt ervoor dat de plaatsing verloopt overeenkomstig het handelingsplan dat bij het begin van de plaatsing werd opgesteld in overleg met de instelling en alle betrokken personen, onder wie de minderjarige. Indien zulks op het einde van een van de regelmatige evaluaties noodzakelijk blijkt, treedt de sociale dienst naargelang het geval in contact met het comité of de jeugdrechtbank om de hulpverlening bij te sturen.

Een minderjarige kan slechts in een pleeggezin of een inrichting worden geplaatst, wanneer geoordeeld wordt dat zulks in het belang van de minderjarige is. De regelgeving van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand is immers gegrond op het beginsel dat het comité en de jeugdrechtbank in de mate van het mogelijke hulpverlening organiseren die in het ouderlijk milieu kan worden verstrekt (vgl. art. 72, 3° van het Besluit van de Vlaamse regering van 17 juli 1991 houdende

organisatie en werkwijze van de comités voor bijzondere jeugdzorg en art. 14, § 1, 1° van het besluit van de Vlaamse regering van 17 juli 1991 houdende organisatie en werkwijze van de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtsbanken.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

243. In de Duitstalige Gemeenschap is in januari 1990 een dienst voor plaatsing in pleeggezinnen opgericht. Deze dienst is belast met de selectie en de begeleiding van de pleeggezinnen. De beslissing tot plaatsing wordt ofwel door het Comité voor Jeugdbescherming, ofwel door het O.C.M.W., ofwel door de Jeugdrechtsbank genomen. De persoon of de inrichting die huisvesting verleent aan een kind, moet de contacten met het gezin van oorsprong bewaren en aanmoedigen, behalve indien deze contacten schadelijk zijn voor de ontplooiing van het kind.

Een dienst voor gezinshulp (Dienst für Familienarbeit) verbonden aan de opvanginrichting is belast met de bevordering van contacten tussen geplaatste kinderen en het gezin en moet voorzien in gezinstherapieën die erop zijn gericht de terugkeer van de geplaatste kinderen naar hun gezin van oorsprong te bevorderen.

VII. Adoptie - Artikel 21

A. Op federaal niveau

244. Het Belgische recht kent twee vormen van adoptie : eenvoudige adoptie en volle adoptie. Beide vormen een plechtige overeenkomst die aan het gerecht ter homologatie moet worden voorgelegd. De voorwaarden voor volle adoptie zijn identiek aan die voor eenvoudige adoptie, behalve wat de leeftijd van de geadopteerde betreft : enkel een minderjarige komt in aanmerking voor volle adoptie. Bovendien stelt volle adoptie de geadopteerde in alle opzichten gelijk aan het kind dat geboren wordt bij de adoptanten, terwijl eenvoudige adoptie de toestand van de geadopteerde in zijn eigen familie niet wijzigt. Over het algemeen wordt de adoptieovereenkomst verleden hetzij bij de vrederechter van de woonplaats van de adoptant, hetzij bij een notaris. De homologatie van deze overeenkomst wordt vervolgens behandeld door de burgerlijke rechtbank of door de jeugdrechtsbank indien de geadopteerde minderjarig is. Naar luid van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek zijn dit de enige bevoegde instanties.

245. Inzake adoptie heeft het Belgische recht zich steeds bezorgd getoond om het belang van het kind. Deze filosofie kan teruggevonden worden in de hierna volgende wettelijke bepalingen :

a) wanneer een van de toestemmingen vereist door het Burgerlijk Wetboek door de moeder of de vader van het kind wordt geweigerd, kan de rechtbank de adoptie uitspreken, indien zij deze weigering onverantwoord acht (artikel 353 van het Burgerlijk Wetboek). Indien de weigering uitgaat van beide ouders of van de ouder aan wie de bewaring van het kind is toevertrouwd, kan de rechtbank de adoptie behalve wanneer het gaat om een nieuwe adoptie, slechts uitspreken indien degene die weigert toe te stemmen, zich niet om de te adopteren persoon heeft bekommerd of diens gezondheid, veiligheid of zedelijkheid in gevaar heeft gebracht (artikel 353 van het Burgerlijk Wetboek).

b) wanneer een van de elementen vereist bij het verlijden van de adoptieakte wegvalt vóór de homologatie ervan, moet de rechter rekening ermee houden, niet als een element dat bepalend is voor de geldigheid van de procedure, maar als een element dat bijdraagt tot de beoordeling van de situatie, rekening houdend met het belang van het kind.

c) wanneer een kind ouder dan vijftien jaar geadopteerd wordt, moet het zelf in zijn adoptie toestemmen.

d) overigens bepaalt artikel 343 van het Burgerlijk Wetboek dat adoptie en volle adoptie toegestaan zijn "wanneer zij op wettige redenen steunen en de betrokkene tot voordeel strekken".

246. De contractuele aard van de adoptie en de procedure in twee stadia (eerst adoptieakte, gevolgd door een gerechtelijke homologatie, buiten het geval van uitspreking van adoptie op grond van onverantwoorde weigering van de ouders (artikel 353 van het Burgerlijk Wetboek)) kan tot het paradoxale resultaat leiden dat de jeugdrechter die uiteindelijk de reeds gesloten overeenkomst moet homologeren in zekere zin voor een "voldongen feit" wordt geplaatst en dat het door hem uitgeoefende toezicht wordt beperkt tot het toezicht op de naleving van wettelijke formaliteiten en tot eventuele extreme situaties waarin de belangen van de geadopteerde zodanig in gevaar zijn dat het nodig is het kind uit het gezin te verwijderen, hoewel dit gezin misschien het enige is dat het kind ooit gekend heeft en waarin het reeds verscheidene maanden, zoniet jaren heeft geleefd.

247. In dezelfde geest van bezorgdheid om de rechten van het kind heeft België in het kader van de Conferentie van Den Haag inzake internationaal privaatrecht actief deelgenomen aan de uitwerking van het Verdrag van Den Haag betreffende de bescherming van kinderen en de samenwerking op het vlak van de internationale adoptie (Den Haag, mei 1993). In de Franse Gemeenschap heeft de raad op 24 maart 1994 het decreet tot ratificatie van dit verdrag goedgekeurd.

248. Met dit verdrag wordt ernaar gestreefd de nogal algemene beginselen van artikel 21 van het Verdrag van de Verenigde Naties over de Rechten van het Kind te concretiseren in precieze juridische termen. Dit Verdrag vormt de effectieve uitwerking van de ideeën die door de internationale gemeenschap in verband met adoptie zijn ontwikkeld. Het Verdrag voert waarborgen in opdat transnationale adopties uitgevoerd worden in het hoogste belang van het kind en met inachtneming van zijn rechten : het kind moet een gezin krijgen en niet het gezin een kind. Het Verdrag voorziet tevens in de invoering van een regeling van samenwerking tussen staten om de naleving van deze waarborgen veilig te stellen en ontvoering, verkoop en handel in kinderen te voorkomen.

249. Tenslotte voorziet het Verdrag in de volledige erkenning van rechtswege, in alle Verdragsluitende Staten, van adopties die overeenkomstig de bepalingen ervan tot stand zijn gebracht. Gelet op het onderwerp van het Verdrag, moest geen beslissing worden genomen betreffende het delicate vraagstuk van de opportuniteit van internationale adopties. De onderhandelaars hebben nochtans de noodzaak gevoeld om te herinneren aan de beginselen die in dit verband thans universeel zijn aanvaard : het kind moet opgroeien in een harmonisch gezinsmilieu en bij voorkeur in het gezin van oorsprong. Indien zulks niet mogelijk is en in het land van herkomst voor het kind geen gepast gezin kan worden gevonden, kan internationale adoptie het voordeel bieden dat ze het kind een permanent gezin geeft.

250. Het Verdrag legt eveneens de nadruk op de verplichting om op een correcte wijze de toestemming van de voor het kind verantwoordelijke personen, organismen en inrichtingen te verkrijgen. Het stelt strikte regels vast betreffende de voorwaarden waaronder deze toestemming (inzonderheid die van de moeder) moet worden verkregen. Het legt ook de verplichting op het kind zelf te raadplegen, indien het kind daartoe rijp genoeg is.

251. Dit lange Verdrag van achtenveertig artikelen die vaak zeer gedetailleerd zijn, bevat nog verscheidene bepalingen, inzonderheid met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke gegevens van het kind en van die van zijn oorspronkelijke ouders of pleegouders, met betrekking tot het verbod voor organismen en personen die bij adoptie tussenbeide komen om onrechtmatig materieel voordeel te verwerven, evenals met betrekking tot de toepassing van het Verdrag in federale staten. Hoewel het Belgisch Burgerlijk Wetboek reeds een aantal van deze beginselen bevat, is

een wijziging van de wet op de adoptie noodzakelijk om aan alle voorschriften van het Verdrag te voldoen.

B. Op communautair niveau

252. De Gemeenschappen, die in deze materie eveneens bevoegd zijn, zijn aan bepaalde lacunes tegemoet gekomen en hebben een erkenningssysteem voor adoptie-organismen ingevoerd :

1. In de Vlaamse Gemeenschap

253. De Vlaamse Gemeenschap heeft op 3 mei 1989 een decreet "houdende erkenning van adoptiediensten" uitgevaardigd dat op straffe van strafrechtelijke sancties (artikel 7) het monopolie van bemiddelingsactiviteiten met het oog op de adoptie van een Belgische of buitenlandse minderjarige voorbehoudt aan erkende rechtspersonen (artikel 2). De opdrachten (artikel 5) van deze instellingen bestaan in hoofdzaak uit informatieverstrekking aan, studie van en nazorg voor de natuurlijke ouders, de kandidaat-adoptanten en het kind, de interdisciplinaire aard van de beslissing tot plaatsing, de opmaak van een geschreven overeenkomst tussen de kandidaat-adoptanten en de vereniging betreffende de vermoedelijke duur van de procedure, alsmede de kostprijs en de inhoud van de gewaarborgde dienstverlening, en, inzake internationale adoptie, de verplichting alleen een adoptiesamenwerking aan te gaan met diensten of instellingen die door het herkomstland erkend zijn voor zover in dit land een erkenningsprocedure is voorzien, en in elk geval op grond van een overeenkomst die goedgekeurd is door de parastatale instelling Kind en Gezin.

254. Kandidaat-adoptanten moeten nochtans geen beroep doen op een adoptiedienst, wat begrijpelijk is in geval van adoptie binnen de familie. Elke niet-erkende rechtspersoon of elke natuurlijke persoon die als bemiddelaar optreedt tussen het gezin van oorsprong en de kandidaat-adoptanten stelt zich daarentegen bloot aan strafrechtelijke sancties. Begin 1994 waren 12 instellingen door de Vlaamse Gemeenschap erkend als adoptie-instelling. Deze erkenning, die jaarlijks wordt herzien, kan op grond van concrete feiten op ieder tijdstip worden ingetrokken.

255. Eind maart 1994 heeft de Vlaamse Regering in de geest van het Verdrag van den Haag betreffende de bescherming van kinderen en de samenwerking op het vlak van de internationale adoptie (nog niet geratificeerd) twee (nog niet bekendgemaakte) besluiten genomen ter uitvoering van hogergenoemd decreet. Deze besluiten hebben betrekking enerzijds op de aanwijzing van Kind en Gezin als "Centrale autoriteit" in de zin van voornoemd Verdrag en anderzijds op de invoering van een "princiepsakkoord" voor adoptanten.

2. In de Franse Gemeenschap

256. In de Franse Gemeenschap bepaalt het Decreet inzake hulpverlening aan de jeugd in artikel 50, §1, dat elke privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon die als tussenpersoon wenst te dienen voor de adoptie van een jongere daartoe vooraf moet erkend zijn. Zowel artikel 50 van het decreet van 4 maart 1991 als het Besluit van de regering van 19 juli 1991 vloeien rechtstreeks voort uit de voorbereidende werkzaamheden van de Conferentie van den Haag inzake internationaal privaatrecht op het stuk van de internationale adoptie.

257. De Franse Gemeenschap heeft zodoende geanticipeerd op de verplichtingen die haar door de goedkeuring van voornoemde overeenkomst thans zijn opgelegd.

Zo heeft zij bijvoorbeeld voorzien in de volgende verplichtingen :

a) de verplichting voor de adoptie-instellingen om onder de vorm van een V.Z.W. te zijn opgericht (decreet artikel 50, B.E. artikel 1) en uit hun activiteiten geen ongeoorloofd materieel voordeel te halen (B.E. artikel 10, Verdrag van Den Haag, de artikelen 8, 11, a en 32);

b) de verplichting voor de adoptie-instellingen om een multidisciplinaire, gekwalificeerde, ervaren en bijgeschoolde ploeg te omvatten (decreet artikel 50, § 1, B.E. artikelen 2 en 9, Verdrag van Den Haag, artikel 11,b);

c) de verplichting om een evaluatie te maken van de bekwaamheid van de kandidaat-adoptanten om adoptieve ouders te zijn (decreet artikel 50, § 1, B.E. artikel 7, § 1, Verdrag van Den Haag de artikelen 5, a, 15 en 17,d);

d) de verplichting de kandidaat-adoptanten de nodige adviezen te geven (decreet artikel 50, § 1, B.E. artikel 7, §3; Verdrag van Den Haag, artikel 5);

e) het verbod voor de kandidaat-adoptanten het kind te kiezen (B.E. artikel 7, § 1, Verdrag van Den Haag, artikel 29);

f) de verplichting de informatie met betrekking tot de gedane adopties te bewaren (B.E. artikel 11; Verdrag van Den Haag artikel 30.1) en het kind toegang tot deze informatie te verlenen (B.E. artikel 11; Verdrag van Den Haag artikel 30.2);

g) de verplichting de adoptie van een kind afhankelijk te stellen, enerzijds van een voorafgaand onderzoek naar de geschiktheid van het kind om te worden geadopteerd en anderzijds van de inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel inzake internationale adoptie (B.E. artikel 5, tweede lid 2 en artikel 6, bijlage II, III; 4a en b);

h) de verplichting ervoor te waken dat de toestemming van de oorspronkelijke ouders tot adoptie van hun kind vrijwillig en met kennis van zaken is gegeven (B.E. artikel 5 bijlage I.B., Verdrag van Den Haag artikel 4 C.1);

i) de verplichting het kind voor te lichten, zijn mening over de adoptie in te winnen of zijn toestemming daartoe te verkrijgen (B.E. bijlage II, IV; Verdrag van Den Haag artikel 4.d.1.);

j). de verplichting een verslag over het kind op te stellen (B.E. artikel 6, bijlage II, Verdrag van Den Haag, artikel 16).

258. Nog altijd met het oog op de voorbereiding van de inwerkingtreding van het Verdrag van Den Haag op haar grondgebied heeft de Franse Gemeenschap bij Besluit van de Executieve van 14 juli 1992 (Belgisch Staatsblad van 26 augustus 1992) een centrale overheid opgericht : de Gemeenschapsoverheid voor internationale adoptie ("ACAI") (Verdrag van Den Haag, artikelen 6 en 7). Deze centrale overheid is opgericht in de administratie voor hulpverlening aan de jeugd. De Regering van de Franse Gemeenschap erkent de administratie voor hulpverlening aan de jeugd, die toezicht houdt op de adoptie-instellingen (decreet artikel 50; artikel 12; Verdrag van Den Haag, artikelen 9 en 10). Zodoende belast de administratie voor hulpverlening aan de jeugd de adoptie-instellingen ermee om onder haar verantwoordelijkheid verslagen betreffende de geschiktheid van de kandidaat-adoptanten op te stellen (decreet artikel 50, § 1; B.E. artikel 7; Verdrag van Den Haag artikel 22.5).

259. De centrale overheid kan evenwel slechts verantwoordelijkheid op zich nemen voor datgene waarop zij toezicht uitoefent. Door haar plaats in de Administratie voor hulpverlening aan de jeugd beschikt de "A.C.A.I." over een recht van toezicht op de adoptie-instellingen en zij kan zich dus verantwoordelijk stellen voor de waarde van de medisch-sociale-psychologische studies die de geschiktheid tot adoptie van de kandidaat-adoptanten moeten vaststellen (decreet artikel 50, § 3, B.E. artikel 11). Door deze bevoorrechte plaats kan de "A.C.A.I." bovendien voldoen aan de bepalingen van artikel 21 van het Verdrag van Den Haag, aangezien zij ervoor kan zorgen dat passende maatregelen worden getroffen indien zij na de overbrenging van het kind naar haar territorium van oordeel is dat het niet in het belang van dit kind is bij de kandidaat-adoptanten te blijven.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

260. Wat de Duitstalige Gemeenschap betreft, geschieden de adopties door bemiddeling van de diensten die door de twee andere Gemeenschappen zijn erkend.

Het nieuwe decreet inzake hulpverlening aan de jeugd voorziet in een erkenning van de adoptiediensten die door de andere Gemeenschappen zijn erkend en worden gecontroleerd.

VIII. Ongeoorloofde overbrenging en het niet doen terugkeren van kinderen **- Artikel 11**

261. De maatregelen die op nationaal vlak zijn getroffen met het oog op de voorkoming van internationale ontvoering van kinderen (uitoefening van het bezoekrecht in een daartoe aangewezen lokaal of in aanwezigheid van derden, verbod het grondgebied te verlaten, inbewaringgeving van het paspoort, voorlegging van een waarborg, enzovoort) zijn weinig bevredigend en/of doeltreffend gebleken. De noodzaak om de internationale samenwerking in verband met deze materie uit te bouwen, is derhalve vlug merkbaar geworden. Zulks kan geschieden door dwingende mechanismen in te stellen die erop zijn gericht de terugkeer van kinderen die op ongeoorloofde wijze over de nationale grenzen zijn gebracht, te bevorderen.

262. Op 1 augustus 1985 heeft België een Verdrag bekrachtigd dat in het kader van de Raad van Europa is uitgewerkt, te weten het Europees Verdrag dd. 20 mei 1980 betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen, opgemaakt te Luxemburg (B.S. 11 december 1985, inwerkingtreding 1 februari 1986). Voornoemd Verdrag is door de meeste Lid-Staten van de Europese Unie bekrachtigd, te weten door Oostenrijk, Cyprus, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Portugal, Spanje, Zwitserland, Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Noorwegen, Zweden, Griekenland, Finland, Ierland, Bondsrepubliek Duitsland.

263. Teneinde de repatriëring van kinderen te vergemakkelijken, is in het Verdrag bepaald dat de door elke overeenkomstsluitende staat aangewezen Centrale overheden, meestal het Ministerie van Justitie (bij voorbeeld in België), die als taak hebben samen te werken, ter zake optreden. De samenwerking die op juridisch vlak is ingesteld, heeft zowel betrekking op het overleg tussen de centrale overheden onderling als op dat tussen de bevoegde nationale overheden. Het inschakelen van de centrale overheid is facultatief, maar wordt aangemoedigd. Op grond van het Verdrag wordt aan de personen die houder zijn van het recht van bewaring of van het bezoekrecht, de mogelijkheid geboden die rechten te doen erkennen in het buitenland. Ingeval het kind op ongeoorloofde wijze naar het buitenland is overgebracht of aldaar wordt vastgehouden, kan tevens de terugkeer van het kind worden verkregen volgens een eenvoudige en korte procedure. In het kader van het Europees Verdrag wordt eveneens voorzien in de bescherming van het bezoekrecht. Met uitzondering van de repatriëringskosten is de procedure volledig kosteloos.

264. België heeft in januari 1982 het Verdrag van Den Haag dd. 25 oktober 1980 inzake de burgerlijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, ondertekend. Dat Verdrag was het resultaat van onderhandelingen gevoerd in het kader van de Conferentie van Den Haag inzake internationaal privaatrecht. Het Verdrag, dat als een aanvulling op het Europees Verdrag kan worden beschouwd, strekt ertoe de onmiddellijke terugkeer van een kind dat op ongeoorloofde wijze is overgebracht, alsmede de bescherming van het bezoekrecht te waarborgen, zulks eveneens door de instelling van samenwerkende centrale overheden. De inschakeling van centrale overheden is evenwel facultatief.

265. In afwachting dat de Verdragen van de Raad van Europa en van de Conferentie van Den Haag in alle Lid-Staten van de Europese Unie in werking zijn getreden, heeft de Europese Unie in 1985 een aanbeveling tot instelling van nationale correspondenten goedgekeurd. Die correspondenten hebben als taak informatie uit te wisselen in domeinen waarop die verdragen van toepassing zijn. In België zijn de diensten van het Ministerie van Justitie aangewezen om die taak te verrichten.

266. In het kader van de politieke samenwerking is in de Europese Unie een werkgroep voor juridische samenwerking ingesteld met het oog op de vereenvoudiging en de eenmaking van de uitvoeringsprocedures inzake de materies die onder het personeel statuut vallen.

267. Naast deze multilaterale overeenkomsten moeten tevens de bilaterale akkoorden worden vermeld, die België inzake het gezag over kinderen en het bezoekrecht op 4 april 1987 heeft gesloten met Frankrijk en met het Groothertogdom Luxemburg, en op 15 juli 1991 met Marokko. Op administratief vlak zijn thans twee Protocolen van Akkoord van kracht die met Marokko en Tunesië respectievelijk op 19 april 1981 en op 27 april 1989 zijn ondertekend. Het Belgisch-Marokkaans Protocol van Akkoord tot instelling van een Raadgevende Commissie in burgerlijke zaken voorziet in de administratieve samenwerking tussen de Ministeries van Justitie teneinde minnelijke schikkingen te vinden voor de individuele gevallen die betrekking hebben op betwistingen inzake het personeel statuut, inzonderheid in verband met het gezag over kinderen en het bezoekrecht, zulks teneinde de bescherming van de rechten van het kind en van de ouders veilig te stellen en te waarborgen. De Commissie is sedert haar oprichting acht maal bijeengekomen. Het Belgisch-Tunesisch Protocol van Akkoord is er eveneens en meer in het bijzonder op gericht de regeling van individuele gevallen door middel van een minnelijke schikking te bevorderen. De in 1989 opgerichte Belgisch-Tunesische Commissie is tot nog toe vier maal bijeengekomen.

IX. Lichamelijk of geestelijk geweld (Artikel 19) - Lichamelijk en geestelijk herstel en herintegratie in de maatschappij (Artikel 39)

268. Niet alleen kinderen die door zijn ouders, voogd of opvoeders worden geslagen, worden als mishandelde kinderen beschouwd. Het kan tevens gaan om kinderen die worden verwaarloosd, slecht gevoed, slecht verzorgd of die voortdurend worden gekleineerd of vernederd door hun verwanten. Ook kinderen die tot seksuele betrekkingen met volwassenen worden gedwongen, wat zoals bekend, in alle gevallen verwoestende gevolgen heeft voor een jonge geest in volle ontwikkeling.

A. Op communautair niveau

269. Sedert de Staatshervorming is deze materie grotendeels gecommunautariseerd (persoonsgebonden materies : Grondwet, artikel 128, § 1). De Raden van de drie Gemeenschappen regelen, ieder wat hem betreft, bij decreet voornoemde materie. Deze decreten hebben in de respectieve Gemeenschappen kracht van wet (Grondwet, artikel 127, § 2).

1. In de Franse Gemeenschap

270. In de Franse Gemeenschap is op grond van het decreet van 30 maart 1983 het '*Office de la Naissance et de l'Enfance (O.N.E.)*' opgericht. Deze dienst heeft een algemene coördinatieopdracht voor de Gemeenschap. Het decreet van 29 april 1985 betreffende de bescherming van de mishandelde kinderen voorziet in toelagen van het O.N.E. voor pluridisciplinaire ploegen gespecialiseerd in de opsporing en behandeling van mishandelde kinderen, wanneer voornoemde ploegen door de Franse Gemeenschapsregering erkend zijn. Tot op heden zijn 14 dergelijke ploegen erkend. Die ploegen zorgen voor informatie en bewustmaking van het publiek en van de diverse overheden, en nemen de vorming en de begeleiding van de medisch-sociale werkers waar. Zij zorgen eveneens voor risicogeveallen en waken ervoor dat de gepaste hulp wordt geboden.

271. Na tal van jaren van onderzoek hebben de leidinggevende personen van het O.N.E. structuren voor preventie en tussenkomst opgezet die enig zijn in hun soort, te weten de pluridisciplinaire ploegen S.O.S. Enfants. Thans bestaan in de Franse

Gemeenschap 14 dergelijke ploegen. Een totale uitroeiing van het verschijnsel is evenwel slechts mogelijk indien de tussenkomende partijen daartoe hun volledige samenwerking verlenen en zij een opleiding hebben ontvangen. Zulks moet gepaard gaan met een diepgaande bewustmaking van de publieke opinie. Naast de behandeling van individuele gevallen is dit overigens één van de doelstellingen van de ploegen. Dankzij de samenwerking met Télé-Accueil is in een telefoonnummer (1991) voorzien waar gevallen van mishandeling kunnen worden gesignaleerd. Personen die een geval van mishandeling wensen aan te geven, kunnen op dit nummer een ploeg van S.O.S. Enfants bereiken.

272. Sedert de inwerkingtreding van het decreet van 4 maart 1991 werken de ploegen van SOS Enfants samen met de adviseurs van hulpverlening aan de jeugd, wiens taak erin bestaat jongeren in gevaar, onder wie ook mishandelde kinderen, bij te staan. Op grond van artikel 36 geschiedt die samenwerking in twee stadia wanneer de hulpverlening aan de jeugd als eerste kennis heeft van de mishandeling :

a) ofwel vragen de mishandelde personen zelf spontaan om hulp en beperkt de adviseur zich ertoe hen door te verwijzen naar de ploegen S.O.S. Enfants;

b) ofwel, wanneer de adviseur door derden in kennis is gesteld van een slechte behandeling, van ontberingen of van een ernstige nalatigheid waarvan een kind het slachtoffer is, of wanneer hij het bestaan daarvan vermoedt, kan hij om de tussenkomst van een ploeg van SOS Enfants verzoeken. In dat geval houdt de ploeg hem op de hoogte van de evolutie van de toestand.

273. Tevens is in artikel 57 van het decreet van 4 maart 1991 bepaald dat personen die hun medewerking verlenen tot de toepassing van het decreet, niettegenstaande het beroepsgeheim dat zij krachtens hetzelfde artikel in acht moeten nemen, ertoe zijn gehouden de bevoegde overheden (daaronder begrepen een ploeg van SOS Enfants of de adviseur voor hulpverlening aan de jeugd) op de hoogte te brengen van mishandelingen van kinderen waarvan zij kennis hebben.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

274. In de Vlaamse Gemeenschap is op grond van het decreet van 29 mei 1984 (B.S. 22 augustus 1984) de instelling "Kind en Gezin" opgericht. Deze instelling heeft inzonderheid als taak kindermishandeling en -verwaarlozing te voorkomen en moet tevens hulp verstrekken aan de slachtoffers ervan (artikel 4, § 1, e). Zij erkent en subsidieert de Centra voor Hulpverlening aan mishandelde kinderen, zulks met inachtneming van de voorwaarden bepaald in het besluit van de Vlaamse Regering dd. 8 juli 1987 (*Belgisch Staatsblad* van 15 januari 1988).

275. Kind en Gezin past bij de uitvoering van haar taak de volgende grondbeginselen toe :

a) werken volgens een medisch-psychisch-sociaal model waarbij begeleiding veeleer dan bestraffing vooropstaat;

b) een gezinsgericht beleid voeren;

c) een multidisciplinair beleid voeren.

276) Tot op heden heeft Kind en Gezin 6 centra erkend, in beginsel één per provincie. Deze centra hebben de volgende taken : deskundige hulp bieden aan de hulpverleners, voorzien in hulp aan gezinnen, alsook aan andere betrokkenen en deze hulp coördineren, en tenslotte de hulpverleners, het onderwijzend personeel en het publiek voor deze problematiek sensibiliseren en bewust maken. Het spreekt vanzelf dat problemen betreffende mishandeling van kinderen door deskundigen moeten worden behandeld. De betrekkingen met mishandelde kinderen en hun gezin zijn bijzonder moeilijk en delicaat. Deze taak vereist een onverminderde aandacht en een buitengewone inzet. Een voortgezette opleiding, zowel op theoretisch als op praktisch vlak, is daartoe onontbeerlijk. De sleutel van het succes ligt evenwel in de voortdurende

samenwerking en het permanent overleg, niet alleen binnen de ploeg van het Centrum zelf, maar tevens met andere, zowel openbare als private structuren. Vooral de sociale werkers van Kind en Gezin kunnen in dit grote samenwerkingsakkoord een rol van betekenis spelen, zulks zowel uit hoofde van hun unieke positie als wegens de mogelijkheid waarover zij beschikken om een vertrouwensrelatie met de gezinnen te creëren. Er moet worden onderstreept dat ongeveer 700 medisch-sociale werkers, verspreid over geheel Vlaanderen, bijna alle gezinnen met kinderen van 0 tot 3 jaar thuis bezoeken. Zij kunnen risicogezinnen opsporen, helpen, en wanneer zulks nodig blijkt, hen doorverwijzen naar de Centra voor Hulpverlening. Aan de hand van die rechtstreekse contacten en die vertrouwensrelatie kunnen zij ertoe bijdragen dat kindermishandeling wordt voorkomen en kunnen zij hulp verlenen aan de slachtoffers ervan.

277. Aangezien mishandeling of nalatigheid ten aanzien van een kind een problematische opvoedingssituatie doet ontstaan, kan de minderjarige in het kader van de bijzondere jeugdzorg steun verkrijgen. De artikelen 4 tot 9 van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, bieden aan het comité voor bijzondere jeugdzorg dat in kennis is gesteld van een problematische opvoedingssituatie de mogelijkheid om hetzij betrokkene te verwijzen naar de gespecialiseerde diensten, hetzij hulpverlening op vrijwillige basis te organiseren in het kader van de bijzondere jeugdbijstand. De minderjarige kan dan hetzij in een instelling worden geplaatst, hetzij in een gezin worden bijgestaan door een sociale dienst of door enige andere organisatie. Overeenkomstig artikel 36, § 1, 2°, en artikel 37 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, kan de jeugdrechtbank tot een bijstandsmaatregel beslissen ten aanzien van de minderjarige in een problematische opvoedingssituatie. Ook hier bestaat de bijstand hetzij uit een plaatsing in een gezin, hetzij uit bijstand aan de minderjarige in zijn gezin.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

278. In de Duitstalige Gemeenschap geschiedt de begeleiding van risicogezinnen of van gezinnen waarin feiten zijn waargenomen in het merendeel van de gevallen op initiatief van de sociale dienst van het Comité voor Jeugdbescherming of van de jeugdrechtbank waarbij wordt samengewerkt met verschillende sociale diensten : *Dienst für Kind und Familie, Dienst für Familienarbeit, Familienhilfsdienst, Sozial-psychologisches Zentrum*. Voornoemde diensten komen samen op initiatief van het Comité voor Bescherming van de Jeugd in de schoot van de pluridisciplinaire ploeg "*Groupe d'étude de cas d'enfants maltraités*" om gevallen te bestuderen en maatregelen te treffen, zowel vanuit individueel oogpunt als met het oog op de voorkoming in het algemeen.

279. In verband met de organisatie van de voorkoming betekende de erkenning van de pluridisciplinaire ploegen in de Franse Gemeenschap in 1985 en van de centra voor multidisciplinaire hulp in de Vlaamse Gemeenschap in 1989 de aanvang van een sociaal debat in de respectieve Gemeenschappen. Voor het overige kan gewag worden gemaakt van een particulier initiatief. In maart 1990 is een reclamebureau met een eerder agressieve affichecampagne begonnen. De pluridisciplinaire ploegen, de hulpverleningscentra, het O.N.E. en Kind en Gezin hebben die campagne afgekeurd.

B. Op federaal niveau

280. Hoewel de Gemeenschappen een ruime bevoegdheid hebben, wordt het repressief aspect van de materie, alsmede het probleem van het beroepsgeheim nog door het burgerlijk recht geregeld. Zowel de multidisciplinaire ploegen van de Franse Gemeenschap als de centra voor multidisciplinaire hulpverlening van de Vlaamse Gemeenschap stellen de gerechtelijke overheden slechts in kennis van de gevallen waarin de dreiging van mishandeling blijft bestaan ingevolge de slechte wil of de zwakheid van de ouders.

281. Overigens legt artikel 458 van het Strafwetboek aan geneesheren, heilkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere

personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, de verplichting op om het geheim betreffende kwesties die zij verneemen bij de uitoefening van hun beroep in acht te nemen, behalve voor de gevallen waarin zij geroepen worden om in recht getuigenis af te leggen en buiten de gevallen waarin de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken (bijvoorbeeld pestziekten, aangifte van geboorte). De sanctie waarin is voorzien voor het geval van bekendmaking van geheime feiten kan bestaan in een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden en in een geldboete van 100 tot 500 frank.

282. De toepasselijke beginselen zijn de volgende :

a) voornoemd artikel geldt voor alle sociale werkers, ongeacht de dienst waarin zij hun beroep uitoefenen : het Hof van Cassatie heeft op 20 februari 1905 immers duidelijk gesteld dat het beroepsgeheim van toepassing is op elke vereiste vertrouwenspersoon;

b) de verplichting bestaat slechts ten aanzien van geheimen, te weten :

- * feiten die zijn vastgesteld of die op heterdaad zijn ontdekt;
- * vertrouwelijke mededelingen;

c) het moet gaan om beroepsgeheimen, te weten feiten die de vertrouwenspersoon verneemt of die aan hem worden toevertrouwd uit hoofde van zijn vertrouwelijke opdracht;

d) de bekendmaking moet spontaan en vrijwillig geschieden, en betrokkene moet zich ervan bewust zijn dat het een onwettige daad betreft.

Er is geen sprake van misdrijf indien de verspreiding van het geheim het gevolg is van onvoorzichtigheid, vergetelheid of lichtzinnigheid. Betrokkene kan evenwel burgerlijk aansprakelijk worden gesteld.

283. Er is nochtans een uitzondering in de getuigenis in rechte

Gedagvaarde personen moeten getuigenis in rechte afleggen.

Overeenkomstig artikel 925 van het Gerechtelijk Wetboek zijn alleen getuigen die bij deurwaardersexploot zijn gedagvaard, verplicht om op straffe van strafmaatregelen voor de rechtbank te verschijnen. Het geheim wordt geacht op te houden bij de deur van de rechtbank. De deskundige heeft derhalve de volledige vrijheid om te spreken wanneer hij wordt geroepen om getuigenis in rechte af te leggen, zelfs wanneer het om een openbare zitting gaat. De in artikel 458 van het Strafwetboek bepaalde strafmaatregelen zijn derhalve nooit op hem van toepassing. Daartegenover staat dat de deskundige steeds het beroepsgeheim kan inroepen om geen onthullingen te moeten doen. Het is voor de deskundige uiteraard zeer moeilijk te bepalen welke houding hij gaat aannemen. Ten aanzien van derden in de rechtsvordering is de verplichting tot geheimhouding absoluut. Er kan derhalve geen sprake van zijn burens, kennissen of de pers in kennis te stellen van feiten vernomen bij de uitoefening van een opdracht.

284. Tevens is het zo dat de verplichting tot inachtneming van het beroepsgeheim beperkt is door het doel zelf van het uitgeoefende beroep.

De verplichting tot geheimhouding vervalt wanneer de morele of lichamelijke gezondheid van het kind, niettegenstaande de adviezen en de steun verleend door de medisch-sociaal werker, ernstig gevaar loopt. In dat geval moet het kind tegen zijn ouders worden beschermd en heeft de medisch-sociaal werker niet het recht maar de verplichting om te handelen ten gunste van het kind. In dit verband wordt het beroepsgeheim vaak ten onrechte aangevoerd. Er wordt van uitgegaan dat de ouder de "cliënt" is en zijn zaak vertrouwelijk moet worden behandeld. Het beroepsgeheim moet worden gehandhaafd ten aanzien van de zieke, te weten het kind. De ouders, waarop de verdenking van kindermishandeling rust, moeten derhalve niet worden gedekt.

285. Bovendien is in de artikelen 422bis en 422ter van het Strafwetboek voorzien in de bestraffing van het schuldig verzuim voor het niet verlenen van hulp aan perso-

nen in gevaar. Artikel 422bis voorziet inzonderheid in gevangenisstraffen en/of geldboetes voor degene die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld, hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen. Voor het misdrijf is vereist dat de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen. Een dergelijke bepaling kan worden ingeroepen in geval van mishandeling van een kind door de ouders of door andere personen. Het geheim moet nooit als absoluut worden gesteld, maar eerder als relatief. Het is een middel om waarden te beschermen, maar geen waarde op zich.

286. Ondanks alle maatregelen genomen zowel op nationaal als op communautair niveau, worden de gevolgen van artikel 19 van het Verdrag soms tot niets herleid. Zo is de Regering begin 1993 met een werkelijk probleem geconfronteerd geworden : een kind uit de familie van een ambassadeur dat in België bij deze laatste inwoonde, werd door zijn echtgenote mishandeld. Het is duidelijk dat de ambassadeur overeenkomstig artikel 41 van het Verdrag van Wenen van 18 april 1961 de wetten en reglementen van de accrediterende staat en meer in het bijzonder het Verdrag betreffende de rechten van het kind moet naleven. De gevallen van diplomatieke onschendbaarheid waarin de artikelen 29 en 38 van het Verdrag van Wenen voorzien, moeten evenwel in acht worden genomen. Om die reden heeft de Regering ten aanzien van dat kind geen dwingende beschermingsmaatregelen kunnen treffen.

X. Periodieke evaluatie van de plaatsing - Artikel 25

A . Op federaal niveau

287. De maatregelen bedoeld in artikel 37, § 2, 3° en 4°, waartoe op grond van een vonnis is besloten, moeten opnieuw worden onderzocht zodat zij kunnen worden bevestigd, er verslag kan worden over uitgebracht, of kunnen worden gewijzigd voordat de termijn van één jaar te rekenen van de dag waarop de beslissing definitief is geworden, is verlopen. Deze procedure wordt ingeleid door het Openbaar Ministerie in de vorm bepaald in artikel 45, 2 b) en c) van de wet van 8 april 1965. De bevoegde autoriteiten bedoeld in artikel 37, § 2, 4°, zenden aan de jeugdrechtbank een driemaandelijks evaluatieverslag betreffende de persoon ten aanzien van wie een bewaringsmaatregel in een gesloten opvoedingsregime is genomen.

B. Op communautair niveau

1. In de Franse Gemeenschap

288. Zoals reeds is gesteld in het commentaar bij artikel 9 van het Verdrag waarborgt het decreet van 4 maart 1991 van de Franse Gemeenschap aan de geplaatste jongere een periodieke herziening van zijn toestand. Het decreet voorziet daartoe in maximumtermijnen voor de plaatsing (artikel 10), waarbij de hernieuwing ervan onderworpen is aan de voorwaarde dat de toestand van de jongere opnieuw wordt onderzocht. In verband met die herziening bepaalt het decreet dat bepaalde vormvereisten in acht moeten worden genomen :

a) de personen aan wie hulp wordt verleend, worden gehoord en hebben inspraak bij de beslissingen die op hen betrekking hebben, alsmede bij de uitvoering ervan (artikel 6);

b) in verband met de hernieuwing van de hulpverlening kan geen enkele beslissing worden getroffen zonder de schriftelijke toestemming van de jongere indien hij de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt, of, indien hij die leeftijd nog niet heeft bereikt, van de personen die de jongere feitelijk onder hun bewaring hebben (artikel 7);

c) de geplaatste jongeren ontvangen periodiek het bezoek van de adviseur of van de directeur van de hulpverlening aan de jeugd teneinde zijn situatie te kunnen herzien (artikel 10).

289. Hieraan moet worden toegevoegd dat de diensten die op verzoek van het gezin, van de adviseur of ter uitvoering van een beslissing van de jeugdrechtbank, gewoonlijk kinderen opvangen, overeenkomstig artikel 40 van het decreet om de zes maanden aan de afgevaardigde van de minister een verslag inzake de plaatsing van ieder kind moet richten. Dit verslag bevat onder meer een evaluatie van het verloop van de plaatsing ten opzichte van de persoonlijkheid van het kind, van de gezinstoestand van het kind en van de contacten van het kind met zijn gezin.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

290. In de Vlaamse Gemeenschap is voorzien in termijnen van 30 dagen tot 1 jaar voor de verschillende vormen van hulpverlening die kunnen worden georganiseerd door het comité voor bijzondere jeugdzorg in problematische opvoedingssituaties (zie artikel 71 van het Besluit van de Vlaamse regering dd. 17 juli 1991 houdende organisatie en werkwijze van de comités voor bijzondere jeugdzorg). Bepaalde vormen van hulpverlening kunnen slechts eenmaal worden verlengd.

290. Op grond van hoofdstuk IV (nog niet in werking getreden) van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecordineerd op 4 april 1990, kan de jeugdrechtbank ten aanzien van minderjarigen in problematische opvoedingssituaties 13 verschillende maatregelen treffen. De maximumduur van die maatregelen varieert eveneens van 30 dagen tot één jaar. Zij moeten na het verstrijken van deze termijn worden herzien. Het merendeel van de maatregelen kan verscheidene malen worden verlengd, sommige slechts eenmaal, andere in het geheel niet. De jeugdrechtbank kan op verzoek van de minderjarige, van zijn wettelijke vertegenwoordiger, van het Openbaar Ministerie of van de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank deze maatregelen te allen tijde ambtshalve intrekken of vervangen.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

292. In de Duitstalige Gemeenschap is in het ontwerp van decreet inzake hulpverlening aan de jeugd bepaald dat alle maatregelen die zijn genomen door de dienst voor hulpverlening aan de jeugd, alsmede door de jeugdrechtbank beperkt zijn in de tijd (van zes maand tot twee jaar) en dat voor de vernieuwing ervan de toestand opnieuw moet worden onderzocht.

GEZONDHEID EN WELZIJN

I. Overleven en ontwikkeling - Artikel 6, § 2

A. Op federaal niveau

293. Op nationaal vlak draagt het systeem van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, waarvoor de federale regering bevoegd is, onrechtstreeks bij tot de bevordering van de gezondheid van de kinderen en van de moeder, door de prijs van sommige prestaties op het stuk van de gezondheid terug te betalen. De ziekteverzekering neemt onder meer de volgende zaken ten laste : bezoek en raadpleging van een huisarts of specialist, tandheelkundige zorgen, bevalling, levering van farmaceutische produkten, behandeling van geesteszieken, tuberculose, kanker, kinderverlamming, aangeboren aandoeningen en afwijkingen, hospitalisatie voor observatie en behandeling, prestaties voor revalidatie, plaatsing in een sanatorium in het kader van de voorkoming van tuberculose of in een kolonie voor zwakke kinderen, plaatsing in het kader van de bescherming van kinderen tegen tuberculosebesmetting in een kinderdagverblijf, in instellingen voor bewaring of in gezinnen en het verschaffen van moedermelk. De rechthebbende op een dergelijke verzekering ontvangt tevens een moederschapsuitkering en heeft recht op prenataal rustverlof (verplicht één week vóór de bevalling en ten hoogste zes weken), alsook op postnataal rustverlof (verplicht 8 weken na de bevalling voor loontrekkenden en drie weken voor zelfstandigen) .

294. In verband met de beroepsziekten moet worden gewezen op het belang van de preventieve maatregelen die, in voorkomend geval, de gezondheid van de moeder kunnen beschermen. Zo kan de arbeider die door een beroepsziekte is getroffen of ermee wordt bedreigd, op advies van de geneesheer, en op voorstel van het Fonds voor de beroepsziekten de activiteit die hij uitoefent of elke activiteit die hem blootstelt aan voornoemde ziekte, hetzij tijdelijk onderbreken, hetzij definitief stopzetten. De arbeider kan bij het Fonds voor de beroepsziekten vragen de beroepsbezigheid stop te zetten.

295. In verband met de inspanningen die worden gedaan ter bevordering van de gezondheid van kinderen, moet worden gewezen op het nut van de volgende zaken bepaald :

a) het onderzoek van zwangere vrouwen en zuigelingen moet worden bevorderd teneinde het gevaar voor prematuriteit en misvorming te beperken. In dit verband kan worden gesteld dat de nieuwe wet inzake de moederschapsverzekering bijdraagt tot de bescherming van de gezondheid van de vrouw en van het kind door te voorzien in één week verplicht prenataal rustverlof;

b) de gezinnen in kennis stellen van de data voor de verschillende herhalingsinëntingen van kinderen, teneinde te voorkomen dat die inëntingen ondoeltreffend worden;

c) de schoolgeneeskunde ontwikkelen als preventiemiddel;

d) informatie verschaffen betreffende preventieve tandheelkundige zorgen, alsook inzake de kaart voor preventieve zorgen.

B. Op communautair niveau

296. De verschillende activiteiten van de parastatale instellingen van de Gemeenschappen zijn reeds uiteengezet bij de behandeling van artikel 18, § 1, van het Verdrag.

II. Gehandicapte kinderen - Artikel 23

A. Op federaal niveau

297. De Regering hecht bijzondere aandacht aan het probleem van de gehandicapten. Het spreekt vanzelf dat een gehandicapt kind over een bijzondere verzorging en opvoeding, alsook over een gepaste opleiding moet kunnen beschikken teneinde zijn autonomie te bevorderen en ervoor te zorgen dat hij actief aan het gemeenschapsleven kan deelnemen.

Vanuit financieel standpunt zijn in de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders (B.S. 19 december 1939) een aantal voordelen ten gunste van het gehandicapt kind bepaald :

a) in artikel 47 is bepaald dat de bedragen, volgens de graad van zelfredzaamheid van het kind, worden verhoogd met een bijslag van 11.471, 12.556 of 13.423 frank voor elk gehandicapt kind van minder dan 21 jaar dat getroffen is door een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid van ten minste 66 procent. De zelfredzaamheid van het kind wordt geëvalueerd door vergelijking met een kind van dezelfde leeftijd dat niet gehandicapt is;

b) in artikel 63 is bepaald dat de kinderbijslag tot de leeftijd van 21 jaar wordt toegekend ten behoeve van het kind dat getroffen is door een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid van ten minste 66 procent.

Voor de zelfstandigen is in de regeling voor familiale uitkeringen ten gunste van het gehandicapt kind voorzien in een bijkomende kinderbijslag, alsmede in gezinsbijslagen, zulks zelfs boven de leeftijdsgrens.

B. Op communautair of regionaal niveau

298. Wat de materiële hulp en de begeleiding betreft, organiseren het Waals gewest en het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest op grond van het decreet van 12 juli 1990 de erkenning en de toekenning van toelagen aan de diensten voor vroegtijdige hulpverlening aan gehandicapte kinderen.

Deze diensten voor vroegtijdige hulpverlening richten zich tot kinderen die getroffen zijn door een bewezen mentale, lichamelijke of sensorische handicap vanaf de geboortedag tot de leeftijd van zes jaar, alsmede tot hun gezin. Deze diensten hebben de volgende opdracht :

a) ervoor zorgen dat, zodra de handicap gekend is, aandachtig naar de ouders wordt geluisterd en hen sociale en psychologische hulp wordt verleend;

b) aan de kinderen opvoedingshulp verlenen en aan de ouders adviezen betreffende de opvoeding geven waardoor gedragsvormen die schadelijk zijn voor de evolutie van het kind worden voorkomen en maximaal voordeel wordt gehaald uit de hulpmiddelen van het gezin en die buiten het gezin.

Een interdisciplinaire ploeg die werkt in samenwerking met en als partner van socio-medische structuren, staat in voor de algemene tenlasteneming van het gehandicapte kind.

1. In de Vlaamse Gemeenschap

299. In de Vlaamse Gemeenschap is op grond van het decreet van 27 juni 1990 het Vlaams fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap opgericht. Dit fonds verleent inzonderheid subsidies aan een aantal instellingen voor gehandicapte minderjarigen :

a) het gaat vooreerst om internaten, tevens medisch-pedagogische instituten worden genoemd, die het gehele jaar door, 24 uur op 24, opvang en begeleiding bieden aan gehandicapte kinderen. Dat betekent niet dat de kinderen er permanent aanwezig zijn. Overdag volgen de schoolrijpe en schoolbekwame kinderen onderwijs, in de meeste

gevallen in een instelling voor buitengewoon onderwijs die eventueel aan het internaat verbonden is. Voor de andere kinderen wordt voorzien in alternatieve schoolactiviteiten. Een groot aantal kinderen brengt de weekends en de vakanties door in het gezin. In dat geval hebben de internaten een gezinsondersteunende functie. Het internaat kan in bepaalde gevallen tevens het gezin vervangen (bijvoorbeeld bij plaatsing via de Jeugdbescherming);

b) naast de internaten bestaan er tevens semi-internaten die tussen 8 en 18 uur zorgen voor opvang, begeleiding en training van gehandicapte kinderen. Zij zijn zowel voor schoolgaande als niet-schoolgaande kinderen toegankelijk;

c) de tehuizen voor kort verblijf bieden gedurende een korte periode zowel aan gehandicapte kinderen als aan meerderjarige gehandicapte personen dag- en nacht-opvang. Zij vervullen een uitgesproken gezinsondersteunende functie door gezinsvervangend op te treden ter ontlasting van het gezin in moeilijke periodes;

d) de centra voor observatie, oriëntatie en medische, psychologische en pedagogische behandeling zijn bestemd voor karakterieel en/of verstandelijk gehandicapte kinderen. Het observatiecentrum verricht bij opname in het centrum een onderzoek naar de diverse aspecten van de handicap en stelt een verslag op over de te volgen behandeling, de opvoedkundige aanpak en (eventueel) de opname door een gespecialiseerde instelling;

e) kinderen met zeer complexe en/of meervoudige handicaps kunnen terecht in centra gespecialiseerd in ontwikkelingsstoornissen. In het belang van het kind is het niet alleen noodzakelijk om de handicap tijdig op te sporen en te diagnosticeren, maar tevens het kind op een accurate wijze te oriënteren. Indien nodig kunnen de centra een beroep doen op gespecialiseerde afdelingen van universitaire ziekenhuizen waarmee zij in contact staan;

f) naast voornoemde instellingen bestaan er tevens diensten die zowel toegankelijk zijn voor minderjarigen als voor meerderjarigen. De diensten voor plaatsing in gezinnen staan in voor plaatsing in kandidaat-gezinnen. De dienst houdt toezicht na de plaatsing en zorgt voor ondersteuning aan en begeleiding van het gezin. Bovendien zorgen thuisbegeleidingsdiensten voor een globale opvoedingsbijstand aan gezinnen met personen met een handicap.

300. Het onderwijs voor gehandicapte kinderen wordt in Vlaanderen verstrekt in het kader van voornoemd buitengewoon onderwijs. Er bestaan drie niveaus : het Buitengewoon Kleuteronderwijs, het Buitengewoon Lager Onderwijs en het Buitengewoon Secundair Onderwijs. Het Buitengewoon Onderwijs is volgens de aard van de stoornis ingedeeld in acht verschillende types. Het gehandicapte kind kan ook school lopen in het Geïntegreerd Onderwijs waarbij een leerling met handicap wordt opgenomen in het gewoon onderwijs, met begeleiding van het Buitengewoon Onderwijs.

301. Volledigheidshalve moet in het kader van een coherent en globaal beleid er tevens worden op gewezen dat het Vlaams Fonds ook opdrachten ten gunste van volwassenen vervult inzake de gespecialiseerde beroepsoriëntering, beroepsopleiding, tewerkstelling en voorzieningen op het stuk van de gezondheidszorgen, kortom op het stuk van de sociale integratie in al haar aspecten.

2. In de Duitstalige Gemeenschap

302. Ook de Duitstalige Gemeenschap beschikt over een hulpverleningsdienst die de mogelijkheid biedt om kinderen met een vertraagde ontwikkeling of met enige handicap vanaf hun geboorte te begeleiden. Er is een groep voor wederzijdse hulpverlening gevormd voor ouders met gehandicapte kinderen. In het kader van de sociale hulpverlening komt de Gemeenschap financieel tussenbeide (wanneer de ziekte, de handicap of een moeilijke sociale situatie grote kosten meebrengen, zorgt de "Kindertagesstätte Elsenborn" overdag voor de opvang van gehandicapte kinderen). De Duitstalige Gemeenschap heeft het initiatief genomen tot de organisatie van internationale collo-

quia rond het thema gehandicapte kinderen. Zij beschikt over een dienst voor gehandicapte personen.

303. Teneinde aan gehandicapte kinderen een gepaste opvoeding en opleiding te bieden is voorzien in onderwijsstructuren die specifiek gericht zijn op kinderen en volwassenen welke, hoewel zij geschikt zijn om te worden opgeleid, geen gewoon onderwijs kunnen volgen. In de wet van 1970, aangevuld door een decreet van 1978, worden 8 categorieën van ongeschiktheid onderscheiden :

- lichte verstandelijke ongeschiktheid;
- verstandelijke of ernstige ongeschiktheid;
- lichamelijke ongeschiktheid;
- zieke kinderen of kinderen die ziekenhuisverzorging nodig hebben;
- verandering van het gezichtsvermogen;
- verandering van het gehoor;
- motorische storingen.

304. In de diverse netten is kleuteronderwijs, alsook lager en secundair onderwijs (uitgebreid tot de leeftijd van 21 jaar) opgezet dat speciaal aangepast is aan de noden van deze kinderen, zulks in de vorm van speciale afdelingen in het gewoon onderwijs of in speciale instellingen. De norm is vastgesteld op 10 leerlingen per klas. Een medische of paramedische ploeg is steeds ter plaatse aanwezig. Voor het onderwijzend personeel is echter geen enkele specifieke bekwaamheid vereist en hun praktische opleiding is niet steeds toereikend.

305. Het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs bedraagt ongeveer 3 tot 4 % van de totale schoolbevolking. In het lager onderwijs ligt dit percentage lager, terwijl het in het secundair onderwijs enigszins hoger ligt. De helft van het aantal kinderen die ingeschreven zijn in het bijzonder onderwijs voor jonge gehandicapten wordt gevormd door kinderen met een lichte verstandelijke ongeschiktheid.

306. De wet dd. 6 juli 1970 op het buitengewoon onderwijs is toepasselijk op gehandicapte kinderen die, hoewel geschikt voor onderwijs, ongeschikt zijn om in een gewone school onderwijs te volgen en zij voorziet derhalve in de bevordering van hun lichamelijke en geestelijke geschiktheden en hun sociale aanpassing door hen voor te bereiden op het gezinsleven, alsmede op de uitoefening van een ambt dat verenigbaar is met hun handicap of op bezigheden in een beschermd milieu.

III. Gezondheid en medische voorzieningen - Artikel 24

A. In de Franse Gemeenschap

307. Het decreet van 12 maart 1990 van de Franse Gemeenschap bevat de nodige elementen voor de instelling van de structuren van het Office de la Naissance et de l'Enfant (ONE), een communautaire dienst die de opvolger is van het voormalige Office National de l'Enfance. Het ONE biedt door middel van raadplegingen en opvangmiddelen aan een groot aantal kinderen de mogelijkheid kosteloos te worden ingeënt. Meer dan 95% van de kinderen worden ingeënt tegen kinderverlamming, difterie, kinkhoest en tetanus.

Sedert 1989 is begonnen met de actieve promotie van de inenting tegen mazelen, rode hond, bof (MRB) en is een bijzondere inspanning gedaan teneinde het peil van de maximale bescherming tegen MRB voor alle kinderen van twee jaar te verhogen. Hierdoor kon het aantal dosissen van verspreide vaccins met 26,6 % worden verhoogd, waardoor het aantal gevallen mazelen in de loop van de eerste twee levensjaren gevoelig is gedaald.

308. In 1993 is volgens de enquêteteknik op grond van clusters een maatregel tot vaccinale bescherming genomen teneinde na te gaan welke weg is afgelegd sedert

1989, toen de bescherming door middel van het trivalente vaccin MRB voor kinderen van 18 tot 24 maanden slechts 57 % bedroeg. Afhankelijk van de verkregen resultaten moet hetzij de aangevatte inspanning worden voortgezet, hetzij de activiteiten tot uitroeiing van de 5 ziektes bepaald in het programma van de WGO-Europa worden uitgebreid.

309. Een overeenkomst tussen 3 universiteiten heeft het mogelijk gemaakt verschillende inentingen in een programma te integreren. Naast de gesubsidieerde programma's verleent de Franse Gemeenschap ook subsidies aan andere programma's, zoals die voor de opsporing van stofwisselingsziekten en die inzake hulpverlening bij ziektes van lange duur.

310. De problemen op het stuk van de voeding bestaan hoofdzakelijk in kwantitatieve termen. Ten behoeve van aanstaande moeders en jonge kinderen worden campagnes gevoerd voor een gezonde opvoeding teneinde een evenwichtige voeding te bevorderen. Het personeel van grootkeukens voor kinderen krijgt een gepaste opleiding. Er zal tevens een studie worden verricht in verband met de problemen die te wijten zijn aan een gebrek aan jodium. Borstvoeding wordt bevorderd door middel van een weloordachte promotie. De moeders hebben de vrije keuze en er wordt tevens informatie verstrekt over de voor- en nadelen van de verschillende vormen van borstvoeding. Teneinde aan vrouwen een grotere toegang tot de arbeidsmarkt te bieden, heeft het ONE verschillende infrastructuren voor kinderopvang uitgebouwd. Dat beleid moet in de toekomst worden voortgezet om alle behoeften te dekken.

311. De voorkoming van prematuriteit is altijd één van de grootste zorgen van het ONE geweest. Op dit gebied zijn en worden een aantal studies verricht (psychologische factoren die premature bevallingen kunnen meebrengen, extreme prematuriteit, transfert in utero van risicogevechten). Rond dit thema worden geregeld opvoedingscampagnes op het stuk van de gezondheid gevoerd. Het ONE legt tevens de nadruk op de noodzaak om de zwangerschap vroegtijdig te begeleiden.

In verband met de structuren moet worden opgemerkt dat het ONE subsidies verleent voor prenatale consultaties en voor consultaties voor kinderen. Deze structuren moeten een psycho-medisch-sociale begeleiding van moeders en kinderen mogelijk maken. Een netwerk van medisch-sociale werkers vult die structuren aan door systematisch huisbezoeken af te leggen.

312. Het ONE heeft elf prioritaire programma's voor de gezondheid van de moeder en van het kind vastgesteld. Deze hebben betrekking op de volgende zaken :

- inenting tegen mazelen, rode hond, bof;
- borstvoeding;
- opsporing van gezichtsstoornissen;
- opsporing van tandbederf;
- mishandelde kinderen;
- groeiproces;
- opsporing van en strijd tegen tuberculose;
- infecties van de urinewegen;
- voedingsstoornissen;
- ongevallen thuis;
- syndroom van wiegedood.

313. Wat de strijd tegen seksueel overdraagbare ziekten en meer in het bijzonder AIDS betreft, heeft de Franse Gemeenschapsexecutieve op 16 april 1991 een decreet goedgekeurd tot oprichting van het "Agence" en de "Conseil scientifique et éthique de prévention du Sida". Dit bureau kan, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek van de betrokken minister het volgende doen :

a) initiatieven inzake Aids-preventie nemen, organiseren en ondersteunen en deze coördineren;

b) documentatiemateriaal aanleggen betreffende de verschillende disciplines waarop zijn opdracht betrekking heeft;

c) zich in verbinding stellen met openbare of private instellingen, die werken in het kader van de opdrachten van het bureau;

d) de Franse Gemeenschap vertegenwoordigen in bijeenkomsten die verband houden met zijn opdrachten;

e) de Executieve van advies dienen over aanvragen tot het verkrijgen van een subsidie binnen twee maanden te rekenen van de aanvraag daartoe.

B. In de Vlaamse Gemeenschap

314. In de Vlaamse Gemeenschap biedt de overheid de vaccins tegen tetanus, kinkhoest, difterie, mazelen, bof en rode hond kosteloos aan. Vroeger maakte het inentingsprogramma deel uit van het dienstenaanbod van Kind en Gezin, dat in bepaalde mate de voorganger was van het Medisch Schooltoezicht. In dit verslag is reeds gewag gemaakt van het toezicht op de gezondheid van het jonge kind, door middel van huisbezoeken van de sociaal verpleegkundigen, van consultatiebureaus voor kinderen, van brochures en van info-avonden van Kind en Gezin.

315. De Gemeenschap organiseert het Medisch Schooltoezicht. De kinderen die onder het toezicht van de afdeling "Ambulante en Sociale Gezondheidszorg" worden geplaatst, behoren tot de leeftijdscategorie begrepen tussen de eerste klas van het kleuteronderwijs, te weten kinderen van drie jaar, en het hoger niet-universitair onderwijs, te weten leerplichtige jongeren. Dat toezicht wordt georganiseerd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 30 juli 1985 betreffende het Medisch Schooltoezicht (MST) op grond waarvan de frequentie en de inhoud van de preventieve medische onderzoeken, de opsporing van tuberculose en de aanneming van profylactische maatregelen bij besmettelijke ziekten in onderwijsinstellingen worden geregeld. Naar luid van dit besluit wordt de rol van het MST uitgebreid tot de vervollediging van en het toezicht op de staat van de vaccinatie, alsmede tot het onderzoek van de levensomstandigheden op school, aangezien het MST, in voorkomend geval, aan de ouders en de school advies moet verlenen op het stuk van preventieve gezondheidszorgen, inzonderheid inzake hygiëne, voeding, schoolmaaltijden, veiligheid, lichamelijke opvoeding en sport.

316. Bovendien is de equipe van het MST bereid een gesprek te voeren met het personeel van de school, met de ouders en de leerlingen en neemt zij actief deel aan de informatie en opvoedingsprogramma's aangaande gezondheid in het onderwijs. Dit laatste punt heeft betrekking op een brede waaier van onderwerpen, zoals voeding, hygiëne, misbruik van tabak en alcohol, drugs, stress in examenperiodes, gezonde leefgewoonten, seksuele en relationele opvoeding, veilige arbeidsomstandigheden in de beroepsopleiding.

317. Tijdens de voorbije jaren zijn de activiteiten van het MST sterk uitgebreid. Naarmate de maatschappij evolueert, komen nieuwe behoeften naar voren. Zo is het MST sedert kort ook bevoegd voor het deeltijds onderwijs. Wat de nieuwe problematiek betreft, zijn reeds sporadisch gevallen van drugs op school en seropositieve leerlingenesignaleerd. Daarbij komt nog de mishandeling van kinderen, een probleem dat een zeer delicate aanpak vereist. Gelet op het multidimensioneel karakter van de situaties biedt de loutere toepassing van de wet op dat probleem geen doeltreffend en passend antwoord. Daartoe zouden diverse instanties moeten samenwerken en hun activiteiten coördineren.

318. In verband met Aids legt de Vlaamse Gemeenschap vooral de nadruk op de preventie van deze ziekte bij jongeren. Een aantal activiteiten van diverse organisaties hebben de steun gekregen van de bevoegde gemeenschapsminister. Een gedeelte van de circa 12 miljoen frank subsidies zijn besteed aan projecten die jongeren als doelgroep hebben. Het gaat om projecten buiten het schoolmilieu die gericht zijn op jon-

geren van 15 tot 18 jaar. Een belangrijk project is de "Veilig Vrijen Toernee" van het "Aidsteam", dat erop is gericht informatie te verstrekken aangaande de wijzen van besmetting met Aids, betreffende de contraceptiemethoden, alsook informatie inzake andere seksueel overdraagbare ziekten. De werkgroep "Jeugd en Seksualiteit" heeft vroeger reeds voor een ander project ter voorkoming van Aids subsidies ontvangen.

Hoewel de recente regelgeving de financieringsmoeilijkheden van de verschillende projecten voor Aidspreventie poogt te verhelpen, is gebleken dat het onmogelijk was met de schaarse financiële middelen die ter beschikking staan voor preventie en informatieverstrekking, inzonderheid ten behoeve van jongeren, de bestaande, uitstekende informatieprojecten op een constant peil te handhaven. Het "Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie" kan een bijdrage leveren om deze toestand aanzienlijk te verbeteren.

C. In de Duitstalige Gemeenschap

319. Voor de Duitstalige Gemeenschap zijn bijzondere activiteiten opgestart voor de opsporing van gezichtsstoornissen, de MRB-vaccinatie, enzovoort. Er is tevens voorzien in een financiële tegemoetkoming voor ziekten zoals mucoviscidose en hyperthyroidie.

De Duitstalige Gemeenschap heeft tevens een coördinatiegroep en een bewustmakingscampagne tegen Aids opgezet.

IV. Sociale zekerheid en diensten en instellingen voor kinderzorg (Artikel 26 - Artikel 18, § 3)

A. Sociale zekerheid

320. In België is het gezinsbeleid sedert augustus 1980 een gemeenschapsaangelegenheid, met uitzondering evenwel van de kinderbijslagen die erop zijn gericht aan de gezinnen met kinderen een bijkomend inkomen te waarborgen, rekening houdend met de beroepssituatie of de sociale toestand van de ouders. Thans ligt bij de ontwerpen tot hervorming van de kinderbijslagen de nadruk op het concept van het recht van het kind. Het is hierbij de bedoeling de kinderbijslagen te veralgemenen door het recht erop los te koppelen van de sociale en professionele status van de ouders. Er bestaat een zekere tendens om de individualisering van de rechten op sociale zekerheid te waarborgen : de kinderbijslagen mogen geen recht meer zijn dat is afgeleid van de sociale en professionele status van de ouders, maar een eigen recht van het kind.

321. Voor de loontrekkenden vormt de kinderbijslag één van de vijf takken van de sociale zekerheid naast de ziekte-en invaliditeitsverzekering, de werkloosheidsverzekering, de rust- en overlevingspensioenen en de jaarlijkse vakantie. Het is juister te spreken van "gezinsbijslagen" aangezien de kinderbijslag slechts een van de actiemodaliteiten is van deze bijzondere tak van de sociale zekerheid, die tevens voorziet in :

a) de storting van kraamgeld : deze geboortepremie is een eenmalige vergoeding waarop iedere geboorte recht geeft. Zij is erop gericht de kosten die de zuigeling meebrengt, te verlichten (materiaal voor kinderverzorging, kinderkamer, enzovoort).

De geboortepremie is het hoogst voor het eerste kind (in juli 1993 bedroeg zij 34.545 frank, tegen 25.991 frank voor de later geboren kinderen);

b) de storting van een adoptiepremie : deze premie wordt sedert 1 januari 1993 toegekend aan een ieder die een kind adopteert en voldoet aan de voorwaarden om recht te hebben op kinderbijslag. Het gestorte bedrag voor elk kind komt overeen met het bedrag van het kraamgeld voor het eerste kind;

c) uitkeringen in de vorm van een mede-financiering van diensten en collectieve uitrustingen. Zo worden subsidies verleend aan kinderbewaarplaatsen (instellingen

voor de opvang van kinderen jonger dan 3 jaar), aan de gemeentelijke opvangtehuizen voor kleine kinderen en aan de diensten voor gezinshulp.

Sedert 14 september 1930, datum van bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad* van de wet van 4 augustus 1930 houdende veralgemening van de gezinsvergoedingen voor weddetrekkenden, ontvangen alle weddetrekkenden gezinsbijslag. Aldus werd België het eerste land ter wereld waar voorzien was in een verplichte aansluiting van de werkgevers bij een kinderbijslagfonds.

322. Het bedrag van de kinderbijslagen hangt van verscheidene factoren af, inzonderheid van het aantal kinderen en van hun leeftijd. In juli 1993 bedroeg de maandelijkse basisuitkering voor een werknemer :

- 2.550 frank voor het eerste kind;
- 4.718 frank voor het tweede kind;
- 7.044 frank voor elk volgend kind.

Vanaf zes jaar en vanaf twaalf jaar heeft elk kind recht op een supplement afhankelijk van de leeftijd. Alle aangehaalde bedragen worden regelmatig geïndexeerd op grond van het indexcijfer van de consumptieprijsen.

323. In de wet van 10 juni 1937 en het koninklijk besluit van 22 december 1938 zijn de kinderbijslagen uitgebreid tot de zelfstandigen. Voornoemde wet bevat de overwegingen en beginselen die zijn goedgekeurd in de wet van 1930 houdende veralgemening van de gezinsvergoedingen voor weddetrekkenden, te weten het beginsel van gelijkheid tussen de zelfstandigen met kinderen ten laste en die zonder kinderen ten laste, dat tot uiting komt in de verplichting om zich aan te sluiten bij een kinderbijslagfonds. Voorts bevat voornoemde wet van 1937 een bepaling op grond waarvan voornoemde fondsen ten minste even belangrijke of gelijkwaardige kindertoeslagen moeten verlenen als deze die de arbeiders krachtens de wet van 4 augustus 1930 genieten (artikel 3, eerste lid). Voornoemd beginsel van gelijkheid of gelijkwaardigheid tussen de gezinsbijslagen van loontrekkenden en zelfstandigen wordt niet gehuldigd. Het belangrijkste verschil komt tot uiting op het stuk van de kinderbijslag toegekend voor het eerste kind of voor een enig kind. Het bedrag van de gewone kinderbijslag voor het eerste kind van de zelfstandige is aanzienlijk lager dan dat toegekend volgens de regeling voor loontrekkenden. Dat verschil kan voornamelijk worden uitgelegd op grond van de financiering van de regeling voor zelfstandigen. De kinderbijslagregeling voor zelfstandigen vertoont zonder staatssubsidies een deficit.

324. De veralgemening van de gezinsbijslagen is eerst tot stand gebracht door de uitbreiding van het recht op kinderbijslagen tot alle bevolkingscategorieën gaande van dure levensverzekeringen uitbetaald door de Staat aan ambtenaren tijdens en na de Eerste Wereldoorlog tot de gewaarborgde gezinsbijslagen. Thans wordt ervan uitgegaan dat bijna alle kinderen van het land kinderbijslag genieten, te weten ongeveer 2,5 miljoen personen of een vierde van de Belgische bevolking. Later is het aantal categorieën van uitkeringsgerechtigde kinderen uitgebreid. Zulks kan aan de hand van enige voorbeelden worden aangetoond : de storting van kinderbijslagen aan studenten die hun studies voortzetten na de verplichte schooltijd, aan studenten voor wie de voltijdse leerplicht geldt, aan leerlingen met een leerovereenkomst en aan studenten die deeltijds studeren, aan jongeren die "huishoudelijk assistent" zijn en aan hen die "huishoudelijk verantwoordelijke" zijn. De twee laatste categorieën van gerechtigden hebben betrekking op jongeren beneden de 25 jaar die, hetzij in een gezin van minstens vier kinderen van wie ten minste drie recht hebben op kinderbijslag een van de ouders bijstaat in het huishoudelijke werk, hetzij de alleenstaande ouder die het huishoudelijke werk niet kan verrichten, bijstaat. In een dergelijke situatie wordt de oorspronkelijke definitie van kinderbijslag omgevormd tot de toekenning van een inkomen, naast de gevallen waarin in het algemeen door de sociale zekerheid is voorzien, te weten pensioen, werkloosheid, ziekte- en invaliditeit.

325. Tenslotte moet gewag worden gemaakt van de regeling van de gewaarborgde gezinsbijslagen, die is ingesteld ten gunste van gezinnen en kinderen voor wie er krachtens een Belgische, buitenlandse of internationale regelgeving geen enkel recht op kinderbijslag bestaat. Anders gesteld biedt voornoemde regeling de mogelijkheid om het recht op kinderbijslag toe te kennen zonder rekening te houden met het al dan niet verrichten van arbeidsprestaties of met de voorwaarde waaraan de rechthebbende moet voldoen. In de praktijk is deze regeling voorbehouden aan gezinnen waarvan de bestaansmiddelen beneden een zeker bedrag liggen. Alleen de personen die recht hebben op het bestaansminimum of op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden hebben recht op gewaarborgde gezinsbijslagen zonder onderzoek naar de bestaansmiddelen, aangezien een dergelijk onderzoek reeds is verricht teneinde na te gaan of betrokkene recht heeft op het bestaansminimum of op het gewaarborgd inkomen.

326. Die regeling van gewaarborgde gezinsbijslagen, ingesteld bij de wet van 20 juli 1971, voltooit de tendens van veralgemening van het recht op gezinsbijslagen die kan worden waargenomen sedert de initiatieven die de Staat en bepaalde werkgevers in dit verband op het einde van de Eerste Wereldoorlog hebben genomen. De regeling is evenwel beperkt door het restrictieve karakter van bepaalde toekenningsvoorwaarden voor gezinsbijslagen. Naast het feit dat gewaarborgde gezinsbijslagen niet worden toegekend boven bepaalde inkomensbedragen, bestaat er een aantal restricties voor de rechthebbende, voor het rechthebbend kind, alsmede voor de gezinsbijslagen zelf. Zo moet de verzoeker een natuurlijk persoon zijn die werkelijk sedert ten minste vijf jaar zonder onderbreking in België verblijft vóór de aanvraag om gewaarborgde gezinsbijslagen wordt ingediend. Aangezien de toekenning beperkt is tot natuurlijke personen, worden geen gewaarborgde kinderbijlagen toegekend indien het kind ten laste wordt genomen door een openbare instantie, door een instelling of door een particulier. De grens van vijf jaar geldt evenwel niet voor erkende politieke vluchtelingen, voor personen geboren in België en voor de Belgen zelf.

327. Wanneer kandidaat-vluchtelingen geholpen worden door een OCMW, kan op grond van het ministerieel besluit dd. 20 mei 1983 tot vaststelling van de grenzen van de terugbetaling door het Ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu van de bijstandskosten aan een inwoner die de Belgische nationaliteit niet bezit tot op de dag van zijn inschrijving in het bevolkingsregister, aan het OCMW het equivalent van de gewaarborgde gezinsbijslagen die dat OCMW zou hebben toegekend, worden terugbetaald. Zulks kan geschieden wanneer de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor werknemers een negatieve beslissing heeft genomen. Sedert 1 januari 1992 is de grens van 5 jaar niet meer van toepassing op de onderdanen van de Lid-Staten van de Europese Unie. Deze wijziging in de wetgeving strekt ertoe de Belgische regeling in overeenstemming te brengen met het recht geldend in de Europese Gemeenschap.

328. Het begunstigde kind moet in België verblijven op het tijdstip dat de aanvraag voor gezinsbijslagen wordt ingediend. Op grond van deze verblijfsvoorwaarde wordt een onderscheid gemaakt tussen de gewaarborgde gezinsbijslagen en de andere regelingen van kinderbijlagen. In de andere regelingen worden immers, mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan, kinderbijlagen gestort aan kinderen die in het buitenland verblijven. Het begunstigde kind dat gewaarborgde gezinsbijslagen ontvangt, moet overigens aan dezelfde voorwaarden voldoen als in de algemene regeling. Het moet gaan om een kind ten laste, een leerplichtig kind, een kind op leercontract, een student, enzovoort.

B. Diensten en instellingen voor de bewaring van kinderen

1. In de Franse Gemeenschap

329. In verband met de opvang heeft het O.N.E., de bevoegde instantie van de Franse Gemeenschap, steeds een beleid gevoerd waarbij de gezinnen de keuze hebben tussen verschillende formules. De ouders kunnen de voorrang eraan geven dat hun

kind wordt opgevangen in een groep van kinderen, in een daartoe speciaal ontworpen of ingericht gebouw en kunnen derhalve de kinderbewaarplaats, de peuteropvang, het kindertehuis (vaak kinderkribbe of mini-crèche genoemd) of nog het nieuwe "gemeentelijk kinderopvanghuis", kiezen. Die laatste opvangmogelijkheid lijkt sprekend op een gewone kinderbewaarplaats, maar de financieringsmethode is gegrond op een belangrijke bijdrage van de Gemeente en het ONE. Andere ouders daarentegen, die hun kind liever in een meer huiselijke sfeer, die meer lijkt op de gezinsomstandigheden, wensen te plaatsen, zullen opteren voor kinderbewaarsters.

Deze laatsten kunnen tot een dienst van kinderbewaarsters behoren, of kunnen voor eigen rekening werken. In feite is het onderscheid in de kostprijs voor de ouders het enige zichtbare verschil tussen deze twee types van kinderbewaarsters. In het eerste geval worden de prijzen bij wet geregeld, in het tweede geval bij overeenkomst. Tevens moet worden opgemerkt dat de kinderbewaarsters voor wie in begeleiding is voorzien, regelmatig opleiding hebben en dat zij onder het toezicht staan van een sociaal werker. De diensten van het ONE controleren evenwel in alle gevallen de veiligheid en het welzijn van de kinderen, ongeacht of het een openbaar of privaat opvangmilieu betreft.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

330. In de Vlaamse Gemeenschap is het aanbod voor kinderopvang uitgebreid en uiterst verscheiden. De ouders beschikken zowel op het stuk van de opvang in gezinnen als inzake de opvang in instellingen over een hele reeks mogelijkheden. In deel V van het verslag is reeds gewag gemaakt van de maatregelen die het OCMW kan treffen in het kader van de artikelen 57, 63 en 64 van de organieke wet betreffende de OCMW's, alsmede van de verzoeken die in de subsidiëeringscriteria van het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn zijn omvat.

331. Tot de activiteiten die worden georganiseerd op grond van private initiatieven behoort de opvang van het jonge kind ingevolge bijzondere arbeids- en leefomstandigheden in het gezin, alsook de opvang ingevolge crisissituaties en/of problematische situaties. Ook derden zorgen voor specifieke opvang na mishandeling of verwaarlozing.

Kind en Gezin speelt in dit verband een stimulerende, reglementerende en controlerende rol en kent tevens subsidies toe.

Aangezien Kind en Gezin min of meer betrokken is bij dergelijke vormen van opvang van kinderen totdat zij de leerplichtige leeftijd hebben bereikt, kan een onderscheid worden gemaakt tussen :

- erkende en gesubsidieerde opvangmilieus;
- niet-gesubsidieerde opvangmilieus onder toezicht;
- opvang zonder toezicht.

332. Kinderbewartplaatsen, kleuteropvang en diensten voor pleeggezinnen behoren tot de categorie van erkende en gesubsidieerde milieus voor dagopvang. In dit verband gelden strikte normen inzake de begeleiding door opvoedkundig en medisch-sociaal personeel. Die bepaling is vereist teneinde een aangepaste begeleiding van kinderen, ouders en/of pleeggezinnen te waarborgen. De ouders betalen een officiële retributie die afhangt van het belastbaar inkomen.

333. De pleeggezinnen en de particuliere of onafhankelijke opvanginstellingen ontvangen geen subsidies, maar zij zijn evenwel wettelijk ertoe gehouden zich te melden bij Kind en Gezin. Zij kunnen tevens Kind en Gezin vragen toezicht te houden. Kind en Gezin levert dan een getuigschrift af wanneer aan een bepaald aantal voorwaarden en kwalitatieve criteria is voldaan.

Voornoemd getuigschrift kan worden beschouwd als een kwaliteitslabel. De prijs voor de opvang die aan de ouders kan worden gevraagd, is niet bij wet vastgesteld.

334. Een groot deel van de kinderopvang in Vlaanderen geschiedt nog steeds door grootouders of door verwante personen. Voor deze traditionele vorm van opvang geldt de wettelijke verplichting van aangifte niet. Zoals voor alle andere opvangstructuren kan evenwel een beroep worden gedaan op thuisbegeleiding door medisch-sociale werkers van Kind en Gezin. De opvang van kinderen en vrouwen in crisissituaties die dringende plaatsing vereisen geschiedt in kinderverblijven die overdag en 's nachts voor opvang zorgen, alsmede in kinderopvangcentra, centra voor integrale gezinszorg en in particuliere diensten voor plaatsing in een pleeggezin. Het doel van deze opvang blijft evenwel begeleiding met het oog op een zo volledig en spoedig mogelijke reïntegratie in het gezin en de maatschappij.

335. De dagelijkse opvang van het kind is ingesteld rekening houdend met verschillende onderliggende belangen, te weten het algemene gezinsbeleid, de ontwikkeling en de behoeften van het kind, de deelneming in het werk en de positie van de vrouw in de maatschappij. Zulks betekent evenwel niet dat de opvang voor kinderen van wie de ouders niet werken, onbestaande is.

336. Deze meer algemene benadering van kinderopvang als kwalitatief gezins-instrument, eerder dan noodzakelijk kwaad voor werkende ouders, verklaart waarom de Regering ervoor waakt een reëel gezinsbeleid te voeren dat beantwoordt aan de behoeften en vragen van de gezinnen met het oog op een grotere besteding van tijd aan het gezin en aan de opvoeding van de kinderen.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

337. In de Duitstalige Gemeenschap wordt voorzien in een dienst van begeleide bewaarsers. Thans wordt een project gericht op collectieve bewaring tijdens de vakanties bestudeerd, alsook een project dat ertoe strekt de opvang van kinderen buiten de schooluren te waarborgen.

De Gemeenschap heeft tevens haar goedkeuring gehecht aan het ontwerp voor de oprichting van kinderbewaarplaatsen en zorgt voor de opleiding van het personeel.

V. Levensstandaard - Artikel 27, §§ 1 tot 3

338. De wet van 31 maart 1987, die op 6 juni 1987 in werking is getreden, heeft de artikelen 203 en volgende van het Burgerlijk Wetboek gewijzigd zodat die niet langer alleen betrekking hebben op de verplichtingen ontstaan uit het huwelijk, maar tevens op die ontstaan uit de afstamming. De verplichtingen tot onderhoud en opvoeding van de kinderen gelden niet uitsluitend meer voor gehuwde ouders, maar voor elke ouder (vanaf het tijdstip dat de afstamming is vastgesteld).

339. Vóór de recente hervorming van de wet ter zake (1987) werd in de rechtspraak het beginsel gehuldigd op grond waarvan voornoemde verplichting tot onderhoud ook na de meerderjarigheid van het kind moest blijven voortbestaan, totdat het kind zelf voor zijn levensonderhoud kon instaan (arrest van Hof van Cassatie dd. 14 maart 1980). Dit beginsel is thans in de wettekst overgenomen. Overigens moet daaraan worden toegevoegd dat de verplichtingen ten gunste van de kinderen (artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek, artikel 303 van hetzelfde Wetboek, dat na de echtscheiding van de ouders van toepassing is) blijven bestaan onafhankelijk van enig verzoek in rechte dat erop is gericht de tenuitvoerlegging ervan te verkrijgen (arrest van het Hof van Cassatie dd. 2 juni 1978). Tenslotte geldt de verplichting tot voeding, onderhoud en opvoeding van het gemeenschappelijk kind geheel voor elk van de ouders. Voor kinderen van wie de dubbele afstamming niet vaststaat (inzonderheid de in overspel verwekte kinderen), bestaat de mogelijkheid om een vordering tot uitkering zonder vaststelling van afstamming in te stellen (artikel 336 en volgende van het Burgerlijk Wetboek). In de eerste plaats moeten de ouders derhalve binnen de grenzen van hun mogelijkheden en financiële middelen de levensomstandigheden waarborgen die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

340. In elk geval voorziet de Staat in materiële steun teneinde de ouders die met armoede te kampen hebben, ter hulp te komen. Thans kent België een omvangrijke juridische structuur waarin het recht op menselijke waardigheid tot uiting komt en gewaarborgd is, te weten het recht op het bestaansminimum en het recht op maatschappelijke dienstverlening. Het bestaansminimum is een maatschappelijke dienstverlening in strikte zin, die bestaat in een geldbedrag dat voor elke categorie van begunstigde bij wet is vastgesteld (infra). De maatschappelijke dienstverlening in ruime zin kan bestaan in financiële hulp, maar ook in enige andere vorm van materiele of immateriële steun. De aard ervan kan zeer verscheiden zijn (infra). De twee soorten dienstverlening kunnen eventueel gecumuleerd worden voor één en dezelfde begunstigde afhankelijk van zijn specifieke staat van behoefte en van de beslissing ter zake van het OCMW. Voornoemd juridisch kader is geregeld bij de Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en vormt een aanvulling op de regeling inzake het bestaansminimum ingesteld bij de wet van 7 augustus 1974. De twee vormen van uitkering (gewone maatschappelijke dienstverlening en bestaansminimum) worden op lokaal niveau gewaarborgd door het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn dat in elke gemeente van het Rijk is opgericht.

A. Recht van eenieder op maatschappelijke dienstverlening

341. De organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn bepaalt in artikel 1, eerste lid, dat elke persoon recht heeft op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel een ieder in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid.

Voornoemd artikel is van essentieel belang aangezien het recht op maatschappelijke dienstverlening volgens de wettekst betrekking heeft op de menselijke waardigheid van de houder ervan.

Uit het artikel komen twee essentiële elementen naar voren : enerzijds de universele draagwijdte van het recht op maatschappelijke dienstverlening en anderzijds de uitdrukkelijke verwijzing naar de menselijke waardigheid. Het recht op maatschappelijke dienstverlening is opgevat als een onvervreemdbaar recht dat derhalve berust op de erkenning van de menselijkheid van een ieder.

342. Geen enkel criterium van nationaliteit of ras kan worden ingeroepen om voornoemd recht te genieten. De enige maatstaf ter zake is het leiden van een leven dat niet (of niet meer) beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Aangezien deze toestand van iedere aanvrager individueel worden onderzocht. Eenzelfde toestand kan evenwel door de diverse OCMW's verschillend worden behandeld. Het optreden van het OCMW wordt voorafgegaan door een sociaal onderzoek dat de omvang van de behoefte bepaalt en de meest gepaste middelen voorstelt. Tijdens de verlening van de hulp wordt uiteraard voorrang gegeven aan het grootste belang van het kind.

343. De artikelen 57 en volgende voorzien met betrekking tot het OCMW in een aantal verplichtingen tot optreden ten aanzien van personen die wegens de situatie waarin zij zich bevinden, het recht op maatschappelijke dienstverlening, dat hen op grond van artikel 1 is toegekend, doen gelden. De taak van het OCMW bestaat erin de dienstverlening waartoe de gemeenschap gehouden is, aan personen en gezinnen te waarborgen. Het centrum zorgt niet alleen voor palliatieve en curatieve, maar ook voor preventieve hulp. Het gaat in feite om een algemene dienstverlening die van materiele (bijvoorbeeld gewone geldelijke steun), sociale, medische, medisch-sociale of juridische aard kan zijn. In artikel 60 worden een aantal taken van de centra opgesomd. Deze opsomming is niet exhaustief en de individuele maatschappelijke dienstverlening kan andere vormen aannemen dan die welke uitdrukkelijk in de wet zijn bepaald.

344. Bijgevolg kan een ieder in België, ambtshalve of op verzoek, hulp krijgen die aan zijn behoeften is aangepast, ongeacht of deze van individuele (of lichamelijke) aard zijn of verband houden met zijn maatschappelijk leven. De maatschappelijke dienstverlening kan bijvoorbeeld bestaan uit :

a) financiële hulp aan personen die niet aan alle door de wet van 7 augustus 1974 gestelde voorwaarden voldoen om het bestaansminimum te ontvangen, of een aanvulling ervan wanneer dat minimum, gelet op de situatie van betrokkene, als ontoereikend wordt beschouwd;

b) voorlopige financiële hulp in de vorm van voorschotten aan personen welke om een andere sociale uitkering hebben verzocht en die nog niet hebben ontvangen, of aan personen wier inkomsten tijdelijk onbeschikbaar zijn;

c) voorschotten op niet-betaalde onderhoudsgelden voor kinderen;

d) occasionele financiële hulp teneinde het hoofd te kunnen bieden aan noodzakelijke uitgaven of aan uitzonderlijke behoeften;

e) tenlasteneming van bepaalde schulden ingeval van tijdelijke financiële problemen of dringende behoeften, zelfs uitwerking van een terugbetalingsregeling met de schuldeisers;

f) hulp in natura : kleding, kolen, kaart voor gratis medische verzorging, geneesmiddelen, voedselbonnen geldig in bepaalde winkels, enzovoort. Deze hulp wordt verleend in het kader van de maatschappelijke en budgettaire begeleiding en kan niet worden veralgemeend;

g) een supplement in geld teneinde bijvoorbeeld de verwarmingskosten te dekken;

h) een financiële bijdrage in hospitalisatiekosten of in kosten voor huisvesting in een opvangtehuis;

i) hulp bij de huisvesting;

j) hulp in natura om nauwkeurig omschreven materiële behoeften te dekken;

k) gepaste juridische steun zodat betrokkene alle rechten en voordelen kan doen gelden waarop hij aanspraak kan maken;

l) psycho-sociale begeleiding teneinde betrokkene de mogelijkheid te bieden zijn moeilijkheden te overwinnen (in dit geval kan het om preventieve hulp gaan). Deze hulp wordt over het algemeen verleend in het kader van de bestrijding van de structurele oorzaken van armoede;

m) aansluiting van de persoon aan wie hulp wordt geboden bij een verzekeringsinstelling (in het kader van de ziekte- en invaliditeitsverzekering), waarbij betrokkene die instelling vrij kan kiezen;

n) maatregelen die erop zijn gericht een betrekking te verschaffen aan personen die moeten bewijzen dat zij gedurende een bepaalde periode hebben gewerkt teneinde sommige sociale uitkeringen volledig te kunnen genieten. Het OCMW kan in voorkomend geval die vorm van maatschappelijke dienstverlening zelf verstrekken door tijdens die periode als werkgever op te treden.

Tenslotte moet worden opgemerkt dat de dienstverlening door het OCMW niet noodzakelijk van occasionele aard is. Rekening houdend met de specifieke behoeften van betrokkene kan zij ook voor lange duur worden verstrekt.

345. Tevens moet worden onderstreept dat personen aan wie financiële hulp wordt verleend of die het bestaansminimum ontvangen, recht hebben op bepaalde bijkomende sociale voordelen, inzonderheid in het kader van de ziekte- en invaliditeitsverzekering (verzekering geneeskundige verzorging), en zij bepaalde maatregelen, genomen in het kader van het tewerkstellingsbeleid, kunnen genieten. Hoewel het recht op maatschappelijke dienstverlening erkend is, moeten de betrokkenen hun medewerking verlenen, inzonderheid met betrekking tot het sociaal onderzoek en het gezinsonderzoek, alsmede inzake dat naar de bestaansmiddelen.

346. Deze personen worden voor de verzekering geneeskundige verzorging beschouwd als niet-beschermden personen. Aan degenen die het bestaansminimum ontvangen, wordt op grond van een attest afgeleverd door het OCMW vrijstelling van de bijdrage verleend. Die vrijstelling bestaat evenwel niet in de maatschappelijke dienstverlening, hoewel de OCMW's de bijdrage vaak ten laste nemen. Aan betrokkene kan, voor zover mogelijk, een persoonlijke bijdrage worden gevraagd.

347. Artikel 71 van de wet kent aan een ieder het recht toe om beroep in te stellen tegen een beslissing inzake individuele dienstverlening die het OCMW jegens hem heeft genomen. De te verlenen hulp wordt door het OCMW beoordeeld volgens de staat van behoefte. In de meeste gevallen is in de rechtspraak geoordeeld dat een bedrag gelijk aan het bestaansminimum moet worden toegekend (onder meer aan kandidaten-politiek vluchteling).

348. Aangezien de maatschappelijke dienstverlening niet uitsluitend aan Belgen wordt toegekend, sluit de wet tevens alle voorafgaande en kwantitatieve voorwaarden betreffende het verblijf in België uit. Er wordt alleen rekening gehouden met de aanwezigheid in België van een behoeftige, ongeacht of hij het statuut van ingezetene bezit. Zo sluit bijvoorbeeld de formulering van artikel 1 van de organieke wet uit dat de maatschappelijke dienstverlening alleen kan worden verleend aan vreemdelingen die regelmatig in de bevolkingsregisters of in de vreemdelingenregisters van de gemeente zijn ingeschreven, alsook dat het regelmatig verblijf op het grondgebied van het Rijk als uitsluitingsvoorwaarde kan worden opgelegd.

349. Tenslotte is het zo dat de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn in verband met het recht om op het stuk van de maatschappelijke dienstverlening "in ruime zin" (financiële hulp en enige andere vorm van materiële en immateriële hulp) in rechte op te treden, niet uitdrukkelijk afwijkt van het beginsel houdende de juridische onbekwaamheid van de minderjarige om bij het OCMW een verzoek tot maatschappelijke dienstverlening in te dienen. De minderjarige heeft net als enige andere persoon recht op maatschappelijke dienstverlening. In de wet is evenwel niet nader bepaald of de minderjarige ook een verzoek tot hulpverlening kan indienen en die kan ontvangen, noch wie het verzoek moet indienen ingeval de begunstigde minderjarig is. Volgens een grondregel van het burgerlijk recht is de minderjarige handelingsonbekwaam. In de rechtspraak is er evenwel op gewezen dat de minderjarige voor handelingen uit het dagelijkse leven feitelijk wel handelingsbekwaam is. De handelingen vereist voor de verwerving van de essentiële bestaansmiddelen, die een menswaardig bestaan mogelijk maken, kunnen worden beschouwd als handelingen van het dagelijkse leven.

350. Bijgevolg heeft de minderjarige die zich in een toestand van behoefte bevindt waardoor hij geen menswaardig bestaan kan leiden, eveneens persoonlijk recht op maatschappelijke dienstverlening en moet hem overeenkomstig de rechtspraak van de Raad van State (RvS 19 oktober 1988) derhalve de bekwaamheid worden toegekend om voornoemd recht alleen uit te oefenen ingeval zijn wettelijke vertegenwoordigers zulks niet voor hem doen (of wanneer zij in de onmogelijkheid verkeren dat te doen). De algemene regel betreffende juridische onbekwaamheid, die wordt verantwoordt door de noodzaak om het kind te beschermen, kan derhalve in een dergelijke situatie niet worden toegepast. Hoewel de minderjarige in beginsel niet bekwaam is om in rechte op te treden, moet hij niettemin worden beschouwd als een persoon die het volledige genot heeft van zijn juridische bekwaamheid voor rechtsvorderingen die verband houden met de handelingen die hij op juridisch vlak kan stellen zonder dat zijn wettelijke vertegenwoordigers daarbij optreden.

B. Bestaansminimum

1. Op federaal niveau

351. Het beginsel van een gewaarborgd minimuminkomen is in België bekrachtigd bij de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum. Sommigen hebben deze wet beschouwd als de voltooiing van ons systeem van sociale zekerheid. Zij vormt in elk geval het eindpunt van de lange evolutie van de maatschappelijke dienstverlening in ons land die de wetgever ertoe heeft gebracht op strikte wijze te voorzien in een werkelijk subjectief recht dat kan worden vergeleken met de rechten op uitkeringen van sociale zekerheid. Krachtens artikel 10

van de wet kan bij een onafhankelijke rechterlijke instantie, de arbeidsrechtbank, beroep worden ingesteld tegen de beslissingen van het OCMW.

352. Het recht op het bestaansminimum is opgevat als een residuair recht en is in beginsel erop gericht een minimuminkomen te waarborgen aan de categorieën van de bevolking die van de systemen van sociale zekerheid zijn uitgesloten, bijvoorbeeld omdat zij onvoldoende of helemaal niet werken.

Artikel 6, 2°, van de wet bepaalt dan ook dat betrokkene voor de toekenning en het behoud van het bestaansminimum zijn rechten moet doen gelden op de uitkeringen die hij krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving kan genieten. Het woord "bestaansminimum" brengt noodzakelijkerwijs mee dat in de wet een geldbedrag wordt vastgesteld als grens waaronder de menselijke waardigheid, zelfs het feitelijk bestaan van de persoon, gevaar loopt (in de wet worden thans vier categorieën van begunstigden onderscheiden, waarbij het bedrag van het bestaansminimum verschilt naar gelang van de categorie waartoe betrokkene behoort). Vanuit dit standpunt beschouwd, alsmede in de geest van de wetgever, is het bestaansminimum een sociaal en levensbelangrijk minimum dat is ingesteld teneinde de menselijke waardigheid te vrijwaren. Het is ook algemeen aanvaard dat de wetgeving aangaande het bestaansminimum tot de openbare orde behoort.

353. Overeenkomstig artikel 1, § 1, van voornoemde wet heeft iedere Belg die zijn burgerlijke meerderjarigheid heeft bereikt, die zijn werkelijke verblijfplaats in België heeft en die geen toereikende bestaansmiddelen heeft, noch in staat is deze te verwerven, recht op een bestaansminimum. Hetzelfde recht wordt verleend aan minderjarigen ontvoegd door huwelijk, alsmede aan ongehuwden met een of meer kinderen ten laste. De aanvrager moet behalve van de ontoereikendheid van bestaansmiddelen tevens blijken hebben gegeven van zijn bereidheid tot tewerkstelling tenzij zulks om gezondheids- of billijkheidsredenen onmogelijk is.

354. Aangezien de wet aan de Koning de mogelijkheid biedt om de toepassing ervan onder de door Hem bepaalde voorwaarden uit te breiden tot andere categorieën van minderjarigen en tot personen die de Belgische nationaliteit niet bezitten, hebben ook de volgende personen recht op het bestaansminimum :

a) inwoners van de EEG op wie het Reglement EEG nr. 1612/68 van de Raad van de Europese Gemeenschappen dd. 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers in de Gemeenschap van toepassing is;

b) staatlozen (met wie personen met een onbepaalde nationaliteit worden gelijkgesteld);

c) erkende politieke vluchtelingen.

355. Bovendien is ingevolge de recente wijziging op grond van de wet van 12 januari 1993 houdende een urgentieprogramma voor een meer solidaire samenleving, waarbij elke aanvrager van het bestaansminimum jonger dan 25 jaar een contract betreffende een gendividualiseerd project voor sociale integratie moet ondertekenen en naleven, een nieuwe filosofie ontstaan. Bij wijze van uitdaging wordt de logica van hulpverlening immers geleidelijk vervangen door een logica die aanleunt bij het partnerschap. De begunstigde van het bestaansminimum kan derhalve gebruik maken van een aantal rechten maar heeft tevens plichten die hem ertoe moeten brengen andere oplossingen te zoeken in plaats van onbeperkt een beroep te doen op hulpverlening.

356. Het contract voor sociale integratie betekent niet noodzakelijk dat aan betrokkene tewerkstelling wordt verschaft of een beroepsopleiding wordt gegeven, maar dat kan wel het geval zijn. Voornoemd contract kan betrekking hebben op de huisvesting, de gezondheid, de opvoeding van de kinderen, budgettaire begeleiding, enzovoort. In het contract zijn de modaliteiten voor een geleidelijke integratie bepaald. Het contract is evolutief, het kan op ieder tijdstip worden gewijzigd en wordt geëvalueerd teneinde op gepaste wijze te beantwoorden aan de gewijzigde behoeften van de betrokkene.

357. Een aantal wets- en verordeningsbepalingen betreffende het recht op een bestaansminimum zijn hetzij rechtstreeks hetzij onrechtstreeks van toepassing op minderjarige kinderen. Wanneer de jongere student is, oordeelt de rechtspraak vaak dat het bestaansminimum om billijkheidsredenen kan worden toegekend. De maatschappelijk-professionele integratie van de jongere wordt hierdoor bevorderd, vooral wanneer hij met goed gevolg werkt. Er kan derhalve niet worden aangevoerd dat betrokkene niet bereid is te werken. Zulks kan worden bewezen door avond- of weekendwerk te verrichten, wat het OCMW in bepaalde gevallen vraagt te doen.

358. In artikel 2, § 1, van de wet zijn op imperatieve wijze vier categorieën van begunstigden onderscheiden en is tevens het jaarlijks bedrag vastgesteld waarop de betrokkenen aanspraak kunnen maken. De classificatiecriteria zijn bepaald op grond van feitelijke situaties. Met uitzondering van de eerste categorie, die betrekking heeft op samenwonende echtgenoten, wordt hierbij geen rekening gehouden met de burgerlijke stand van de betrokken personen. Op 1 mei 1994 werden de volgende bedragen toegekend :

1° voor samenwonende echtgenoten, 315.348 BEF per jaar of 26.279 BEF per maand;

2° voor personen die samenwoont met hetzij een minderjarig ongehuwd kind te zijnen laste; hetzij met verscheidene kinderen, onder wie ten minste een ongehuwde minderjarige te zijnen laste, 315.348 BEF per jaar of 26.279 BEF per maand;

3° voor alleenstaanden, 236.511 BEF per jaar of 19.709 BEF per maand;

4° voor personen die met een of meer personen samenwonen, zonder ermee rekening te houden of het daarbij gaat om bloed- of aanverwanten, 157.674 BEF per jaar of 13.140 BEF per maand.

Voornoemde bedragen worden toegekend in de onderstelling dat de begunstigde over geen enkel bestaansmiddel beschikt. Ingeval betrokkene over bepaalde bestaansmiddelen beschikt, wordt hem een bedrag toegekend dat overeenstemt met het verschil tussen het bedrag van het bestaansminimum en het bedrag van de bestaansmiddelen.

359. De bedragen van het bestaansminimum zijn gekoppeld aan het indexcijfer van de consumptieprijsen en worden bovendien ieder jaar op 1 januari vermeerderd op grond van een herwaarderingscoëfficiënt die door de Koning bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit wordt vastgesteld. Met het oog op de toekenning van het bestaansminimum wordt een onderzoek naar de bestaansmiddelen verricht. Over het algemeen worden alle bestaansmiddelen, ongeacht de aard of oorsprong ervan, waarover de betrokken echtgenoten, samenwonenden of alleenstaanden beschikken, bij de berekening van het bestaansminimum in aanmerking genomen (artikel 5 van de wet). In de wet is evenwel uitdrukkelijk bepaald dat bij de berekening van de bestaansmiddelen van de aanvrager van het bestaansminimum geen rekening wordt gehouden met de gezinsbijslagen ten voordele van kinderen waarop betrokkene krachtens de Belgische of een buitenlandse sociale wetgeving recht heeft, noch met bijslagen ten voordele van minderjarige en meerderjarige kinderen. Wanneer de jongere evenwel zelf de bijslag int en het bestaansminimum aanvraagt, moet daarmee bij de berekening van zijn bestaansmiddelen rekening worden gehouden.

360. De Koning heeft tevens, krachtens de bevoegdheid die Hem door de wet is toegekend, andere bestaansmiddelen omschreven waarmee geen rekening wordt gehouden :

a) onderhoudsgelden ontvangen ten voordele van minderjarige ongehuwde kinderen ten laste van betrokkene en voorschotten op onderhoudsgelden ten voordele van minderjarige ongehuwde kinderen ten laste van betrokkene, zulks krachtens artikel 68bis van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. Er wordt derhalve rekening mee gehouden of betrokkene minderjarige kinderen ten laste heeft. Wanneer de jongere evenwel zelf onderhoudsgeld

ontvangt en het bestaansminimum aanvraagt, wordt daarmee bij de berekening van de bestaansmiddelen rekening gehouden;

b) studietoelagen verleend aan betrokkene of aan de kinderen te zijnen laste;

Deze twee soorten bestaansmiddelen worden meestal geïnd door de moeder ten behoeve van het kind dat de begunstigde of de schuldeiser ervan is, ongeacht of het kind binnen het gezin of erbuiten geboren is.

361. Op grond van artikel 13 van het koninklijk besluit van 30 oktober 1974 houdende algemeen reglement betreffende het bestaansminimum wordt bepaald of de bestaansmiddelen van samenwonenden al dan niet in rekening worden gebracht.

362. In artikel 13 van het koninklijk besluit van 30 oktober 1974 wordt een onderscheid gemaakt tussen drie gevallen :

1) de aanvrager woont in een feitelijk gezin samen met een persoon die geen aanspraak maakt op de toepassing van voornoemde wet : in dit geval moeten de bestaansmiddelen van deze laatste persoon in aanmerking worden genomen;

2) de aanvrager woont samen met een of meer meerderjarige bloedverwanten in opgaande en/of nederdalende lijn van de eerste graad : in dit geval kunnen de bestaansmiddelen van voornoemde personen in aanmerking worden genomen (zulks is evenwel niet noodzakelijk). Er kan derhalve rekening worden gehouden met de bestaansmiddelen van de vader, de moeder of de meerderjarige kinderen van betrokkene;

3) in de andere gevallen van samenwonen met personen die geen aanspraak maken op de toepassing van voornoemde wet, kunnen de bestaansmiddelen van die personen niet in aanmerking worden genomen. Het gaat om broers of zussen, grootouders, ooms, tantes, personen met wie geen verwantschapsband bestaat, enzovoort.

Tenslotte kan het OCMW betrokkene ertoe verplichten zijn rechten ten aanzien van personen die hem onderhoudsgeld verschuldigd zijn, te doen gelden (echtgenoten, bloedverwanten in opgaande en in nederdalende lijn van de eerste graad; artikel 6 van de wet van 7 augustus 1974).

363. In het kader van de toekenning van het bestaansminimum moet het OCMW een sociaal onderzoek verrichten en aan de aanvrager rechten waarborgen die identiek zijn met de rechten van de verdediging. Gedurende het onderzoek moet het centrum alvorens een beslissing te nemen, betrokkene steeds horen indien hij daarom verzoekt. Het bestaansminimum wordt op aanvraag of ambtshalve toegekend. De aanvraag kan schriftelijk of mondeling geschieden; zij kan door betrokkene zelf worden ingediend of door een daartoe aangewezen persoon. De beslissing moet worden genomen binnen dertig dagen na ontvangst van de aanvraag, moet met redenen zijn omkleed en geldt vanaf de datum waarop de aanvraag is ingediend. Zij moet binnen acht dagen bij aangetekende brief aan betrokkene worden betekend. Binnen dertig dagen te rekenen van de betekening van de beslissing kan bij de arbeidsrechtbank beroep worden ingesteld.

364. In verband met de regeling voor de gewaarborgde gezinsbijslag kan worden verwezen naar hoofdstuk VI, punt D.

II. Op communautair niveau

365. De strijd tegen de vormen van sociaal-economische uitsluiting is een van de problemen die ook de Gemeenschappen veel bezorgdheid baart.

a. In de Franse Gemeenschap

366. De Regering van de Franse Gemeenschap heeft reeds haar voornemen kenbaar gemaakt om een betere opvang voor kinderen van vreemde herkomst te waarborgen, onder meer door de indienstneming van Belgisch onderwijzend en begeleidend personeel uit migrantenmiddens te bevorderen, door bepaalde lesgevers te speciali-

seren in het onderricht van het Frans, alsook door bijzondere aandacht te schenken aan de ondersteuning van de studie van jonge migrantenmeisjes.

367. De Regering heeft zich tevens ertoe verbonden de experimenten betreffende prioritaire opvoedingszones voort te zetten en te ontwikkelen. Bij voornoemde experimenten, welke gericht zijn op stedelijke gebieden die op sociaal vlak benadeeld zijn, worden in het kader van geselecteerde geïntegreerde projecten verscheidene scholen alsmede lokale verenigingen betrokken. De Franse Gemeenschap blijft in samenwerking met lesgevers in de taal en met de cultuur van het land van herkomst ook diverse interculturele experimenten ondersteunen.

368. Er worden initiatieven genomen teneinde verenigingen of specifieke projecten te ondersteunen die erop zijn gericht de meest benadeelde kinderen te vormen, bezig te houden en te begeleiden, bijvoorbeeld :

- a) organisatie van speelpleinen en vakantiecentra;
- b) steunverlening aan verenigingen voor kinderen;
- c) oprichting van centra voor expressie en creativiteit die tot doel hebben artistieke vaardigheden te ontwikkelen die verband houden met de omgeving van het kind, alsmede met de volksculturen die het milieu en het cultureel landschap waarmee het kind wordt geconfronteerd, beïnvloeden.

Er worden specifieke programma's uitgewerkt waarbij artiesten, spelers, kinderen of adolescenten worden samengebracht;

- d) kindertehuizen waarvan sommige worden gelijkgesteld met jeugdcentra en speel-o-theken;

e) bevordering van huiswerkscholen toegespitst op het inhalen van schoolmaterie, op de identificatie van ondervonden moeilijkheden en op scholing. Voornoemde initiatieven vinden plaats in het kader van actieprogramma's georganiseerd in het migrantenmilieu, hetzij door verenigingen die door de verschillende gemeenschappen zijn opgericht en worden beheerd, hetzij door vrijwilligersverenigingen van de Franse Gemeenschap. Zij worden gefinancierd in het kader van specifieke programma's of binnen het raam van programma's ingesteld door de organisaties voor voortgezet onderwijs;

- f) operatie "Été-jeunes" die erop is gericht de meest benadeelde kinderen bezig te houden tijdens de schoolvakanties.

369. Het "Office de la Naissance et de l'Enfance" van de Franse Gemeenschap heeft actief deelgenomen aan de werkzaamheden van een groep samengesteld uit leden van de verschillende directies ter bestrijding van de armoede en de sociale uitsluiting. Een vertegenwoordiger van "Mouvement ATD-quart-monde" neemt deel aan de vergaderingen van de Raad van Bestuur van het ONE, waarin hij overigens een raadgevende stem heeft. Op grond van een programma-overeenkomst konden voorstellen worden gedaan met het oog op de verbetering van de raadplegingen van het ONE zodat minderbedeelde bevolkingsgroepen beter kunnen worden opgevangen. Ten behoeve van de integratie van migranten worden op het terrein tal van activiteiten gevoerd.

b) In de Vlaamse Gemeenschap

370. Ook in het programma van de nieuwe Vlaamse regering wordt gewag gemaakt van de strijd tegen de sociale uitsluiting. De vaststelling dat een groot aantal personen in Vlaanderen te kampen hebben met bestaansonzekerheid wordt als onaanvaardbaar beschouwd. De Vlaamse regering stelt de strijd tegen de uitsluiting als een prioriteit. Een beleid inzake armoedebestrijding onderstelt per definitie een geïntegreerd beleid. In dit verband zal de Vlaamse regering in de loop van de komende jaren een programma van sociale prioriteiten ten uitvoer leggen in de gemeenten waar het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen actief is. Daartoe worden nieuwe middelen vrijgemaakt.

371. Het beleid ter bestrijding van de armoede is gegrond op geografische modulatie, zulks tot het niveau van de wijk. Op dit laatste niveau moeten overleg en samenwerking tussen alle betrokken partners leiden tot ontwikkelingsprogramma's voor de wijk teneinde ook op lokaal niveau een geïntegreerd beleid te kunnen voeren. Dat beleid wordt gegrond op de ervaring opgedaan in het kader van het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen. De Vlaamse regering steun door middel van dit Fonds de oprichting van wijkcentra die fungeren als socio-culturele ontmoetingsplaats, waarbij ieder geval afzonderlijk wordt beschouwd. De middelen van het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen worden uitgebreid. De procedure en de criteria die voornoemd Fonds aanwendt, zullen worden geëvalueerd en bijgewerkt teneinde het beleid inzake de strijd tegen sociale uitsluiting aan te passen aan de lokale behoeften en de doeltreffendheid ervan te verbeteren.

372. Naast het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen en het Fonds ter aanmoediging van migranten moet in wijken die op objectieve wijze zijn geselecteerd, worden voorzien in bijkomende middelen. De strijd tegen de sociale uitsluiting kan overigens niet worden gescheiden van het probleem van de schuldenlast van de grote steden, die een radicale herschikking vereist. In gemeenten waar het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen actief is, worden "probleemscholen" van het lager en secundair onderwijs aangewezen op grond van relevante criteria inzake "kansarmoede". Wat het secundair onderwijs betreft, krijgt het beroepsonderwijs en het deeltijdse onderwijs bijzondere aandacht.

373. De scholen zullen worden verfraaid, de socio-educatieve werkzaamheden op school zullen worden voortgezet en de betrokken netten zullen zorgen voor een aangepaste begeleiding. De ploegen voor de bescherming van wijkbelangen (Weerwerk) zullen vooral optreden in prioritaire zones van de gemeenten waar het Vlaams Fonds voor Integratie van Kansarmen actief is. Plaatselijke, kleinschalige projecten moeten bijdragen tot de renovatie en de ontwikkeling van de betrokken wijken.

374. Teneinde de marginalisering van jongeren tegen te gaan, zal de Vlaamse regering meer middelen vrijmaken voor maatschappelijke dienstverlening aan jongeren. Bovendien krijgen de sociale instellingen die op het terrein werken, meer middelen ter beschikking voor de bestrijding van de sociale uitsluiting. Ten behoeve van kansarme vrouwen, zoals bijvoorbeeld alleenstaande vrouwen met kinderen, zullen op het stuk van de opleiding, de tewerkstelling en de huisvesting specifieke acties worden gevoerd. Kind en Gezin zal zich op pre- en postnataal gebied vooral bezighouden met de begeleiding van kansarmen, van risicogroepen en van migranten. De activiteiten van die instelling worden toegespitst op kansarme wijken.

c) In de Duitstalige Gemeenschap

375. De Duitstalige Gemeenschap heeft net als de gewesten zelf sociale woningen gebouwd en heeft de gemeenten aangespoord zulks te doen voor gezinnen of personen die in een noodsituatie verkeren. Die families kunnen derhalve fatsoenlijke woningen krijgen tegen een huurprijs die aangepast is aan hun inkomen.

Zevende deel

OPVOEDING, VRIJE TIJD, CULTURELE ACTIVITEITEN

I. Opvoeding, daaronder begrepen opleiding en beroepskeuze - Artikel 28

A. In de Franse Gemeenschap

367. Net als in de twee andere Gemeenschappen geldt in de Franse Gemeenschap vanaf de leeftijd van zes jaar schoolplicht. Het onderwijs is kosteloos tijdens de gehele periode van de schoolplicht, ook het kleuteronderwijs. Er moet evenwel worden opgemerkt dat de minderbedeelde leerlingen van de Gemeenschap door middel van een systeem van toelagen en studiebeurzen onder bepaalde voorwaarden financieel worden bijgestaan.

377. Het secundair onderwijs is georganiseerd in het algemeen secundair onderwijs, technisch secundair onderwijs, beroepsonderwijs en kunstonderwijs. In het merendeel van de gevallen is het secundair onderwijs gestructureerd volgens twee studierichtingen, het zogenaamde "overgangsonderwijs" waar de leerlingen op het hoger onderwijs worden voorbereid zonder de mogelijkheid tot integratie in het beroepsleven uit te sluiten, en het zogenaamde "bekwaamheidsonderwijs" waar de nadruk wordt gelegd op de integratie in het beroepsleven en toch de toegang tot het hoger onderwijs, evenwel onder bepaalde voorwaarden, wordt gevrijwaard. Bovendien wordt voorzien in "bijzonder" onderwijs voor de opvoeding van leerlingen met een lichamelijke, sensorische, geestelijke of intellectuele handicap. Dit laatste onderwijs levert onder gelijke voorwaarden titels af die evenwaardig zijn aan die van het gewoon onderwijs.

378. De vrijheid van onderwijs en de wettelijke bepalingen waarborgen de grootste mogelijke toegang tot het hoger onderwijs. In de Franse Gemeenschap zal de afschaffing van het "Diplôme d'accès à l'enseignement supérieur" (D.A.E.S.), de toegangsmogelijkheden tot dat onderwijsniveau vergroten. In België ligt het aantal studenten dat hoger onderwijs (van het korte en van het lange type) volgt zeer hoog, wat de algemene tendens om de studietijd te verlengen, goed weergeeft.

379. De psycho-medische centra (PMS-centra) zijn instellingen die onafhankelijk zijn van de scholen maar nauw samenwerken met scholen, leerlingen en ouders. Naast andere taken moeten zij de leerlingen psychologisch en medisch begeleiden vanaf het kleuteronderwijs tot het einde van het secundair onderwijs. In dit verband moeten zij aan alle personen die daarom verzoeken, informatie, adviezen en/of raadgevingen verstrekken betreffende de mogelijkheden inzake studie, opleiding en beroep. In de Franse Gemeenschap zijn twee softwareprogramma's uitgewerkt om de oriëntering van de leerlingen te vergemakkelijken. Het eerste ervan, "Choix" genaamd, is bestemd voor leerlingen van het secundair onderwijs; het tweede, "Socrate", licht studenten in over alle door het hoger onderwijs geboden mogelijkheden.

380. Verscheidene initiatieven zijn genomen teneinde regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal schoolverlaters te verminderen. Het gaat om de volgende initiatieven :

a) algemene maatregelen

- invoering van een nieuwe controleprocedure voor de inschrijving in een school (instelling van een "leerlingenkaart" met streepjescode);
- geleidelijke organisatie van onderwijs in cycli van twee jaar waarbij de overgang gegrond is op een evaluatie van de opleiding;
- mogelijkheid om vanaf 15/16 jaar deeltijds onderwijs te volgen;

— recent sluiten van een "Charte de l'alternance" voor het technisch en beroeps-onderwijs.

b) grotere aandacht voor de specifieke behoeften

— de instelling in 1989 van "zones d'éducation prioritaires (ZEP - prioritaire opvoedingszones)" in gebieden waar de socio-economische omgeving sterk gekenmerkt is door het mislukken en het afhaken op school;

— de aanwijzing in 1993 van zevenentwintig bemiddelaars in tweeëntwintig scholen, die belast zijn met de voorkoming en de oplossing van conflicten.

381. De Franse Gemeenschap heeft voor het onderwijsnet dat zij rechtstreeks organiseert, een nieuw huishoudelijk reglement goedgekeurd waarin voor elke partner van de school rechten en plichten zijn omschreven. De openbaarheid van voornoemd reglement wordt gewaarborgd door de bekendmaking ervan in de klasagenda van de leerlingen.

382. Tenslotte voorziet de Franse Gemeenschap, als betrokken partij bij de CONFEMEN, regelmatig in specifiek didactisch materiaal (inzonderheid voor het wiskunde-onderwijs) ten behoeve van Franstalig Afrika. Door de talrijke culturele bilaterale overeenkomsten die zij heeft gesloten, versterkt zij de samenwerking ter zake, die meestal voor een aanzienlijk gedeelte betrekking heeft op de opvoeding.

B. In de Duitstalige Gemeenschap

383. In de Duitstalige Gemeenschap kunnen kinderen vanaf twee en een half jaar de kleuterschool bezoeken, hoewel zulks niet verplicht is. Bijna alle kinderen kunnen tot 6 jaar dit kosteloze onderwijs volgen. Er is een officieel activiteitenprogramma uitgewerkt, dat als pedagogische informatie dient. Vanaf het secundair onderwijs kunnen de minderbedeelde kinderen een jaarlijkse financiële steun krijgen in de vorm van studietoelagen. Tevens is voorzien in een dienst voor schoolhulp ten behoeve van zieke kinderen die niet regelmatig een school kunnen bezoeken.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

384. Wanneer de Vlaamse Gemeenschap, die thans bevoegd is voor de organisatie van het onderwijs, dat noodzakelijk acht, past zij de oude federale wetgeving aan door middel van specifieke decreten of verfijnt zij die wetgeving. Krachtens artikel 24, § 3, van de gecoördineerde grondwet heeft ieder recht op onderwijs, met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden. De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de leerplicht. In de Vlaamse Gemeenschap is voorzien in een leerplicht tot 18 jaar. Het officiële onderwijs is in beginsel kosteloos. In het vrij onderwijs kan daarentegen aan de ouders een financiële tegemoetkoming worden gevraagd. Kinderen van wie de ouders een laag inkomen hebben, ontvangen studiebeurzen.

In het officieel basisonderwijs komt de logistieke ondersteuning ten laste van de inrichtende macht (Gemeenschap, provincie of gemeente). In het secundair onderwijs moeten de boeken worden aangekocht. Bepaalde scholen beschikken over een fonds voor schoolboeken waar de leerlingen tegen een kleine bijdrage voor de duur van hun aanwezigheid in de school boeken kunnen ontfangen. Er ontwikkelt zich ook een tendens waarbij aan de leerlingen een bijdrage wordt gevraagd voor het gebruik van computers, software en sportinfrastructuur.

II. Doelstellingen van de opvoeding - Artikel 29

A. In de Franse Gemeenschap

385. Naast de grondbeginselen die in de grondwet zijn omschreven, moet gewag worden gemaakt van de drie doelstellingen voor het onderwijs, die de "Conseil de l'éducation et de la formation" van de Franse Gemeenschap heeft vastgesteld, te weten :

- de ontwikkeling van de persoonlijkheid van iedere leerling bevorderen;
- jongeren een actieve plaats doen innemen in het economisch leven door hen ertoe te brengen hun kennis te vergroten;
- jongeren ertoe brengen burgers met verantwoordelijkheidszin te worden in een vrije samenleving.

De meeste onderwijsprogramma's stellen dan ook niet alleen cognitieve doelstellingen vast maar zijn tevens gericht op het bijbrengen van de nodige *savoir-faire* en *savoir-vivre*.

386. In verband met de eerbiediging van de rechten van de mens en de internationale verstandhouding zijn of worden door de Franse Gemeenschap verscheidene activiteiten gevoerd door middel van lessen filosofie (niet-confessionele zedenleer, godsdienstles, ...), geschiedenis, aardrijkskunde en taal. Zo hebben bijvoorbeeld verscheidene professoren niet-confessionele zedenleer een opleiding kunnen volgen in de "Ecole de l'instrument de la Paix" te Genève. De interdisciplinaire activiteiten gericht op de invoering van een Europese dimensie gaan in dezelfde richting (uitwerking van een "Atlas van de Europese dimensie").

387. De intensivering van de uitwisselingen tussen scholen in het kader van de programma's van de Raad van Europa en van de Europese Unie draagt eveneens ertoe bij dat leerlingen, professoren en de respectieve instellingen gaan samenwerken en elkaar beter gaan begrijpen. De actie die de Minister van Onderwijs heeft ondernomen ter voorbereiding van het vijftigjarig jubileum van de geallieerde overwinning op het nazisme heeft dezelfde doelstelling.

388. De problematiek betreffende de gelijkheid van kansen is regelmatig het onderwerp van een algemene reflexie, zulks in overleg met andere ministeriële departementen of met de Europese instellingen (Raad van Europa en Europese Unie). Er moet worden onderstreept dat thans in de Franse Gemeenschap alle scholen op alle niveaus gemengd zijn.

389. De eerbied voor de nationale waarden, alsmede de ontwikkeling van een groter bewustzijn van de eigen identiteit zijn thema's die uiteraard in de lessen geschiedenis en aardrijkskunde thuishoren. In dit verband moet bovendien worden gewezen op bepaalde, met lokale verenigingen uitgewerkte initiatieven die erop zijn gericht in het basisonderwijs op een volledig facultatieve en vrijwillige grondslag de studie van dialecten te bevorderen (Waals, Picardisch, Lotharings).

B. In de Duitstalige Gemeenschap

390. In de Duitstalige Gemeenschap pogen de verschillende diensten voor kinderen en jongeren hun werkzaamheden te coördineren in het kader van een "School voor het Leven". Opvoedingsmaatregelen met oog op de verwerving van verantwoordelijkheidsbesef en zelfstandigheid, inzake gezondheid en veiligheid, alsook maatregelen die erop zijn gericht eerbied voor het maatschappelijk en natuurlijk milieu bij te brengen, maken een integrerend deel uit van het pedagogisch programma van iedere school.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

391. In de Vlaamse Gemeenschap bestaan verschillende vormen van onderwijs waarbij in de programma's rekening wordt gehouden met de bijzondere interesses van de leerlingen en met hun persoonlijke mogelijkheden. Het pedagogisch programma van het Gemeenschapsonderwijs (ARGO) staat borg voor verdraagzaamheid, respect voor de medemens en pluralisme. Die aspecten kunnen in het schoolwerkplan verder worden uitgediept en in het werkingsproject van de school worden ontwikkeld.

De verschillende inrichtende machten van ieder net kunnen een eigen project ontwikkelen en de nadruk leggen op de punten die zij belangrijk achten.

392. Het officiële en het pluralistische onderwijs moeten in een levensbeschouwelijke keuzemogelijkheid voorzien. De ouders hebben de keuze tussen een van de erkende erediensten en de niet-confessionele zedenleer. In het vrij onderwijs bestaat die mogelijkheid niet en wordt alleen godsdienstonderricht verstrekt.

393. De Vlaamse Gemeenschap heeft bij de reorganisatie van het onderwijs het initiatief genomen om in alle netten dezelfde eindtermen op te leggen. Deze eindtermen zijn specifiek voor elk niveau en worden gecontroleerd door de bevoegde inspectie van de Vlaamse Gemeenschap. Zij zijn gedeeltelijk multidisciplinair maar kunnen ook betrekking hebben op waarden zoals daar zijn samenwerking en verdraagzaamheid.

394. In het officieel onderwijs (dat 30% van de leerlingen groepeerde) zijn de scholen reeds sedert meer dan 20 jaar gemengd. Jongens en meisjes kunnen zonder onderscheid alle mogelijke studierichtingen volgen. In het vrij onderwijs begint die tendens zich ook af te tekenen, hoewel talrijke ouders tegen die regeling gekant zijn.

395. België kent geen schoolplicht, wel leerplicht. De inspectie basisonderwijs van de Vlaamse Gemeenschap moet nagaan of die verplichting wordt nageleefd. Indien wordt vastgesteld dat zulks niet het geval is, zijn de ouders strafbaar.

396. De wetgeving biedt aan de ouders, aan de voogd of aan de personen aan wie het kind is toevertrouwd, de vrije keuze. Zij moeten kiezen voor een net, voor een bepaalde school, voor een studierichting, voor een onderwijsvorm, voor godsdienstonderricht of voor niet-confessionele zedenleer. Tijdens de laatste jaren wordt ook bijzondere aandacht besteed aan het absentisme en worden maatregelen getroffen om dit verschijnsel tegen te gaan. De tucht op school is conform de conventies. Lijfstraffen zijn verboden. De scholen beschikken over een tuchtregeling die is uitgewerkt in overleg met de leerlingen, het onderwijzend personeel, de participatieraden en de lokale schoolraden.

397. De doorstroming naar het hoger onderwijs kent geen andere beperking dan het bezit van het vereiste diploma. Deze diploma's kunnen ook nog worden verkregen buiten de klassieke-schoolstructuren, te weten via de middenjury of door middel van schriftelijk onderwijs.

398. De Vlaamse Gemeenschap neemt deel aan de verschillende internationale uitwisselingsprojecten van studenten. Het federale Ministerie voor Ontwikkelings-samenwerking biedt aan studenten uit ontwikkelingslanden de mogelijkheid om in België te komen studeren terwijl ons land leerkrachten naar die landen zendt.

399. De Grondwet van de federale staat bepaalt in artikel 24 het volgende :

- vrijheid van onderwijs : elke filosofische of ideologische stroming kan op eigen initiatief, binnen de vigerende wetgeving, zijn eigen specifiek onderwijs organiseren;
- alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding.

De Vlaamse Gemeenschap heeft bepaald dat in het lager onderwijs ten minste twee en ten hoogste drie uur per week aan voornoemde morele of religieuze opvoeding moet worden besteed. In het secundair onderwijs bedraagt zulks twee uur per week. Het officiële en het pluralistische onderwijs moeten de keuze laten tussen een morele en een religieuze opvoeding (zie commentaar bij artikel 14). Het vrije onderwijs voorziet in een specifieke religieuze opvoeding of in een cursus eigen cultuur en godsdienst (bijvoorbeeld islamitische scholen, Israëlitische scholen en Steinerscholen).

400. Op 15 mei 1991 heeft de Vlaamse regering op grond van de adviezen van de Commissie Onderwijs Migranten een nieuw onderwijsbeleid voor migranten vastgesteld. Daardoor bekomen scholen die aan de gestelde voorwaarden voldoen, aanvullende lestijden, bijkomende begeleiding en inhoudelijke ondersteuning evenals versterking van de PMS-centra. De Vlaamse regering heeft ten behoeve van de migranten een besluit goedgekeurd dat betrekking heeft op de bevordering van het onderwijs, op het intercultureel onderwijs alsook op het onderwijs in de eigen taal en cultuur.

Om de kansen op een optimale schoolloopbaan te verhogen, moeten leer- en vormingsachterstanden worden weggewerkt door het onderwijs beter aan te passen aan de socio-culturele kenmerken van de betrokken groep. De bevordering van het onderwijs moet overigens ook de integratie van de migranten ten goede komen.

III. Vrije tijd, recreatieve en culturele bezigheden - Artikel 31

A. In de Franse Gemeenschap

401. In de Franse Gemeenschap hebben verschillende wetgevende bepalingen en initiatieven betrekking op de socio-culturele activiteiten van de jongeren :

a) het koninklijk besluit van oktober 1971 stelt de voorwaarden vast inzake erkenning en subsidiëring van de jeugthuizen. Die huizen maken een essentieel onderdeel uit van het cultuurbeleid van de Franse Gemeenschap.

Aangezien zij gevestigd zijn in overwegend minderbedeelde wijken, bieden zij immers aan jongeren de mogelijkheid om actief deel te nemen aan de verschillende ontwikkelingsstadia van de projecten.

De jeugthuizen vormen dan ook de plaats bij uitstek waar de jongeren zich als kritische burgers met verantwoordelijkheidsbesef kunnen ontwikkelen. De Commissie van Advies voor de Jeugthuizen brengt advies uit over alles wat deze sector betreft;

b) het decreet van juni 1980 bepaalt de voorwaarden inzake erkenning en subsidiëring van jeugdverenigingen. Onder jeugdvereniging moeten diensten voor jongeren (informatieverstrekking, opleiding, enzovoort), jeugdbewegingen en coördinerende organisaties worden verstaan. De Conseil de la Jeunesse, die is samengesteld uit alle erkende jongerenorganisaties, is het bevoegd raadgevend orgaan inzake jeugdbeleid;

c) de circulaire van 1976 regelt de erkenning en de subsidiëring van de centra voor expressie en creativiteit;

d) de regering van de Franse Gemeenschap voert sedert zes jaar tijdens de schoolvakanties de actie "été jeune". Dit initiatief zet de lokale verenigingen en overheden ertoe aan als partners samen te werken;

e) tijdens de vakanties organiseren zowel de verenigingen als de overheden vakantiecentra (kampen, vakantiepleinen, verblijven, enzovoort);

f) op het stuk van de opvoeding voorziet de Franse Gemeenschap, naast het basisonderwijs, in specifiek artistiek onderwijs (plastische kunsten, muziek, enz.) waar gehomologeerde diploma's van secundair of hoger niveau worden uitgereikt. Er bestaan tevens academies voor muziek en plastische kunsten waar de studenten op het artistiek onderwijs worden voorbereid of hen een gepaste structuur wordt geboden om als "amateur" de hobby van hun keuze te beoefenen. Sedert kort moet hiervoor een klein bedrag als inschrijvingsgeld worden betaald.

In het schoolsysteem zelf bestaan er naast de teken- en muzieklessen tal van initiatieven die bijdragen tot een grotere ontwikkeling van het culturele aspect in het onderwijs. Deze initiatieven worden voor het merendeel genomen op het niveau van de scholen die ze integreren in hun programma (museumbezoek, theateropvoeringen, filmvertoningen, enz.). Ook de Gemeenschap neemt in dit verband initiatieven, zoals bijvoorbeeld klassen aangaande het patrimonium en het natuurlijk leefmilieu.

B. In de Duitstalige Gemeenschap

402. De Duitstalige Gemeenschap is zich ervan bewust dat de school een belangrijke rol speelt bij het aanbieden van recreatieve en culturele activiteiten en heeft dan ook concrete maatregelen genomen om de lesgevers en de ouderraden ertoe aan te zetten op school culturele activiteiten te organiseren en literatuur, zang, muziek en plastische kunsten in de schoolprogramma's te integreren. Bepaalde gemeenten organiseren tijdens de vakantie jeugdkampen en speelpleinen en nemen initiatieven voor de

gerichte vervolmaking in bepaalde sporten. In iedere gemeente zijn in bibliotheken en mediatheken permanent een grote keuze aan boeken en audio-visuele materieel beschikbaar.

C. In de Vlaamse Gemeenschap

403. In de Vlaamse Gemeenschap speelt naast het onderwijs het jeugdwerk een belangrijke rol in de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren. Een lange traditie van particuliere initiatieven op het stuk van het jeugdwerk heeft in dit verband voor een rijk geschakeerd aanbod gezorgd : speelpleinen, jeugdateliers, jeugdbewegingen, jeugdhuizen, ... In het lokaal beleid worden overigens de verschillende taken bepaald die in het kader van de maatschappelijke activiteiten ten behoeve van de jeugd moeten worden verricht, te weten het organiseren van ontmoetingen, het verstrekken van informatie, het ontwikkelen van de creativiteit, ... De gemeenten, de provincies en de Vlaamse Gemeenschap werken op dit gebied samen om die maatschappelijke activiteiten te ondersteunen.

404. Bovendien zijn specifieke maatregelen genomen om de maatschappelijke activiteiten ten behoeve van minderbedeelde kinderen en jongeren te ondersteunen.

405. Teneinde de verbintenissen na te komen die zijn bepaald in artikel 31 van het Verdrag wijst Kind en Gezin de ouders erop dat spelen belangrijk is en voor educatief speelgoed moet worden gezorgd. Tevens stelt het kwaliteitscriterium vast voor de kinderdagverblijven, waarbij vooral belang wordt gehecht aan het aspect spelen (creativiteit, pedagogische aspecten, enz.).

Achtste deel

BIJZONDERE MAATREGELEN VOOR DE BESCHERMING VAN DE JEUGD

I. Kinderen in een noodsituatie

A. Kinderen met vluchtelingenstatus - Artikel 22

406. Het aantal vluchtelingenkinderen die in België zonder ouder aankomen is sedert enkele jaren ongetwijfeld toegenomen (21 in 1990, 108 in 1992). De wet van 15 december 1980 betreffende de toegang, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen bevat geen bijzondere bepaling ten aanzien van minderjarige asielzoekers. Zij moeten hun vluchtelingenstatus dan ook aanvragen volgens dezelfde procedure als volwassenen. De minderjarigen worden bij hun binnenkomst op het Belgische grondgebied in een opvangcentrum voor vluchtelingen geplaatst. Dit centrum, waar soms 600 vluchtelingen per maand worden opgevangen, vormt in beginsel slechts een voorlopige huisvesting voor deze kinderen. Indien mogelijk worden de kinderen daarna dankzij de medewerking van het Rode Kruis van België en van verschillende plaatsingscentra, in gespecialiseerde centra of bij gastgezinnen ondergebracht. Gedurende deze periode worden zij zo regelmatig mogelijk begeleid door psychologen en maatschappelijk assistenten. Tijdens deze begeleiding hebben zij de mogelijkheid om over hun problemen en hun ervaringen te praten, en kunnen zij andere adolescenten ontmoeten die zich in dezelfde situatie hebben bevonden. De in België ingeschreven minderjarige vluchtelingen zijn net als de Belgische onderdanen onderworpen aan de schoolplicht. Van de algemene beginselen ter zake kan in geen geval worden afgeweken. Ingeval een minderjarige het grondgebied moet verlaten, wordt een bevel tot terugleiding naar de grens betekend aan een lid van zijn familie die eventueel in België verblijft. In de andere gevallen wordt hem een bevel om het grondgebied te verlaten ter kennis gebracht. Indien de termijn om het land vrijwillig te verlaten verstreken is, gaat de Dienst Vreemdelingen Zaken over tot de formaliteiten van repatriëring en verzekert zich ervan dat het boordpersoneel de zorg voor de minderjarige op zich neemt. De Dienst Vreemdelingenzaken waakt eveneens ervoor dat de Belgische ambassade ter plaatse of een niet-gouvernementele organisatie het kind in de best mogelijke omstandigheden aan de familie overdraagt.

407. Uit wat voorafgaat blijkt dat nog veel maatregelen moeten worden genomen ten einde de situatie van deze jonge vluchtelingen te verbeteren :

a) Er moeten nieuwe subsidies ter beschikking worden gesteld ten einde nieuwe gastgezinnen voor deze jongeren te vinden en nieuwe gespecialiseerde centra op te richten, zulks vooral in het Franstalige landsgedeelte.

b) Aan de minderjarigen moeten tevens financiële hulp en gezinsbijslagen worden toegekend. de Gemeenschappen kennen thans slechts een financiële hulp toe aan families die geplaatste jongeren opvangen in het kader van het beleid inzake jeugdbescherming of bijzondere jeugdbijstand.

De jongere heeft thans recht op een bedrag dat gelijkwaardig is aan het bestaansminimum voor alleenstaanden of samenwonenden, een financiële hulp die hij slechts ontvangt na verscheidene maanden en na in beroep te zijn gegaan aangezien het huidige beleid van de O.C.M.W.'s erin bestaat de aanvragen te weigeren. Indien het gastgezin verblijft op het grondgebied van één van de gemeenten die wettelijk het recht heeft nieuwe inschrijvingen van vreemdelingen te weigeren, ontvangt de jongere derhalve niets van het O.C.M.W.,

408. De bevoegde ministers hebben een coördinatiecel opgericht ten einde een coherent beleid te voeren inzake de opvang van kandidaat-politieke vluchtelingen,

zowel van minderjarigen als van volwassenen. De wet van 30 december 1993 houdende sociale en diverse bepalingen (Belgisch Staatsblad van 9 januari 1993) voorziet in dit verband in verschillende maatregelen ten gunste van de kandidaat-vluchtelingen, alsook van personen die illegaal in het land verblijven.

409. Aan kandidaat-vluchtelingen is het recht op maatschappelijke dienstverlening erkend. Ingeval het recht op gewaarborgde kinderbijslag wordt geweigerd, kunnen voorschotten worden uitbetaald. Het Ministerie van Volksgezondheid vergoedt aan de O.C.M.W.'s die zorgen voor maatschappelijke dienstverlening aan kandidaat-vluchtelingen ook de hieronder omschreven kosten :

a) de kosten van het lidmaatschap van een verzekeringsinstelling en de daartoe betaalde bijdragen (Z.I.V.);

b) de kosten voortvloeiend uit de verstrekking van geneeskundige en farmaceutische zorgen inherent aan de behandeling van de rechthebbende of van het minderjarig kind te zijner last, die worden verstrekt buiten een verplegingsinrichting, zulks ten belope van het bedrag dat als grondslag dient voor de terugbetaling van de ziekte- en invaliditeitsuitkering;

c) de kosten voor huisvesting ten belope van het bestaansminimum voor alleenstaanden indien het O.C.M.W. met de Staat een overeenkomst heeft gesloten.

410. In de Vlaamse Gemeenschap heeft Kind en Gezin het probleem van vluchtelingenkinderen, van personen die illegaal in het land verblijven en van vluchtelingen vergezeld van kinderen ter kennis gebracht van de bevoegde overheid. Kind en Gezin en de nationale en internationale niet-gouvernementele organisaties werken thans samen teneinde een strategie uit te werken om dit probleem aan te pakken en bij de autoriteiten te lobbyen zodat het probleem niet uit het oog wordt verloren.

B. Kinderen die het slachtoffer zijn van gewapende conflicten (artikel 38 met omschrijving van alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij (artikel 39)

411. De Conventies van Genève voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de strijdkrachten te velde, voor de verbetering van het lot der gewonden, zieken en schipbreukelingen van de strijdkrachten ter zee, voor de behandeling van krijgsgevangenen en voor de bescherming van burgers in oorlogstijd zijn door België op 3 september 1952 bekrachtigd. Voornoemde conventies zijn ondertekend op 12 augustus 1949.

412. Voor België, dat ook de twee aanvullende Protocols bij de Conventies van Genève heeft bekrachtigd (Genève, 8 juni 1977), is artikel 41 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in dit verband van toepassing (voorrang aan de meest gunstige bepaling, in dit geval artikel 4, derde lid, c, van het tweede Protocol op grond waarvan het algemeen verbod wordt opgelegd om kinderen jonger dan vijftien jaar aan vijandelijkheden te doen deelnemen). Dit verbod geldt ook in de Belgische wetgeving (cf. commentaar bij artikel 1 van het Verdrag).

II. Kinderen die zich in conflict met de wet bevinden

A. Rechtsbedeling aan minderjarigen (Artikel 40)

1. Procedure

413. De organisatie van de jeugdrechtbanken, de territoriale bevoegdheid en de rechtspleging zijn materies die tot de bevoegdheid van de nationale overheid zijn blijven behoren. Ingeval een zaak betreffende een minderjarige bij de jeugdrechtbank ahangig wordt gemaakt, kan die rechtbank de maatregelen treffen en het onderzoek doen verrichten die nodig zijn om de persoonlijkheid van de betrokken minderjarige en

het milieu waarin hij wordt grootgebracht, beter te leren kennen, alsook om te bepalen waar de minderjarige belang bij heeft en welke middelen het meest geschikt zijn voor zijn opvoeding of behandeling. De jeugdrechtbank kan bijgevolg een maatschappelijk onderzoek doen verrichten en de minderjarige aan een medisch-psychologisch onderzoek onderwerpen.

414. De jeugdrechtbank kan in voorkomend geval voorlopige maatregelen van bewaring nemen, te weten de minderjarige laten bij de personen die hem onder hun bewaring hebben en hem onder het toezicht plaatsen van de bevoegde sociale dienst, hem plaatsen bij een betrouwbaar persoon of in een inrichting, of hem toevertrouwen aan een openbare instelling voor observatie en opvoeding onder toezicht. Indien het feitelijk onmogelijk is een particulier of een instelling te vinden die de minderjarige dadelijk kan opnemen, kan de minderjarige in een huis van arrest worden bewaard voor een periode die 15 dagen evenwel niet te boven mag gaan.

415. De jeugdrechtbank kan in het belang van de minderjarige de voorlopige maatregelen te allen tijde intrekken of wijzigen. De voorlopige maatregelen worden genomen bij beschikking van de jeugdrechter. Een onderzoek heeft aangetoond dat zij afhankelijk van het gerechtelijk arrondissement al vlug 1 tot 3 jaar kunnen duren. De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bevatte geen enkele bepaling betreffende de procedure die moet worden gevolgd bij het wijzen van een beschikking, noch inzake de duur van de maatregelen.

416. Anders is het gesteld met de rechtspleging ten gronde, die nauwkeurig geregeld wordt in de artikelen 54 tot 57 van voornoemde wet, die voorzien in een rechtspleging op tegenspraak, in het persoonlijk verschijnen van de minderjarige, alsmede in het recht zich door een advocaat te laten vertegenwoordigen. Heeft de minderjarige geen advocaat, dan wijst de stafhouder of het bureau voor consultatie en verdediging er een aan. De minderjarige en zijn advocaat kunnen ten minste drie dagen vóór de terechtzitting inzage nemen in het dossier. De stukken die betrekking hebben op de persoonlijkheid van de minderjarige en op het milieu waarin hij leeft, kunnen niet aan de minderjarige maar alleen aan zijn advocaat worden medegedeeld. De jeugdrechtbank kan tijdens de debatten te allen tijde zowel de minderjarige als deskundigen en getuigen horen, zulks in aanwezigheid van de advocaat van de minderjarige.

417. De wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de wet betreffende de jeugdbescherming zorgt in vergelijking met de wet van 8 april 1965 voor een aanzienlijke verbetering van de juridische toestand van de minderjarigen :

a) wanneer een zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig wordt gemaakt, wordt voor de minderjarige een advocaat aangewezen, zelfs wanneer enkel voorlopige maatregelen vereist zijn. Het Openbaar Ministerie geeft te dien einde hiervan onverwijld kennis aan de stafhouder van de orde van advocaten. De stafhouder van de balie wijst, in voorkomend geval, ten laatste binnen twee werkdagen, door bemiddeling van het bureau voor consultatie en verdediging, een advocaat aan om de rechten van de minderjarige te verdedigen. De minderjarige wordt derhalve bij iedere verschijning voor de rechtbank door een advocaat bijgestaan.

b) de minderjarige moet, vooraleer enige voorlopige maatregel wordt getroffen, door de jeugdrechter persoonlijk worden gehoord, behalve indien hij jonger is dan 12 jaar, indien het onmogelijk is gebleken hem te vinden, indien zijn gezondheidstoestand het niet toelaat of indien hij weigert te verschijnen.

c) de beschikking waarbij een voorlopige maatregel wordt opgelegd moet een samenvatting omvatten van de elementen die betrekking hebben op de persoonlijkheid van de minderjarige of op zijn milieu, en, in voorkomend geval, een samenvatting van de ten laste gelegde feiten die aan de vordering van het Openbaar Ministerie ten grondslag liggen. Indien een maatregel houdende voorlopige bewaring wordt opgelegd, moeten de partijen en hun advocaat tijdens de termijn waarin hoger beroep kan worden ingesteld, bovendien kennis kunnen nemen van het dossier.

De minderjarige die partij is in het geding, kan uiteraard steeds beroep instellen.

De wet van 2 februari 1994 is derhalve erop gericht bijzondere waarborgen te verschaffen op het stuk van het contact tussen de minderjarige en zijn advocaat, betreffende de inzage in het dossier en de correcte informatieverstrekking aan de jongere, alsook inzake de hem ten laste gelegde feiten en zijn rechten.

418. Wanneer een zaak in verband met beschermingsmaatregelen ten aanzien van minderjarigen, bij de jeugdrechtbank aanhangig is gemaakt, worden de partijen en hun advocaat ervan in kennis gesteld dat het dossier ter griffie is neergelegd en zij er vanaf het tijdstip van betekening van de dagvaarding inzage kunnen van nemen. De partijen en hun advocaat kunnen eveneens kennis nemen van het dossier wanneer het Openbaar Ministerie de oplegging van een maatregel bedoeld in de artikelen 52 en 53 vordert, alsmede gedurende de termijn waarbinnen hoger beroep kan worden ingestelde tegen de beschikkingen waarbij dergelijke maatregelen worden opgelegd. De stukken die betrekking hebben op de persoonlijkheid van de minderjarige en op het milieu waarin hij leeft, kunnen evenwel noch aan betrokkene noch aan de burgerlijke partij worden medegedeeld. Het volledige dossier, daaronder begrepen de stukken ervan, moet ter beschikking worden gesteld van de advocaat van betrokkene wanneer deze laatste partij is in het geding.

419. Wanneer de minderjarige tijdens de zitting afwezig is, wordt de beschikking of het vonnis bij verstek gewezen en moet ten laatste vijftien dagen na in kennis te zijn gesteld van de genomen beslissing (betekening) verzet worden aangetekend, door beroep te doen op een gerechtsdeurwaarder. Bij verstek gewezen kabinetsbeschikkingen worden in de praktijk nooit betekend en het is bijna altijd mogelijk verzet aan te tekenen of beroep in te stellen, zelfs wanneer de minderjarige tijdens de eerste zitting afwezig was. De minderjarige kan steeds beroep instellen tegen een maatregel die op hem betrekking heeft wanneer die maatregel is genomen tijdens een procedure waarin hij geacht wordt partij te zijn.

420. Indien de minderjarige op de zitting of in het kabinet van de rechter aanwezig is, vangt de termijn voor hoger beroep onmiddellijk aan op de dag van de uitspraak. Beroepen ingesteld op de zestiende dag worden dan ook niet-ontvankelijk verklaard. De rechtspleging voor het Hof van Beroep is identiek aan die voor de jeugdrechtbank. Bijgevolg kan een minderjarige die zich tegen een beslissing van de jeugdrechter wenst te verzetten, aan een magistraat in hoger beroep vragen een "kabinetsbeschikking" te nemen teneinde de toestand te regelen in afwachting van de openbare terechtzitting. De minderjarige kan zich vervolgens tot het Hof van Cassatie en zelfs tot het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wenden.

421. De wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de wet betreffende de jeugdbescherming bepaalt dat elke minderjarige recht heeft op bijstand van een advocaat telkens hij voor de jeugdrechtbank verschijnt. Teneinde tijdens de rechtspleging aan de minderjarige een behandeling te waarborgen die is aangepast aan zijn jonge leeftijd en zo billijk mogelijk is, strekt de Belgische wetgeving ertoe de volgende fundamentele beginselen en rechten na te leven :

a) Beginsel van de wettelijkheid van de tenlastelegging

422. Het beginsel van de wettelijkheid van de tenlastelegging wordt erkend in artikel 12 van de Grondwet : "Niemand kan worden vervolgd dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft". De rechter kan derhalve geen feiten ten laste leggen die door de wet niet als misdrijf worden omschreven, zulks ongeacht zijn opvatting betreffende de moraliteit en de gevaarlijkheid van de feiten. De rechter moet in zijn beslissing het bestaan van voorwaarden vaststellen waaraan de toepassing van de wet afhankelijk wordt gesteld en moet de wettelijke bepalingen aangeven op grond waarvan hij de feiten als vastgesteld verklaart.

b) Beginsel van het vermoeden van onschuld

423. Volgens dit grondbeginsel van de Belgische wetgeving moet een ieder, verdacht of beschuldigd van een strafbaar feit, onschuldig worden geacht tot zijn schuld volgens de wet is bewezen.

c) Recht om onverwijld en rechtstreeks in kennis te worden gesteld van de hem ten laste gelegde beschuldigingen

424. Het kind heeft het recht om "onverwijld en rechtstreeks in kennis te worden gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen". Concreet gezien houdt dit recht in te worden verhoord en inzage te hebben in zijn dossier. In de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bestaat in dit verband evenwel een belangrijk probleem : de rechter kan de minderjarige tijdens de onderzoeksfase dagvaarden maar hij is er evenwel niet toe gehouden.

425. Het kind heeft eveneens recht op "juridische of andere passende bijstand in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging". Net als bij de inzage in het dossier beperkt artikel 55 van de wet van 8 april 1965 zich ertoe de bijstand van een advocaat tijdens de terechtzitting te waarborgen terwijl het essentieel debat vroeger plaatsvindt, te weten tijdens het onderzoek en bij het nemen van de voorlopige maatregelen. In een later stadium wordt de minderjarige eveneens bijstand onthouden aangezien artikel 60 niet voorziet in de aanwezigheid van een advocaat tijdens de herzieningsprocedure van de maatregelen. Het kind heeft bijgevolg recht op bijstand van een advocaat zelfs indien jegens hem bij kabinetsbeschikkingen maatregelen worden genomen, maar ingeval hij niet om de bijstand van een advocaat verzoekt, en er geen aanwezig is, wordt de rechtspleging toch als wettig beschouwd !

d) Recht "dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet"

426. De wet van 8 april 1965 legt geen termijn op, noch inzake de duur van het onderzoek, noch betreffende het in gereedheid brengen van het dossier. De rechtsbepaling ten aanzien van minderjarigen heeft vaak een voorlopig karakter en vindt plaats zonder debat op tegenspraak. Kabinetsbeschikkingen zijn immers gekenmerkt door een "voorlopige tenuitvoerlegging", te weten dat zij gehandhaafd blijven zolang zij niet door de rechter of het hof van beroep worden herzien. Aangezien de wet voor deze beschikkingen geen maximumduur heeft gesteld, zijn zij van toepassing tot aan de uitspraak van het vonnis. De jeugdrechtbank kan ook te allen tijde de door haar genomen maatregelen wijzigen.

427. De wet van 2 februari 1994 brengt dit probleem tot een oplossing :

i) de duur van de voorbereidende procedure wordt in beginsel beperkt tot zes maanden, te rekenen van de vordering van het Openbaar Ministerie tot op het tijdstip dat de rechtbank het dossier na beëindiging van het onderzoek doet toekomen aan het Openbaar Ministerie. Er wordt evenwel in een uitzondering voorzien met betrekking tot het bijzondere geval bedoeld in het nieuwe artikel 52quater van de wet, ingevoegd bij artikel 17 van het ontwerp, op grond waarvan een voorlopige bewaringsmaatregel in een gesloten opvoedingsafdeling kan worden verlengd boven een termijn van zes maanden wegens de complexiteit van het onderzoek wanneer bepaalde feiten samenhangen of er verscheidene daders zijn;

ii) bovendien is bepaald dat de minderjarige bij iedere verschijning voor de jeugdrechtbank recht heeft op bijstand van een advocaat;

iii) ten slotte is de jeugdrechtbank verplicht de jongere die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, persoonlijk te horen, zelfs indien hij geen partij is in het geding, wanneer zijn belangen rechtstreeks in het gedrang komen bij geschillen tussen de personen die het ouderlijk gezag over hem uitoefenen.

e) Recht op beroep

425. De minderjarige kan thans steeds hoger beroep instellen tegen een beslissing die op hem betrekking heeft wanneer zij genomen is in het kader van een procedure waarin de minderjarige geacht wordt partij te zijn. In werkelijkheid kunnen degenen die als partij in het geding worden beschouwd, beroep instellen. Indien het parket een zaak aanhangig maakt bij de rechtbank teneinde ten aanzien van de ouders een maatregel te treffen, bijvoorbeeld de plaatsing van de minderjarige, kan deze laatste geen hoger beroep instellen ! Volgens de wet kan de minderjarige slechts hoger beroep instellen tegen maatregelen die uitdrukkelijk tegen hem zijn genomen.

f) Recht op kosteloze bijstand van een tolk

429. De wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken bepaalt dat de verdachte, de burgerlijk verantwoordelijke partij, de persoonlijk ter zitting verschijnende partijen en de getuigen de taal gebruiken die zij verkiezen, voor al hun gezegden en verklaringen, zowel in al de ondervragingen van het vooronderzoek en van het onderzoek, als voor de onderzoeks- en vonnisgerechten en voor al de burgerlijke rechtbanken en rechtbanken van koophandel. Wanneer de rechter de gebruikte taal niet verstaat, doet hij een beroep op de medewerking van een tolk. De kosten voor betaling van de tolken zijn ten laste van de Schatkist.

g) Recht tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer

430. De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer komt op positieve wijze tot uiting in de wet van 8 april 1965. Zo verbiedt artikel 63 de mededeling van de ontzetting van de ouderlijke macht, alsook van de maatregelen bevolen ten aanzien van de minderjarige, aan particulieren, alsmede aan de administratieve overheden, de notarissen en de gerechtsdeurwaarders, behalve indien deze laatsten de inlichtingen voor de toepassing van een wets- of verordeningbepaling volstrekt nodig hebben. In dit geval geschiedt de mededeling onder toezicht van de rechterlijke instanties. In artikel 77 is bepaald dat elke persoon die, in welke hoedanigheid ook, zijn medewerking verleent aan de toepassing van deze wet, daardoor instaat voor de geheimhouding van de feiten die hem in de uitoefening van zijn opdracht worden toevertrouwd en die hiermede verband houden. Krachtens artikel 80 is de publikatie en de verspreiding verboden van het verslag van de debatten voor de jeugdrechtbanken en van elke tekst, tekening, foto of enig beeld waaruit de identiteit kan blijken van minderjarigen die vervolgd worden of ten aanzien van wie een beschermingsmaatregel is genomen.

431. Artikel 8 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens verbiedt bovendien de verwerking van persoonsgegevens wanneer die betrekking hebben op de maatregelen die op grond van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming ten aanzien van minderjarigen zijn genomen of op de decreten en ordonnances inzake jeugdbescherming, op de ontzettingen van de ouderlijke macht, alsmede op de maatregelen van opvoedingsbijstand die door de jeugdrechtbanken of de jeugdkamers bij de hoven van beroep, op grond van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, zijn uitgesproken of gelast, behalve wanneer de verwerking van gegevens bepaalde doeleinden nastreeft vastgesteld door of krachtens een wet, wanneer de gegevens worden verwerkt door het centraal strafregister van het Ministerie van Justitie, wanneer zij worden verwerkt door natuurlijke personen uitsluitend voor het beheer van hun eigen geschillen of nog wanneer de verwerking wordt verricht onder het toezicht en de verantwoordelijkheid van een advocaat ter bescherming van de belangen van zijn cliënten.

432. Algemeen beschouwd zijn zowel de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens als het Verdrag van de Raad van Europa nr. 108 dd. 28 januari 1981 tot bescherming van personen ten opzichte van de geautomatiseerde verwerking van

persoonsgegevens, door België geratificeerd op 29 mei 1992, die gericht zijn op de totstandbrenging van een hoge beschermingsgraad van persoonsgegevens, zowel van toepassing op de persoonsgegevens betreffende minderjarigen als op die met betrekking tot volwassenen.

433. Ten slotte moet erop worden gewezen dat in de Belgische wetgeving geen enkele bepaling uitdrukkelijk een minimumleeftijd vaststelt waaronder een kind onbekwaam wordt geacht de strafwet te overtreden. Ons strafrecht heeft echter geen behoefte aan een dergelijke bepaling. Op grond van artikel 36, 4° van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gewijzigd bij de wet van 19 januari 1990 tot verlaging van de leeftijd van burgerlijke meerderjarigheid tot achttien jaar, alsook door artikel 1 van de wet van 24 december 1992, is een minderjarige, onder voorbehoud van de vastgestelde uitzonderingen, immers onbekwaam de strafwet te overtreden. Elke zaak waarbij een persoon jonger dan achttien jaar een "als misdrijf gekwalificeerd feit" heeft gepleegd, behoort in beginsel tot de bevoegdheid van de jeugdrechtbank.

B. Maatregelen die op nationaal en communautair niveau zijn genomen met het oog op de behandeling van die kinderen zonder een beroep te doen op een gerechtelijke procedure

1. Op federaal niveau

434. Wanneer het parket een zaak aanhangig maakt bij de jeugdrechter bepaalt artikel 37 van de wet van 8 april 1965 dat de jeugdrechtbank de voor haar gebrachte personen maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding kan opleggen. De rechtspraak in de jeugdrechtbank is derhalve van beschermende en opvoedkundige aard, zelfs indien bepaalde maatregelen in sommige gevallen kunnen worden beschouwd als straffen toepasbaar op feiten die als misdrijf worden omschreven, zoals bijvoorbeeld de educatieve en filantropische prestaties. Enige vorm van gradatie of geleidelijke verzwaring van de maatregelen bedoeld in artikel 37 is uitgesloten. Deze opvatting is het gevolg van het feit dat de maatregelen aangepast moeten zijn aan de opvoedingsbehoeften van de minderjarige en dat het wenselijk is geacht elke herinnering in dit verband te onderdrukken.

435. De jeugdrechtbank is voor de toepassing van de maatregelen ten aanzien van de ouders in haar beoordeling beperkt door de vorderingen van het openbaar ministerie die de zaak aanhangig maakt ten einde een bepaalde maatregel te doen uitspreken. Wanneer het Openbaar Ministerie minderjarigen voor de rechtbank brengt die zich in een door de wet bepaald geval bevinden, heeft de rechtbank evenwel de grootste bewegingsvrijheid aangezien zij binnen de perken van de wet vrij maatregelen kan vaststellen. Deze grote beoordelingsvrijheid moet evenwel gepaard gaan met inachtneming van twee beginselen van de wet, te weten dat het gerechtelijk optreden de noodzaak van dwangmaatregelen onderstelt en dat de wetgever, voor zover mogelijk, heeft gepoogd te voorkomen dat de banden met de familiale omgeving worden verbroken. De plaatsing van het kind buiten de familiale omgeving moet dan ook zoveel mogelijk worden voorkomen.

436. De wet bepaalt dat de jeugdrechtbank ten aanzien van de minderjarige een maatregel "kan" opleggen, wat betekent dat, zelfs wanneer de feiten zijn vastgesteld, de rechtbank kan beslissen dat het niet nodig is een maatregel te treffen. De maatregelen zijn op soepele wijze gedefinieerd teneinde tegemoet te komen aan de nieuwe opvoedingsmethodes en aan de jeugdrechtbank de mogelijkheid te bieden de ontwikkeling van nieuwe praktijken te bevorderen.

437. De rechter kan oordelen dat een educatieve of filantropische prestatie geschikt is voor de jongere die een bepaald als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd. In dit geval kan de rechter de minderjarige verplichten een aantal werkuren te verrichten (tot 240 uren volgens sommige bronnen) ten behoeve van openbare instellingen

of instellingen van openbaar nut (het Rode Kruis, ziekenhuizen, dienst beplantingen van de stad, enz.). Deze prestaties, ook wel eens op pretoriaanse wijze als "alternatieve straffen" bestempeld, zijn in feite voorbehouden aan minderjarigen die een misdrijf hebben gepleegd. Zij hebben tot doel de minderjarige actief aan zijn "resocialisatie" te doen deelnemen: hij wordt verplicht op bepaalde uren een bepaalde taak uit te voeren waardoor hij een zekere discipline in acht moet nemen en hij tevens met een ander milieu te maken krijgt. Indien hij zijn verplichtingen niet nakomt, kan de rechter strenger optreden. De minderjarige kan om te bewijzen dat hij zich uit de probleem-situatie wenst te redden, het initiatief nemen en zelf een dergelijke oplossing aan de rechter voorstellen.

438. Hierbij zou ook kunnen worden voorzien in bemiddeling, een rechtsmiddel dat zich thans nog in een experimentele fase bevindt. De bemiddeling tussen de dader en het slachtoffer bestaat in het optreden van een derde ten einde de betrokken partijen te helpen zelf een oplossing te vinden voor hun probleem, zonder een dwangmaatregel te moeten aanwenden. Het optreden van het parket is in dit geval beperkt tot de mogelijkheid de partijen te verwijzen naar een dienst gespecialiseerd in bemiddeling, hen inlichtingen te verstrekken, alsook het resultaat van de bemiddeling te beoordelen.

439. Artikel 38 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bepaalt dat indien de minderjarige die wegens een als misdrijf omschreven feit voor de jeugdrechtbank is gebracht, op het tijdstip van het feit ouder dan volle zestien jaar was en de jeugdrechtbank een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt acht, zij de zaak bij een met redenen omklede beslissing uit handen kan geven en ze naar het Openbaar Ministerie kan verwijzen, met het oog op vervolging voor het bevoegde gerecht als daartoe grond bestaat.

2. Op communautair niveau

440. Deze materie uit de gerechtelijke sfeer halen is een hoofdvereiste die in de communautarisering van de jeugdbescherming in België een objectieve bondgenoot vindt en misschien wel een streefdoel ervan vormt. Hierbij wordt ernaar gestreefd de bestaande onduidelijkheid uit de wereld te helpen en klaarheid te brengen in de sociale, alsook in de gerechtelijke functies. Het gaat erom een onderscheid te maken tussen het optreden van de justitie en dat van de sociale hulpverlening, en op grond daarvan de grens tussen het sociale en het gerechtelijke te bepalen. Met hetzelfde doel voor ogen is ook de wens geuit om de jongeren zoveel mogelijk uit de gerechtelijke sfeer te houden en om de conflictsituaties op een andere wijze op te lossen.

441. In de Vlaamse Gemeenschap bestaat er een "bemiddelingscommissie". In de Franse Gemeenschap bestaat er per arrondissement een directeur voor bijzondere jeugdzorg die, op grond van de gerechtelijke maatregel genomen ten aanzien van een jongere in gevaar, administratieve beslissingen kan nemen zonder dat het formeel akkoord van de betrokkenen daartoe is vereist. Wanneer in de Franse Gemeenschap het parket in het bezit wordt gesteld van een proces-verbaal van een jonge delinquent, kan het oordelen dat het niet nodig is de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig te maken en kan het bereidwillige jongeren die zich wensen te beteren, doorverwijzen naar de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd die jegens hem de gepaste maatregelen zal nemen. Het gerecht speelt een aanvullende rol en kan slechts optreden wanneer blijkt dat de familiale omgeving ontoereikend is om de bestaande problemen op te lossen.

442. In de Duitstalige Gemeenschap wordt in het ontwerp van decreet inzake jeugdbijstand een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de jeugdrechtbank, de Raad en de dienst Bijzondere Jeugdzorg. Alleen gevallen waarin kinderen of jongeren in gevaar zijn en waarin de toestemming van de betrokken personen niet kan worden verkregen, worden voor de jeugdrechtbank behandeld.

443. In de Vlaamse Gemeenschap bestaat er een "bemiddelingscommissie".

B. Behandeling van kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, met inbegrip van kinderen onderworpen aan enige vorm van detentie, gevangenneming en plaatsing in een inrichting - Artikel 37, Leden b)-c)-d)

444. Naast de gevallen waarin de Jeugdrechtbank de zaak uit handen geeft, biedt de wet aan de rechter ook de mogelijkheid minderjarigen gedurende een termijn van ten hoogste vijftien dagen op te sluiten wanneer het feitelijk onmogelijk is een particulier of een instelling te vinden die de minderjarige dadelijk kan opnemen. In dit geval wordt de minderjarige van de aldaar gedetineerde volwassenen afgezonderd. Deze voorlopige maatregel is vatbaar voor beroep. De erg korte duur van de maatregel zelf (15 dagen) heeft in de praktijk evenwel tot gevolg dat het beroep altijd niet-ontvankelijk wordt verklaard, aangezien de maatregel reeds een einde heeft genomen op het tijdstip dat het hof van beroep uitspraak doet.

445. Door het decreet van 4 maart 1991 inzake bijzondere jeugdbijstand goed te keuren, heeft de wetgever van de Franse Gemeenschap absoluut willen voorkomen dat kinderen die geen als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, in een strafinrichting worden opgesloten. Artikel 53 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming blijft evenwel van toepassing op minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, aangezien deze materie tot de bevoegdheid van de nationale wetgever behoort. Hoewel het in dit artikel duidelijk om een uitzonderingsmaatregel gaat, hebben de jeugdrechters tijdens laatste vijftien jaar van die formule soms gebruik of misbruik gemaakt. Die magistraten hebben artikel 53 duidelijk aangewend om andere redenen dan de noodzaak aan dringende huisvesting.

446. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens heeft op 29 februari 1988 in het arrest Bouamar de Belgische Staat veroordeeld : de wet betreffende de jeugdbescherming moet worden aangepast aan artikel 5, §§ 1 en 4, van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het Hof heeft geoordeeld dat, aangezien België in het kader van haar beleid inzake jeugddelinquentie gekozen heeft voor het systeem van opvoeding onder toezicht, zij haar infrastructuur aan de pedagogische doelstellingen van de wet moet aanpassen. Het Hof heeft in onderhavig geval geoordeeld dat de bewaring van een minderjarige in een huis van arrest, zoals is bepaald in artikel 53, niet noodzakelijkerwijs een inbreuk is op artikel 5, § d, van het Verdrag impliceert, zelfs indien zulks niet als zodanig overeenstemt met een opvoeding onder toezicht van betrokkene. Deze bepaling belet immers niet dat een voorlopige maatregel van bewaring wordt genomen die als voorbereiding dient op het regime van opvoeding onder toezicht, zonder evenwel het karakter ervan te dragen. In deze veronderstelling moet het verblijf in de gevangenis evenwel op korte termijn leiden tot de werkelijke toepassing van een opvoedkundig regime in een gespecialiseerde omgeving.

447. De rechten van de heer Bouamar zijn dan ook geschonden aangezien de negen opeenvolgende plaatsingen in een huis van arrest niet konden worden gerechtvaardigd, hoewel elke plaatsing afzonderlijk als wettig kon worden beschouwd. Een onderzoek heeft uitgewezen dat de plaatsingen in een gevangenis het gevolg zijn van een gebrek aan aangepaste structuren, onder meer bij de opvang en de begeleiding van jonge drugdelinquenten, of van het gebrek aan passende wettelijke bepalingen, inzonderheid op het stuk van de voorlopige hechtenis en van procedures betreffende het uit handen geven van een zaak.

448. De wet van 2 februari 1994 tot wijziging van de wet betreffende de jeugdbescherming heeft tot doel deze situatie te regulariseren. Indien tijdens de voorbereidende procedure de plaatsing in een gesloten instelling wordt bevolen, wordt in bijkomende waarborgen voorzien :

a) de maatregel kan slechts worden genomen voor een termijn van vijftien dagen, die slechts een maal kan worden hernieuwd (draagwijdte van het arrest BOUAMAR);

b) hoger beroep tegen deze beschikkingen moet binnen vijftien werkdagen te rekenen van de akte van hoger beroep worden behandeld. Indien bij gebrek aan plaats

in een gepaste instelling artikel 53 wordt toegepast (voorlopige bewaring), moet het eventueel hoger beroep binnen vijf werkdagen worden behandeld.

c) De maatregel kan bovendien slechts worden toegepast ten aanzien van jongeren van ten minste veertien jaar die ervan verdacht worden een feit te hebben gepleegd, dat overeenkomstig het Strafwetboek of de aanvullende wetten ervan strafbaar is met een gevangenisstraf van ten minste een jaar. Artikel 53 kan voor dezelfde feiten slechts een maal worden toegepast.

De advocaat moet vanzelfsprekend reeds in de fase van de kabinetsbeschikkingen kennis kunnen nemen van het dossier indien de overwogen maatregel vrijheidsberoving meebrengt.

C. Straffen uitgesproken ten aanzien van minderjarigen, inzonderheid het verbod hen te ontwerpen aan de doodstraf - Artikel 37 a)

449. Het antwoord op deze vraag is reeds gegeven bij de behandeling van afdeling IV. (par. 153 tot 158)

D. Lichamelijk en geestelijk herstel en herintegratie in de maatschappij - artikel 39

450. Er worden particuliere initiatieven genomen met het oog op de resocialisatie van jonge delinquenten na een verblijf in een open of een gesloten milieu. Het opgelegd verblijf in een instelling heeft evenwel een opvoedkundig doel en bereidt zodoende de jongeren voor op een betere integratie in de maatschappij. Deze jongeren worden begeleid door psychologen, indien zij zulks nodig vinden. Voor het overige zijn de maatregelen betreffende wederaanpassing en resocialisatie genomen ten aanzien van kinderen die het slachtoffer zijn van slechte behandeling besproken in de afdelingen die op deze materie betrekking hebben.

III. Kinderexploitatie, hun lichamelijk en geestelijk herstel en hun herintegratie in de maatschappij

A. Economische exploitatie, inzonderheid kinderarbeid - Artikel 32

451. Hoewel kinderarbeid in België in beginsel verboden is, is op 3 februari 1993 in dit verband een nieuwe wet in werking getreden. Deze wet is in vergelijking met die van 1971 nieuw in die zin dat zij ook betrekking heeft op een sector waarin steeds meer een beroep wordt gedaan op kinderen, te weten de reclame. Krachtens de wettelijke bepalingen ervan en op voorwaarde dat de bevoegde Minister een afwijking toestaat, is kinderarbeid bijgevolg toegestaan in nauwkeurig omschreven gevallen, zoals bijvoorbeeld een rol in een toneelstuk, bij modeshows en recentelijk in de reclame. De nieuwe wet bepaalt dat de arbeid geen nadelige invloed mag hebben op de ontwikkeling van het kind op pedagogisch, intellectueel en sociaal vlak, en zijn fysieke, psychische en morele integriteit of zijn welzijn niet in gevaar mag brengen.

452. De wet van 5 augustus 1992 heeft de volgende nieuwe krachtlijnen :

a) de gevallen waarvoor een individuele afwijking van het verbod op kinderarbeid is toegestaan, worden nauwkeurig omschreven;

b) er wordt voorzien in een nieuwe afwijking, te weten de medewerking aan fotosessies;

c) in geval van inbreuk wordt in de mogelijkheid voorzien om tevens de personen achter de schermen, zoals managers, impressario's, en anderen te straffen;

d) er zijn een aantal maatregelen getroffen teneinde de vorming van "kindersterren" tegen te gaan;

e) ter uitvoering van het verdrag inzake de rechten van het kind (artikelen 32

en 36), bepaalt de wet als voorwaarde dat de werkzaamheden geen nadelige invloed mogen hebben op de ontwikkeling van het kind op pedagogisch, intellectueel en sociaal vlak, zijn fysieke, psychische en morele integriteit niet in gevaar mag brengen of niet schadelijk zijn voor enig aspect van zijn welzijn;

f) de kinderen zijn met betrekking tot de vaststelling van de uren tijdens welke de activiteiten mogen worden verricht, ingedeeld in leeftijdscategorieën gaande van 0 tot 6 jaar, van 7 tot 11 jaar, van 12 tot 15 of 16 jaar. De Koning heeft een ruime bevoegdheid om voor elke leeftijdsgroep bijkomende voorwaarden vast te stellen.

453. Deze voornoemde afwijking wordt in bepaalde omstandigheden geweigerd, te weten :

a) voor kinderen tot en met 6 jaar, tussen 19 uur en 8 uur 's morgens of wanneer de activiteiten meer dan vier uur per dag in beslag nemen;

b) voor kinderen van 7 tot en met 11 jaar : van 22 uur tot 8 uur 's morgens of wanneer de activiteiten meer dan zes uur per dag in beslag nemen;

c) voor kinderen van 12 tot 15 jaar (of 16 jaar) : van 23 uur tot 8 uur 's morgens of wanneer de activiteiten meer dan acht uur per dag in beslag nemen.

Het koninklijk besluit van 11 maart 1993, waarin deze opsomming is opgenomen, bepaalt tevens dat de tijd tussen de beëindiging en de hervatting van de activiteiten ten minste veertien achtereenvolgende uren moet bedragen en dat bedoelde activiteiten in geen geval verricht mogen worden gedurende meer dan vijf achtereenvolgende dagen zonder een onderbreking van minstens achtenveertig opeenvolgende uren in te lassen.

454. In de wettelijke bepalingen ter zake is eveneens het volgende vastgesteld :

a) de aanvraag tot verkrijging van een individuele afwijking op het verbod inzake kinderarbeid kan alleen worden ingediend door de natuurlijke persoon die de activiteiten organiseert, waarbij deze laatste in België zijn woonplaats moet hebben;

b) de bevoegde ambtenaar kan niet alleen per activiteit een aantal specifieke maatregelen treffen, maar het kind tevens horen;

c) er wordt een Adviesraad Kinderarbeid opgericht zodat niet alleen werknemers en werkgevers zijn vertegenwoordigd maar tevens de medewerking is gewaarborgd van deskundigen op het stuk van de psychologie en de pedagogie;

d) de straffen voor personen die kinderen arbeid of activiteiten doen of laten verrichten, worden verzwaard;

e) het geld waarop het kind recht heeft of dat het kind ontvangt, moet door de organisator worden gestort op een geblokkeerde spaarrekening op naam van het kind;

455. Het begrip loon is één van de nieuwigheden in deze wet : de aanvrager van de individuele afwijking moet het loon in geld van het kind storten op een persoonlijke spaarrekening op naam van het kind. De intrest wordt gekapitaliseerd en enige andere betalingswijze is nietig. Alleen het kind kan over die rekening beschikken. De gebruikelijke geschenken kunnen aan het kind worden gegeven op voorwaarde dat zij aan de leeftijd, aan de ontwikkeling en aan de vorming van het kind zijn aangepast.

B. Gebruik van verdovende middelen - Artikel 33

456. Deze materie is reeds gedeeltelijk behandeld in het commentaar bij de definitie van het begrip "kind". Sommige bepalingen kunnen evenwel in herinnering worden gebracht. Wanneer de rechterlijke instanties kennis ervan krijgen dat een jongere onder de achttien jaar drugs maakt, aankoopt, verkoopt, in het bezit ervan is of in groep drugs gebruikt, legt de jeugdrechtbank een dossier aan en neemt zij de nodige beschermingsmaatregelen (toezicht, plaatsing bij een particulier of in een private instelling, plaatsing in een openbare instelling).

457. Indien een jongere tussen de leeftijd van 16 en 18 jaar aan drugs is verslaafd en herhaaldelijk misdrijven heeft gepleegd, kan de jeugdrechtbank de zaak uit handen

geven na een medisch-psychologisch onderzoek te hebben doen verrichten. De jongere wordt dan naar een gerecht voor volwassenen verwezen.

458. In dit verband moeten verschillende vaststellingen worden gedaan :

a) de ordediensten en de rechterlijke instanties zijn van oordeel dat de jeugddelinquentie verbonden aan druggebruik is toegenomen;

b) problemen inzake druggebruik zijn net als problemen die verband houden met geweld of problemen van psychiatrische aard, een factor die ertoe bijdraagt dat de verschillende betrokken diensten de jongeren afwijzen. Dit fenomeen ligt aan de grotere vraag naar gespecialiseerde opvang ten grondslag;

c) in de openbare instellingen voor observatie en opvoeding onder toezicht wordt de aanwezigheid vastgesteld van een groot aantal minderjarige druggebruikers;

d) de wet van 9 juli 1975 betreffende slaapmiddelen en verdovende middelen veroorzaakt een probleem met betrekking tot de opvang van druggebruikers in een gespecialiseerde instelling. Wanneer de verslaafde in een instelling drugs blijft gebruiken, loopt de directie ervan immers het gevaar strafrechtelijk te worden vervolgd, zodat zij in het reglement voorziet in het ontslag van personen die op heterdaad worden betrapt;

e) het gevaar bestaat dat de jongere tijdens zijn adolescentie als drugsverslaafde wordt gebrandmerkt, wat hem in een onomkeerbare situatie kan doen terechtkomen. De diagnose betreffende en de voorlichting van de jongere zijn doorslaggevende factoren die het zwaartepunt van het probleem veeleer leggen op het belang van het tijdstip van opvang dan op de noodzaak om te voorzien in gespecialiseerde diensten in een verder stadium van het probleem.

459. Daarom moet een gezamenlijk beleid worden uitgewerkt dat erop is gericht het fenomeen van de afwijzing waarmee de minderjarige verslaafden worden geconfronteerd, tegen te gaan door in de diensten die zorgen voor de eerste opvang, een gepaste houding en opvang te bevorderen vooraleer een beroep wordt gedaan op gespecialiseerde diensten voor druggebruikers. Daartoe moet een voorlichtingscampagne worden georganiseerd zowel bij het onderwijzend personeel als in de psycho-medisch-sociale centra, in de centra voor geestelijke gezondheidszorg, in de diensten voor bijzondere jeugdbijstand, alsook bij de huisartsen.

1. In de Franse Gemeenschap

460. De Minister van Sociale Zaken en Gezondheid van de Franse Gemeenschap heeft dan ook besloten een beleid te voeren dat preventief is aangezien het voorziet in een schema betreffende primaire, secundaire en tertiaire preventie, dat in zijn verscheidenheid toch gecoördineerd is en tevens in die zin geïntegreerd is dat de verschillende niveaus worden overbrugd. Dit beleid is gegrond op informatieverstrekking, bewustmaking, preventie en opleiding van professionele actoren. In dit kader wordt het idee verdedigd dat de druggebruiker een rechtssubject is en derhalve beschouwd wordt als een persoon die recht heeft op de traditionele verzorgings- en begeleidingsdiensten. De Ministers van Justitie en van Sociale zaken en Gezondheid van de Franse Gemeenschap hebben een werkgroep opgericht teneinde een alternatief uit te werken voor de voorlopige hechtenis van druggebruikers, zelfs indien het gaat om delinquenten.

461. Het is bovendien noodzakelijk dat de beslissingen houdende plaatsing in de verschillende soorten diensten aangepast zijn aan de verschillende vormen van drugsverslaving. Het is aanbevolen een beleid voor opvang van minderjarige druggebruikers op te nemen in de pedagogische programma's van de openbare instellingen voor jeugdbescherming, waarbij tevens een ethische en professionele structuur moet worden uitgewerkt teneinde samen te werken.

2. In de Vlaamse Gemeenschap

462. In de Vlaamse Gemeenschap ondersteunt het Vlaams Fonds voor Integratie van kansarmen (VFIK) de ambulante drughulpverlening, die deel uitmaakt van het meer algemene straathoekwerk.

3. In de Duitstalige Gemeenschap

463. In de Duitstalige Gemeenschap zorgt de Arbeitsgemeinschaft für Suchtvorbeugung und Lebensbewältigung (ASL), de preventieve afdeling van het centrum voor geestelijke gezondheidszorg, voor de primaire preventie bij toxicomanie. De originaliteit van dit project bestaat in een globale benadering in overleg met de verschillende leefmilieus. Elke grote school beschikt over een coördinator die zijn collega's voor de preventie moet motiveren. Aangezien de klassieke methode die erin bestaat voor verdovende middelen te waarschuwen, voorbijgestreefd is, wordt de nadruk gelegd op de ontwikkeling van de individuele bekwaamheden van iedere leerling, hetzij in zijn eigen leefomgeving, hetzij door hem technieken bij te brengen om zijn gevoelsleven te beheersen en het hoofd te kunnen bieden aan eventuele frustraties.

C. Seksuele exploitatie en seksueel misbruik - Artikel 34

I. Op federaal niveau

464. In een land zoals het onze moet gewezen zijn dat seksuele exploitatie en seksueel misbruik bestaan, vaak geniepig, alsook dat vele gevallen aan niemand ter kennis worden gebracht. Op grond van recente onderzoeken en aanhoudingen konden de opeenvolgende fases die aanleiding geven tot seksuele exploitatie van jongeren worden ontdekt : kinderen gebruiken voor modelfoto's die uiteindelijk fotosessies voor kinderpornografie worden ten behoeve van netwerken van pedofilie.

465. Hoewel kinderprostitutie een wel bekend verschijnsel is in arme landen, moet noodgedwongen worden vastgesteld dat zij eveneens in België bestaat. De prostitutie wordt tegenwoordig in alle maatschappelijke milieus aangetroffen. Het gebruik van drugs en alcohol, de bovenmatige behoefte aan consumptiegoederen zetten de jongeren tot prostitutie aan. Sommige onder hen zijn nauwelijks tien jaar oud.

466. Het aantal incestgevallen die aan het licht worden gebracht, is toegenomen. Slechts weinig gevallen komen evenwel voor de rechtbank met het oog op vervolging. De aangifte geschiedt dikwijls door een persoon vreemd aan de familie of op grond van een vertrouwelijke mededeling door het slachtoffer wanneer het, althans gedeeltelijk, onafhankelijk wordt van de familie. Volgens de statistieken maakt incest ongeveer 5 à 10 % van de berechte seksuele misdrijven uit (op grond van een eerder beperkende definitie van incest), waarbij de dader in 20 tot 50 % van de gevallen heeft gehandeld onder invloed van alcohol.

467. Uit de beoordeelde gevallen blijkt dat incest vooral in de lagere bevolkingsgroepen voorkomt maar feitelijk een verschijnsel is dat zich in alle sociale bevolkingsgroepen voordoet. Overigens kan incest moeilijk gedefinieerd worden in epidemiologische termen. Het bestaan van een incestueuze situatie in het gezin, hetgeen een enorm angstgevoel bij het kind teweegbrengt, is veel belangrijker dan het feit te weten of er werkelijk is overgegaan tot seksuele betrekkingen. In tegenstelling hiermee kan worden gesteld dat er gezinnen bestaan waar af en toe incest wordt gepleegd, zonder dat dit noodzakelijkerwijs even catastrofale gevolgen heeft als in andere gezinnen, waar geen incest is gepleegd maar waar de incestueuze problematiek een absoluut doorslaggevende rol speelt.

468. Sedert enige tijd kan bij het parket steeds meer de tendens worden vastgesteld om geen beroep te doen op een rechterlijke instantie met het oog op de strafrechtelijke vervolging van de incestpleger teneinde te voorkomen dat de gezinskern voor altijd wordt verbroken. De multidisciplinaire ploegen spelen dan ook een uiterst

belangrijke rol in de begeleiding van het "gezin" bij moeilijkheden in de kern van het gehele gezin. Naast het belangrijke werk dat de multidisciplinaire ploegen op communautair niveau verrichten (zie commentaar bij artikel 19 van het Verdrag) komt het Belgisch Strafwetboek a posteriori tegemoet aan de bezorgdheid uitgedrukt in dit artikel.

469. De bescherming op strafrechtelijk gebied wordt gerealiseerd door middel van verscheidene tenlasteleggingen die min of meer aangepast zijn aan de werkelijkheid. Het element familie maakt in bepaalde gevallen deel uit van de bestanddelen van het delict, maar wordt wegens de leeftijd van het slachtoffer (met verschillende leeftijdsgrenzen) of de hoedanigheid van de dader meestal beschouwd als een verzwarende omstandigheid. In dat geval wordt bij de bescherming van het kind dezelfde procedure gevolgd als bij een gewoon misdrijf, bijvoorbeeld met betrekking tot de poging tot of deelneming aan het misdrijf. In het strafrecht bestaat geen algemene regeling betreffende gronden die aanleiding geven tot verzwaring van straf, maar alleen bij wet bepaalde verzwarende omstandigheden in bijzondere gevallen.

Deze worden bovendien beschouwd als "bijkomstige" elementen van het misdrijf die de straf alleen verzwaren.

470. De aanranding van de eerbaarheid is een met opzet gepleegde aanval op de lichamelijke integriteit. De aanranding bestaat, zodra er een begin van uitvoering is (artikel 374). In de bepalingen van het Strafwetboek worden verscheidene gevallen voorzien. Artikel 372, eerste lid, betreft de aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging gepleegd op een kind beneden de volle leeftijd van zestien jaar. De wet onderstelt de afwezigheid van toestemming. Wanneer de dader een bloedverwant in de opgaande lijn van het slachtoffer is, wanneer hij tot de personen behoort die over het slachtoffer gezag hebben, wanneer hij misbruik heeft gemaakt van het gezag of de faciliteiten die zijn functies hem verlenen, wanneer hij een geneesheer is aan wie het kind ter verzorging was toevertrouwd, worden de straffen verzwaaard (artikel 377, tweede lid). Artikel 372, tweede lid, kan eveneens onrechtstreeks in verband worden gebracht met de toestand van incest aangezien het betrekking heeft op de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging door een bloedverwant in opgaande lijn gepleegd op de persoon van een minderjarige, zelfs indien deze de volle leeftijd van zestien jaar heeft bereikt. Concreet beschouwd biedt deze bepaling een bescherming voor de minderjarige boven de leeftijd van zestien jaar wanneer het feit door een bloedverwant in opgaande lijn wordt gepleegd. De aanranding van de eerbaarheid gepleegd op de persoon van een minderjarige boven de volle leeftijd van zestien jaar wordt alleen gestraft indien de aanranding met geweld of bedreiging wordt gepleegd (artikel 373, eerste lid). [Bovendien worden de straffen verzwaaard wanneer het slachtoffer een minderjarige boven de leeftijd van zestien jaar is (tweede lid) en wanneer de minderjarige geen volle zestien jaar oud is (derde lid).] De hoedanigheid van bloedverwant in de opgaande lijn bezitten is in alle gevallen een verzwarende omstandigheid (artikel 377, tweede, derde en vierde lid).

471. De nieuwe strafbepalingen inzake verkrachting zijn bij de wet van 4 juli 1989 in het Strafwetboek ingevoerd. De wetgever maakt gebruik van verschillende parameters :

a) parameter van de daad : het begrip verkrachting wordt voortaan uitgebreid tot elke daad van seksuele penetratie;

b) parameter van de leeftijd : de straffen opgelegd op grond van artikel 375 verschillen naargelang de hoedanigheid van het slachtoffer; in het eerste, het tweede en het derde lid wordt het delict omschreven en een algemene straf opgelegd, het vierde lid bepaalt de straf ingeval het slachtoffer een minderjarige tussen de leeftijd van zestien en achttien jaar is, het vijfde lid wanneer het een minderjarige tussen veertien en zestien jaar betreft, het zesde lid wanneer het gaat om minderjarigen tussen tien en veertien jaar terwijl het zevende lid betrekking heeft op kinderen onder de leeftijd van tien jaar;

c) parameter van de dader : de hoedanigheid van de dader is een verzwarende omstandigheid (artikel 377, vijfde en zesde lid);

d) parameter van het resultaat : de dood, de foltering of opsluiting (artikel 376).

472. De artikelen 379 en 380 van het Strafwetboek hebben betrekking op de aanslag tegen de zeden door opwekking, vergemakkelijking of begunstiging van het bederf of de prostitutie van een minderjarige van het mannelijke of vrouwelijke geslacht, ten einde de driften van een andere persoon te voldoen. In die bepalingen wordt een onderscheid gemaakt naargelang de dader op de hoogte was van de staat van minderjarigheid van het slachtoffer of zulks uit nalatigheid niet kende. [De reden waarom de straf aanzienlijk wordt verminderd wanneer de dader de staat van minderjarigheid ten gevolge van zijn nalatigheid niet kent, vormt in dit verband een probleem.] Artikel 380bis heeft betrekking op het meenemen of het wegbrengen van een persoon met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie.

Punt 1° heeft betrekking op de persoon van de minderjarige terwijl artikel 380quater voorziet in een verdubbeling van de straf indien het misdrijf van het aanzetten tot ontucht of prostitutie ten aanzien van een minderjarige wordt gepleegd. Artikel 380ter heeft alleen betrekking op meerderjarigen aangezien de artikelen 397 en 380 op de minderjarigen van toepassing zijn. Bovendien wordt in de artikelen 386 en 386bis de kinderpornografie bestraft.

II. Op communautair niveau

473. In de Franse Gemeenschap heeft de Algemeen Afgevaardigde van de Rechten van het Kind in maart 1994 een petitie opgesteld waarin hij de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke machten erom verzoekt de nodige maatregelen te nemen teneinde te strijden tegen elke vorm van seksueel misbruik waarvan kinderen het slachtoffer zijn. Hoewel voorrang moet worden verleend aan de preventie moeten in dit verband verscheidene wetgevende maatregelen worden getroffen, alsook maatregelen die de behandeling van het probleem bevorderen.

D. Andere vormen van exploitatie - Artikel 36

I. Op federaal niveau

474. Dit artikel legt aan de Staten de verplichting op hun wetgeving aan te passen wanneer zich in onze maatschappij nieuwe vormen van exploitatie voordoen.

Er moet worden gewezen op de uiterst belangrijke rol van de sociale diensten die ambtshalve moeten ingrijpen wanneer zij kennis hebben van een slechte behandeling opgelegd aan een kind. Zij moeten tevens het parket daarvan op de hoogte brengen.

II. Op communautair niveau

475. In de Franse Gemeenschap heeft de Raad van de Franse Gemeenschap op 9 mei 1994 een voorontwerp van decreet betreffende de coördinatie van de strijd tegen de mishandeling van kinderen goedgekeurd. Krachtens dit decreet is een ieder die een verantwoordelijke functie in de sector van het kind uitoefent, verplicht mishandelingen te melden. Het decreet coördineert tevens het werk van de professionelen in de strijd tegen mishandeling.

E. Handel in, verkoop en ontvoering van kinderen - Artikel 35

476. In het Belgisch recht bestaat er in dit verband geen specifieke bepaling. De artikelen 364 en 365 van het Strafwetboek hebben betrekking op de ontvoering en het verbergen van een kind beneden de volle leeftijd van zeven jaar, zelfs indien het kind de ontvoerder vrijwillig is gevolgd. Het betreft hier een consequent misdrijf : een kind opvangen of bewaren van wie men weet dat het ontvoerd is, wordt strafbaar gesteld. Niettegenstaande de algemeenheid van de termen aangewend in het Strafwetboek gelden die misdrijven niet voor de ouders van het kind, noch voor de personen aan wie de rechterlijke instanties de bewaring heeft toegekend.

477. De artikelen 368 en 369 van hetzelfde Wetboek zijn een rechtstreekse uiting van de bezorgdheid waarvan de wetgever reeds in 1867 blijkt had gegeven. Zij beogen de bescherming van de ouderlijke macht, inzonderheid van het recht van bewaring, dat erop is gericht het kind te beschermen tegen elke fysieke of morele handeling die tot gevolg heeft dat de minderjarige wordt onttrokken aan de directieve macht die bepaalde personen op hem kunnen uitoefenen. Deze wetsbepalingen zijn per definitie niet van toepassing op de vader en op de moeder en hebben alleen betrekking op minderjarige kinderen.

478. Artikel 368 heeft betrekking op de ontvoering door geweld, list of bedreiging. Artikel 369 voorziet in een bijzondere verzwarende omstandigheid wanneer de ontvoerde persoon een meisje is beneden de volle leeftijd van zestien jaar.

479. Artikel 370 tenslotte betreft de ontvoering van een meisje dat de volle leeftijd van achttien jaar niet heeft bereikt en dat in de ontvoering heeft toegestemd of de ontvoerder vrijwillig is gevolgd. Het gaat hier om de raptus in virginem. Dit misdrijf wordt gewoonlijk gepleegd door mannen. De vrijwillige ontvoering van een jongen beneden de volle leeftijd van achttien jaar is a contrario niet strafbaar.

480. Voor het overige kan worden verwezen naar het commentaar bij artikel 11 van het Verdrag betreffende de internationale verbintenissen die België is aangegaan inzake de ongeoorloofde overbrenging van kinderen.

IV. Kinderen behorend tot een minderheid of tot een oorspronkelijke bevolkingsgroep - Artikel 30

481. De grondwettelijke waarborgen inzake vrijheid van mening, recht van vereniging, recht te vergaderen en vrijheid van eredienst, die in België aan Belgische onderdanen worden toegekend, komen gedeeltelijk tegemoet aan de vereisten omschreven in artikel 30 betreffende de rechten van kinderen behorend tot een minderheid of tot een oorspronkelijke bevolkingsgroep. Een van de doelstellingen van de Belgische grondwet bestaat erin maatregelen te bevorderen die aan de etnische, godsdienstige minderheden, alsook aan de taalminderheden de mogelijkheid bieden hun sociale en culturele leven te vrijwaren en te ontwikkelen.

482. Artikel 11 van de Grondwet huldigt het beginsel dat algemeen beschouwd elke vorm van discriminatie verboden is ("het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend moet zonder discriminatie verzekerd worden") en legt aan de nationale en communautaire wetgevers de verplichting op om onder meer de rechten en vrijheden van de ideologische en filosofische minderheden te waarborgen. Die verplichting heeft betrekking op de bescherming van minderheden in het algemeen en is niet alleen van toepassing op de bescherming van ideologische en filosofische minderheden. De verplichting tot bescherming geldt op alle gebieden van het sociale leven en niet alleen inzake culturele aangelegenheden.

483. De federale wetgever is krachtens artikel 131 van de Grondwet verplicht de nodige maatregelen te nemen ten einde elke vorm van discriminatie om ideologische en filosofische redenen in de culturele raden van de Gemeenschappen te voorkomen.

II.

NOTULEN VAN DE ZITTING VAN HET COMITÉ MET BETREKKING TOT HET BELGISCHE RAPPORT

VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND

6 juni 1995

COMITE VAN DE RECHTEN VAN HET KIND

Negende zitting

BEKNOPT VERSLAG VAN DE 222ste VERGADERING
gehouden in het Palais des Nations te Genève,
op woensdag 31 mei 1995, om 10 uur

Voorzitter : Mevrouw BELEMBAOGO

INHOUDSOPGAVE

Onderzoek van de verslagen voorgelegd door de Verdragsluitende Staten (vervolg)

Oorspronkelijk verslag van België

In dit verslag kunnen wijzigingen worden aangebracht.

De wijzigingen moeten in een van de werktalen worden opgesteld. Zij moeten in de vorm van een memorandum worden voorgelegd en tevens op een exemplaar van het verslag worden vermeld. Zij moeten uiterlijk een week te rekenen van de datum van dit verslag aan de Afdeling uitgave van de officiële stukken, bureau E. 4108, Palais des Nations te Genève, worden toegezonden.

Eventuele wijzigingen die in de verslagen van de openbare vergaderingen van deze zitting zijn aangebracht, worden in een rectificatie verzameld die korte tijd na sluiting van de vergadering wordt bekendgemaakt.

De vergadering wordt geopend om 10 uur 15'

ONDERZOEK VAN DE VERSLAGEN
VOORGELEGD DOOR DE VERDRAGSLUITENDE STATEN
(punt 5 van de agenda) (vervolg)

België (CRC/C/11/Add.4; CRC/C.9/WP.4; HRI/CORE/1/Add.1/Rev. 1)

1. Op verzoek van de voorzitter nemen de leden van de Belgische delegatie plaats aan de tafel van het Comité.

2. De VOORZITTER heet de Belgische delegatie welkom en verzoekt haar het door België uitgewerkte verslag uiteen te zetten (CRC/C/11/Add.4).

3. De heer WILLEMS (België) verklaart dat het voor zijn land een eer is om voor de eerste keer aan het Comité verslag uit te brengen aangaande de vooruitgang geboekt bij de tenuitvoerlegging van de bepalingen van het Verdrag. Hij stelt dat de Belgische delegatie naar Genève is gekomen met een open geest en bereid is een naar hij hoopt opbouwende en nuttige dialoog te voeren.

4. De Belgische delegatie is zich ervan bewust dat de nieuwe federale structuren die in België in 1993 zijn aangenomen, voor buitenstaanders ingewikkeld kunnen lijken en voor moeilijkheden kunnen zorgen die ertoe leiden dat het verslag niet volledig wordt begrepen. Daarom is het aangewezen om bij wijze van inleiding een uiteenzetting over die structuren te geven. Ingevolge de hervormingen van 1993 is België een federale staat geworden waarin de bevoegdheid voor verscheidene materies, daaronder begrepen die waarop het Verdrag betrekking heeft, in hoofdzaak verdeeld is onder de federale Regering en de drie grote taal- en cultuurgemeenschappen. De nieuwe structuren zijn geconsolideerd door de verkiezingen die op 21 mei 1995 voor de gemeenschapsparlementen en voor het federaal parlement zijn gehouden. Het land bevond zich klaarblijkelijk in een overgangsfase en heeft aanvankelijk moeilijkheden gekend om de bevoegdheden op verschillende niveaus duidelijk vast te stellen. Die moeilijkheden zijn grotendeels overwonnen en er bestaan thans dan ook doeltreffende mechanismen die coördinatie en regeling van geschillen mogelijk maken. De samenstelling van de Belgische delegatie is in die zin een weerspiegeling van de nieuwe administratieve structuur daar zij bestaat uit vertegenwoordigers van de federale overheid en van de Gemeenschapsoverheden.

5. De heer Willems stelt dat bij de beoordeling van dit verslag drie grote punten in aanmerking moeten worden genomen. Vooreerst moet ermee rekening worden gehouden dat België een sterk ontwikkeld en welvarend land is en het tot de 12 landen behoort die het meest bijdragen tot de Verenigde Naties. De Regering was zich ervan bewust dat zulks een bijzondere verantwoordelijkheid vereist teneinde te waarborgen dat internationale instrumenten, daaronder begrepen het Verdrag inzake de rechten van het Kind, correct ten uitvoer worden gelegd. Vervolgens zijn de nieuw ingestelde staatsstructuren, hoewel verre van volmaakt, over het algemeen werkzaam gebleken. Tenslotte is er het algemeen besef dat in het kader van de beschikbare structuren voortdurend moet worden geijverd voor het welzijn en de bescherming van de jeugd, een taak waartoe België zich geheel heeft verbonden.

6. De heer DEBRULLE (België) deelt mede dat hij een meer volledige beschrijving wenst te geven van de wijze waarop de bevoegdheden onder de federale Regering, de Gemeenschappen en de Gewesten zijn verdeeld. Onder verwijzing naar het basisdocument (HRI/CORE/Add.1/Rev.1) merkt hij op dat de Gemeenschappen krachtens de Grondwet bevoegd zijn voor vier materies, te weten culturele aangelegenheden, onderwijs, taalgebruik en de zogenaamde "persoonsgebonden materies", die nauw verband houden met de individuele en maatschappelijke ontwikkeling van personen en die tevens het gezondheidsbeleid en de sociale bijstand omvatten. Met betrekking tot

laatstgenoemde materie is voorzien in een aantal belangrijke uitzonderingsgevallen waarin de federale overheid bevoegd blijft. Die gevallen omvatten bepaalde kwesties die verband houden met het burgerlijk recht, het strafrecht en de rechterlijke organisatie ten aanzien van de jeugd.

7. De Gemeenschappen zijn bevoegd voor alle aspecten van bescherming van jongeren in gevaar, voor de uitwerking en de tenuitvoerlegging van de wetgeving ter zake, alsook voor de toepassing van maatregelen gericht op de bescherming van jonge delinquenten en voor de instelling van de vereiste infrastructuur. Die bevoegdheden zijn toegekend teneinde de jeugdbescherming bij een minder legalistisch en meer maatschappelijk georiënteerde overheid, te weten de Gemeenschap, onder te brengen. Dat systeem blijkt goed te werken; er zijn een aantal mechanismen ingesteld voor de coördinatie tussen de federale regering en de regeringen op andere niveaus, alsmede voor de regeling van bevoegdheidsgeschillen.

8. In verband met het statuut van het Verdrag ten opzichte van het Belgisch nationaal recht moest vooral de vraag worden gesteld aan welke voorwaarden een internationaal instrument moet voldoen om rechtsgevolgen te hebben in het Belgisch nationaal recht. Het instrument moest uiteraard in het internationaal recht gelden, hetgeen voor het Verdrag inzake de rechten van het Kind duidelijk het geval was. Tevens moest voldaan zijn aan de vormvoorschriften vereist door de Belgische wet opdat het instrument rechtsgevolgen zou hebben in het Belgisch nationaal recht, waarbij voornamelijk de instemming van de bevoegde autoriteiten, bepaald in artikel 167, paragrafen 2 en 3, van de nieuwe Grondwet, moest worden verkregen. Voor het Verdrag betekende zulks goedkeuring ervan door het federaal Parlement en verkrijging van de instemming van de Gemeenschapsraden. Op die wijze is het Verdrag door de Koning in zijn hoedanigheid van lid van de federale uitvoerende macht geratificeerd en in het *Belgisch Staatsblad*, de officiële staatscourant, bekendgemaakt.

9. Voornoemde vormvoorschriften op zich volstaan evenwel niet om te waarborgen dat internationale instrumenten als het Verdrag kracht van wet krijgen in België. Ook de inhoud van het instrument moet aan bepaalde criteria voldoen. Het moet inzonderheid een wettelijk doel hebben, dat intentieverklaringen zonder normatief karakter uitsluit. De doelstelling van het instrument mag tevens niet afhankelijk worden gesteld van de vastlegging in een wet van andere nationale bepalingen dan die op grond waarvan het instrument kracht van wet heeft verkregen. Derhalve bestaan er zowel een subjectief criterium gegrond op de intenties van de verdragsluitende partijen als een objectief criterium, te weten de afwezigheid van enige vereiste om te voorzien in aanvullende nationale wetten, of anders gesteld, de vereiste dat het instrument uit zichzelf moet gelden.

10. In België betekent zulks een internationaal instrument op grond waarvan aan de Staat verplichtingen kunnen worden opgelegd om op een bepaalde wijze te handelen, alsmede een instrument dat door de rechtbanken kan worden aangewend als bron van nationale wetgeving zonder dat aanvullende nationale wetten vereist zijn. Aangezien in het Verdrag niet uitdrukkelijk wordt gesteld dat de bepalingen ervan rechtstreeks gelden in het nationaal recht van een verdragsluitende partij, moesten de Belgische hoven in het licht van het Verdrag van Wenen inzake het verdragsrecht van 1969 beslissen of een bijzondere bepaling van het Verdrag alleen voor de staat rechten en plichten inhoudt dan wel of die bepaling ook rechtstreeks gevolgen heeft voor het nationaal recht, waarvan personen gebruik zouden kunnen maken.

In een aantal beslissingen getroffen gedurende de laatste vijf jaar, waarvan gewag wordt gemaakt in de schriftelijke antwoorden op de vragen van het Comité, hebben Belgische rechtbanken gesteld dat een aantal bepalingen van het Verdrag rechtstreeks van toepassing is in het kader van de Belgische nationale wetgeving. Het Verdrag is zelfs in bepaalde vonnissen aangewend voordat het van kracht is geworden.

11. In een dergelijk geval, waarin een kind door haar ouders is ontvoerd uit een pleeggezin in Nederland, heeft de rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk zich op de artikelen 3 en 9, paragraaf 3, van het Verdrag, beroepen om haar beslissing te staven dat het niet in het belang van het betrokken kind was om het te scheiden van haar ouders, zoals een rechtbank in Nederland aanvankelijk had beslist.

12. Het hof van beroep te Gent heeft in een beslissing gewezen op 24 mei 1993 de artikelen 3 en 12 van het Verdrag aangewend teneinde te bepalen dat de vader van twee jonge meisjes hen niet kan bezoeken wanneer zij zulks niet wensen en dat, gelet op hun leeftijd en maturiteit, op behoorlijke wijze rekening moet worden gehouden met hun mening. Hetzelfde hof heeft zich op 14 juni 1993 beroepen op de artikelen 3 en 9 van het Verdrag wanneer het na een echtscheiding het voordeel gaf aan de moeder van een kind.

13. De burgerlijke rechtbank te Aarlen heeft in een beslissing gewezen op 4 februari 1994 de artikelen 4 en 9, paragraaf 1, van het Verdrag ingeroepen teneinde toe te staan dat drie minderjarigen van Chinese herkomst bij hun vader in België konden blijven, ondanks het feit dat tegen hen een bevel tot uitzetting was uitgevaardigd. Op 13 juni 1991 heeft de burgerlijke rechtbank te Luik op grond van artikel 14 van het Verdrag, dat toen nog niet gold in België, beslist dat de vader van een meisje dat lid was geworden van de Getuigen van Jehova, geen poging mocht ondernemen om haar overtuiging te veranderen of om te voorkomen dat zij andere geloofsgenoten zou ontmoeten. Het hof heeft tevens beslist dat de moeder het meisje niet kan laten dopen vóór zij de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Deze voorbeelden tonen aan dat de rechtbanken bereid zijn het Verdrag ten uitvoer te leggen en zij bij de toepassing van de bepalingen ervan blijfven geven van een grote rechterlijke autonomie.

14. Met betrekking tot het statuut van het Verdrag ten aanzien van het nationaal recht en ten aanzien van de bepalingen waarin is voorzien om conflicten tussen de verdragsbepalingen en het nationaal recht op te lossen, verklaart de heer Debrulle dat in het kader van opeenvolgende grondwetsherzieningen pogingen zijn gedaan om een algemeen beginsel uit te werken op grond waarvan de bepalingen van verdragen met die van het nationaal recht in overeenstemming kunnen worden gebracht. Die pogingen zijn tot nog toe mislukt. Het Hof van Cassatie, de hoogste rechtsinstantie van het land, heeft die kwestie evenwel opgelost in de beslissing die het Hof op 27 mei 1971 heeft gewezen in de zaak Fromagerie Franco-Suisse Le Ski. Die beslissing heeft onweerlegbaar de voorrang bevestigd van het internationaal verdragsrecht boven de nationale bepalingen, zelfs die welke daarna zijn vastgesteld. Die voorrang vloeit volgens het Hof voort uit de aard zelf van het internationaal verdragsrecht. Zulks betekent dat het nationaal recht slechts kan worden toegepast indien het overeenstemt met de bepalingen van internationale verdragen die rechtstreeks gelden in het nationaal recht.

15. In verband met de vragen van het Comité betreffende de voorbereiding van het verslag (vraag 1 van de lijst met onderwerpen) merkt hij op dat zulks veel tijd in beslag heeft genomen en moeite heeft gekost, zodat het niet mogelijk is gebleken het verslag tijdig in te dienen. Bij de uitwerking van het verslag heeft het Ministerie van Justitie nauw samengewerkt met 7 andere federale ministeries, alsook met 10 departementen op het niveau van de Gemeenschappen en van de Gewesten. Het heeft tevens de hulp ingeroepen van twee eminente leden van de universiteiten van Gent en Leuven die een aanzienlijke bijdrage hebben geleverd bij de uitwerking van het verslag. Er was spijtig genoeg geen tijd om Belgische NGO's te raadplegen vooraleer het verslag uiteindelijk werd goedgekeurd. Zulks was niet te wijten aan onvoldoende bereidwilligheid van de betrokken departementen. Integendeel, zij hebben bij andere gelegenheden hun bereidheid getoond om met de NGO's samen te werken op het stuk van het welzijn van kinderen en bijvoorbeeld deelgenomen aan het symposium dat op 9 juni 1993 door de Commissie Justice et Paix is georganiseerd. De NGO's waren tevens betrokken bij de instelling van een permanent orgaan voor toezicht op de tenuitvoerlegging van de internationale instrumenten voor de mensenrechten die door België zijn geratificeerd. De

Belgische overheid hecht veel belang aan de samenwerking met de NGO's en in de toekomst zal zij haar uiterste best doen om ervoor te zorgen dat NGO's volledig betrokken worden, niet alleen bij de samenstelling van de verslagen, maar tevens bij de instelling van doeltreffende mechanismen voor toezicht op de tenuitvoerlegging van verdragen.

16. De heer DEBRULLE maakt met betrekking tot voornoemde toezichthoudende mechanismen gewag van een aantal specifieke regeringsinitiatieven, zoals de instelling van een adviescommissie voor mensenrechten waarvan vertegenwoordigers van de NGO's, van de federale regering, van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen deel uitmaken en die de tenuitvoerlegging van de internationale instrumenten voor mensenrechten in België onderzoekt. Vroegere pogingen om een dergelijke commissie in te stellen, zijn mislukt, hetzij wegens budgettaire problemen, hetzij ingevolge de onwil van bepaalde NGO's die niet wensen betrokken te worden bij regeringsinitiatieven die hun autonomie in gevaar zouden kunnen brengen. Andere initiatieven zijn genomen door een openbare instelling, de Koning Boudewijnstichting, die ook heeft onderzocht op welke wijze doeltreffende permanente organen voor toezicht op de tenuitvoerlegging van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind in het leven kunnen worden geroepen en die ter zake een aantal voorstellen heeft gedaan. Voornoemde kwesties, alsook andere problemen worden zeker behandeld in de programma's van de nieuwe federale regering, van de Gemeenschaps- en van de Gewestregeringen. Voorstellen en aanbevelingen van het Comité kunnen de Belgische overheid helpen in haar streven om aangepaste mechanismen in te stellen.

17. De Voorzitter dankt de Belgische delegatie voor de gedetailleerde en begrijpelijke uiteenzetting. Zij vormt een nuttige basis om een open debat te voeren over de wetgevende, administratieve en andere maatregelen die de Belgische regering reeds heeft getroffen, alsook over de stappen die nog moeten worden ondernomen teneinde de tenuitvoerlegging van het Verdrag in België te bevorderen.

18. De Voorzitter nodigt het Comité uit een gesprek aan te vatten aangaande het gedeelte van de lijst "Regels van algemene toepassing".

19. Mevrouw BADRAN deelt mede dat zij wenst te verwijzen naar het voorbehoud dat België heeft gemaakt, inzonderheid betreffende artikel 2 van het Verdrag. Hoewel België in de schriftelijke antwoorden gewag heeft gemaakt van bepaalde maatregelen die zijn uitgevoerd om een einde te maken aan discriminatie, bestaan er aanwijzingen van discriminatie in het Belgisch rechtstelsel ten aanzien van twee specifieke groepen onwettige kinderen. Kinderen die geboren zijn ingevolge overspelige of incestueuze verhoudingen worden gediscrimineerd inzake overerving en met betrekking tot het recht om de naam van hun vader te dragen. In het verslag is de grootte van die twee groepen kinderen niet aangegeven. Het Comité kan de omvang van het probleem dan ook niet bepalen. Zij wenst te weten of er een groot aantal kinderen geboren uit een incestueuze verhouding bestaat en of er een culturele factor is die een dergelijke toestand bevordert.

20. De heer HAMMARBERG verklaart dat hij onder de indruk is van het feit dat de Belgische regering, ondanks de complexiteit van het systeem, in staat is geweest het Verdrag te ratificeren en een verslag over te leggen. Het Comité zou het op prijs hebben gesteld mocht de regering de NGO's hebben geraadpleegd, aangezien het van oordeel is dat zulks zou waarborgen dat inspanningen worden geleverd om een groter publiek bewust te maken van de in het Verdrag omschreven ideeën. De ervaring heeft geleerd dat samenwerking met NGO's van fundamenteel belang is om resultaten te bereiken. Hij hoopt dat in de toekomst een goede regeling voor samenwerking tussen de NGO's en de Belgische regering wordt uitgewerkt.

21. Hoewel de heer HAMMARBERG geen grondige discussie wenst aan te vatten over de complexiteit van de administratieve structuur in België, is er één aspect waarvoor het Comité bijzondere aandacht heeft, te weten het toezicht en de coördinatie. De federale regering is aan de internationale gemeenschap verantwoording verschuldigd

voor de tenuitvoerlegging van verdragen maar het zijn evenwel de administratieve overheden van het land die de tenuitvoerlegging moeten waarborgen. De complexiteit van het Belgisch bestuurlijk systeem leidt uiteraard tot verschillende benaderingen. De heer Hammarberg vraagt zich evenwel af of er een onafhankelijk mechanisme bestaat voor het toezicht op en de coördinatie van de activiteiten op het niveau van de gemeenschappen, die erop zijn gericht het verdrag in België volledig toe te passen. Hij vraagt tevens nadere uitleg betreffende de rol van de algemeen afgevaardigde.

22. De heer MOMBESHORA vraagt of de algemeen afgevaardigde bij de uitoefening van zijn ambt zijn bevindingen bekend maakt, dan wel of hij louter aanbevelingen doet aan de regering.

23. Mevrouw SANTOS PAIS drukt haar tevredenheid uit over de grondige administratieve en wetgevende hervormingen, die positieve gevolgen kunnen hebben voor de mensenrechten in België. Zij verzoekt de delegatie afschriften van relevante rechterlijke beslissingen over te leggen zodat het Comité informatie omtrent de gang van zaken in België kan voegen bij de gegevens die het reeds heeft verzameld betreffende de tenuitvoerlegging van het Verdrag. In het Belgische verslag wordt een volledige beschrijving gegeven van de wettelijke structuur ten behoeve van de bescherming van kinderen. Het is gebleken dat de algemene doelstelling van het verdrag in de Belgische wetgeving wordt weerspiegeld. Gelet op de meest recente wetgeving heeft België grote vooruitgang geboekt bij de verbetering van de toepassing van instrumenten voor mensenrechten, inzonderheid op het stuk van slavernij, kinderpornografie en andere vormen van seksueel misbruik.

24. Zij wenst meer inzicht te krijgen in de wijze waarop het Verdrag het dagelijks leven van kinderen in België beïnvloedt. Zij vraagt hoe de regering haar beleid bepaalt en hoe de verzameling van gegevens bijdraagt tot de globale beoordeling van de prestaties. Zij merkt op dat er geen nationaal systeem voor de verzameling van gegevens bestaat en vraagt of er sedert het congres dat in december 1994 te Gent is gehouden, vooruitgang is geboekt. Zij wenst inzonderheid meer over het werk van de Koning Boudewijnstichting te vernemen.

25. In verband met de begroting vraagt zij een verklaring voor de wijze waarop het systeem van decentralisatie een invloed heeft op de Gemeenschappen, op hun behoefte aan geldmiddelen, alsook voor de wijze waarop zij hun behoeften bepalen en voldoen.

26. In verband met de vraag omtrent het voorbehoud deelt zij mede dat het Comité ervoor wil ijveren om het eerste voorbehoud betreffende personen die geen onderdanen zijn, opnieuw in overweging te nemen. Zij vraagt zich af of dat voorbehoud echt nodig was aangezien niet-discriminatie een van de grote beginselen van het Verdrag vormt. De rechten van alle kinderen, ongeacht hun nationaliteit, die onder de bevoegdheid vallen van een verdragsluitende staat, moeten worden geëerbiedigd en beschermd. Het voorbehoud dat België in dit verband heeft gemaakt, kan de indruk wekken dat de politieke wil om alle kinderen gelijk te behandelen, ontbrak. Hoe moet het Comité het Belgisch voorbehoud aangaande artikel 2 opvatten?

27. De heer KOLOSOV vestigt de aandacht op berichten dat twee personen uit Vlaanderen kritiek hebben geleverd op het aanvankelijk verslag, alsook op het falen van de regering om NGO's te raadplegen bij de uitwerking ervan. Hij vermeldt die kwestie alleen omdat zij verband houdt met de gedane verklaringen welke België naar aanleiding van de ratificatie van het Verdrag heeft gedaan.

28. Het eerste probleem, het statuut van vreemdelingen, is een kwestie die tot grote bezorgdheid leidt. Hoewel geen enkele staat aan vreemdelingen automatisch bepaalde politieke rechten kan waarborgen, moeten bepaalde sociale en burgerlijke rechten op iedereen van toepassing zijn. De heer KOLOSOV vraagt zich af of België geïnteresseerd is om verdragsluitende partij te worden bij het Internationaal Verdrag voor de bescherming van gastarbeiders en van hun familieleden en, indien dat het geval is, of de regering haar verklaring onverenigbaar acht met de bepalingen van dat verdrag.

29. Bij de indiening van de verklaring betreffende de vrijheid van informatie en het recht te worden voorgelicht (artikelen 13 en 15), heeft België gesteld dat voornoemd recht, gelet op de beperkingen van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens van 1950, in acht zal worden genomen. Hij is er niet zeker van dat de beperkingen op voornoemd recht opgelegd in 1950, vier decennia vóór de goedkeuring van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, nog steeds gelden. Bovendien is er volgens hem geen tegenstrijdigheid tussen de artikelen 13 en 15 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens. Hij vraagt of de drie Gemeenschappen per capita over gelijke financiële middelen voor hulp aan kinderen in nood beschikken, alsook welke Gemeenschap het grootste aantal dergelijke kinderen heeft en op welke wijze de bijstand wordt verleend.

30. Mevrouw KARP verklaart dat zij het verslag en de inleidende uiteenzetting zeer leerzaam vond, maar dat zij niet zeker is het ingewikkelde bestuursstelsel in België volledig te begrijpen. Zij vraagt zich af of de regering, met een dergelijke korte ervaring ter zake, zelf weet hoe de toestand zal evolueren. Zij wenst de formulering van het beleid ter sprake te brengen, aangezien zij van oordeel is dat zulks van fundamenteel belang is voor de rechten van het kind. Volgens haar moet een beleid met betrekking tot kinderen allesomvattend en holistisch zijn. Zij vraagt hoe de Belgische regering een wetgevend beleid heeft kunnen formuleren, aangezien de federale overheid niet bevoegd is voor bepaalde belangrijke materies. Zo stelt zij dat bij voorbeeld de rechtspleging voor jongeren in het kader van het strafrecht zowel zou moeten voorzien in een strafrechtelijke als in een maatschappelijke behandeling. Hoe kan het stelsel op een holistische manier functioneren om alternatieven voor opsluiting te vinden wanneer het strafrechtelijk stelsel verdeeld is? Zij merkt op dat een van de problemen erin bestaat dat jonge kinderen worden opgesloten omdat er een tekort aan behandelende instellingen is en omdat rechters niet over gepaste alternatieven beschikken. Haar vraag gaat verder dan het domein van het strafrechtelijk stelsel en bevat alle andere gebieden waarin wetten en regelingen moeten worden geformuleerd met het oog op de bescherming van de rechten van kinderen. Vooraf moet geweten zijn welke maatregelen zijn getroffen ten behoeve van de maatschappelijke instellingen en diensten teneinde kwesties in verband met de rechten van het kind aan te pakken.

31. De VOORZITTER wijst erop dat het Verdrag moet worden beschouwd als een werktuig voor de bescherming van de rechten van kinderen, ongeacht hun nationaliteit of situatie. Zij verzoekt de Belgische delegatie de vragen van het Comité te beantwoorden en verdere uitleg te geven.

32. De heer DEBRULLE (België) stelt dat de vragen uitermate relevant en complex zijn. Zijn collega's die de Gemeenschappen vertegenwoordigen, gaan beschrijven op welke wijze deze kwesties in hun stelsel worden behandeld. Hij zal meer uitleg verschaffen over de materies die verband houden met het federale stelsel.

33. De heer LELIEVRE (België) deelt mede dat de Franse Gemeenschapsregering uitermate begaan is met de doorzichtigheid. Om die reden is hij in zijn hoedanigheid van algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind naar deze vergadering gezonden. De algemeen afgevaardigde staat buiten de administratie en is rechtstreeks verantwoordelijk verschuuldigd aan de regering van de Franse Gemeenschap. Zijn taak bestaat erin ervoor te zorgen dat de belangen van het kind worden beschermd. Zijn toezicht op de correcte toepassing van de wet biedt hem de mogelijkheid de gebreken vast te stellen van de verschillende systemen, alsook van de particuliere instellingen en overheidsinstellingen van de Franse Gemeenschap. Hij moet tevens programma's voorstellen aan de Franse Gemeenschapsregering. Zoals blijkt uit zijn jaarverslagen, heeft de algemeen afgevaardigde voorstellen inzake burgerlijke wetgeving gedaan aan de Minister van Justitie en aan de Senaat. Hij is gemachtigd overheidsinstellingen en particuliere instellingen die subsidies krijgen van de Franse Gemeenschapsregering, te bezoeken. Omdat hij toezicht houdt op individuele dossiers van kinderen, heeft hij een

breed overzicht van de moeilijkheden die de toepassing van het Verdrag meebrengt. De enige vorm van regeringstoezicht op de algemeen afgevaardigde bestaat in het lezen van het jaarlijks verslag, waarin zijn activiteiten zijn omschreven. Na onderzoek door de Ministerraad wordt de regering verzocht het verslag te doen toekomen aan de Raad van de Franse Gemeenschap, die samengesteld is uit leden van de meerderheid en van de oppositie. Na de toezending wordt het verslag behandeld en bekendgemaakt. Iedere burger kan het kosteloos verkrijgen op de dienst van de algemeen afgevaardigde.

34. België onderging een grondige institutionele omwenteling, waarbij een aantal nieuwe instrumenten werden ingevoerd en hervormingen hebben plaatsgevonden. België is een van de pioniers in de strijd voor de rechten van het kind. Zo heeft het bijvoorbeeld de wetten van 1912 en van 1965 betreffende de jeugdbescherming aangenomen. De toekenning van bevoegdheden aan de gemeenschappen bracht mee dat de problemen van kinderen op een nieuwe wijze werden aangepakt. Die aanpak viel samen met de ratificatie van het Verdrag en bood de mogelijkheid nieuwe wetten toe te passen. Zo is in 1991 het decreet betreffende de jeugd uitgevaardigd, niettegenstaande België toen het Verdrag nog niet had geratificeerd. In 1985 is tevens een decreet betreffende de bescherming van mishandelde kinderen uitgevaardigd.

De recente hervorming van de wet van 1965 door het Ministerie van Justitie is in ruime mate beïnvloed door het Verdrag. Het Ministerie was verplicht de wetten inzake scheiding en echtscheiding van ouders te herzien, inzonderheid met betrekking tot procedurele problemen en inzake het recht van kinderen om in dergelijke situaties hun mening kenbaar te maken.

35. De nadruk wordt gelegd op artikel 34 van het Verdrag teneinde de politieke middens en het publiek meer bewust te maken van de strijd tegen misbruik van kinderen. De campagne in verband met dat artikel is door de NGO's, samen met de algemeen afgevaardigde opgestart, waarbij aan de Koning, aan de Eerste Minister en aan de minister-president van de Franse Gemeenschap een petitie is gezonden. Als gevolg daarvan zijn er een jaar later wetshervormingen ingediend en heeft de Franse Gemeenschap preventieve maatregelen genomen.

36. Voorts bestaan in België een aantal instrumenten en organisaties die toezien op de tenuitvoerlegging van het Verdrag. De regeringen van de verschillende Gemeenschappen kunnen toezicht houden op elkaar door middel van de regeringscommissie van advies, waarop een beroep kan worden gedaan in geval de indruk bestond dat een ministerie zijn bevoegdheid te buiten was gegaan. Ook op het Arbitragehof kan een beroep worden gedaan. Zowel de Vlaamse als de Franse Gemeenschap brengen grote wijzigingen aan in de wetgeving, waarbij de nieuwe wetten op lokaal niveau gepaard moeten gaan met een gewijzigde opvatting. Een dergelijke ontwikkeling vergt tijd. In de Franse Gemeenschap is evenwel de bereidheid aanwezig zulks te verwezenlijken teneinde de nieuw ingevoerde wetten ten uitvoer te kunnen leggen.

37. De VOORZITTER stelt dat meer tijd nodig is om het statuut van de algemeen afgevaardigde en de invloed die zijn activiteiten werkelijk hebben, te bespreken. Vooreerst moet de aandacht worden gevestigd op de gemaakte voorbehouden. Vervolgens kunnen de mechanismen voor coördinatie, samenwerking en begeleiding op lokaal vlak worden behandeld. Tenslotte kunnen er specifieke vragen worden gesteld aangaande het beleid in verband met kindermishandeling.

38. De heer LELIEVRE (België) deelt mede dat hij, in zijn hoedanigheid van algemeen afgevaardigde geen bevoegdheid heeft om maatregelen op te leggen en enkel aanbevelingen kan doen. In een democratie als België zijn de burgers zich evenwel altijd bewust van de moeilijkheden die zich in dit verband voordoen, alsook van de voorstellen welke de algemeen afgevaardigde heeft gedaan.

De recente wetshervormingen bijvoorbeeld zijn op een zeer positieve manier onthaald. In een periode van twee jaar zijn op grond van preventieve maatregelen tegen kindermishandeling spectaculaire resultaten behaald. Het Parlement, de Senaat en het

Ministerie van Justitie hebben de petitie die aan de leden van de Franse Gemeenschap is gezonden, van nabij gevolgd. Andere maatregelen hebben niet hetzelfde succes gekend. Een magistraat kan spijtig genoeg nog steeds een kind op grond van artikel 53 van de wet van 1965 betreffende de jeugdbescherming gedurende ten hoogste 15 dagen gevangen gehouden indien geen plaats in een gepaste instelling beschikbaar is. Hoewel het kind bij scheiding of echtscheiding de vrijheid heeft zijn mening te uiten, kan het geen beroep instellen indien een magistraat van oordeel is dat het niet de leeftijd van wettelijke maturiteit heeft bereikt. Een kind kan geen rechtsplegingsstukken ondertekenen. Bepaalde maatregelen die op het niveau van de gemeenschappen zijn ingevoerd, hebben eveneens op federaal vlak gevolgen gehad.

39. De heer VAN KEYMEULEN (België) verklaart dat in de Vlaamse Gemeenschap geen ambt van algemeen afgevaardigde bestaat. Er is wel een ombudsman aan wie kan worden gevraagd bijstand te verlenen bij het oplossen van problemen waarbij minderjarigen betrokken zijn. Voorts kunnen alle Belgische burgers een beroep doen op de Koning, wat overigens niet zelden geschiedt. De Vlaamse regering heeft op 30 november 1994 een Vlaams centrum zonder winstgevend oogmerk ingesteld voor de bevordering van het welzijn van kinderen en gezinnen. Er bestaan eveneens twee andere centra, te weten het Gezinswetenschappelijk Documentatiecentrum van de universiteit van Leuven en het Centrum voor de rechten van het Kind, dat verbonden is aan de universiteit van Gent. Deze centra werken samen met het oog op de bescherming van de belangen van kinderen. Een belangrijk beginsel van het decreet betreffende de jeugd bestaat erin dat de Vlaamse Gemeenschapsregering mede ertoe bijdraagt dat de verplichtingen die voortvloeien uit het Verdrag, worden nagekomen. Thans is de toestand vrij ingewikkeld aangezien een nieuwe regering wordt gevormd. De Vlaamse regering heeft niettemin een akkoord gesloten met het huidige kabinet en zal aan de nieuwe regering voorstellen een permanent ambt van algemeen afgevaardigde in te stellen.

40. Mevrouw SANTOS PAIS merkt op dat naast de algemeen afgevaardigde in de Franse Gemeenschap en de ombudsman in de Vlaamse Gemeenschap, er in elke provincie een individuele ombudsman is. Zou het mogelijk zijn de rechtspositie van de twee belangrijkste functionarissen uit te breiden zodat hen op nationaal vlak wettelijke bevoegdheid wordt verleend voor de drie Gemeenschappen? De Duitstalige Gemeenschap beschikt blijkbaar thans niet over een dergelijke dienst. Zou het mogelijk zijn de onafhankelijkheid van de twee voornoemde functionarissen te vergroten?

Zou een meer algemene aanpak op nationaal niveau in dit verband tot een ruimer openbaar en parlementair debat en een grotere invloed in de vorm van specifieke activiteiten kunnen leiden?

41. De heer HAMMARBERG deelt mede dat het toezicht op de werkzaamheden verscheidene belangrijke taken kan inhouden. Hij vraagt welke voorrang wordt gegeven aan de volgende punten in de twee systemen die in België bestaan: de ontvangst en behandeling van klachten vanwege personen en organisaties, het herzien van voorstellen van wet voordat zij door het Parlement worden aangenomen, het voeren van onderzoek binnen de grenzen van de bevoegdheid, bijvoorbeeld het onderzoek van de behandeling van geesteszieke kinderen in een specifiek gebied of de voorbereiding van een openbaar verslag of van een onderzoek betreffende een individuele klacht. Welke geldmiddelen zijn voorhanden om de twee systemen te financieren? Er bestaan tevens andere belangrijke taken, zoals het grote publiek bewust maken van het Verdrag. Aangezien de systemen op het niveau van de gemeenschappen bestaan, moet de vraag worden gesteld op welke wijze de verantwoordelijkheid om het Verdrag ten uitvoer te leggen op federaal niveau wordt geregeld.

42. De heer LELIEVRE (België) verklaart dat er een fundamenteel verschil bestaat tussen de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap. In deze laatste Gemeenschap kan iedere burger zich tot de ombudsman richten. In de provincies houdt de ombudsman zich uitsluitend bezig met kinderen tot zes jaar. In de Franse

Gemeenschap evenwel kunnen alle kinderen terecht bij de algemeen afgevaardigde. Zijn uitgebreide bevoegdheid omvat zowel onderwijs, sport, jeugdbescherming, gehandicapte kinderen, minderjarige delinquenten als kinderen die betrokken zijn in gevallen van scheiding of echtscheiding. Op grond van zijn drie jaar ervaring als algemeen afgevaardigde heeft hij een aantal conclusies kunnen trekken. De meeste gevallen, te weten meer dan 30 procent, waarin een beroep wordt gedaan op de algemeen afgevaardigde, houden verband met kindermishandeling. Hierna komen de gevallen van echtscheiding, daarna die waarin ouders niet kunnen aanvaarden dat hun kind in een pleeggezin wordt ondergebracht, welke ongeveer 15 procent vertegenwoordigen.

43. De algemeen afgevaardigde beschikt over een team van vijf ambtenaren. Het decreet betreffende de jeugd biedt hem de mogelijkheid onderzoeken uit te voeren naar de activiteiten van andere instellingen in de Franse Gemeenschap. Het decreet voorziet in een systeem van adviseurs bij de hulpverlening aan de jeugd voor specifieke administratieve aangelegenheden en van directeurs bij de hulpverlening aan de jeugd op het stuk van de rechtsbescherming.

De algemeen afgevaardigde kan voor de hulpverlening aan de jeugd een beroep doen op een aantal inspectiediensten.

Wanneer bijvoorbeeld melding wordt gemaakt van een geval van kindermishandeling in een crèche, vraagt hij eerst dat een van de ondergeschikte inspectiediensten een verslag maakt over de omvang van het probleem. Hij kan tevens rechtstreeks optreden, waardoor de coördinatie tussen de verschillende diensten en de overheid wordt geïllustreerd.

44. Thans wordt een intensief begrotingsdebat gevoerd. In de Franse Gemeenschap zijn sommigen van oordeel dat in het decreet tot instelling van het ambt van algemeen afgevaardigde tevens moet worden bepaald dat de regering hem een aantal bureaus en de nodige geldmiddelen voor zijn activiteiten ter beschikking moet stellen. De algemeen afgevaardigde kan de gevallen waarin de Franse Gemeenschapsregering niet op gepaste wijze heeft gereageerd, vermelden in een jaarverslag, wat zou leiden tot een openbaar debat betreffende de vraag waarom hij niet over de nodige geldmiddelen heeft kunnen beschikken. Anderen delen de aanbeveling te voorzien in een specifieke begroting ten behoeve van de algemeen afgevaardigde. Thans wordt bijvoorbeeld de campagne in verband met artikel 34 van het Verdrag gezamenlijk gefinancierd door het Ministerie van Justitie, door de Franse Gemeenschapsregering en door afzonderlijke organisaties. Er bestaat onzekerheid of de algemeen afgevaardigde zijn normale activiteiten zou kunnen verrichten indien de Franse Gemeenschap daartoe over een specifieke begroting zou beschikken.

45. De heer VAN KEYMEULEN (België) deelt mede dat in de Vlaamse Gemeenschap zowel kinderen als volwassenen terecht kunnen bij de ombudsman. Hij heeft een team te zijner beschikking dat klachten poogt op te lossen, jaarverslagen opmaakt ten behoeve van de regering en aanbevelingen doet die leiden tot nieuwe decreten en ontwerpen. De ombudsman kan tevens onderzoek doen in gevallen waar bij minderjarigen betrokken zijn. Op 1 januari 1996 vat het Vlaams centrum voor de bevordering van het welzijn van kinderen en gezinnen zijn werkzaamheden aan. De doelstelling van het centrum bestaat in het houden van toezicht op de tenuitvoerlegging van het Verdrag en in de uitwerking van voorbereidende documenten die aanbevelingen bevatten in verband met het toekomstig beleid inzake kinderen en gezin. Het centrum kan ook zijn mening te kennen geven aan politici teneinde hen te helpen om de wetgeving te verbeteren. Het centrum zal jaarlijks 8,5 miljoen Belgische frank van de Vlaamse Gemeenschapsregering ontvangen. Dat bedrag is een weerspiegeling van de samenwerking van drie of vier verschillende politieke partijen, die in de toekomst waarschijnlijk nog wordt uitgebreid.

46. De samenwerking tussen de ombudsmannen van de Vlaamse Gemeenschap en de algemeen afgevaardigde van de Franse Gemeenschap is vanuit politiek oogpunt een netelige kwestie. De persoonsgebonden materies verschillen naar gelang van het

gewest, een toestand die allicht nog zou verslechteren. Om die reden is het uiterst moeilijk om een orgaan in te stellen voor algemene samenwerking, aangezien zulks tal van praktische problemen zou meebrengen. Toch werken de twee Gemeenschappen in een bepaalde mate samen, waarbij is voorzien in bijzondere wetten betreffende de bevoegdheidsverdeling tussen de Gemeenschappen en de federale regering. De overheid van de Vlaamse Gemeenschap en die van de Franse Gemeenschap zijn daartoe geregeld met elkaar in contact getreden en hebben gemeenschappelijke adviezen en akkoorden opgesteld. Vlaamse kinderen zijn in Wallonië geadopteerd en omgekeerd. De gesloten akkoorden moeten worden bekrachtigd op grond van decreten. Zulks is bepaald in de nationale wetgeving en is in de praktijk uitgevoerd.

47. De heer MOMBESHORA vraagt of de dienst van de algemeen afgevaardigde, gelet op de grote hoeveelheid werk die moet worden verricht, op een doeltreffende wijze kan functioneren. Bestaan er gespecialiseerde opleidingen voor personeelsleden die in zeer specifieke gebieden werken ?

48. De heer LELIEVRE (België) verklaart dat de geldmiddelen die hem door de Franse Gemeenschapsregering ter beschikking zijn gesteld, hem de mogelijkheid bieden een opleiding te geven aan personeelsleden, alsmede preventieve maatregelen te treffen door aan de regering gewoonweg te vragen dergelijke maatregelen te nemen. Tal van instellingen in de Franse Gemeenschap, zoals het centrum voor opleiding en ontwikkeling van de jeugd, zorgen voor opleiding ter zake. Thans maakt ook een advocaat deel uit van zijn ploeg. Deze laatste combineert onderzoek naar kindermishandeling met zijn normale beroepsbezigheden.

49. De heer KOLOSOV vraagt of de Belgische delegatie in het kader van de algemene uitvoeringsmaatregelen, een antwoord kan geven op zijn vraag betreffende de behandeling in de drie Gemeenschappen van kinderen die sociale hulpverlening nodig hebben. Bestaan er op financieel vlak verschillen tussen de Franse, Vlaamse en Duitstalige Gemeenschap ?

50. De heer DEBRULLE (België) deelt mede dat zijn regering uit voorzorg voorbehoud heeft gemaakt ten aanzien van vreemdelingen, aangezien het Verdrag betrekking heeft op verscheidene gebieden. De Regering heeft reeds een aantal beginselen goedgekeurd en streeft naar een gelijke behandeling van Belgen en vreemdelingen. Wat het probleem van de politieke rechten betreft, merkt hij op dat onlangs verkiezingen zijn gehouden in België. In alle particuliere ondernemingen hebben werknemers hun mening kunnen uiten en hebben zij aan de hand van verkiezingen vertegenwoordigers in de ondernemingsraad kunnen aanwijzen. Alle personen, zowel Belgen als vreemdelingen, beschikken over het stemrecht en over het recht om verkozen te worden. Onlangs zijn wetsbepalingen goedgekeurd op grond waarvan onderdanen van de derde generatie van wie de ouders in België zijn geboren, volledig recht hebben op het Belgische staatsburgerschap. Er moet worden op gewezen dat twee jaar geleden een federaal centrum is opgericht voor de bestrijding van discriminatie en racisme.

51. Met betrekking tot het voorbehoud aangaande het recht op informatie heeft België hetzelfde voorbehoud gemaakt in verband met het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten. De Belgische overheid is van oordeel dat de bepalingen van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en die van het Internationaal Verdrag in voldoende mate overeenstemmen zodat het voorbehoud kan worden ingetrokken.

52. De heer VAN KEYMEULEN (België) verklaart dat in een ontwerp dat door het Parlement is behandeld, geen onderscheid wordt gemaakt tussen kinderen geboren uit een incestueuze verhouding en andere kinderen. Vroeger bestonden er drie soorten afstamming. Goedkeuring van het voorstel van wet brengt mee dat het land beschikt over een wetgeving waarin het gelijkheidsbeginsel ten aanzien van alle kinderen in acht wordt genomen. Het Parlement heeft besloten dat een classificatie "in bloedschande verwekt kind" nadelige gevolgen kan hebben. Teneinde die kinderen te beschermen, is besloten dat zij steeds afstammen van moederszijde.

53. De bepalingen betreffende de erkenning van in overspel verwekte kinderen voorzien erin dat de afstamming van moederszijde moet worden vastgesteld. Het Arbitragehof heeft geoordeeld dat de door het Parlement uitgewerkte regeling ongrondwettelijk en discriminerend is. De gewone rechtbanken waren dan ook verplicht het arrest van het Arbitragehof te volgen. Met betrekking tot de naam van het kind wordt de voorkeur gegeven aan de naam van de vader. Indien een moeder een kind heeft erkend en de vader slechts op een later tijdstip opnieuw opdaagt, krijgt dat kind niet automatisch de naam van de vader. Alles hangt af van de specifieke omstandigheden van het geval.

54. Omtrent de bijstand die wordt verstrekt aan vreemdelingen, deelt hij mede dat in België geen onderscheid wordt gemaakt tussen Belgen en vreemdelingen. In verband met onderwijs, dat in België kosteloos wordt verstrekt, verleent de Staat altijd bijstand aan vreemdelingen, zelfs aan illegalen zonder documenten.

55. In antwoord op de vraag of er verschillen bestaan tussen de begrotingen van de Gemeenschappen, deelt de heer LELIEVRE (België) mede dat de Gemeenschappen, die voor een aantal materies bevoegd zijn, volledig vrij zijn om het beleid te voeren dat zij verkiezen.

56. Omtrent de coördinatie op federaal vlak stelt de heer DEBRULLE (België) dat de Vlaamse Gemeenschap gebruik maakt van een systeem met een ombudsman, terwijl de Franse Gemeenschap werkt met een algemeen afgevaardigde. Voor het overige werd bevoegdheid verleend aan de federale instellingen. Bijgevolg bestaat er een grote mate van autonomie. België heeft in het kader van de verbetering van zijn structuur middelen moeten vinden die coördinatie op het stuk van de tenuitvoerlegging waarborgen. Op dat gebied kan de internationale gemeenschap de Belgische federale instellingen bijstand verlenen.

57. Mevrouw SANTOS PAIS stelt dat het ontbreken in de Duitstalige Gemeenschap van een mechanisme dat de inachtneming van de rechten van het kind op verschillende gebieden waarborgt, ertoe kan leiden dat daar in mindere mate in bescherming wordt voorzien dan in andere gemeenschappen. Zij vraagt nogmaals welk gedeelte van de begroting wordt aangewend teneinde te voldoen aan de behoeften op het stuk van onderwijs, gezondheid, en dergelijke. Er moet tevens aandacht worden geschonken aan de problemen inzake coördinatie.

58. Mevrouw KARP vraagt of een Gemeenschap, ermee rekening houdend dat het onderwijs in België kosteloos is, aan de ouders kan vragen te betalen voor het onderwijs aan hun kinderen. Zij wenst tevens te weten of er minimumvoorwaarden bestaan waaraan een Gemeenschap moet voldoen teneinde een allesomvattend maatschappelijk beleid te kunnen voeren. Zij vraagt eveneens of op het tijdstip dat is beslist het strafrecht te hervormen, voorafgaand overleg is gepleegd met de betrokken Gemeenschap teneinde haar financiële bijdrage en haar steun aan het federaal beleid vast te stellen.

59. De heer HAMMARBERG merkt op dat het soms moeilijk is een bepaalde Gemeenschap ervan te overtuigen dat zij gebonden is door de internationale verplichtingen van het land waarvan zij deel uitmaakt. Hij vraagt of in België een systeem bestaat waardoor wordt gewaarborgd dat bepaalde minimumnormen in acht worden genomen. Hij vraagt op welke wijze wordt gewaarborgd dat het beginsel op grond waarvan voorrang moet worden gegeven aan de belangen van het kind, wordt gehuldigd wanneer een Gemeenschap een besluit moet nemen betreffende kinderen en lokale overheden. Welk mechanisme bestaat er teneinde te waarborgen dat voornoemd beginsel in alle Gemeenschappen wordt toegepast ?

De vergadering wordt opgeheven om 13 uur.

COMITE VAN DE RECHTEN VAN HET KIND

Negende zitting

BEKNOPT VERSLAG VAN DE 223ste VERGADERING
gehouden in het Palais des Nations te Genève,
op woensdag 31 mei 1995, om 15 uur

Voorzitter : Mevrouw BELEMBAGO

INHOUDSOPGAVE

Onderzoek van de verslagen voorgelegd door de Verdragsluitende Staten (vervolg)

Oorspronkelijk verslag van België (vervolg)

In dit verslag kunnen wijzigingen worden aangebracht.

De wijzigingen moeten in een van de werktalen worden opgesteld. Zij moeten in de vorm van een memorandum worden voorgelegd en tevens op een exemplaar van het verslag worden vermeld. Zij moeten uiterlijk een week te rekenen van de datum van dit verslag aan de Afdeling uitgave van de officiële stukken, bureau E. 4108, Palais des Nations te Genève, worden toegezonden.

Eventuele wijzigingen die in de verslagen van de openbare vergaderingen van deze zitting zijn aangebracht, worden in een rectificatie verzameld die korte tijd na sluiting van de vergadering worden bekendgemaakt.

De zitting wordt geopend om 15 u 10'

ONDERZOEK VAN DE VERSLAGEN
VOORGELEGD DOOR DE VERDRAGSLUITENDE STATEN
(punt 5 van de agenda) (vervolg)

Oorspronkelijk verslag van België (vervolg) (CRC/C/11/Add.4;
CRC/C.9/WP.4)

1. De heer Debrulle, de heer Lelièvre, de heer Van Keymeulen, mevrouw Lavry, de heer Willems, de heer de Schoutheete de Tervarent (België) nemen plaats aan de tafel van het Comité.

2. De VOORZITTER verzoekt de Belgische delegatie verder te antwoorden op de vragen van de lijst met de te behandelen punten (CRC/C.9/WP.4) betreffende de maatregelen die van algemene toepassing zijn. Zij herinnert eraan dat de leden van het Comité in dit verband bijkomende vragen hebben gesteld als reactie op de geschreven antwoorden van de Belgische regering, die zijn verschenen in een document zonder referentienummer en in het Frans zijn verspreid onder de leden van het Comité.

3. De heer DEBRULLE (België) onderstreept vooreerst dat het Belgische politieke systeem niet wordt gekenmerkt door een decentralisatie van de bevoegdheden onder een centraal overheidstoezicht. Het betreft hier in werkelijkheid een systeem waarbij de bevoegdheden zijn verdeeld tussen federale instanties en communautaire instanties. In de Grondwet wordt bovendien geen enkele hiërarchie vastgesteld tussen de normen goedgekeurd door de communautaire instanties en die goedgekeurd door de federale instanties. Het is dan ook niet onmogelijk dat er tegenstellingen bestaan tussen de communautaire decreten en de federale wetten. Het individu kan derhalve niet kiezen voor die regels welke voor hem het gunstigst zijn. De regel van de territorialiteit van de bevoegdheden en die van de taalhomogeniteit van de gemeenschappen zijn immers van toepassing.

4. Er moet tevens worden gewezen op twee belangrijke beginselen, te weten dat het internationale recht voorrang heeft op het nationale recht en dat de internationale rechtsnormen die België heeft goedgekeurd en in het gehele land van toepassing zijn, rechtstreeks gevolgen hebben. De coherentie van het systeem wordt door drie mechanismen gewaarborgd : de ministeriële conferenties waar vertegenwoordigers van de Gemeenschappen en van de federale Overheid overleg plegen omtrent nauwkeurig omschreven onderwerpen zoals drugverslaving, het Overlegcomité dat wordt bijeengeroepen wanneer de besprekingen in het kader van de ministeriële conferenties in een conflict zijn uitgemond en tenslotte het Arbitragehof, het equivalent van een grondwettelijk hof, dat bevoegd is bij wetsconflicten tussen de bepalingen van communautaire decreten en die van federale wetten.

5. Wat de voortgangscontrole betreft, zijn de ingestelde systemen verschillend naargelang de Gemeenschap. Zo is in de Vlaamse Gemeenschap een ombudsman benoemd en zijn aan twee onderzoeksinstellingen, te weten de universiteiten van Gent en van Leuven, een aantal bevoegdheden in verband met de voortgangscontrole en de evaluatie verleend. De Franse Gemeenschap heeft gekozen voor het reeds omschreven systeem van Algemeen Afgevaardigde voor de rechten van het kind. De Duitstalige Gemeenschap beschikt over geen specifiek mechanisme voor voortgangscontrole. Er moet worden aan herinnerd dat slechts 55.000 tot 60.000 personen van deze Gemeenschap deel uitmaken. Hoewel zij geen gespecialiseerde instelling voor de bescherming van de jeugd heeft, beschikt zij evenwel over een eigen parlement, een eigen regering en eigen rechtbanken, waardoor zij een van de best beschermde

Gemeenschappen van Europa is. De Belgische overheid zou in dit verband derhalve kunnen samenwerken met de Vlaamse Gemeenschap en met de Franse Gemeenschap. In de huidige stand van zaken bestaat er thans op federaal vlak geen mechanisme voor voortgangscntrole.

6. De heer VAN KEYMEULEN (België) begrijpt de bezorgdheid van mevrouw Karp die stelt dat de problemen op het stuk van de rechten van het kind in hun geheel moeten worden aangepakt. Dergelijke problemen komen evenwel in België feitelijk niet voor, aangezien de problemen die zouden kunnen ontstaan, mochten de normen door de federale Staat zijn bepaald en door de Gemeenschappen ten uitvoer gelegd, zijn voorkomen. Het strafrecht en het burgerlijk recht, waarin bijvoorbeeld alles wordt geregeld aangaande gezin, personen, afstamming, echtscheiding en ouderlijk gezag, behoren tot de uitsluitende bevoegdheid van de federale overheid. Voornoemde materies kunnen derhalve slechts globaal worden aangepakt. Op het stuk van de bijzondere maatregelen voor kindbescherming moet worden onderstreept dat België de voorkeur geeft aan bijstand boven bestraffing. De Gemeenschappen zijn uitsluitend bevoegd voor alles wat minderjarigen in gevaar aangaat, ongeacht of het om de bepaling of de tenuitvoerlegging van regels gaat. De federale wetgever stelt een lijst op van maatregelen die tegen minderjarige delinquenten kunnen worden genomen, maar de tenuitvoerlegging ervan geschiedt door de Gemeenschappen. Deze uitzondering op het algemeen beginsel volgens hetwelk moet worden voorkomen dat regels worden vastgesteld door de federale overheid en ten uitvoer worden gelegd door de Gemeenschappen, is gegrond op artikel 10 van de Grondwet waarin de gelijkheid van alle Belgen wordt bevestigd.

7. De heer LELIEVRE (België) stelt evenwel dat, zelfs indien op theoretisch vlak alles is geregeld, er niettemin nog een aantal problemen blijven bestaan, inzonderheid op het stuk van de opsluiting van minderjarigen. Nauwkeurig onderzoek van de statistieken toont immers aan dat de magistraten van de Franse Gemeenschap aan minderjarigen vaker opsluiting opleggen dan die van de andere Gemeenschappen. Hij stelt evenwel vast dat het hier eigenlijk geen echt communautair probleem betreft, maar veeleer een probleem eigen aan bepaalde gerechtelijke arrondissementen, inzonderheid dat van Brussel en van Luik. Hoewel het nieuwe artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming in vergelijking met de vroegere bepalingen een aantal verbeteringen aanbrengt, blijft het duidelijk een probleemgeval. Voornoemd artikel beoogt nochtans niet de bestraffing van de minderjarige maar bepaalt dat, indien het feitelijk onmogelijk is een particulier of een instelling te vinden die de minderjarige kan opvangen, deze laatste voorlopig in een huis van arrest kan worden gehouden voor een periode van ten hoogste 15 dagen. Sommigen voeren aan dat artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming in de nabije toekomst niet kan worden opgeheven omdat de Gemeenschappen over te weinig infrastructuur, inzonderheid niet genoeg gesloten instellingen, beschikken. Het probleem blijkt evenwel niet alleen te bestaan in het gebrek aan beschikbare plaatsen in de openbare en particuliere instellingen voor huisvesting van jongeren die in conflict zijn met de wet. Er zijn immers centra voor dringende opvang opgericht en in de openbare en particuliere instellingen is voor bijkomende slaapplekken gezorgd, zonder dat evenwel het aantal gevallen van opsluiting is verminderd. De heer Lelievre is van oordeel dat het probleem slechts kan worden opgelost indien een datum wordt vastgesteld voor de opheffing van artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming.

8. Mevrouw SANTOS PAIS spreekt haar tevredenheid uit over de beslissing van de Vlaamse Gemeenschap om de onderzoeksinstellingen te betrekken bij het mechanisme voor voortgangscntrole en evaluatie van de tenuitvoerlegging van het Verdrag. De vraag wordt evenwel gesteld of de activiteit van de ombudsman, die van de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind en die van de onderzoeksinstellingen werkelijk complementair zijn en volstaan om erop toe te zien dat de bepalingen van het Verdrag worden toegepast op alle gebieden waarop het betrekking heeft. Mevrouw Santos is dan ook van oordeel dat absoluut een federaal mechanisme voor voort-

gangscontrole moet worden ingesteld. Uit het schriftelijk antwoord op vraag 4 van de lijst met de te behandelen punten blijkt overigens dat België over een aantal mechanismen beschikt voor de verzameling van statistische gegevens, maar dat zij blijkbaar op een incoherente wijze worden aangewend. Hoewel mevrouw Santos Pais betreurt dat de NGO's met het oog op de uitwerking van het verslag niet zijn geraadpleegd, drukt zij haar genoegdoening erover uit dat de Belgische delegatie blijk heeft gegeven van een open geest.

9. De heer DEBRULLE (België) geeft toe dat er op federaal vlak lacunes bestaan. Er moet een oplossing worden gevonden voor het tekort aan betrouwbare statistieken en het gebrek aan een echte evaluatie van de wijze waarop het beleid wordt uitgevoerd. In dat verband zijn onlangs twee initiatieven genomen : bij het federaal departement Binnenlandse Zaken is het Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid opgericht en bij het federaal departement Justitie de dienst Strafrechtelijk Beleid. Deze twee diensten zijn inzonderheid belast met de uitwerking van betrouwbare statistische instrumenten. De heer Debrulle betreurt bovendien dat hij het Comité geen schatting kan geven van de middelen die op de federale begroting zijn uitgetrokken voor het beleid inzake kinderen.

10. De heer VAN KEYMEULEN (België) herinnert eraan dat België zich thans in een overgangsfase bevindt en dat de Gemeenschappen, zelfs indien de federale statistieken betrekkelijk ontoereikend zijn, statistische instrumenten uitwerken die in verband met de toepassing van het Verdrag steeds betrouwbaarder zijn.

11. De heer HAMMARBERG vindt het Belgische systeem nogal ingewikkeld. Voornoemd systeem blijkt bovendien gegrond te zijn op het feit dat personen deel uitmaken van een of andere gemeenschap. De vraag kan derhalve worden gesteld of vreemdelingen die in België verblijven, geen moeilijkheden hebben om wegwijs te worden in het thans in België geldende bureaucratische systeem en hun rechten te doen gelden.

12. Mevrouw BADRAN vraagt of de Belgische overheid in het kader van de verbetering van de mechanismen voor de verzameling van statistische gegevens op federaal vlak voornemens is rekening te houden met de variaties die het gevolg zijn van het gegeven dat kinderen van een zelfde gemeenschap tot verschillende groepen behoren.

13. De heer LELIEVRE (België) wijst erop dat het zogenaamde communautariseringsproces van recente datum is, dat wetten houdende oprichting van nieuwe instellingen zijn goedgekeurd en dat op grond daarvan een nieuwe statistische organisatie in het leven zal worden geroepen.

14. De VOORZITTER drukt haar genoegdoening erover uit dat het beginsel van voorrang van het internationaal recht op het nationaal recht zowel op federaal niveau als op communautair niveau in acht wordt genomen. Het Comité stelt, net als de delegatie, vast dat er geen federaal mechanisme voor voortgangscontrole en evaluatie bestaat. Het Comité wenst dat de reeds gedane inspanningen worden voortgezet zodat in de nabije toekomst een doeltreffend nationaal mechanisme kan worden opgericht teneinde de coherentie van het huidige systeem te vergroten. Het Comité doet tenslotte de aanbeveling dat op het stuk van de activiteiten ten gunste van kinderen een specifieke samenwerking tot stand wordt gebracht met de Duitstalige Gemeenschap, wat de delegatie overigens zelf heeft voorgesteld.

15. De heer HAMMARBERG merkt op dat het verslag geen statistische gegevens bevat over ontwikkelingshulp, inzonderheid op sociaal vlak. Hij wenst bijkomende gegevens te verkrijgen en stelt tevens de vraag of er een systeem bestaat om na te gaan op welke wijze de toelagen van de begroting worden aangewend. Is België, een rijk land, voornemens zijn bijdrage voor ontwikkelingshulp, die thans minder dan 0,5 % van het Bruto Nationaal Produkt bedraagt, te verhogen ? Volgens het verslag heeft België 80 miljoen Belgische frank gestort aan UNICEF. Is die bijdrage hoger dan die van de voor-

gaande jaren ? België besteedt thans minder geld aan ontwikkelingshulp dan zijn buurlanden.

16. Mevrouw BADRAN verwijst naar paragraaf 65 van het verslag waarin is bepaald dat minderjarige delinquenten in de praktijk gedurende ten hoogste 24 uur op een politiepost kunnen worden vastgehouden. Zij stelt de vraag of de politie en rijks-wacht die de kinderen in alle omstandigheden met respect moeten behandelen en uiteraard moeten afzien van enige vorm van brutaliteit, met betrekking tot de rechten van het kind een opleiding hebben genoten.

17. Mevrouw KARP wenst te weten of de federale Regering aan de verschillende Gemeenschappen voldoende geldmiddelen voor sociale zaken ter beschikking stelt.

18. De heer DEBRULLE (België) deelt mede dat hij op de volgende vergadering nauwkeuriger gegevens zal verstrekken betreffende de affectatie van de budgettaire gelden en de internationale samenwerking. Ondanks de budgettaire dwangmaatregelen die worden opgelegd in het kader van de bestrijding van het overheidstekort, zijn de geldmiddelen toegekend voor sociale bijstand, inzonderheid die ten behoeve van de minst begunstigten en van kinderen, over het algemeen op hetzelfde niveau gehandhaafd.

19. Hoewel België nog geen 0,5 % van zijn Bruto Nationaal Produkt aan ontwikkelingshulp besteedt, zoals door de internationale instellingen wordt aanbevolen, doet het ontegenzeggelijk een inspanning om meer hulp te verlenen, zulks zowel aan de hand van budgettaire middelen als van andere middelen. Zo heeft België met de Filipijnen een samenwerkingsakkoord gesloten inzake mensenhandel. Een dergelijke bilaterale samenwerking biedt de mogelijkheid die praktijken beter te bestrijden en te voorkomen, en vergemakkelijkt de resocialisatie van de personen die er het slachtoffer van zijn.

België is zelfs voornemens om op dit stuk, inzonderheid inzake de uitlevering van delinquenten, een gerechtelijke samenwerking tot stand te brengen. Voornoemde activiteiten kunnen evenwel moeilijk in cijfers worden uitgedrukt.

20. In antwoord op de vraag van mevrouw Karp wijst de heer Debrulle erop dat de gemeenschappen over eigen geldmiddelen en budgettaire middelen beschikken, maar dat er tussen die entiteiten solidariteitsmechanismen bestaan. Teneinde de onevenwichten te verminderen, worden bijkomende gelden ter beschikking gesteld van de onderwijsinstellingen op grond van het aantal kinderen dat er school loopt. Er bestaan tevens solidariteitsmechanismen op het stuk van het onderwijs.

21. De heer VAN KEYMEULEN (België) voegt eraan toe dat die solidariteitsmechanismen worden gefinancierd door middel van federale geldmiddelen, inzonderheid aan de hand van directe belastingen.

Overigens beschikken de gemeenschappen over directe inkomsten aangezien ook zij belastingen innen. Elk jaar worden meer budgettaire middelen besteed aan hulpverlening aan de jeugd, onderwijs, gehandicapten, bijstand aan vreemdelingen en aan de indienstneming van steeds beter geschoold personeel.

22. Mevrouw SANTOS PAIS wenst te weten of de federale Regering bij de vaststelling van haar financieel beleid rekening houdt met de noden van de Gemeenschappen. In andere gefederaliseerde landen gaat de overdracht van bevoegdheden niet steeds gepaard met de overdracht van geldmiddelen.

23. De heer LELIEVRE (België) onderstreept dat wanneer bevoegdheden worden overgedragen, ook budgettaire middelen worden overgedragen, die tussen de verschillende Gemeenschappen moeten worden verdeeld. In de Franse Gemeenschap wordt de hulpverlening aan de jeugd en aan kleine kinderen voortdurend uitgebreid. Zo is in 1988 33 miljoen frank besteed aan de bestrijding van kindermishandeling, in 1995 meer dan 100 miljoen. De heer Lelièvre beschikt in dit verband nog niet over precieze gegevens, maar hoopt ze te kunnen verstrekken op de volgende vergadering.

24. De heer VAN KEYMEULEN (België) herinnert eraan dat de communautarisering in België in twee fasen is geschied, te weten in 1980 en in 1988. Er zijn wetten goedgekeurd om zulks in toepassing te brengen, inzonderheid inzake inkomsten en overdracht van personeel. De federale overheid blijft evenwel bevoegd voor bepaalde materies, onder meer voor het economisch en monetair beleid. De inkomsten worden na onderhandelingen tussen de Gemeenschappen verdeeld. Die inkomsten hangen af van het aantal inwoners, van de oppervlakte van de Gemeenschappen en van hun belastingontvangsten.

25. De VOORZITTER verzoekt de delegatie en het Comité over te gaan tot die vragen op de lijst met de te behandelen punten (CRC/C.9/ WP.4) welke betrekking hebben op de algemene beginselen en op de vrijheden en burgerrechten, te weten :

Algemene beginselen

(art. 2, 3, 6 en 12 van het Verdrag)

Niet-discriminatie (art. 2)

9. Gelieve nadere gegevens te verstrekken betreffende de concrete maatregelen die worden genomen met het oog op de bestrijding van de discriminatie van kinderen die tot minderheden behoren, van vreemde kinderen, van kinderen die asiel vragen, van kinderen die vluchteling zijn en van gehandicapte kinderen, alsook betreffende de maatregelen die worden getroffen teneinde gedragingen en vooroordelen welke tot discriminatie aanleiding kunnen geven, te elimineren en te voorkomen.

10. Gelieve de maatregelen mede te delen die overeenkomstig de bepalingen van het Verdrag zijn genomen om de in de paragrafen 75 tot 78 van het verslag bedoelde kinderen (uit overspel of uit bloedschande geboren kinderen) het volledige genot van hun rechten te waarborgen.

11. Welke maatregelen zijn genomen, inzonderheid in scholen en in sociale diensten, om de integratie van migrantenkinderen te bevorderen ?

Vrijheden en burgerlijke rechten

(art. 7, 8, 13-17, en 37 a) van het Verdrag)

12. Wat de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst betreft, in welke mate wordt rekening gehouden met de mening van het kind bij de keuze van een confessionele of niet-confessionele school ? Hoe wordt met die mening rekening gehouden wanneer moet worden gekozen tussen godsdienstlessen en zedenleer ?

13. In welke mate wordt met betrekking tot paragraaf 150 van het verslag en de eerbiediging van de correspondentie toegestaan dat ouders of personen die het gezag hebben over geplaatste kinderen de correspondentie van minderjarigen censureren ? Hoe wordt voornoemd recht in instellingen die het gezag hebben over jongeren of in het kader van de jeugdbescherming gewaarborgd ?

26. De heer KOLOSOV verwijst naar de door België gegeven verklaring in verband met de vrijheid van godsdienst (CRC/C/2/Rev.3), op grond waarvan België paragraaf 1 van artikel 14 in die zin interpreteert dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst overeenkomstig de relevante bepalingen van artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en die van artikel 9 van het Europees Verdrag dd. 4 november 1950 tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, tevens de vrijheid meebrengt om zijn godsdienst te kiezen of zijn levensovertuiging tot uiting te brengen. In artikel 14, paragraaf 3, van het Verdrag wordt duidelijk bepaald dat een ieder zijn godsdienst of

levensovertuiging vrij tot uiting moet kunnen brengen. De heer Kolosov is van oordeel dat een dergelijke verklaring niet nodig is en wenst dan ook te weten of de Belgische Regering een gelijkaardige verklaring heeft gedaan in verband met het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden.

27. Het Comité heeft van een Vlaamse niet-gouvernementele organisatie een document ontvangen waarin een kritische analyse van het oorspronkelijk verslag wordt gemaakt (Engelstalig document, zonder referentienummer, verspreid tijdens de vergadering). In voornoemd document wordt erop gewezen dat kinderen moeten wachten tot zij de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt om hun godsdienst te kiezen, terwijl de Belgische Grondwet aan alle Belgen de vrijheid van godsdienst waarborgt. De heer Kolosov wenst hieromtrent nadere inlichtingen te verkrijgen.

28. De heer MOMBESHORA verwijst naar het beginsel van het recht op leven en naar paragraaf 96 van het verslag. In dit verband vraagt hij inlichtingen betreffende de wettelijke toestand op het stuk van abortus, waarbij hij inzonderheid wenst te weten of de noodsituaties waarin abortus is toegestaan, wordt beoordeeld door geneesheren, maatschappelijk assistenten en psychologen.

29. Mevrouw BADRAN meent in verband met de vrijheid van meningsuiting van kinderen, die volgens het verslag een in de Grondwet bepaald recht is, dat de bestaande mechanismen zich meer richten tot volwassenen dan tot kinderen en vraagt zich af op welke wijze kinderen binnen en buiten de school hun vrijheid van meningsuiting kunnen doen gelden. Voornoemd recht op de vrijheid van meningsuiting kan slechts worden uitgeoefend indien de kinderen behoorlijk voorgelicht zijn. Volgens het verslag (paragraaf 132) moeten kinderen dan ook absoluut worden beschermd tegen alles wat schadelijke gevolgen voor hen kan hebben, onder meer tegen films die geweldscènes bevatten. Blijkbaar worden alleen in de Franse Gemeenschap kinderen op dit stuk voorgelicht.

30. Mevrouw SANTOS PAIS wijst erop dat het Comité groot belang hecht aan artikel 12 van het Verdrag en aan de vrijheid van meningsuiting van kinderen. In het schriftelijk antwoord (document zonder referentienummer) op vraag 12 stelt de Regering dat het aan de ouders toekomt om tot de meerderjarigheid van het kind, te weten 18 jaar, de fundamentele keuzen inzake opvoeding, zoals de keuze van school en godsdienst, te maken. Nochtans kan op grond van rechtspraak gewezen in 1909 voorrang worden verleend aan de rechten van het kind boven het ouderlijk gezag wanneer het kind over het nodige onderscheidingsvermogen beschikt. Mevrouw Santos Païs verheugt zich daarover en wenst bijkomende inlichtingen te ontvangen over de wijze waarop het evenwicht tussen ouders en kinderen wordt bewaard bij het nemen van een beslissing.

31. Mevrouw Santos Païs refereert aan het schriftelijk antwoord op de vragen 9 en 11 waarbij zij haar tevredenheid erover uitdrukt dat de Regering, nu Europa door een golf van xenofobie wordt overspoeld, een pact tegen discriminatie op school tot stand heeft gebracht en de scholen heeft aangemoedigd om zich daarbij aan te sluiten. Zij wenst te weten wat er gebeurt ingeval een school weigert zich bij het pact aan te sluiten. Over welke middelen beschikt de Belgische Regering om paragraaf 2 van artikel 2 van het Verdrag inzake de bescherming van het kind tegen alle vormen van discriminatie te doen toepassen ?

32. Mevrouw KARP wenst nadere gegevens te verkrijgen inzake de bevoegdheden en de werking van de participatieraden, alsook betreffende de wijze waarop zij georganiseerd zijn. Zij vraagt tevens inlichtingen betreffende het recht van het kind om te worden gehoord in een gerechtelijke procedure en het recht om partij te zijn in een geding.

33. De heer LELIEVRE (België) wijst erop dat het recht te worden gehoord in een procedure en dat om een partij te zijn in een geding, twee onderscheiden zaken vormen. Teneinde zich te conformeren aan artikel 12 van het Verdrag, is België voorne-

mens de wetgeving op dit stuk te wijzigen zodat in de toekomst kinderen van ouders die gescheiden leven of uit de echt zijn gescheiden, kunnen worden gehoord in een geding wanneer zij over een voldoende groot onderscheidingsvermogen beschikken. Zulks betekent niet dat het kind partij is in een geding. Een minderjarige kan in het kader van de jeugdbescherming evenwel partij zijn in een geding en worden bijgestaan door een advocaat. Indien de minderjarige ouder is dan 14 jaar, kan hij door de persoon van zijn keuze worden vertegenwoordigd. Indien hij het voorstel van de persoon die hem raad geeft, aanvaardt, inzonderheid in het geval van plaatsing, moet hij een document ondertekenen waaruit blijkt dat hij zijn toestemming verleent.

34. De heer VAN KEYMEULEN (België) stelt dat sedert de voorlegging van het verslag op federaal niveau twee nieuwe wetten zijn goedgekeurd. In die wetten is bepaald dat het kind tijdens het geding moet worden gehoord en door een advocaat moet worden bijgestaan. Een nieuwe bepaling van de burgerlijke rechtspleging voorziet erin dat het kind door de rechter moet worden gehoord. In de Vlaamse Gemeenschap moet het kind uit vrije wil zijn medewerking verlenen en, wanneer het ouder is dan 14 jaar, uitdrukkelijk zijn toestemming geven. Deze bepaling brengt een aanzienlijke wijziging van de vroegere wetgeving betreffende het ouderlijk gezag. Ook kinderen beneden de 14 jaar moeten worden gehoord. In verband met migrantenkinderen en met het non-discriminatiepact bestaat het beleid van de Vlaamse Gemeenschap in de voorkoming van concentraties van vreemdelingen in scholen.

Scholen met een hoge concentratie vreemdelingen hebben recht op bijkomende personeelsleden. Aan scholen waar het aantal vreemdelingen een bepaald percentage overschrijdt, worden evenwel minder budgettaire middelen ter beschikking gesteld.

De scholen hebben er derhalve alle belang bij om dergelijke concentraties te voorkomen. Zij worden aldus aangespoord om zich op regionaal niveau aan te sluiten bij het non-discriminatiepact, teneinde tussen de verschillende scholen van de Gemeenschap een evenwicht tot stand te brengen.

35. De VOORZITTER vraagt aan de vertegenwoordigers van beide Gemeenschappen om inlichtingen te verstrekken betreffende de regelingen die zijn uitgewerkt teneinde aan het kind de mogelijkheid te bieden zich zowel op school als daarbuiten te uiten.

36. De heer VAN KEYMEULEN (België, Vlaamse Gemeenschap) deelt mede dat de vrijheid van meningsuiting gewaarborgd wordt door de Belgische Grondwet waarin geen onderscheid wordt gemaakt tussen meerderjarigen en minderjarigen. In de scholen zijn jeugdraden ingesteld zodat jongeren het beheer van hun school kunnen beïnvloeden.

37. De vrijheid van godsdienst wordt gewaarborgd door de Belgische Grondwet, maar de keuze ervan is onderworpen aan het ouderlijk gezag, zoals is bepaald in artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek. Thans kiezen de ouders van het kind over het algemeen zowel de school als de godsdienst, maar daarin komt stilaan verandering. Het decreet van de Vlaamse Gemeenschap verwijst nog naar de godsdienst van het gezin, maar het nieuwe besluit van 13 juli 1994 maakt nog alleen gewag van de godsdienst van het kind. Volgens de heer Van Keymeulen zal artikel 14 van het Verdrag inzake de rechten van het Kind die toestand in de toekomst nog bevestigen en zal het dan ook in de Belgische rechtspraak worden toegepast.

38. De heer LELIEVRE (België, Franse Gemeenschap) deelt mede dat in het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd is bepaald dat natuurlijke personen of rechtspersonen, de groep overheidsinstellingen en de diensten die hun medewerking verlenen voor de toepassing van voornoemd decreet, ertoe gehouden zijn de godsdienstige, wijsgerige en politieke overtuiging van de jongere te eerbiedigen. De jongere die beschikt over voldoende onderscheidingsvermogen en die wijsgerige of godsdienstige overtuigingen heeft, beschikt gedurende zijn schooltijd over de mogelijkheid om zich, in geval zich problemen voordoen in verband met beslissingen

van zijn ouders, te richten tot bemiddelingsinstellingen (bijvoorbeeld diensten voor hulpverlening in open milieu, diensten voor de rechten van de jongeren). Wanneer op deze wijze geen oplossing wordt bereikt, bijvoorbeeld wanneer een keuze wordt gemaakt tegen de wil van het kind in, kan de zaak aanhangig worden gemaakt bij de jeugdrechter.

39. De VOORZITTER vraagt of een kind over rechtsmiddelen beschikt ingeval het een andere godsdienst wenst te kiezen dan die van zijn ouders en deze laatsten zich daartegen volledig verzetten.

40. De heer KOLOSOV stelt dat de rol van de ouders en van het gezin bij de keuze van de godsdienst verschilt van maatschappij tot maatschappij. Hij eerbiedigt dan ook de in België geldende tradities maar is verbaasd over de verklaring die de Belgische regering heeft gegeven aangaande artikel 14 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, waarin de nadruk wordt gelegd op de vrijheid waarover het kind beschikt om zijn godsdienst te kiezen. De Regering zou kunnen overwegen om op die verklaring terug te komen.

41. De heer LELIEVRE (België) bevestigt nogmaals dat het kind in de Franse Gemeenschap het recht heeft om zijn godsdienst te kiezen.

42. De heer VAN KEYMEULEN (België) verklaart dat het probleem betreffende de keuze van de godsdienst vrij ingewikkeld is omdat de keuze van de levensovertuiging, van de school of van de geneesheer, aan het ouderlijk gezag is onderworpen, zoals is bepaald in artikel 373 van het Burgerlijk Wetboek. Die regel is van toepassing op alle Gemeenschappen van het land. Men kan zich evenwel afvragen of geen voorrang moet worden verleend aan artikel 14 van het Verdrag inzake de rechten van het kind, wat de heer Van Keymeulen overigens verkiest. Er bestaat derhalve een zekere tegenstelling tussen de twee bepalingen, maar de Belgische regelgeving leunt evenwel steeds dichter aan bij artikel 14 van het Verdrag.

43. Mevrouw SANTOS PAIS wenst de praktische maatregelen te kennen die de Belgische regering voornemens is te treffen om het werkelijke genot van de in het Verdrag inzake de rechten van het kind erkende rechten te waarborgen. In verband met de vrijheid van meningsuiting heeft zij de indruk dat Belgische kinderen het recht hebben om hun mening te uiten, maar zij wenst te weten of hen de nodige ruimte wordt geboden om die mening kenbaar te maken. Welk belang wordt gehecht aan de mening van kinderen die deel uitmaken van een leerlingenraad en van jongeren die deelnemen aan de gemeenteraad? In verband met de vrijheid van godsdienst meent Mevrouw Santos Pais te begrijpen, dat in geval van conflict tussen de bepalingen van de nationale wetgeving en die van een internationaal verdrag, de nationale bepalingen in het licht van dat verdrag worden geïnterpreteerd. Heeft het Verdrag inzake de rechten van het kind voorrang op het nationaal recht? Wat het pact tegen discriminatie op school betreft, is mevrouw Santos Pais het er niet mee eens dat scholen die geen migrantenkinderen toelaten, worden gestraft door hen geen subsidies toe te kennen. Voór alles is van belang dat het kind werkelijk wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie op grond van de juridische toestand van zijn ouders, zoals overigens is bepaald in het Verdrag. Het zou tevens nuttig zijn te weten hoe een migrantenkind kan handelen teneinde ervoor te zorgen dat zijn rechten werkelijk worden beschermd.

44. Mevrouw BADRAN sluit zich aan bij de opmerkingen van mevrouw Santos Pais en onderstreept dat de artikelen van het Verdrag die betrekking hebben op de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst een vrij nieuwe opvatting vertegenwoordigen. Het is zeer belangrijk dat kinderen leren zich vrij te voelen, zoniet zullen zij schrik hebben om andere rechten uit te oefenen. Een kind dat vrij is om zijn mening te uiten, zal bijvoorbeeld nooit incest dulden. Nog niet alle landen hebben een regeling getroffen voor de toepassing van die artikelen. Vooreerst moet worden bepaald of op wettelijk of grondwettelijk vlak al dan niet dergelijke regelingen bestaan. De praktische uitwerking ervan vindt pas daarna plaats.

45. De VOORZITTER vraagt nadere gegevens omtrent de begeleidingsmaatregelen op grond waarvan de wetgevende maatregelen kunnen worden uitgevoerd. In verband met de vrijheid van meningsuiting wenst zij, net als mevrouw Santos Pais, te weten of er buiten het gezin trefpunten bestaan waar jongeren zich kunnen uiten en kunnen deelnemen aan activiteiten die door kinderen worden georganiseerd voor kinderen.

46. De heer VAN KEYMEULEN (België) stelt dat kinderen het recht hebben om in alle geledingen van de maatschappij en niet alleen in het gezin hun wensen kenbaar te maken. In scholen en gemeenten zijn jeugdraden actief, waarin jongeren hun mening kunnen geven. Ook in het kader van de vrijwillige hulpverlening, te weten die verstrekt door de comités voor bijzondere jeugdzorg, wordt met de beslissingen van jongeren rekening gehouden. Het Jongerenparlement heeft een raadgevend statuut maar fungeert als een trefpunt waar jongeren zich kunnen uiten.

47. De VOORZITTER vraagt aan de vertegenwoordigers van de twee Gemeenschappen of de mening van het kind in aanmerking wordt genomen bij zaken die het aanbelangen.

48. De heer LELIEVRE (België) deelt mede dat het beleid van de Franse Gemeenschap met betrekking tot het onderwijs vaak in vraag wordt gesteld (kwaliteit van het onderwijs, aantal zittenblijvers). Sedert 1991 maakt het onderwijzend personeel van de instellingen van de Franse Gemeenschap deel uit van de participatieraden die voorstellen moeten doen of adviezen geven aangaande het pedagogisch beleid van de onderwijsinstelling, alsmede met betrekking tot de materiële en administratieve organisatie ervan. Bij de hervatting van het schooljaar bestond er in meer dan 93 % van de onderwijsinstellingen een participatieraad. Het is evenwel onmogelijk te bevestigen dat in het kader van die raden werkelijk met de mening van de jongeren rekening wordt gehouden. De heer Lelièvre breidt zijn reflectie uit tot de eerbiediging van de rechten van het kind, waarbij hij stelt dat niets de leerkrachten belet om persoonlijk aan de jongeren de grondbeginselen van de rechten van het kind uiteen te zetten. Zulks betekent niet dat die rechten in aanmerking worden genomen en dat de leerkrachten die beginselen in hun pedagogische aanpak opnemen.

49. De heer Lelièvre deelt omtrent de vrijheid van meningsuiting mede dat de beginselen die daarop betrekking hebben in het decreet zijn opgenomen, maar dat in de openbare en particuliere instellingen niet is gezorgd voor een trefpunt. De Franse Gemeenschap is misschien nog niet klaar om die beginselen in de praktijk om te zetten. Hopelijk zullen verenigingen zoals de diensten voor hulpverlening in open milieu ertoe bijdragen om dergelijke trefpunten bestemd voor het participeren en het luisteren, tot stand te brengen.

50. De heer VAN KEYMEULEN (België) wijst erop dat de Vlaamse Gemeenschap eveneens grote inspanningen levert om jongeren betreffende hun rechten voor te lichten en in dat verband brochures verspreidt. Minderjarigen kunnen zich wenden tot zogenaamde "kinderrechtswinkels" om inlichtingen over hun rechten te verkrijgen, daaronder begrepen ook betreffende het Verdrag inzake de rechten van het kind. In de humaniora (secundair onderwijs) worden lessen gegeven over de rechten van het kind, evenals lessen maatschappijleer. In de onderwijsinstellingen van het hoger onderwijs is tevens een les gewijd aan het Verdrag. In scholen staat een onderwijzer ter beschikking van kinderen die vragen hebben over hun rechten. Die inspanningen werpen reeds vruchten af.

51. De begroting voor socio-culturele activiteiten is geherstructureerd. Elke gemeente ontvangt thans ten behoeve van de jongeren kredieten en op grond van de voorstellen geformuleerd door de jeugdraden die op gemeentelijk vlak zijn ingesteld, worden binnen de grenzen van de beschikbare geldmiddelen activiteiten georganiseerd.

52. De heer LELIEVRE (België) onderstreept dat in een aantal gemeenten van de Franse Gemeenschap jeugdraden zijn ingesteld. Zij zijn nog weinig talrijk (30 tot 35),

maar vormen een voorbeeld dat navolging verdient. Alleen schoolgaande kinderen kunnen worden verkozen. In de gemeente Borgworm bestaan twee raden ten behoeve van kinderen : een voor leerlingen van het lager onderwijs en een voor die van het secundair onderwijs. De gemeentelijke scholen organiseren verkiezingen zonder dat daarvoor een bijzondere reglementering of wetgeving geldt. Het gaat dan ook om plaatselijke experimenten die afhangen van de gemeentelijke overheid. In bepaalde gemeenten is de participatiegraad hoger dan in andere en behandelen voornoemde raden concrete problemen (speelzalen, sportzalen, verkeersproblematiek, enzovoort).

53. De VOORZITTER verzoekt het hoofd van de Belgische delegatie de gegevens aan te vullen die de vertegenwoordigers van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap hebben verstrekt in verband met het recht op vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting, alsmede met betrekking tot het in aanmerking nemen van de mening van kinderen.

54. De heer DEBRULLE (België) herinnert eraan dat in de nationale wetgeving wijzigingen zijn aangebracht teneinde het recht van het kind om te worden gehoord, te bevestigen. Artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek is gewijzigd op grond van artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van het kind. De heer Debrulle erkent evenwel dat in de rechtspraak nog onduidelijkheid bestaat omtrent de draagwijdte van die bepalingen. Letterlijk beschouwd zijn zij van toepassing op echtscheidingen, inzonderheid op echtscheidingen door onderlinge toestemming, terwijl de rechtbank op grond van artikel 1288bis van het Gerechtelijk Wetboek op advies van de Procureur des Konings (dus van het Openbaar Ministerie) met het lot van de kinderen kan worden belast. De voorzitter van de rechtbank kan derhalve artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek inroepen en het kind horen. Indien de ouders in de loop van de zitting niet instemmen met de bepalingen die toepasselijk zijn op het kind, kan de voorzitter van de rechtbank de overeenkomsten die de ouders in het vooruitzicht hadden gesteld, annuleren of wijzigen.

De heer Debrulle deelt mede dat de combinatie van de artikelen 931 en 1288bis van het Gerechtelijk Wetboek, zoals gewijzigd in de zin van artikel 12 van het Verdrag, enerzijds het recht van het kind om te worden gehoord, bevestigt, en anderzijds de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank uitbreidt, aangezien deze laatste rekening kan houden met de mening van het kind en met het verhoor, teneinde de overeenkomsten te wijzigen die de echtgenoten voornemens waren te sluiten. De heer Debrulle deelt mede dat er geen algemene en voldoende duidelijke bepaling bestaat op grond waarvan kan worden gesteld dat artikel 12 van het Verdrag thans in het gehele Belgische rechtstelsel een algemene draagwijdte heeft, maar dat het feit dat een rechter het Verdrag rechtstreeks kan toepassen, de regeling van tal van situaties in het kader van een echtscheidingsprocedure waarin het verhoor van het kind vereist kan zijn, zal vergemakkelijken. Hij drukt zijn tevredenheid erover uit dat het Verdrag de mogelijkheid heeft geboden om een nieuw evenwicht tot stand te brengen tussen de ouderlijke macht en het recht van het kind om te worden gehoord, zulks los van het optreden van de rechterlijke macht. Het kan niet worden tegengesproken dat deze aangelegenheid gunstig evolueert.

55. De heer Debrulle geeft na overleg met zijn collega's toe dat de betekenis van de verklaring die België heeft gegeven in artikel 14, paragraaf 1, van het Verdrag, hem ontgaat en verbindt zich ertoe aan zijn regering te vragen om ze opnieuw te onderzoeken.

56. De heer Debrulle deelt mede dat artikel 350 van het Strafwetboek, zoals het is gewijzigd bij de wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, aan de geraadpleegde geneesheer op het stuk van abortus een centrale en exclusieve rol verleent. Krachtens dat artikel is er geen misdrijf wanneer de zwangere vrouw die door haar toestand in een noodsituatie verkeert, een geneesheer verzoekt haar zwangerschap af te breken. Opdat de zwangerschapsafbreking wettelijk zou zijn, moet aan drie voorwaarden zijn voldaan. De geneesheer moet de vrouw in kennis stellen van de

medische risico's die het afbreken van haar zwangerschap onmiddellijk en in de toekomst meebrengt. Hij moet haar tevens wijzen op de verschillende opvangmogelijkheden die beschikbaar zijn voor het kind dat geboren zal worden en, in voorkomend geval, aan het ziekenhuispersoneel vragen dat het bijstand verleent en het nodige advies verstrekt. Ten slotte moet hij zich ervan vergewissen dat de vrouw vastbesloten is om haar zwangerschap af te breken. De geneesheer is de enige persoon die de noodsituatie waarin de vrouw die haar zwangerschap wenst af te breken, kan beoordelen.

57. De heer HAMMARBERG deelt mede dat de nefaste invloed die de media op minderjarigen hebben in tal van landen een ernstig probleem vormt, maar dat de Belgische autoriteiten blijkbaar een doeltreffend beleid voeren, aangezien zowel de Franse als de Vlaamse Gemeenschap een decreet hebben goedgekeurd dat gericht is op het beteugelen van die invloed. Welke uitwerking hebben die decreten op de media gehad ?

58. Mevrouw KARP wenst nadere gegevens te krijgen aangaande de toepassing van het recht van het kind om te worden gehoord en om getuigenis af te leggen. In paragraaf 59 van het verslag wordt vermeld dat ingeval de ouders van een kind tegengestelde belangen hebben, het kind niet kan getuigen en dat een minderjarige beneden de volle leeftijd van 15 jaar niet onder ede kan worden gehoord, zijn verklaringen kunnen alleen als inlichtingen gelden. Blijkbaar heeft de getuigenis van een kind op juridisch vlak weinig waarde ? Wat is daar werkelijk van aan ?

59. Mevrouw SANTOS PAIS wijst erop dat in paragraaf 158 van het verslag is vermeld dat het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing in België op 1 november 1991 in werking is getreden en dat het Comité belast met het toezicht op de toepassing ervan het recht heeft elke plaats te bezoeken waar personen gevangen worden gehouden, daaronder begrepen inrichtingen die uitsluitend bestemd zijn voor minderjarigen. Vooreerst moet worden opgemerkt dat de UNO zich reeds lange tijd inzet om ervoor te zorgen dat minderjarigen niet in dezelfde strafinrichtingen worden geplaatst als volwassenen en dat derhalve met voldoening moet worden vastgesteld dat België voornoemd beginsel blijkbaar reeds toepast. In het verslag is evenwel niet duidelijk aangegeven of het Europees Comité de strafinrichtingen van het land reeds heeft bezocht en indien zulks het geval is, of het verslag ervan reeds is bekendgemaakt. Zo ja, welke maatregelen zijn getroffen om gevolg te geven aan de erin gedane aanbevelingen ?

60. De heer LELIEVRE (België) antwoordt dat het door mevrouw Santos Pais genoemde Comité van 14 tot 23 november 1993 in België heeft verbleven. Tijdens die periode heeft het comité een aantal strafinrichtingen bezocht en in dat verband een verslag opgesteld dat intussen is bekendgemaakt. Het verslag heeft in hoofdzaak betrekking op de toepassing van artikel 53 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming. De heer Lelièvre is van oordeel dat, hoewel de bepalingen van artikel 53 sedertdien zijn gewijzigd en er maatregelen zijn genomen om de toestand te verbeteren, de inhoud van het verslag reden tot bezorgdheid geeft. Het Comité heeft een gevangenis voor minderjarigen bezocht en heeft vastgesteld dat jongeren die er waren geïnterneerd aan een strikt afzonderingsregime waren onderworpen, dat zij per dag slechts recht hadden op een uur wandelen en zij een leeg bestaan leidden. In dat verband moet worden opgemerkt dat niet artikel 53 in vraag wordt gesteld, maar wel de wijze waarop het wordt toegepast. Het gaat hier om een laakbare praktijk die uit de wereld moet worden geholpen.

61. Naar luid van het decreet betreffende de jeugdbescherming moet het personeel van zowel de open als gesloten overheidsinstellingen voor jeugdbescherming niet alleen bestaan uit bewaarders, maar ook uit opvoeders, psychologen, psychiaters, geneesheren en maatschappelijk assistenten. In beide Gemeenschappen zijn voornoemde instellingen onderwerp geweest van een uitgebreide gedachtenwisseling. In de Franse Gemeenschap mogen die instellingen alleen nog minderjarigen opvangen die

een strafbaar feit hebben gepleegd. Er wordt derhalve een duidelijk onderscheid gemaakt tussen delinquenten en personen die in een instelling worden geplaatst teneinde hen te beschermen. Op grond van voornoemd decreet behoort de plaatsing in een gesloten regime, die voorheen door de uitvoerende macht kon worden bevolen, voortaan tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechterlijke instanties.

62. Voornoemd decreet stelde overigens andere waarborgen in, op grond waarvan alleen minderjarigen boven de leeftijd van veertien jaar wegens een als misdaad of misdrijf omschreven feit in dergelijke instellingen kunnen worden geplaatst. Aangezien het Arbitragehof de Minister van Justitie, die van oordeel was dat de Franse Gemeenschap niet gemachtigd is om dergelijke bepalingen toe te passen, in het gelijk heeft gesteld, kunnen thans minderjarigen die nauwelijks ouder zijn dan 12 jaar in gesloten instellingen worden geplaatst.

63. Het decreet betreffende de jeugdbescherming bevat een andere belangrijke bepaling die de mogelijkheid heeft geboden om een ander aspect van de Belgische wetgeving te verduidelijken. Op het tijdstip van de communautarisering is vastgesteld dat de strafinrichtingen afzonderingsmaatregelen hebben getroffen tegen jongeren met een moeilijk gedrag. Overeenkomstig het decreet betreffende de jeugdbescherming is een dergelijke maatregel nog slechts toegestaan indien het gedrag van de minderjarige een gevaar vormt voor hemzelf, voor andere minderjarigen of voor de personen die hem bezoeken. Bovendien moeten de rechterlijke autoriteiten onmiddellijk ervan in kennis worden gesteld dat een afzonderingsmaatregel is genomen en moet die maatregel worden opgeheven zodra geen enkel gevaar meer bestaat. Daarbij komt nog dat de afzonderingsmaatregel niet kan worden verlengd voor een duur langer dan vierentwintig uur zonder de toestemming van de bevoegde rechterlijke instantie. In de Franse Gemeenschap zijn de gevolgen van die maatregelen reeds voelbaar, aangezien het aantal afzonderingen elke dag afneemt.

64. Tenslotte moet erop worden gewezen dat de overheidsinstellingen voor jeugdbescherming een educatief oogmerk hebben en niet mogen worden beschouwd als strafinrichtingen.

65. De heer VAN KEYMEULEN (België) deelt mede dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zijn land in de zaak Bouamar heeft veroordeeld en dat de Belgische wetgever en de Vlaamse Gemeenschap dientengevolge die bepalingen van artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming welke betrekking hebben op de detentie van minderjarigen, hebben gewijzigd. Er wordt thans een duidelijk onderscheid gemaakt tussen minderjarigen in gevaar en minderjarige delinquenten. Zelfs voor delinquenten is de toepassing van artikel 53 thans aan zeer strikte regels gebonden. Het is niet meer mogelijk de maximale duur van de detentie, die 15 dagen bedraagt, te verlengen. Bijgevolg zijn thans in de Vlaamse gevangenissen bijna geen minderjarigen meer aanwezig. Slechts zelden worden zaken uit handen gegeven aan gewone rechtbanken. Zulks geschiedt gemiddeld 10 maal per jaar en betekent niet dat de betrokken minderjarigen automatisch in de gevangenis terechtkomen.

66. Er bestaan twee soorten inrichtingen voor detentie : de particuliere inrichtingen en de overheidsinrichtingen. Aangezien de capaciteit van deze laatste zeer beperkt is, worden minderjarigen meestal in particuliere inrichtingen geplaatst. Alleen die inrichtingen voor detentie welke aan bepaalde criteria voldoen, worden erkend. De afzondering van minderjarigen in die inrichtingen is onderworpen aan regels die even strikt zijn als die welke gelden in de inrichtingen van de Franse Gemeenschap. Overeenkomstig artikel 23, paragraaf 12, van het decreet inzake jeugdbescherming worden alleen minderjarigen die een misdrijf hebben gepleegd en uitzonderlijk zij die verscheidene vluchtpogingen hebben ondernomen, in een overheidsinrichting geplaatst.

67. De heer DEBRULLE (België) verklaart in zijn antwoord op de vraag van mevrouw Karp dat de paragrafen 59 en 60 moeten worden gewijzigd teneinde rekening

te houden met de wijzigingen aangebracht in artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, in artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming, alsook met de nieuwe regels inzake pedofilie en het horen van kinderen. In dat verband moet de aandacht worden gevestigd op twee experimenten die thans worden uitgevoerd in verband met de getuigenis van minderjarigen. Deze experimenten zijn erop gericht te voorkomen dat kinderen verscheidene malen dezelfde verklaring moeten geven zodat zij niet de indruk hebben dat hun woorden in twijfel worden getrokken.

68. In verband met de nefaste invloed van de media op minderjarigen moet gewag worden gemaakt van de maatregelen die zijn genomen in de strijd tegen de "roze telefoonlijnen". Aangezien die praktijk incest, prostitutie en pedofilie in de hand blijkt te werken, verbiedt de wet elke vorm van reclame voor dergelijke diensten. Zelfs het bezit van beeld dragers die pornografische handelingen voorstellen waarbij kinderen beneden de 16 jaar betrokken zijn, is verboden. Zodoende wordt gepoogd te beletten dat zich een markt voor pedofiele publikaties ontwikkelt.

69. Wat de opmerkingen aangaande de toepassing van het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing betreft, onderstreept de heer Debrulle dat het Comité opgericht op grond van dit instrument tijdens zijn verblijf in België een aantal afwijkingen ten opzichte van de Europese normen heeft vastgesteld. Het heeft inzonderheid vastgesteld dat de minderjarigen in gevangenissen niet van volwassenen zijn gescheiden. Het gebrek aan middelen en het feit dat een dergelijke detentie slechts 15 dagen duurt, kunnen mogelijk een verklaring zijn voor de aanwending van dergelijke praktijken. Zij kunnen echter niet worden gerechtvaardigd en het bestuur van de strafinrichtingen moet dan ook maatregelen treffen teneinde die toestand te verhelpen.

70. In verband met de regeling voor minderjarigen die door de politie worden vastgehouden, moet worden opgemerkt dat de overheid sedert België is toegetreden tot het Europees Verdrag ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing aanzienlijke inspanningen heeft geleverd inzake opleiding en bewustmaking van de ordediensten en van het bewaarderspersoneel. Aldus is aan niet-gouvernementele organisaties zoals de Liga voor mensenrechten gevraagd om de leden van de ordediensten en van de gerechtelijke politie te helpen zich vertrouwd te maken met de bepalingen van het Verdrag teneinde ze bij een ondervraging of in geval van voorlopige hechtenis te kunnen toepassen. In het kader van de lessen in de politie scholen wordt een zelfde bewustmakingsactie gevoerd. Hierbij moet gewag worden gemaakt van de activiteiten op lange termijn die worden verricht in het kader van de campagne welke de Europese Unie voert tegen racisme en xenofobie en die erop is gericht de ordediensten een correcter gedrag te doen aannemen.

71. De heer VAN KEYMEULEN (België) wijst erop dat in het kader van de bestrijding van pornografie en geweld in de media, een decreet is goedgekeurd betreffende televisieprogramma's via de kabel en televisie-uitzendingen in het algemeen, waarin met betrekking tot de activiteiten van die sector in een meer striktere regeling is voorzien.

72. De heer Van Keymeulen merkt op dat minderjarige delinquenten en de minderjarigen in gevaar uitsluitend in erkende instellingen mogen worden geplaatst. Te dien einde is een omvangrijk programma opgestart dat erop is gericht de capaciteit van die instellingen uit te breiden. Daarbij wordt voorrang gegeven aan de steden, omdat de problemen daar het grootst zijn.

73. De heer LELIEVRE (België) stelt dat ook de Franse Gemeenschap in 1991 een decreet heeft goedgekeurd waarin is voorzien in een strikte controle van programma's die door de media worden uitgezonden. Niet-gouvernementele organisaties zoals de Liga voor de rechten van het kind en de Beweging voor de bescherming van de rechten van het kind komen vaak tussenbeide bij de instantie bevoegd voor de audiovisuele sector. De geschreven pers heeft een echte inspanning geleverd en aan zelfcensuur

gedaan om te voorkomen dat de in de kranten gepubliceerde informatie de minderjarigen zou schaden.

74. Wat de opmerkingen van mevrouw Santos Pais in verband met de detentie van minderjarigen betreft, merkt de heer Lelièvre op dat de moeilijkheden veroorzaakt door de toepassing van artikel 53 van de wet betreffende de jeugdbescherming het gevolg waren van het beleid dat in bepaalde gerechtelijke arrondissementen werd gevoerd. In Brussel worden zeer vaak interneringsmaatregelen angewend. In de gemeenschappen worden slechts zelden zaken uit handen gegeven aan gewone rechtbanken terwijl zulks in het gerechtelijk arrondissement Brussel een gangbare praktijk is. In 1990 zijn 43 zaken uit handen gegeven, in 1991 51 en in 1992 70.

75. De heer VAN KEYMEULEN (België) merkt in verband met de invloed van de media op minderjarigen op dat de wet van 8 april 1965 televisie-uitzendingen verbiedt waarin de identiteit van minderjarigen die in een instelling voor jeugdbescherming zijn geplaatst, wordt bekendgemaakt. Bovendien voorziet de wet betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in bijkomende waarborgen. Tenslotte zijn, overeenkomstig een bepaling van de wet van 8 april 1965, alle maatschappelijk werkers, rechters en opvoeders die zich bezighouden met minderjarige delinquenten of met minderjarigen in gevaar, gehouden door het beroepsgeheim.

76. De Voorzitter verklaart dat het Comité nota heeft genomen van de wijzigingen die na de voorlegging van het verslag in de Belgische wetgeving zijn aangebracht en moedigt de Belgische autoriteiten aan hun inspanning voort te zetten teneinde de wetten van hun land in overeenstemming te brengen met de bepalingen van het Verdrag inzake de rechten van het Kind.

De vergadering wordt opgeheven om 18 uur.

VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND

COMITE VAN DE RECHTEN VAN HET KIND

Negende zitting

BEKNOPT VERSLAG VAN DE 224ste VERGADERING
gehouden in het Palais des Nations te Genève,
op donderdag 1 juni 1995, om 10 uur

Voorzitter : Mevrouw BELEMBAGO

INHOUDSOPGAVE

Onderzoek van de verslagen voorgelegd door de verdragsluitende staten (vervolg)

Oorspronkelijk verslag van België (vervolg)

In dit verslag kunnen wijzigingen worden aangebracht.

De wijzigingen moeten in één van de werktalen worden opgesteld. Zij moeten in de vorm van een memorandum worden voorgelegd en tevens op een exemplaar van het verslag worden vermeld. Zij moeten uiterlijk een week te rekenen van de datum van dit verslag aan de Afdeling uitgave van de officiële stukken, bureau E. 4108, Palais des Nations te Genève, worden toegezonden.

Eventuele wijzigingen die in de verslagen van de openbare vergaderingen van deze zitting zijn aangebracht, worden in een rectificatie verzameld die korte tijd na sluiting van de vergadering wordt bekendgemaakt.

De zitting wordt geopend om 10 uur 10'

ONDERZOEK VAN DE VERSLAGEN
VOORGELEGD DOOR DE VERDRAGSLUITENDE STATEN
(punt 5 van de agenda) (vervolg)

België (vervolg)

(CRC/C/11/Add.4; CRC/C.9/WP.4;HRI/CORE/1/Add.1/Rev.1)

1. Mevrouw MASON stelt dat het geheel onttrekken van een kind aan de zorg van de ouders een definitieve stap is, aangezien zulks een invloed heeft op alle rechten en verantwoordelijkheden van de ouders. In het verslag worden voorbeelden gegeven van gedragingen die kunnen leiden tot het weghalen van het kind, zoals mishandeling of het niet kunnen voorzien in passende levensomstandigheden voor het kind. Zij is het ermee eens dat lichamelijke bescherming van het kind nodig is en dat in sommige omstandigheden het in het belang van het kind is om tijdelijk aan de ouders te worden onttrokken. Kinderen moeten soms kunnen omgaan met hun ouders teneinde de emotionele steun te verkrijgen die alleen door een ouder kan worden gegeven.

2. Op grond van haar ervaring in jeugdrechtsbanken stelt zij dat, wanneer kinderen met het oog op hun bescherming worden weggehaald uit een omgeving waarin mishandeling voorkomt of naar een omgeving worden gebracht die beter wordt geacht, zij bijna onveranderlijk vragen terug te mogen keren naar hun huis en hun familie. Om die reden wenst zij van de Belgische delegatie te weten of volgens haar volledige onttrekking aan de ouders het belang van het kind dient, aangezien daardoor alle familiebanden en de wettelijke omgang worden verbroken, en er niet langer sprake is van enige verantwoordelijkheid. Zij wenst tevens te weten of het kind de mogelijkheid heeft gekregen zijn mening kenbaar te maken en in welke mate zulks het geval is geweest. In het verslag wordt medegedeeld dat de mening van het kind nooit is gevraagd wanneer tussen de ouders een conflict bestond. Zij vraagt welke rol de bijstandsverlening in gevallen van volledige onttrekking speelt om het gezin opnieuw bijeen te brengen. Zij vraagt of ingeval het kind of de ouders de procedure ongedaan wensen te maken, er een recht van hoger beroep op federaal niveau bestaat, of zulks alleen mogelijk is via de jeugdrechtsbank. Onder verwijzing naar paragraaf 231 van het verslag (CRC/C/11/Add.4) vraagt zij of er iets gedaan wordt om de verzorging in pleeggezinnen te regulariseren.

3. In verband met gezinshereniging stelt de heer HAMMARBERG dat er spanningen blijken te bestaan in de meeste Europese landen waar inspanningen worden gedaan om een grote toevloed van vluchtelingen te voorkomen. Het Verdrag huldigt het belangrijke beginsel dat een kind in zijn gezin moet kunnen leven.

In dat verband bestaan er een aantal beperkingen en de ouders zijn mogelijk niet altijd beschikbaar. Voorts kan de moeder of de vader overleden zijn. In dat geval kan een andere verwant voor het kind even belangrijk zijn. Op dit stuk moet aandacht worden besteed aan individuele gevallen veeleer dan aan vooropgestelde criteria.

4. Hij wenst de aandacht te vestigen op berichten waarin gewag wordt gemaakt van grote vertraging bij de besluitvorming aangaande aanvragen voor gezinshereniging. Indien zulks het geval is, wenst hij te weten wat wordt gedaan om die vertragingen te verminderen. Een of twee jaar wachten is voor een kind zeer lang, er moeten inspanningen worden geleverd om de wachttijd te beperken.

5. Mevrouw SANTOS PAIS deelt met betrekking tot de verzorging in pleeggezinnen mede dat in het Verdrag wordt erkend dat de gezinsomgeving van cruciaal belang is voor de ontwikkeling van het kind. In dat verband merkt zij op dat overeenkomstig

artikel 9 van het Verdrag de staten die partij zijn, moeten waarborgen dat kinderen niet tegen hun wil van hun ouders kunnen worden gescheiden, tenzij is vastgesteld dat zulks nodig is in het belang van het kind.

6. Op grond van informatie uit België blijkt dat er een tendens bestaat om kinderen uit de laagste sociale klasse buiten hun gemeente van oorsprong te plaatsen. De toestand van het kind wordt periodiek herzien teneinde de terugkeer van het kind naar zijn gezin toe te staan wanneer de financiële toestand van het gezin verbeterd is of wanneer overheidssteun zulks mogelijk maakt. Kinderen van immigranten integreren zich in de Belgische cultuur en vervreemden meer en meer van hun oorspronkelijke cultuur. Mevrouw Santos Pais wenst te weten hoe België erin is geslaagd kinderen toestemming te verlenen in het land te blijven en maatregelen te treffen die erop zijn gericht hun toestand te regulariseren.

7. De heer MOMBESHORA vraagt of de Regering een onderzoek heeft verricht naar de oorzaken van het grote aantal echtscheidingen in ons land.

8. Mevrouw BADRAN merkt omtrent adoptie op dat de Staat in bepaalde gevallen toestaat dat een enkele persoon een kind adopteert. Zij wenst te weten of volgens de delegatie daardoor een normale situatie voor het kind ontstaat.

9. Mevrouw Karp wijst op de vaststelling in het verslag dat gebrek vanwege de ouders om te voorzien in gepaste levensomstandigheden een reden is om het kind aan het ouderlijk gezag te onttrekken.

Zij wenst te weten welke relatie of coördinatie er bestaat tussen diensten die zich bezighouden met gevallen van crisissen in het gezin en in welke uitkeringen is voorzien voor degenen die niet in gepaste omstandigheden leven.

10. De heer HAMMARBERG merkt op dat de Regering in overweging neemt om bij adoptie de instemming van kinderen van ongeveer 15 jaar te verwerven. Hij is van oordeel dat zulks nogal laat is en vraagt of de mogelijkheid om de toestemming op een jongere leeftijd te bepalen, is besproken. Hij wijst erop dat de Franse Gemeenschap instemt met het Verdrag van Den Haag en dat in de Vlaamse Gemeenschap hierover niets is gezegd. Is de Vlaamse Gemeenschap voornemens het voorbeeld van de Frans-talige tegenhanger te volgen ?

11. Met betrekking tot mishandeling wenst de heer HAMMARBERG te weten of er een wetgeving bestaat op grond waarvan misbruik van het kind op geestelijk of lichamelijk gebied in enige vorm, zelfs binnen het gezin, verboden wordt. Blijkbaar bestaat een dergelijk algemeen verbod in België niet. Betrokkene vraagt zich af of het geven van lijfstraffen thuis of op school toegestaan is. Hij wenst in dat verband de stand van zaken te weten waarbij hij de vraag stelt welke rol de school en het systeem voor gezondheidszorg met betrekking tot eventuele gevallen van mishandeling spelen.

12. Mevrouw BADRAN verklaart dat naar luid van het verslag er een aanzienlijk aantal diensten voor gezinshulp bestaan.

Zij vraagt hoe doeltreffend het systeem voor welzijnszorg is en wat de werkingssfeer van die diensten is.

13. Mevrouw KARP verwijst naar het probleem van asielzoekers, waarbij zij stelt dat bepaalde lokale overheden blijkbaar weigeren hen een verblijfsvergunning en sociale bijstand te verlenen. Zij is ervan in kennis gesteld dat de federale Regering een dergelijke handelwijze als onwettig heeft beschouwd en wenst te weten wat er is gedaan om het probleem op te lossen.

14. De heer VAN KEYMEULEN (België) verklaart dat met betrekking tot de jeugdbescherming op federaal en communautair niveau maatregelen van uiteenlopende aard, daaronder ook bindende, zijn getroffen. Sommige maatregelen zijn van toepassing op ouders, andere op kinderen. Er wordt steeds naar gestreefd de betrokkenen te helpen aan de hand van de minst beperkende maatregel. Er bestaan drie

soorten maatregelen die gericht zijn op de bescherming van kinderen tegen mishandeling. Ingeval gezinsgebonden en andere sociale maatregelen niet op gepaste wijze worden toegepast, voorziet de wet in de aanwijzing van een bevoegd persoon die voornoemde maatregelen uitvoert teneinde het belang van het kind het best te dienen.

15. De nationale wetgeving behoort tot het positieve recht en is gericht op de voorkoming van ernstiger situaties. In verband met de onttrekking aan het ouderlijk gezag kunnen maatregelen worden getroffen tegen ouders die hun kinderen mishandelen of die hen geen gepaste levensomstandigheden bieden. In de Vlaamse Gemeenschap verlenen comités voor bijzondere jeugdzorg voor jongeren met gedragsproblemen, concrete hulp aan die jongeren, alsook aan personen die ten aanzien van hen het ouderlijk gezag uitoefenen, waarbij steeds het hoogste belang van de jongeren voorop wordt gesteld. In bepaalde gevallen wordt het gehele gezin bijgestaan door maatschappelijk werkers van private organisaties die advies verlenen betreffende de opvoeding van kinderen.

16. In verband met de plaatsing in een pleeggezin stelt de heer VAN KEYMEULEN dat het Belgische recht moet voorzien in een systeem op grond waarvan kinderen tijdelijk in een pleeggezin kunnen worden opgenomen, maar tegelijkertijd de betrekkingen met hun eigen gezin, alsook de terugkeer naar dat gezin, worden aangemoedigd.

17. De heer LELIEVRE stelt dat kinderen ouder dan 14 jaar hun schriftelijke toestemming moeten geven om in een gezin te worden geplaatst. Er moet worden opgemerkt dat in 1993 in de Franse Gemeenschap 4400 jongeren in openbare instellingen zijn geplaatst en 2000 in een pleeggezin zijn opgenomen.

18. Een andere vraag van mevrouw Santos Pais betreft de verhouding tussen armoede en de tendens om kinderen thuis weg te halen. Het verslag over armoede opgesteld door de Koning Boudewijnstichting besluit dat kinderen uit arme gezinnen meer kans lopen om uit hun gezin te worden weggehaald. Zulks wordt algemeen bevestigd door de gegevens verstrekt door de sociale diensten. Om deze tendens tegen te gaan, zijn zowel op federaal als op communautair niveau verscheidene initiatieven genomen. Het beleid van de Gemeenschap is over het algemeen erop gericht om op grond van onderzoek van programma's de diensten te herverdelen. De Gemeenschapsraad voor hulpverlening aan de jeugd zal de nieuwe Minister voor Jeugdzaken verzoeken ervoor te zorgen dat de Franse Gemeenschapsregering voorrang verleent aan een dergelijk beleid. Een andere mogelijkheid bestaat erin te waarborgen dat bepaalde artikelen van het Decreet van 1991 inzake de hulpverlening aan de jeugd volledig ten uitvoer worden gelegd, zo bijvoorbeeld artikel 56, waarin met het oog op hulpverlening aan arme gezinnen wordt voorzien in nauwere banden tussen de instanties van de Franse Gemeenschap en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn. In verband met de periode gedurende welke kinderen kunnen worden geplaatst, merkt hij op dat in de Franse Gemeenschap, net als in de Vlaamse Gemeenschap, beslissingen op gezette tijden verplicht moeten worden herzien, alsmede dat de overheid verplicht is de geplaatste kinderen te bezoeken.

19. De heer VAN KEYMEULEN (België) deelt mede dat ingevolge de opmerkingen in het verslag van de Koning Boudewijnstichting aangaande het aantal kinderen uit arme gezinnen die uit hun eigen omgeving worden weggehaald, specifieke maatregelen zijn getroffen, daaronder begrepen initiatieven vanwege de Eerste Minister. In de betrokken departementen zijn werkgroepen ingesteld om de talrijke voorstellen geformuleerd in het verslag te behandelen. Tevens is bijzondere aandacht geschonken aan de maatregelen nodig om specifieke strategische doelstellingen te bereiken en zijn actieprogramma's uitgewerkt om de nieuwe Regering te helpen bepaalde grote problemen aan te pakken.

20. Op de vraag inzake het hoge aantal echtscheidingen en het bestaan van adviesbureaus antwoordt de heer DEBRULLE (België) dat het aantal echtscheidingen in België net als in andere Europese landen toeneemt. Tot de factoren die daartoe bij-

dragen, behoren de versterkte status en de financiële onafhankelijkheid van de vrouw, alsook de vermindering van de invloed van de Kerk, die echtscheiding afkeurt. In de Franse Gemeenschap bestaan een aantal adviesbureaus om echtparen te helpen bij het oplossen van problemen die tot echtscheiding kunnen leiden.

21. De heer VAN KEYMEULEN (België) onderstreept dat de wetgeving die in de voorbije 15 jaar is uitgevaardigd, de haast onoverkomelijke wettelijke hinderpalen welke over het algemeen echtscheiding ontmoedigen, heeft weggenomen. In de Vlaamse Gemeenschap bestaat een uitgebreid, gesubsidieerd net van adviescentra.

22. De heer LELIEVRE (België) vestigt de aandacht van het Comité erop dat in de Franse Gemeenschap diensten voor gezinsbemiddeling bestaan die een uitermate belangrijke rol spelen bij het oplossen van gezinsconflicten. De Franse Gemeenschap heeft onlangs de financiering van nieuwe diensten, de zogenaamde "services d'espace-rencontre", goedgekeurd. Die diensten hebben tot doel het bezoek van ouders te vergemakkelijken wanneer zulks wegens relatieproblemen in het gezin moeilijk is geworden.

23. In antwoord op de vraag betreffende mishandeling van kinderen in het gezin, deelt hij mede dat het bestaan van diensten voor bijstand aan mishandelde kinderen in de Franse Gemeenschap voornamelijk op twee decreten is gegrond. Het eerste decreet dd. 4 maart 1991 stelt multidisciplinaire ploegen in die bijstand verlenen aan mishandelde kinderen. Het tweede decreet inzake hulpverlening aan de jeugd, ook uit 1991, voorziet in adviesdiensten voor kinderen of jongeren die het slachtoffer zijn van mishandeling. In de 13 gerechtelijke arrondissementen van de Franse Gemeenschap verlenen 14 ploegen onder toezicht van de Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE) bijstand aan mishandelde kinderen.

De campagne die op grond van artikel 34 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind is gevoerd ten einde de preventie te verbeteren en het stilzwijgen te verbreken, heeft tot een grote toename geleid van het aantal gevallen van mishandeling die bij hulpverleners en SOS-ploegen worden gemeld. Zulks wijst erop dat meer geldmiddelen ter beschikking van de bestaande diensten moeten worden gesteld.

24. De heer VAN KEYMEULEN (België) deelt mede dat in de Vlaamse Gemeenschap een aantal initiatieven gericht op preventie zijn genomen. Het gaat onder meer om regelmatige bezoeken van maatschappelijk werkers die werken onder toezicht van de organisatie Kind en Gezin, het equivalent van de ONE van de Franse Gemeenschap. Dergelijke bezoeken aan gezinnen met kinderen jonger dan drie jaar maken het mogelijk in een vroeg stadium problemen op te sporen die eventueel tot mishandeling kunnen leiden. Bovendien bestaan in elke gemeente bijzondere centra voor medische en psychologische hulp aan slachtoffers van verwaarlozing of mishandeling.

25. In antwoord op de vragen van de heer Hammarberg betreffende de rol die scholen en instellingen voor gezondheidszorg spelen bij het opsporen van kindermishandeling stelt de heer DEBRULLE (België) dat mensen die daarmee uit hoofde van hun beroep te maken hebben, zoals leraars, verplegers en artsen, wettelijk verplicht zijn het beroepsgeheim in acht te nemen. In gevallen waar grond bestaat om te veronderstellen dat een kind wordt mishandeld, moeten zij, net als enig ander persoon in een dergelijke situatie, op grond van hun statuut kinderen in gevaar bijstaan. Die verplichting heeft in dit verband uiteraard voorrang.

26. Volgens de heer VAN KEYMEULEN (België) blijkt uit de beschikbare statistieken dat de scholen en de centra voor slachtofferhulp veel gevallen van kindermishandeling aangeven. In de scholen van de Franse Gemeenschap zijn tevens personeelsleden aangewezen bij wie kinderen met specifieke problemen terecht kunnen.

27. De heer LELIEVRE (België) herinnert eraan dat in de Franse Gemeenschap alle leraars, zowel in de staatsscholen als in de vrije scholen, aan de hand van brochures ervan in kennis zijn gesteld dat een aantal gespecialiseerde ploegen, zoals de ploegen van de gespecialiseerde adviseurs van SOS Enfants, ter zake bijstand kun-

nen verlenen, en zij ertoe worden aangespoord verdere inlichtingen te vragen. Een andere op preventie gerichte brochure van het Ministerie van Justitie wijst het publiek erop dat absoluut bijstand moet worden verleend aan kinderen in gevaar door de gespecialiseerde teams van hulpverleners van het bestaan van dergelijke situaties in kennis te stellen.

28. In verband met de vragen die de leden hebben gesteld omtrent de situatie van vluchtelingen en asielzoekers deelt de heer DEBRULLE (België) mede dat België, net als andere landen, geconfronteerd wordt met een aanzienlijke toename van het aantal migranten, vluchtelingen en asielzoekers. De overheid moest de stijging van de immigratie onder controle krijgen en beperken zonder daarbij in de kaart te spelen van politieke extremisten die misbruik maken van de angst van de gewone burgers welke bezorgd zijn over werkloosheid, criminaliteit en andere maatschappelijke problemen. De Belgische overheid heeft ter zake een beleid gevoerd dat over het algemeen overeenstemt met dat van andere landen van de Europese Unie. Dat beleid moest tegemoet komen aan de noodzaak om de immigratie te controleren en toch onverzettelijk blijven ten aanzien van xenofobie en onverdraagzaamheid. Die inspanningen zijn tot uiting gekomen in de ondertekening van een aantal overeenkomsten met de landen van herkomst van de illegale immigranten, op grond waarvan deze laatsten opnieuw toegang krijgen tot hun land.

29. Ingevolge de inwerkingtreding van het Akkoord van Schengen en van het Verdrag van Dublin, dat de Belgische regering overigens voornemens is te ratificeren, worden aanvragen van asielzoekers en vluchtelingen slechts door een enkel land behandeld en zou de situatie waarbij mensen van een land naar een ander worden overgebracht, zich niet meer mogen voordoen. Bovendien zijn specifieke maatregelen gericht tegen illegale immigratie en netwerken van mensenhandel genomen. De algemene strategie van België bestaat voor een gedeelte erin om naar aanleiding van de besprekingen met andere landen van de Europese Unie omtrent het EUROPOLverdrag, te stellen dat in het verdrag de specifieke doelstelling moet worden opgenomen die ertoe strekken die netwerken te ontmantelen.

30. Sancties vormen evenwel niet de enige oplossing. De toename van het aantal asielzoekers en vluchtelingen heeft tot een vertraging in de procedurele acties geleid. Meer dan ooit moest een onderscheid worden gemaakt tussen personen die op grond van het Verdrag betreffende het statuut van vluchtelingen als bona fide vluchtelingen en asielzoekers moeten worden beschouwd en personen die illegaal het land willen binnenkomen. Zulks brengt uiteraard meer moeilijkheden mee. De Europese Unie heeft inspanningen gedaan om passende richtlijnen uit te werken, maar het probleem is nog steeds niet opgelost.

31. België is wegens het toenemend aantal immigranten verplicht meer en beter opgeleid personeel in dienst te nemen teneinde vluchtelingen op een doeltreffende wijze op te vangen, en te voorkomen dat het systeem overdreven bureaucratisch en inhumaan wordt.

Hooggeschoold personeel is beschikbaar om verzoeken van minderjarigen te behandelen. Ten aanzien van vrouwen zijn soortgelijke maatregelen genomen, waarbij het betrokken personeel een bijzondere opleiding heeft genoten teneinde te waarborgen dat het zich geheel bewust is van de redenen die vrouwen vandaag de dag ertoe brengen hun land te ontvluchten.

32. Een andere vraag betreft de mate waarin het in België geldende systeem de mogelijkheid biedt gevallen individueel te beschouwen en niet aan de hand van rigide regels. Onder verwijzing naar de schriftelijke antwoorden op de vragen 14 en 23 van de lijst met onderwerpen verklaart de heer DEBRULLE dat het beleid van de Belgische overheid erop is gericht algemene wetsbeginselen toe te passen als bescherming tegen arbitraire beslissingen, en tegelijkertijd een individuele beschouwing van de gevallen mogelijk te maken zodat degenen die de beslissing moeten nemen, rekening kunnen houden met de specifieke omstandigheden en de humanitaire aspecten van een bepaald geval.

33. Recente beslissingen hebben bevestigd dat de weigering van sommige openbare centra voor maatschappelijk welzijn om vluchtelingen en asielzoekers toelagen uit te keren, onwettig is. Gelet op de vertraging waarmee dat gepaard is gegaan, is zulks voor de klagers evenwel van weinig nut gebleken. Een wetgeving die voorziet in een meer evenwichtige verspreiding van de vluchtelingen en asielzoekers over de verschillende gemeenten, zou op lange termijn en meer doeltreffende oplossing vormen. De doelstelling daarbij bestond erin te voorkomen dat getto's zouden ontstaan en de integratie zou worden verbeterd.

34. In verband met de problemen die niet-vergezelde minderjarige asielzoekers ontmoeten omdat zij geen enkel formeel wettelijk statuut bezitten, deelt hij mede dat het volgens hem dergelijke minderjarigen van rechtswege niet is toegestaan in het land te blijven totdat zij de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Op grond van een bijzondere procedure kan van hen worden geëist het land te verlaten. Zoals blijkt uit het schriftelijk antwoord van de Regering, is zij zich ervan bewust dat een gebrek aan enig wettelijk statuut voor een kind in dergelijke gevallen problemen kan meebrengen en dat zulks een leemte in de huidige wetgeving vormt die door de nieuwe Regering moet worden aangevuld.

35. De heer LELIEVRE (België) verklaart dat zijn departement mechanismen voor de coördinatie met de directeur-generaal van de Dienst Vreemdelingenzaken heeft uitgewerkt, die als algemeen beginsel huldigen dat bij de beschouwing van individuele gevallen ermee rekening wordt gehouden dat de minderjarige wegens de vertraging in de behandeling van zijn verzoek eigenlijk reeds geïntegreerd is.

Minderjarigen die de leeftijd van meerderjarigheid bijna hebben bereikt en die in criminele activiteiten zijn betrokken, kunnen veel moeilijker worden verdedigd. Zij kunnen evenwel een beroep doen op een jeugdrechter of een adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd die kunnen optreden en de uitwijzingsprocedure kunnen blokkeren tot de minderjarige de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.

36. In antwoord op de vraag van de heer HAMMARBERG betreffende adoptie deelt de heer VAN KEYMEULEN mede dat thans krachtens een bepaling ingevoerd in de wet van 1969 inzake adoptie kinderen ouder dan 15 jaar moeten instemmen met hun adoptie hoewel er grond bestaat om die leeftijd te verminderen. In België bestaan er twee vormen van adoptie : adoptie en volle adoptie. Voor volle adoptie, de meest voorkomende vorm, zijn twee adopterende en gehuwde ouders vereist. In bepaalde gevallen is het evenwel mogelijk dat een enkele persoon een kind adopteert, en wel wanneer na uitgebreid onderzoek door sociale diensten en door rechterlijke instanties wordt geoordeeld dat zulks in het kennelijk belang van het kind is. De rechtbank staat geen adoptie toe tenzij zij ervan overtuigd is dat zulks geschiedt in het kennelijk belang van het kind, alsmede dat de adoptanten gegronde redenen kunnen doen gelden.

37. Het specifieke geval van internationale adoptie wordt in België geregeld bij artikel 344 van het Burgerlijk Wetboek. Ook in dit geval zijn de belangen van het kind van wezenlijk belang. Adoptiebureaus moeten in België aan zeer strikte vereisten voldoen. Het is in bepaalde gevallen evenwel mogelijk een kind te adopteren zonder een beroep te doen op dergelijke bureaus. Het is voor België dan ook uitermate wenselijk het Verdrag van Den Haag te ratificeren, te meer in de Gemeenschappen alle voorbereidende werkzaamheden met het oog op de inwerkingtreding ervan reeds zijn verricht. De organisatie Kind en Gezin is in de Vlaamse Gemeenschap bij decreet aangewezen als centrale autoriteit bevoegd voor de tenuitvoerlegging van het Verdrag wanneer het van kracht wordt.

38. Onder verwijzing naar de vraag betreffende mishandeling van kinderen in het gezin wijst mevrouw SANTOS PAIS erop dat artikel 19 van het Verdrag de verdragssluitende staten aanmoedigt gepaste maatregelen te treffen met het oog op de bescherming van kinderen tegen alle vormen van geweld en misbruik. Het is uiterst moeilijk bewijsmateriaal tegen ouders en bewaarders voor te leggen. Teneinde mishandeling van

kinderen volledig te voorkomen, hebben verscheidene landen in hun burgerlijke wetgeving definities ingevoerd betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid en het ouderlijk gezag, alsook definities van begrippen als dialoog, overleg en deelneming van kinderen aan het gezinsleven. Het Comité is van oordeel dat voor misbruiken een strafrechtelijke sanctie niet volstaat.

Hoewel zij erop wijst dat België tijdens het Negende Congres van de Verenigde Naties voor de misdaadbestrijding en de behandeling van misdadigers, gehouden te Cairo in de lente van 1995, de aanzet heeft gegeven tot het nemen van een resolutie in verband met het verbod op de mishandeling van kinderen, wenst zij te weten of de Belgische wetgeving mishandeling in het gezin verbiedt, alsook wat de Regering daarover denkt.

39. Mevrouw KARP vraagt om toelichting bij de strafrechtspleging betreffende mishandeling en misbruik. In gevallen van belangenconflict bestaan er beperkingen met betrekking tot het bewijsmateriaal waarover kinderen tegenover hun ouders beschikken. Zij vraagt hoe, gelet op die beperkingen, tegen mishandeling wordt gereageerd en of de Belgische Regering in bijzondere procedures heeft voorzien teneinde kinderen de mogelijkheid te bieden tegen hun ouders te getuigen.

40. Mevrouw BADRAN vraagt hoe doeltreffend en uitgebreid het in België gevoerde welzijnsbeleid is met het oog op het dienen van de belangen van het gezin. Moet de kwaliteit of de aard van de aangeboden diensten worden verbeterd?

41. Mevrouw MASON merkt in verband met seksueel misbruik op dat pornografie in België wettelijk is. In het Verdrag worden de regeringen ertoe opgeroepen het gebruik van kinderen in pornografische produkties te beperken. Gelet op het standpunt uiteengezet in paragraaf 468 van het verslag, te weten dat incest een private aangelegenheid is die in het gezin moet worden opgelost, vraagt zij zich af of er een verband bestaat tussen kinderprostitutie en incest. Psychologische trauma's als gevolg van seksueel misbruik komen in de meeste gevallen tot uiting in asociaal gedrag. Kinderen worden vaak uit het gezin weggehaald nadat er zich seksueel misbruik heeft voorgedaan. Zij vraagt zich af of kinderen in België automatisch uit hun gezin worden weggehaald dan wel of voor de daders van dergelijke misbruiken in maatregelen is voorzien teneinde hen uit het gezin te verwijderen. Het weghalen van het kind vergroot zijn schuldgevoel. Zij vraagt zich dan ook af welke bijstand, behalve advies, aan de slachtoffers wordt verleend.

42. In antwoord op de vraag betreffende mishandeling in het gezin en in verband met de beoordeling van het Belgische systeem door de delegatie verwijst de heer DEBRULLE naar de verklaring van de heer Van Keymeulen die eerder heeft onderstreept dat er alternatieven bestaan voor repressieve maatregelen. Die mededeling heeft de leden van het Comité grotendeels gerustgesteld. De Belgische aanpak omvat een grote waaier van maatregelen, zowel preventieve als repressieve, maar de heer DEBRULLE wenst te onderstrepen dat de nadruk niet op de bestraffing wordt gelegd.

43. De heer LELIEVRE (België) voegt eraan toe dat die aanpak erop is gericht bijstand te verlenen aan kinderen die het slachtoffer van misbruiken zijn zonder het gerecht bij de zaak te betrekken. Vooraleer een zaak voor de rechtbank wordt gebracht of tot strafsancities wordt overgegaan, kan over het algemeen een beroep worden gedaan op de adviseurs bij de hulpverlening aan de jeugd, alsook op multidisciplinaire teams van geneesheren en andere deskundigen.

44. De heer VAN KEYMEULEN (België) deelt mede dat in de Vlaamse Gemeenschap op dezelfde wijze wordt gehandeld. Er worden inspanningen geleverd teneinde te voorzien in bijstand veeleer dan in bestraffing, waarbij de overheid poogt de moeilijkheden in der minne op te lossen. Er zijn vijf centra opgericht waarin vakkundig personeel op een ernstige wijze met de gezinnen van misbruikte kinderen naar een oplossing voor hun problemen zoekt. Tot de ingevoerde preventieve middelen behoren "hot-lines" waarvan kinderen gebruik kunnen maken om incidenten of geweld in het gezin

aan te geven. Hoofddoel hierbij is te voorkomen dat het kind bijkomend leed wordt toegebracht en toch te pogen de onderliggende problemen die tot misbruik hebben geleid, op te lossen.

45. De heer LELIEVRE (België) geeft een uiteenzetting van de toestand in de Franse Gemeenschap, waarbij hij verwijst naar een aantal mechanismen ingesteld om bijstand te verlenen aan kinderen die het slachtoffer zijn geweest van geweld in het gezin. Hij is van oordeel dat er geen behoefte is aan nieuwe diensten, maar erkent dat de kwaliteit van de opleiding van personen die hulp verlenen aan kinderen kan worden verbeterd, alsook dat er behoefte is aan meer geldmiddelen. De Franse Gemeenschap heeft tevens een kosteloze telefoondienst voor kinderen ingevoerd. Doel hiervan is professionele bijstandsverlening, zulks 24 uur op 24, en uitbreiding van de verschillende activiteiten ten gunste van kinderen. Verwacht wordt dat de nieuwe Belgische regering deze diensten verder zal blijven verlenen.

46. De heer DEBRULLE (België) vestigt de aandacht op de geschreven antwoorden op de vragen 17 en 30 (M/CRC/C/ (FUTURE), waarin gewag wordt gemaakt van de wetten die het Belgische parlement tot april 1995 heeft goedgekeurd, en reageert op de bezorgdheid die mevrouw Karp en mevrouw Mason hebben geuit in verband met seksueel misbruik van minderjarigen, omtrent de procedures voor kinderen om te getuigen en over incest. De Belgische strafwetgeving wordt nu al gedurende verscheidene jaren herzien en zoals de vorige dag reeds is gesteld, moeten de paragrafen 59 en 60 van het verslag worden geactualiseerd teneinde de hervormingen in de nationale wetgeving weer te geven.

Een kind dat het slachtoffer is geweest van seksueel misbruik, heeft thans het recht zich bij de rechtspleging te doen vergezellen van een volwassene van zijn keuze en de verjaringswet wordt slechts van toepassing wanneer de minderjarige de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. De vooruitgang geboekt in verband met de herziening en de amendering van de wetten is een weerspiegeling van de gezamenlijke aanpak van de Belgische wetgevers op het stuk van mishandeling en misbruik van kinderen.

47. De heer LELIEVRE (België) stelt dat het Ministerie van Justitie het initiatief van de rechterlijke instanties te Brussel en Charleroi goedkeurt, dat bestaat in het maken van beeldopnames van kinderen die worden gehoord teneinde het trauma te verzachten waarmee zulks gepaard gaat. Die nieuwe aanpak, alsook de mogelijkheid voor minderjarigen om zich te doen vergezellen door volwassenen, effent de weg voor magistraten om hun methodes op het stuk van ondervragingen te wijzigen. Er wordt verwacht dat de wettelijke beroepsopleiding op een nieuwe wijze moet worden benaderd.

48. De heer VAN KEYMEULEN (België) brengt het Comité ervan op de hoogte dat de nodige inspanningen zijn geleverd teneinde te waarborgen dat in pleegzorg wordt voorzien ten behoeve van slachtoffers van seksueel misbruik. Gelet op de nauwe band tussen ouders en kinderen, zelfs in ernstige gevallen van misbruik, is een systeem van ambulante behandeling ingevoerd. Kinderen worden zelden in instellingen geplaatst omdat de overheid van mening is dat zulks niet de gepaste oplossing vormt.

49. De heer DEBRULLE (België) wenst nog iets toe te voegen aan het door mevrouw Mason ter sprake gebrachte probleem van kinderprostitutie. De nieuwe wetgeving op het stuk van de mensenhandel en de uitbuiting van prostitutie van andere personen, heeft een aantal bepalingen ingevoerd die erop zijn gericht de erkende NGO's bij het beleid te betrekken. Een koninklijk besluit dat thans wordt voorbereid, moet NGO's de mogelijkheid bieden slachtoffers van seksueel misbruik en van uitbuiting te vertegenwoordigen en namens hen op te treden tijdens gerechtelijke procedures.

50. Mevrouw KARP merkt op dat het niet aangewezen is het probleem van seksueel misbruik strafrechtelijk aan te pakken. Zij uit haar bezorgdheid omtrent de wettelijke kwestie of het aan de hulpverleners moet worden overgelaten om te beslissen wanneer de politie of het gerecht in kennis moet worden gesteld van gevallen van sek-

sueel geweld. Zij herhaalt haar vraag van de vorige dag in verband met het statuut van minderjarigen in hun hoedanigheid van getuige (paragraaf 60 van het verslag).

Zij blijft bezorgd over het algemene standpunt weergegeven in bepalingen op grond waarvan getuigenissen van kinderen onder de leeftijd van 15 jaar als niet helemaal betrouwbaar worden beschouwd. Zij wenst verder commentaar op het gegeven dat in bepaalde gebieden van het land niet is opgetreden ten aanzien van jeugddelinquentie bij kinderen beneden 15 jaar omdat die kinderen niet voor de rechtbank zijn gebracht. Bovendien is hen geen alternatieve behandeling geboden.

51. Mevrouw SANTOS PAIS drukt haar tevredenheid uit over het door de Regering gevoerde beleid dat in het kader van een multidisciplinaire aanpak gericht is op preventie en bijstand. Zij stelt de vraag of het Burgerlijk Wetboek in bepalingen voorziet die lijfstraffen bij de opvoeding van kinderen verbieden. Verder vraagt zij of de Belgische Regering voornemens is artikel 38 van de wet van 8 april 1965, alsook de procedure betreffende de overdracht van rechtsmacht bedoeld in paragraaf 63 van het verslag, opnieuw te beschouwen. Zij moedigt eveneens een herziening van artikel 53 van voornoemde wet aan, dat onder meer betrekking heeft op de eenzame opsluiting van minderjarigen. Zij stelt voor dergelijke bepalingen uit de wet te schrappen.

52. Mevrouw MASON herinnert eraan dat James Grant, de overleden Directeur-generaal van UNICEF, een oproep heeft gedaan om landmijnen volledig te verbieden, niet alleen omdat zij voor kinderen een lichamelijke bedreiging vormen en vernieling veroorzaken, maar ook omdat landbouwgrond bij het leggen van landmijnen onbruikbaar wordt gemaakt. Zij vraagt zich af of België in zijn hoedanigheid van producent en uitvoerder van landmijnen zijn verantwoordelijkheid wil opnemen om het lijden van kinderen in andere werelddelen te verminderen, alsook om hen een kans op leven, overleven en ontwikkeling te geven.

53. De heer KOLOSOV verwijst naar het door de delegatie gegeven antwoord op vraag 25 van de lijst met onderwerpen, alsook naar paragraaf 157 van het verslag. Hij vraagt om verduidelijking van wat een contradictie blijkt te zijn tussen de wet op de jeugdbescherming en de strafwet van 12 juli 1994.

54. Zijn tweede vraag heeft betrekking op de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen tegen vonnissen. Krachtens artikel 40, paragraaf 2 (b) (v), van het Verdrag betreffende de Rechten van het Kind moeten de Verdragsluitende Partijen waarborgen dat beslissingen ten aanzien van kinderen aan wie overtreding van de strafwetgeving ten laste wordt gelegd, door een hogere autoriteit of rechterlijke instantie kunnen worden herzien. Op grond van de vierde verklaring die België bij de ratificatie van het Verdrag heeft gedaan, vraagt hij of de Koning van België wordt beschouwd als een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, zoals in het Verdrag is bepaald, en of kinderen op de Koning een beroep kunnen doen.

Hij vestigt de aandacht op een andere tegenstelling tussen voornoemde verklaring en die gedaan in paragraaf 428 van het verslag. Ook het Comité voor de rechten van de mens is van oordeel dat minderjarigen beroep moeten kunnen instellen tegen vonnissen die op hen betrekking hebben.

55. De heer HAMMARBERG vraagt wat de Belgische autoriteiten ondernemen om het "sekstoerisme" te bestrijden. Op welke wijze kan in België vervolging worden ingesteld tegen Belgische onderdanen die in het buitenland jonge kinderen misbruiken? Welke preventieve maatregelen zijn getroffen teneinde het publiek ervan in kennis te stellen dat dergelijk gedrag een inbreuk op de rechten van het kind vormt?

56. Mevrouw BADRAN wijst erop dat er tegenstrijdigheid bestaat tussen de paragrafen 414 en 415 van het Belgische verslag. In paragraaf 414 is bepaald dat een minderjarige tijdelijk voor ten hoogste vijftien dagen in een plaatselijke gevangenis kan worden vastgehouden indien geen andere instelling beschikbaar is, terwijl volgens paragraaf 415 uit een onderzoek blijkt dat dergelijke maatregelen gemakkelijk een tot drie jaar kunnen duren, zulks afhankelijk van de gerechtelijke procedure. Uitleg hieromtrent is vereist.

57. De heer LELIEVRE (België) stelt met betrekking tot alternatieve behandelingen dat niet voldoende de nadruk erop is gelegd dat de psycho-sociale en de wettelijke sectoren moeten samenwerken in de strijd tegen het misbruik van kinderen. Er moet worden onderstreept dat de adviseurs bij de hulpverlening aan de jeugd in de Franse Gemeenschap ambtenaren zijn. Zij zijn verplicht misdadigers aan te geven, derhalve ook personen die zich schuldig gemaakt hebben aan misbruik van kinderen. De adviseur is gebonden door een deontologie en door de verplichting van geheimhouding. In de praktijk betekent zulks dat in ieder gerechtelijk arrondissement de adviseur en de openbaar aanklager vooraf met elkaar in contact treden zodat de psycho-sociale sector zich met de zaak kan bezighouden en in de situatie op gepaste wijze kan optreden waarbij het kennelijk belang van het betrokken kind voorop staat. Indien een dergelijke handelwijze ten gevolge van het achteloze optreden van de openbare aanklager mislukt, kan dat inderdaad tot problemen leiden. Met betrekking tot de teams "SOS Enfants" moet eraan worden herinnerd dat in artikel 52 van de medische en ethische deontologie is bepaald dat artsen ertoe verplicht zijn kinderen die zijn misbruikt, te behandelen, inzonderheid door aan de bevoegde instanties verslag uit te brengen over de misdadigers. De teams van "SOS Enfants" kunnen alleen optreden ingeval de veiligheid van het kind op het spel staat.

58. Zowel in de Franse als in de Vlaamse Gemeenschap wordt bijstand geleverd aan jonge misdadigers ten aanzien van wie in pleegzorg wordt voorzien. Zij worden bij voorbeeld ondergebracht in private tehuizen. In de Franse Gemeenschap zijn dergelijke tehuizen voorbehouden aan jongeren, ongeacht of zij al dan niet misdadigers zijn.

Openbare tehuizen daarentegen zijn voorbehouden aan jongeren die misdrijven hebben gepleegd en omvatten gesloten instellingen. Opvoedings- en begeleidingscentra, alsook bijzondere opvoedingsdiensten bieden jonge misdadigers de mogelijkheid gemeenschapsdiensten, bijvoorbeeld in ziekenhuizen, te verrichten.

59. De heer VAN KEYMEULEN (België) stelt dat de systemen in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap grotendeels met elkaar overeenstemmen. In tegenstelling tot sommige andere landen hebben de Belgische instanties niet het recht jongeren te bestraffen. Er bestaat een systeem van vrijwillige en verplichte begeleiding. Eenvoudige maatregelen worden meer aangewend dan verschillende vormen van bestraffing, waarbij wordt gezorgd voor een nabehandeling en voor verblijfsmaatregelen. Zo kunnen minderjarigen alternatieve straffen verrichten in de vorm van liefdadigheidswerk en educatieve taken. Dergelijke maatregelen zijn uiterst waardevol gebleken teneinde te voorkomen dat kinderen worden geplaatst.

60. De heer DEBRULLE (België) deelt mede dat de heer Kolosov terecht heeft opgemerkt dat een zekere dubbelzinnigheid in het oorspronkelijk verslag bestaat. Een minderjarige tussen 16 en 18 kan voor het hof van Assisen worden gebracht. Overeenkomstig de bestaande wetgeving kan een minderjarige die voor de rechtbank moet verschijnen ingevolge een misdaad waarop de doodstraf staat, een dergelijke straf krijgen. Krachtens artikel 77 van het Strafwetboek kan met het oog op de leeftijd van de misdadiger de doodstraf evenwel worden omgezet in levenslange opsluiting. De dubbelzinnigheid die in het verslag is ontdekt, zal worden weggewerkt. In België is de wens uitgesproken om de doodstraf af te schaffen en in het Belgische parlement wordt een voorstel van wet betreffende de afschaffing van de doodstraf in tijden van oorlog en vrede behandeld. Tijdens het debat is in het bijzonder nagegaan of de doodstraf in andere wettelijke straffen kan worden omgezet. De heer Kolosov heeft medegedeeld dat de Belgische verklaring betreffende artikel 42 van het Strafwetboek niet echt relevant is aangezien de Koning in zijn hoedanigheid van bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, gratie kan verlenen. Aangezien het hierbij gaat om een louter discretionair recht, kan eraan worden getwijfeld of zulks in overeenstemming kan worden gebracht met de omschrijving in het Verdrag. Voornoemde materie zal evenwel opnieuw worden beschouwd.

61. In antwoord op de vraag van Mevrouw Mason verklaart hij dat België het Verdrag van 1980 betreffende landmijnen heeft geratificeerd en dat het thans deelneemt aan de werkzaamheden dienaangaande in Wenen. Met betrekking tot het uitvoeren van landmijnen bestaat een moratorium. De Europese Unie heeft de Verenigde Naties recentelijk ervan in kennis gesteld dat ook zij een moratorium inzake de uitvoer van dergelijke wapens zal goedkeuren. De Belgische wetgeving is in dit verband baanbrekend, aangezien zij de produktie en de uitvoer van mijnen verbiedt. Voorts zal België het voorzitterschap waarnemen van de Ministerconferentie inzake de humanitaire aspecten van het gebruik van landmijnen, die in juli 1995 te Genève wordt gehouden.

62. In verband met het sekstoerisme is België van oordeel dat het bevoegd is personen die schuldig worden bevonden aan misdrijven op dat gebied, te vervolgen en te veroordelen, zelfs buitenlanders die in een vreemd land misdrijven plegen, op voorwaarde dat zij onderworpen zijn aan een "dubbele strafbaarstelling", te weten dat dezelfde feiten eveneens strafbaar zijn in het land waar zij zijn gepleegd. Indien de seksuele uitbuiting van een kind jonger dan 16 jaar bewezen is, worden gerechtelijke stappen ondernomen. In de nieuwe wetgeving is het niet vereist dat het betrokken vreemde land die feiten officieel aanklaagt of dat het slachtoffer ervan die klacht indient. In dergelijke zaken heeft de openbare aanklager het recht om vervolging in te stellen.

63. De heer Debrulle heeft kennis genomen van de opmerkingen van mevrouw Karp aangaande paragraaf 60 van het oorspronkelijk verslag betreffende het standpunt van het Strafwetboek ten aanzien van het getuigenis van kinderen jonger dan 15 jaar. Er bestaat thans een nationale commissie voor de hervorming van het Strafwetboek. De eventuele opmerkingen van het Comité voor de rechten van het kind worden ter kennis gebracht van voornoemde commissie, die dan zal beslissen welk gevolg eraan wordt gegeven.

64. In antwoord op de vraag van mevrouw Santos Pais deelt hij mede dat artikel 371 van het Burgerlijk Wetboek eerlang wordt geamendeerd. In het oude artikel is bepaald dat een kind, ongeacht zijn leeftijd, aan zijn ouders eerbied en respect verschuldigd is. In het nieuwe artikel is evenwel bepaald dat een kind en zijn ouders, ongeacht hun leeftijd, elkaar respect verschuldigd zijn. In wettelijke bewoordingen kan het woord "elkaar" meebrengen dat bepaalde soorten gedrag van de ouders ten aanzien van het kind niet conform de gebruikte formulering is. Er is kennis genomen van de bezorgdheid die in dit verband is geuit en er wordt uitvoeriger aandacht geschonken aan de voorbereidende werkzaamheden betreffende die nieuwe bepalingen teneinde te kunnen vaststellen in hoeverre zij tegemoet komen aan die bezorgdheid.

65. De heer VAN KEYMEULEN (België) deelt mede dat het uit handen geven van de rechtsmacht wordt geregeld door artikel 38 van de wet van 8 april 1965 die erop is gericht bijstand te verlenen. De artikelen 38 en 53 van de wet voorzien evenwel in twee afwijkingen. De laatste is min of meer afgeschaft, aangezien artikel 53bis bepaalt dat artikel 53 zal worden opgeheven op een bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit te bepalen datum. Er bestaat een organisatorisch probleem, maar zodra dat opgelost zal zijn, zal artikel 53 vervallen. Het ware misschien beter geweest in artikel 53bis een uiterste datum vast te stellen. Derhalve kan het artikel worden toegepast op misdrijven die leiden tot gevangenisstraffen van een jaar of meer. Het is evenwel niet van toepassing op minderjarigen jonger dan 14 jaar. Bovendien kan de jeugdrechtbank in alle gevallen gelasten dat de jongere slechts eenmaal in een huis van arrest kan worden bewaard. In de zaak BOUAMAR is de Belgische overheid veroordeeld omdat de betrokken minderjarige verscheidene malen in detentie is geplaatst. Zulks is thans gelet op de aangebrachte amendementen niet meer mogelijk. De overdracht van de rechtsmacht is een uitzondering op het beginsel gehuldigd bij hulpverlening. Het is twijfelachtig of voornoemd artikel moet worden opgenomen in de volledige context van hulpverlening waarin de wet van 1965 voorziet. Tussen 1982 en 1990 is in de Vlaamse Gemeenschap slechts in 95 gevallen waarbij minderjarigen betrokken zijn, de rechtsmacht overgedragen.

66. De heer LELIEVRE (België) stelt dat het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing tijdens haar bezoek aan België in 1993 aan de Belgische overheid de aanbeveling heeft gedaan minderjarigen niet meer zo lang op te sluiten als voorheen. Het probleem geldt niet voor de gehele Franse Gemeenschap. In een aantal gerechtelijke arrondissementen, inzonderheid dat te Brussel, komt het wel voor. Met betrekking tot artikel 38 van de herziene wet van 1965, moet worden opgemerkt dat de overdracht van rechtsmacht nog steeds gebonden is aan de uitwerking van medische en psychologische verslagen en aan het verrichten van een sociaal onderzoek. Bijgevolg is de overdracht van rechtsmacht slechts mogelijk nadat de persoonlijkheid van de jonge delinquent is onderzocht, en niet alleen het misdrijf dat hij heeft gepleegd.

67. De Voorzitter verzoekt de leden van het Comité hun voorafgaande opmerkingen te formuleren.

68. De heer MOMBESHORA verklaart dat een aantal basisindicatoren betreffende de gezondheid, zoals kindersterfte en levensverwachting, in het Belgische verslag niet zijn vermeld. De beschrijving van de diensten voor gezondheidszorg voldoet volledig.

Van de antwoorden verstrekt door de Belgische delegatie moet dat op vraag 18 worden aangevuld met een onderverdeling van de statistieken per regio. Zodoende kan de mate van doeltreffendheid van die diensten worden vastgesteld aan de hand van epidemiologische patronen van ziektes en andere indicatoren. In het volgende verslag moet tevens worden aangegeven of het HIV-virus een probleem is bij kinderen.

69. De heer HAMMARBERG bedankt de Belgische delegatie voor haar open geest en levendige aanpak van de besproken problemen. Haar verslag bevat een interessante en verfrissende zelfkritiek. In het verslag worden materies vermeld die nog moeten worden hervormd, zoals de integratie van artikel 12 van het Verdrag. Het Comité veronderstelt dat België ernaar zal streven constant en op een opbouwende manier overleg te plegen met de NGO's. België heeft zich tevens bereid verklaard andere materies te beschouwen, zoals adoptie (leeftijd waarop de minderjarige instemt met adoptie), ratificatie van het Verdrag van 's Gravenhage, alsook met betrekking tot de geformuleerde voorbehouden teneinde die te kunnen intrekken. Een dergelijke houding wordt ten zeerste gewaardeerd, aangezien zulks bijdraagt tot de pogingen om de situatie van kinderen te verbeteren, wat het grondbeginsel van het Verdrag vormt. De aanbeveling wordt gedaan om als grondslag voor toekomstige programma's statistieken uit te werken. In dat verband moet bij de administratieve herziening, die thans aan de gang is, meer aandacht worden geschonken aan de coördinatiemechanismen voor de implementatie van het Verdrag.

70. België heeft grote vooruitgang geboekt bij de behandeling van immigranten en vluchtelingen die nog kind zijn. Het is evenwel nog steeds nodig alle aspecten van het gevoerde beleid nauwkeurig in beschouwing te nemen, inzonderheid met het oog op het hoogste belang van het kind. Zo is het bij voorbeeld in verband met gezinshereniging nodig spoedig te kunnen beslissen en is de behandeling van niet-vergezeld minderjarigen van groot belang. Ervaren personeel is nodig om kind-georiënteerd onderzoek te kunnen verrichten. Enige vorm van detentie van jongeren moet worden voorkomen. Een ander belangrijk aspect van het immigratiebeleid is de bestrijding van xenofobie. Ook hier zijn verbeteringen nodig. Er wordt verondersteld dat België besloten heeft zijn verslag bekend te maken samen met de korte verslagen van de besprekingen ervan. In het gepubliceerde verslag moeten tevens de slotopmerkingen van het Comité worden opgenomen, die erop zijn gericht de personen die het nationaal beleid uitwerken van advies te dienen betreffende de wijze waarop verbeteringen kunnen worden aangebracht. Het verslag moet in het Nederlands en in het Duits worden vertaald.

71. Mevrouw KARP feliciteert de Belgische delegatie voor de bereidheid waarvan zij in het kader van haar dialoog met het Comité blijkt heeft gegeven.

72. Mevrouw BADRAN bedankt de Belgische delegatie voor het verslag en voor de openhartige en nuttige dialoog. Het is aangenaam vast te stellen dat de Belgische delegatie geen reden ziet om haar verklaring betreffende artikel 14 te handhaven, alsmede dat zij voorstelt de verklaring inzake artikel 2 te herzien. Aangezien België een systeem voor gegevensgaring ontwikkelt, hoopt zij dat in het hervormde systeem kinderen volgens verschillende criteria worden gerangschikt, bijvoorbeeld volgens de Gemeenschap waartoe het kind behoort, taal en achtergrond (vluchteling, normaal gezin of een oudergezin en kinderen geboren uit incest of uit overspel). De complexiteit van de verschillende systemen voor hulpverlening is moeilijk te begrijpen. Decentralisatie is een goed idee gebleken, vooral op het stuk van de Gemeenschappen. Op federaal niveau moeten evenwel het systeem voor welzijnszorg ten behoeve van het gezin, het systeem voor gezondheidszorg, alsook het opvoedingssysteem worden onderzocht. Er moet tevens worden voorzien in een interdisciplinaire opleiding, aangezien talrijke diensten worden verstrekt door verschillende ploegen die elkaars vakgebied moeten begrijpen.

73. Mevrouw SANTOS PAIS stelt de oprechtheid, de eerlijkheid en de hartelijkheid van de Belgische delegatie op prijs. De mate waarin de Belgische delegatie aan de werkzaamheden deelneemt, is zonder precedent. België heeft getoond dat het bereid is de voorstellen te aanvaarden die zijn gedaan met het oog op een verdere beschouwing van de problemen op nationaal vlak, daaronder begrepen die betreffende haar verklaringen en voorbehouden. Uit de voorbeelden die België heeft gegeven, blijkt dat het Verdrag volgens haar meer dan een aantal theoretische beginselen is. De bereidheid van de Belgische overheid om het toezicht van internationale organen in gevoelige materies zoals foltering en wrede en onmenselijke behandeling, te aanvaarden, wordt ten eerste gewaardeerd.

74. Teneinde verbindingen tot stand te brengen tussen alle nationale organen, bijvoorbeeld onderzoekscentra, moeten permanente coördinatie- en consultatiemechanismen worden ingesteld. De burgermaatschappij moet bijdragen tot de toepassing van het Verdrag. In dat verband is de deelneming van de NGO's aan het beleid bijzonder belangrijk. Het is van essentieel belang een omvangrijk en permanent systeem in te voeren voor de uitwerking van statistieken en indicatoren betreffende kinderen, zodat de toestand in de verschillende Gemeenschappen kan worden geëvalueerd en prioriteiten kunnen worden vastgesteld, alsook worden nagegaan welke successen zijn geboekt en welke verschillen er bestaan.

In deze periode van economische recessie is de Belgische aanpak in die zin bemoedigend dat voorrang wordt verleend aan de belangen van de meest behoeftigen, bijvoorbeeld immigranten. In dat verband is de plaatsing van kinderen uit zeer arme gezinnen zeer belangrijk.

75. België moet het Verdrag en de opleidingsprogramma's die ermee verband houden, blijven bevorderen. Het Verdrag moet worden vertaald in alle in België gangbare talen, zodat kinderen van immigranten zich bewust zijn van hun fundamentele rechten. Een uitvoerig debat over de rechten van het kind, alsmede de instelling van een meldingssysteem kan ertoe leiden dat met betrekking tot kinderen en hun rechten een uitgebreid samenwerkingsverband tot stand wordt gebracht, al was het maar door ondersteuning van de inspanningen van de Regering om dat doel te bereiken. Er moeten inspanningen worden geleverd teneinde te voorkomen dat kinderen die vluchteling of immigrant zijn, in getto's terecht komen en het slachtoffer worden van sociale uitsluiting. De wetgeving moet verder worden uitgewerkt zodat het praktisch genot van fundamentele rechten werkelijkheid wordt. De artikelen 38 en 53 van de herziene wet van 1965 moeten verder worden behandeld, inzonderheid met betrekking tot de afschaffing van de doodstraf in oorlogs- en vreedetijd. Een dergelijke maatregel zou door de internationale gemeenschap die zich bezighoudt met mensenrechten, ten eerste op prijs worden gesteld. Het Comité is bereid zijn samenwerking met de Belgische Regering in het kader van de toepassing van het Verdrag voort te zetten.

76. Mevrouw MASON deelt mede dat iedereen het recht van het kind op spelen verdedigt. In bepaalde delen van de wereld wordt dat recht als vanzelfsprekend beschouwd. Aan bepaalde kinderen wordt dat recht evenwel ontnomen omdat zij hun familie moeten ondersteunen in moeilijke economische tijden. In België lijkt het recht van kinderen om te spelen enigszins beknot, aangezien kinderen kunnen worden gekocht en verkocht voor sportieve doeleinden. Mevrouw MASON vraagt of zulks verenigbaar is met het hoogste belang van het kind en met zijn recht op vrijheid van meningsuiting. Voorts wenst zij te weten of er in dat verband juridische gevolgen bestaan. Zij vraagt of dergelijke praktijken een schending zijn van de beperkingen bepaald in het Verdrag omtrent het verkopen en het verhandelen van kinderen.

77. De heer KOLOSOV merkt op dat in België grote inspanningen worden gedaan om de rechten van het kind te beschermen. Het bijkomende materiaal dat tijdens de bespreking betreffende de Vlaamse en de Franse Gemeenschap is verstrekt, wordt ten eerste op prijs gesteld. Hij feliciteert de Belgische delegatie, te meer omdat de bespreking van het verslag afgesloten wordt op de Internationale Dag voor de Kinderbescherming. De aanbeveling wordt gedaan dat de rechten van het kind als leerstof worden opgenomen in het programma van scholen en instellingen voor de opleiding van leraren.

78. De Voorzitter deelt mede dat de laatste hand zal worden gelegd aan de voorafgaande opmerkingen, aangevuld met voorstellen en aanbevelingen, zodat zij aan de Belgische Regering kunnen worden toegestuurd.

Het Comité hoopt dat de Belgische delegatie de voorstellen van het Comité op een zelfde dynamische wijze in aanmerking zal blijven nemen.

79. De heer DEBRULLE (België) drukt zijn waardering uit voor de originele werkmethode van het Comité, die tegelijkertijd informeel en veeleisend is. De Belgische overheid gaat bij de verdere toepassing van het Verdrag ten volle rekening houden met de opmerkingen en de voorstellen van het Comité.

De zitting wordt opgeheven om 13 uur 05'

SLOTBESCHOUWINGEN
VAN HET COMITÉ

COMITE VAN DE RECHTEN VAN HET KIND

Negende zitting

ONDERZOEK VAN DE VERSLAGEN DIE DE VERDRAGSLUITENDE STATEN BIJ TOEPASSING VAN ARTIKEL 44 VAN HET VERDRAG HEBBEN VOORGELEGD

Slotbeschouwingen van het Comité van de rechten van het kind : België

1. Het Comité heeft op 31 mei en 1 juni 1995 tijdens de 222ste, 223ste en 224ste zittingen (CRC/C/SR.222 tot 224) het oorspronkelijk verslag van België (CRC/C/11/Add.4) onderzocht en heeft op 9 juni 1995 tijdens de 233ste zitting de volgende slotbeschouwingen geformuleerd :

A. Inleiding

2. Het Comité bedankt de Verdragsluitende Staat voor het zeer uitvoerige verslag en verheugt zich erover dat de Belgische regering het verslag met een open geest en met zin voor zelfkritiek heeft opgesteld. Het Comité bedankt de Verdragsluitende Staat tevens ervoor dat hij schriftelijk heeft geantwoord op de vragen opgenomen in de lijst van de te behandelen punten (zie CRC/C/9/WP.4) en hij tijdens het onderzoek van het verslag bijkomende inlichtingen heeft verstrekt.

3. Dankzij de aanwezigheid van een delegatie samengesteld uit hoge functionarissen heeft het Comité een open en opbouwende dialoog kunnen voeren met de personen die rechtstreeks verantwoordelijk zijn voor de toepassing van het Verdrag op federaal en lokaal vlak.

B. Positieve aspecten

4. Het Comité verheugt zich erover dat de delegatie bereid is gevonden de verklaringen die zij bij de ratificatie van het Verdrag heeft gedaan, opnieuw te onderzoeken en eventueel in te trekken.

5. Het Comité heeft met voldoening kennis genomen van de maatregelen die de Belgische regering sedert de inwerkingtreding van het Verdrag in 1992 heeft getroffen om de rechten van het kind te bevorderen en te beschermen. Het stemt het Comité tot grote tevredenheid dat is voorzien in een algemeen juridisch kader dat ertoe strekt de Belgische wetgeving in overeenstemming te brengen met het Verdrag, alsook dat recentelijk een wet is goedgekeurd op grond waarvan het nationale recht wordt uitgebreid tot kinderprostitutie en tot pornografie waarbij kinderen zijn betrokken en aan de Staat de mogelijkheid wordt geboden een ieder te vervolgen die van "sekstoerisme" wordt beschuldigd. Ook de herziening van artikel 371 van het Burgerlijk Wetboek die het mogelijk maakt "de wederzijdse eerbied tussen ouders en kinderen" te waarborgen, de maatregelen genomen met het oog op de ratificatie van het Verdrag van 's Gravenhage van 1993 betreffende de bescherming van kinderen en de samenwerking inzake internationale adoptie, het voornemen van de Verdragsluitende Staat om het Burgerlijk Wetboek te herzien teneinde de minimumleeftijd vastgesteld voor toestemming tot adoptie in de zin van artikel 12 van het Verdrag te verlagen, alsook de oprichting van instellingen en de uitwerking van mechanismen om de bevordering en de bescherming van de rechten van het kind door de Gemeenschappen te waarborgen, worden door het Comité als uitermate positief beschouwd. Het Comité is tevens erover verheugd dat een bewustmakingscampagne is aangevat teneinde mishandeling en verwaarlozing van kinderen te voorkomen.

6. Het Comité stelt met tevredenheid vast dat het Verdrag onmiddellijk van toepassing is en dat de bepalingen ervan voor de rechtbanken kunnen worden aangevoerd, zoals overigens reeds in verscheidene gevallen is geschied. Het stelt bovendien met voldoening vast dat België het beginsel huldigt dat de internationale rechts-normen inzake de rechten van de mens bij wetsconflicten voorrang hebben op de nationale wetgeving.

7. Het Comité spreekt zijn tevredenheid erover uit dat de autoriteiten van de Verdragsluitende Staat niettegenstaande de economische recessie ervoor hebben gewaakt dat niet wordt besnoeid in de budgettaire middelen bestemd voor de maatschappelijke hulpverlening aan de meest benadeelde groepen van de bevolking, in het bijzonder aan kinderen.

C. Voornaamste redenen tot bezorgdheid

8. Het Comité stelt aan de Verdragsluitende Staat voor een permanent nationaal mechanisme in te stellen dat belast wordt met de coördinatie van de toepassing van het Verdrag en merkt op dat het noodzakelijk is op federaal niveau een efficiënt algemeen systeem uit te werken voor de verzameling van gegevens betreffende de rechten van het kind, inzonderheid inzake die groepen van kinderen welke uitermate kwetsbaar zijn.

9. Het Comité koestert enige twijfel omtrent de wijze waarop de wet wordt toegepast, alsook omtrent het beleid gevolgd met betrekking tot kinderen die asiel aanvragen, inzonderheid niet-vergezelde kinderen. Het Comité spreekt in het bijzonder zijn bezorgdheid erover uit dat niet-vergezelde minderjarigen van wie de asielaanvraag is geweigerd maar die in België mogen blijven tot de leeftijd van achttien jaar, het gevaar lopen hun identiteit alsook de volle uitoefening van hun rechten, inzonderheid het recht op geneeskundige zorgen en onderwijs, te verliezen. Deze toestand is volgens het Comité niet verenigbaar met de artikelen 2 en 3 van het Verdrag.

10. Het Comité maakt er zich in het kader van de bepalingen van artikel 2 van het Verdrag bezorgd over dat vooral kinderen die tot de minder begunstigde groepen behoren, in aanmerking lijken te komen voor een plaatsingsmaatregel. Het Comité wenst nogmaals te wijzen op de belangrijke rol van het gezin in de opvoeding van het kind en onderstreept dat een kind niet van zijn gezin mag worden gescheiden tenzij zulks in het hogere belang van het kind is.

11. De overdracht van rechtsmacht bepaald in artikel 38 van de wet betreffende de jeugdbescherming, op grond waarvan jongeren tussen de leeftijd van zestien en achttien jaar berecht kunnen worden als volwassenen en derhalve ook veroordeeld kunnen worden tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf, baart het Comité ernstige bezorgdheid. Het Comité stelt bovendien met bezorgdheid vast dat het overeenkomstig de bepalingen van artikel 53 van dezelfde wet mogelijk is kinderen gedurende vijftien dagen in de gevangenis te bewaren en hen in een afgezonderde cel te plaatsen.

D. Voorstellen en aanbevelingen

12. Het Comité spoort de Verdragsluitende Staat ertoe aan de verklaringen gedaan bij de ratificatie van het Verdrag opnieuw te onderzoeken en eventueel in te trekken.

13. Het Comité stelt de Verdragsluitende Staat voor een permanent mechanisme in te stellen dat wordt belast met de coördinatie en de evaluatie van, alsook het toezicht op het beleid inzake de bescherming van het kind teneinde zich ervan te vergewissen dat het Verdrag zowel op federaal als op lokaal vlak volledig wordt nageleefd en toegepast. Het Comité doet in dit verband aan de Verdragsluitende Staat de aanbeveling om in het kader van het beleid gevoerd om de rechten van het kind te bevorderen en te beschermen, maatregelen te nemen teneinde een geregelde en nauwe samenwerking te bevorderen tussen de federale overheid en de plaatselijke autoriteiten, zulks

met medewerking van de niet-gouvernementele organisaties die toezicht houden op de wijze waarop de rechten van het kind in de Verdragsluitende Staat worden uitgeoefend.

14. Het Comité doet aan België de aanbeveling om op nationaal niveau een permanent mechanisme in te stellen voor de verzameling van gegevens teneinde de toestand van de kinderen op haar grondgebied in het algemeen te kunnen beoordelen en een grondige en multidisciplinaire evaluatie te kunnen maken van de vorderingen geboekt in de toepassing van het Verdrag, alsook van de moeilijkheden die hierbij zijn ontmoet.

15. Volgens het Comité moet het beleid dat erop is gericht de nationale wetgeving, inzonderheid de artikelen 38 en 53 van de wet van april 1965 betreffende de jeugdbescherming, in overeenstemming te brengen met de bepalingen van het Verdrag, worden voortgezet teneinde volledige conformiteit met het Verdrag te waarborgen. Het Comité beveelt de Verdragsluitende Staat aan verder maatregelen te treffen die ertoe strekken de doodstraf zowel in vreedstijd als in oorlogstijd af te schaffen. Het Comité moedigt de Verdragsluitende Staat aan zijn wetgeving te herzien teneinde lijfstraffen in het gezin te verbieden.

16. Het Comité stelt de Verdragsluitende Staat voor om overeenkomstig artikel 12 van het Verdrag, naar middelen te zoeken die kinderen aanmoedigen hun mening te uiten en die waarborgen dat met deze mening rekening wordt gehouden bij het nemen van beslissingen welke een invloed hebben op hun bestaan, inzonderheid in het gezin, op school, op plaatselijk niveau, alsook in het rechtssysteem, daaronder begrepen wanneer het kind als getuige wordt opgeroepen.

17. Het Comité spoort de Verdragsluitende Staat ertoe aan een systeem uit te werken dat ertoe strekt de beginselen en de bepalingen van het Verdrag in ruime mate ter kennis te brengen van zowel de volwassenen als van de kinderen. Zij doet bovendien de aanbeveling dat de beginselen en de doelstellingen van het Verdrag op ruime schaal moeten worden bekendgemaakt in de in België gesproken talen en dat zij moeten worden vertaald in de talen van de belangrijkste groepen van vluchtelingen en immigranten. Rekening houdend met de goedkeuring van resolutie 49/184, waarin de algemene vergadering van de Verenigde Naties het Decennium voor de opvoeding op het stuk van de rechten van de mens heeft afgekondigd, moedigt het Comité de Verdragsluitende Staat aan van deze gelegenheid gebruik te maken om het Verdrag inzake de rechten van het kind in de onderwijsprogramma's in te voeren. Volgens het Comité is het eveneens belangrijk dat de onderwijsmethodes die in de scholen worden aangewend, doordrongen zijn van de geest en van de beginselen van het Verdrag, alsook gegrond zijn op de doelstellingen inzake opvoeding omschreven in artikel 29 ervan.

18. De Verdragsluitende Staat zou bovendien moeten nagaan of het mogelijk is de beginselen en de bepalingen van het Verdrag te integreren in de opleidingsprogramma's bestemd voor bepaalde beroepsgroepen, zoals het onderwijzend personeel, de maatschappelijk werkers en het verplegend personeel, de ambtenaren van de immigratiediensten, de personen verantwoordelijk voor de toepassing van de wet, de rechters en het personeel van de strafinrichtingen en van de instellingen voor gezondheidszorg.

19. Het Comité spoort de Verdragsluitende Staat aan ervoor te waken dat de aanvragen tot gezinshereniging vanwege vluchtelingen en gastarbeiders op een positieve, humane en vlotte wijze worden onderzocht.

20. Het Comité doet aan de Belgische regering de aanbeveling het internationaal verdrag tot bescherming van de rechten van gastarbeiders en van hun familieleden te ondertekenen en te ratificeren.

21. Het Comité bedankt de Belgische regering ten slotte ervoor dat zij bereid is haar oorspronkelijk verslag, de analytische verslagen van de zittingen van het Comité tijdens welke het verslag is onderzocht, alsook de slotbeschouwingen van het Comité betreffende voornoemd verslag bekend te maken. Het Comité doet tevens de aanbeveling deze documenten zo ruim mogelijk te verspreiden in de in België gesproken talen.

IV.

TEKST VAN HET VERDRAG
EN DE INTERPRETATIEVE VERKLARINGEN
DIE DOOR BELGIË
BIJ HET VERDRAG
WERDEN NEERGELEGD

VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN HET KIND

PREAMBULE

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest der Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,

Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen,

Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat een ieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven, zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status,

Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand,

Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen,

Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezin, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid voor het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest der Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 (5) en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Verenigde Naties in 1959 (2), en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24) (4), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10 daarvan) (4) en in de statuten en desbetreffende akten van de gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, «het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na de geboorte» (6),

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake sociale en juridische beginselen betreffende de bescherming en het welzijn van kinderen, in het bijzonder met betrekking tot plaatsing in een pleeggezin en adoptie, zowel nationaal als interna-

tionaal (7), van de standaard minimumregels van de Verenigde Naties voor de toepassing van recht op jongeren (de Beigingregels) (8), en van de Verklaring inzake de bescherming van vrouwen en kinderen in noodsituaties en bij gewapende conflicten (9).

Erkennende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,

Op passende wijze rekening houdende met het belang van de tradities en culturele waarden van ieder volk voor de bescherming van het kind en voor zijn harmonische ontwikkeling,

Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

zijn het volgende overeengekomen:

DEEL I

ARTIKEL 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

ARTIKEL 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag omschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van een ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminaties of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

ARTIKEL 3

Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

ARTIKEL 4

De Staten die partij zijn, nemen alle nodige wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van

economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen zulks toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

ARTIKEL 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de ouders of, indien van toepassing, van de leden van de grootfamilie of de gemeenschap al naargelang van het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, om te voorzien, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind, in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten.

ARTIKEL 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate het overleven en de ontwikkeling van het kind.

ARTIKEL 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale rechten en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

ARTIKEL 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.

2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, ten einde zijn identiteit zo snel mogelijk te herstellen.

ARTIKEL 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.

2. In procedures ingevolge het eerste lid dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.

3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.

4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van een ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts goed dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

ARTIKEL 10

1. In overeenstemming met de in artikel 9, eerste lid, omschreven verplichting van de Staten die partij zijn, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers of hun familieleden.

2. Een kind wiens ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de in artikel 9, tweede lid, omschreven verplichting van de Staten die partij zijn, eerbiedigen deze Staten het recht van het kind en van zijn ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen waarin de wet voorziet en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en die verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

ARTIKEL 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van het wederrechtelijk overbrengen van kinderen naar en niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.

2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

ARTIKEL 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

ARTIKEL 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbepelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht nationale grenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of

gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van enig ander middel naar zijn keuze.

2. De uitoefening van dit recht kan uitsluitend worden onderworpen aan de beperkingen waarin de wet voorziet en die nodig zijn:

- a) voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
- b) ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

ARTIKEL 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.

2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van de ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van dit recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

3. De vrijheid van ieder zijn godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid en orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

ARTIKEL 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.

2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid of de openbare veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

ARTIKEL 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn privéleven, in zijn gezinsleven, zijn huis of zijn briefwisseling, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn eer en goede naam.

2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

ARTIKEL 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn sociale, psychische en morele welzijn en zijn lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die van sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;

b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de produktie, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;

c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;

d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;

e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

ARTIKEL 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naargelang van het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.

2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn, passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderzorg.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderzorg waarvoor zij in aanmerking komen.

ARTIKEL 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.

2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek behandeling en follow-up van zodanige gevallen, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

ARTIKEL 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het leven in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.

2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.

3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, *kafalah* volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk plaatsing in geschikte instellingen voor kinderzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn achtergrond wat betreft de taal.

ARTIKEL 21

De Staten die partij zijn en die adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste weging is, en:

a) waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen

dat de adoptie kan worden toegestaan gezien de status van het kind wat betreft ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;

b) erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn herkomst;

c) verzekeren dat voor het kind dat interlandelijk wordt geadopteerd waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;

d) nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen;

e) bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomsten, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

ARTIKEL 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met de toepasselijke internationale of nationale rechtsregels en procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken. Om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, ten einde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind, overeenkomstig de in dit Verdrag omschreven beginselen, dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat, om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen.

ARTIKEL 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben. In omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.

2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.

3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarbor-

gen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorgen revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke maatschappelijke integratie en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn culturele en intellectuele ontwikkeling.

4. De Staten die partij zijn, bevorderen, in een geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling en behandeling van functionele stoornissen bij gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun deskundigheid en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

ARTIKEL 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor geneeskundige verzorging en revalidatie. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.

2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:

- a) om baby- en kindersterfte te verminderen;
- b) om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
- c) om ziekte, ondervoeding of verkeerde voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg door, onder andere, het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voldoende en voedzaam voedsel en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
- d) om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
- e) om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over en gesteund in het gebruik van de kennis omtrent de gezondheid en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
- f) om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen ten einde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.

4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen ten einde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

ARTIKEL 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling ten behoeve van zijn lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn plaatsing.

ARTIKEL 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationale recht.

2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, rekening houdend met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn onderhoud, alsmede met iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

ARTIKEL 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor een goede lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en sociale ontwikkeling van het kind.

2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.

3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.

4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

ARTIKEL 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en ten einde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe:

a) primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;

b) de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;

c) met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor een ieder naargelang van zijn capaciteiten;

d) informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;

e) maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aangelegenheden die verband houden met onderwijs, met name ten einde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijsmethoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

ARTIKEL 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:

a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;

b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten en fundamentele vrijheden van de mens, en voor de in het Handvest der Verenigde Naties vastgelegde beginselen;

c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn eigen culturele identiteit, zijn taal en culturele waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne;

d) de voorbereiding van het kind op het dragen van verantwoordelijkheid in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volkeren, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;

e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.

2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van de vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

ARTIKEL 30

In die Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorende tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te samen met andere leden van zijn groep zijn cultuur te beleven, zijn eigen godsdienst te belijden en daarnaar te leven, of zich van zijn eigen taal te bedienen.

ARTIKEL 31

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen voor culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

ARTIKEL 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of sociale ontwikkeling van het kind.

2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:

a) een minimumleeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;

b) voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;

c) passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

ARTIKEL 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het clandestiene gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de clandestiene produktie van en de sluikhandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

ARTIKEL 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

a) een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;

b) kinderen worden geëxploiteerd in de prostitutie of andere onwettig seksuele praktijken;

c) kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellen en pornografisch materiaal.

ARTIKEL 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of van de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

ARTIKEL 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle andere vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

ARTIKEL 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;

b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind, geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur;

c) ieder kind dat van zijn vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat

rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn familie te onderhouden door middel van briefwisseling en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;

d) ieder kind dat van zijn vrijheid is beroofd, het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wet-tigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en dat hieromtrent onver-wijld een beslissing wordt gegeven.

ARTIKEL 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle praktisch mogelijke maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.

3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar bij hun strijdkrachten in te lijven. Bij het inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar bij voorrang de oudsten in te lijven.

4. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbeweging te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle praktisch mogelijke maatregelen ter waarborging van de beschermingen de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

ARTIKEL 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of mis-bruik, foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontterende behan-deling of bestraffing of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

ARTIKEL 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de her-integratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van inter-nationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet wegens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het han-delen of nalaten;

b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn schuld wegens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem ingebrachte beschuldigingen, of, indien van toepassing, door tussenkomst van zijn ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de verschijning en ondervraging van getuigen à décharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die diensgevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn privé-leven volledig wordt geëerbiedigd in alle stadia van de rechts-gang;

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

a) een minimumleeftijd vast te stellen onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

b) wanneer passend en wenselijk, maatregelen in te voeren voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht noemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mensen de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, in het bijzonder met betrekking tot zorg, begeleidingen toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

ARTIKEL 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

a) het recht van een Staat die partij is; of

b) het in die Staat geldende internationale recht.

DEEL II

ARTIKEL 42

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

ARTIKEL 43

1. Ter bevordering van de voortgang die de Staten die partij zijn maken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegane verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.

2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een billijke geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.

3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag één persoon voordragen, die onderdaan van die Staat dient te zijn.

4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag, en daarna om de twee jaar. Ten minste vier maanden voor de datum waarop een verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt de lijst voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

5. De verkiezingen worden gehouden tijdens vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal op de zetel van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.

6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de leden die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar ten einde; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.

7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die dat lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, behoudens de goedkeuring van het Comité.

8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.

9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.

10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden op de zetel van de Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, behoudens de goedkeuring van de Algemene Vergadering.

11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.

12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingestelde comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties onder de voorwaarden en op de wijze als vastgesteld door de Algemene Vergadering.

ARTIKEL 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:

a) binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;

b) vervolgens iedere vijf jaar.

2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen, in voorkomend geval, de factoren en moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten omvatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.

3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft voorgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, voorlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.

4. Het Comité kan Staten die partij zijn, verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.

5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.

6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

ARTIKEL 45

Ten einde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat het Verdrag bestrijkt, aan te moedigen:

a) hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die het passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaten vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten voor te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;

b) doet het Comité, naar het passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;

c) kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;

d) kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikelen 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

DEEL III

ARTIKEL 46

Dit Verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

ARTIKEL 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

ARTIKEL 48

Dit Verdrag staat open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

ARTIKEL 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.

2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigt of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

ARTIKEL 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal doelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van de Staten die partij zijn, verlangen ten einde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de conferentie onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.

2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.

3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

ARTIKEL 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van ieder voorbehoud dat de Staten op het tijdstip van bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.

2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met het voorwerp en het doel van dit Verdrag is niet toegestaan.

3. Een voorbehoud kan te allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten die partij zijn bij het Verdrag hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

ARTIKEL 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht één jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

ARTIKEL 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

ARTIKEL 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Ten blijke waarvan de ondergetekende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden regeringen dit Verdrag hebben ondertekend.

Dit Verdrag werd ondertekend door de volgende Staten:

Albanië, Algerije, Oostenrijk, Bangladesh, België, Brazilië, Burkina Faso, Witrusland, Chili, Colombia, Costa Rica, Ivoorkust, Cuba, Denemarken, Dominica, Ecuador, El Salvador, Finland, Frankrijk, Gabon, Duitsland (Bondsrepubliek), Griekenland, Guatemala, Guinea-Bissau, Haïti, IJsland, Indonesië, Italië, Jamaica, Kenia, Libanon, Mali, Malta, Mauritanië, Mexico, Mongolië, Marokko, Nepal, Nederland, Niger, Nigeria, Noorwegen, Panama, Peru, Filippijnen, Polen, Portugal, Roemenië, Rwanda, St. Kitts en Nevis, Senegal, Spanje, Sri Lanka, Suriname, Zweden, Togo, U.S.S.R., Uruguay, Venezuela, Viëtnam, Joegoslavië, Ghana, Egypte, Gambia, Nicaragua, Sierra Leone, Jemen, Angola, Grenada, Oekraïne, Tunesië, Belize, Bolivia, Zimbabwe, Hongarije, Zaïre, Luxemburg, Paraguay, Barbados, Madagascar, Verenigd Koninkrijk, Heilige Stoel, Benin, Liberia, Burundi, Canada, Bulgarije, Honduras, Tanzanië, Boetan, Koeweit, Argentinië, Israël, Soedan, Centraalafrikaanse Republiek, Dominicaanse Republiek, Oeganda, Lesotho, Maldiven, Australië, Swaziland, Korea (Democratische Volksrepubliek), China, Jordanië, Turkije, Syrië, Pakistan, Japan, Kameroen, Korea (Republiek), Namibië, Afghanistan, Tsjaad, Comoren, Tsjecho-Slowakije, Djibouti, Guyana, Ierland, Liechtenstein, Mozambique, Papoea-Nieuw-Guinea, St. Lucia, Samoa, Trinidad en Tobago, Vanuatu, Zambia, Nieuw-Zeeland, Cyprus, D.D.R.

(3) Resolutie 217 A (III).

(4) Zie resolutie 2200 A (XXI), bijlage.

(5) Zie Volkerenbond, *Official Journal, Special Supplement N° 21*, oktober 1924, p. 43.

(6) Resolutie 1386 (XIV), derde preambulaire paragraaf.

(7) Resolutie 41/85, bijlage.

(8) Resolutie 40/33, bijlage.

(9) Resolutie 3318, (XXIX).

INTERPRETATIEVE VERKLARINGEN

Bij de neerlegging van de bekrachtigingsoorkonde heeft België de volgende interpretatieve verklaringen afgelegd :

1. In verband met artikel 2, lid 1, legt de Belgische Regering niet-discriminatie op grond van nationale afkomst uit als niet noodzakelijk de verplichting voor de Staten inhouden om aan vreemdelingen dezelfde rechten te waarborgen als aan de eigen onderdanen. Dit begrip moet worden verstaan als ertoe strekkende iedere willekeurige gedraging uit te bannen, doch niet verschillen in behandeling, stoelend op objectieve en redelijke overwegingen, overeenstemmend met de beginselen die in democratische samenlevingen gelden.

2. De artikels 13 en 15 zullen door de Belgische Regering worden toegepast in de context van de bepalingen en de beperkingen welke in de artikels 10 en 11 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, door gezegd Verdrag worden opgesomd of toegestaan.

3. De Belgische Regering legt lid 1 van artikel 14 in die zin uit, dat het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, overeenkomstig de geldende bepalingen van het artikel 18 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten van 19 december 1966 evenals van het artikel 9 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de rechten van de mens en de Fundamentele Vrijheden van 4 november 1950, ook de vrijheid impliceert om zijn godsdienst of overtuiging te kiezen.

4. Met betrekking tot lid 2 b.(v) van artikel 40 is de Belgische Regering van oordeel dat de uitdrukking "overeenkomstig de wet" in fine van deze bepaling betekent dat :

- a) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet in tweede aanleg schuldig zouden zijn bevonden en veroordeeld, tengevolge van een beroep ingesteld tegen hun vrijspraak in eerste aanleg;
- b) deze bepaling niet van toepassing is op minderjarigen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks verwezen worden naar een hoger rechtscollege zoals het Hof van Assisen.